

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Halkbilimi Anabilim Dalı

KUZEYBATI BURSA MASALLARI

Ahmet SEVİNÇ

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2022

KUZEYBATI BURSA MASALLARI

Ahmet SEVİNÇ

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Halkbilimi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2022

KABUL VE ONAY

Ahmet Sevinç tarafından hazırlanan “Kuzeybatı Bursa Masalları” başlıklı bu çalışma, 01.12.2021 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. F. Gülay MİRZAOĞLU SIVACI (Başkan)

Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU (Danışman)

Prof. Dr. Abdulselam ARVAS (Üye)

Prof. Dr. Aktan Müge YILMAZ (Üye)

Doç. Dr. Şirin YILMAZ (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Uğur ÖMÜRGÖNÜLŞEN

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan “**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**” kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

...../...../.....

Ahmet SEVİNÇ

¹“**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**”

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir. Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.**

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, **Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Ahmet SEVİNÇ

TEŞEKKÜR

Ülkemizde pek çok il, ilçe hatta köyün masalları derlenip incelenmesine rağmen, kadim bir masal anlatma geleneğine sahip olan Bursa yöresi masalları ile ilgili bir çalışma yapılmamıştır. Bu sebeple Bursa masallarının kayıt altına alınıp incelenmesi bir zorunluluk olarak kabul edilip üzerine çalışma yapılmasına karar verilmiştir. Bu karar neticesinde “Kuzeybatı Bursa Masalları” başlıklı yüksek lisans tezi saha çalışması yapılarak derleme, yazıya aktarma ve inceleme esasına göre oluşturulmuştur.

Bursa masalları isimli bu çalışma boyunca yüreklendirici sözleriyle beni destekleyen ve fikirleriyle ufkumu açarak aydınlatan saygıdeğer danışmanım Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu’na sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Yüksek lisans eğitimim boyunca akademik destek ve eleştirileriyle bana her zaman yol göstermiş olan Prof. Dr. Metin Özarslan, Prof. Dr. Nebi Özdemir, Prof. Dr. Gülin Ögüt Eker ve Doç. Dr. Zehra Kaderli hocalarıma teşekkür ederim.

Bu çalışmamı, Atatürk Kültür Merkezi’nin burs desteği ile tamamladığımı onur, minnet ve şükranlarımla bildirmek istiyorum. Bursiyer olarak sorumluluklarımı bir ömür taşıyacağımı bildirmek isterim. Atatürk Kültür Merkezi’nin çok değerli başkanı Sayın Dr. Zeki Arslan’a ve değerli başkan yardımcısı Dr. Adem Uzun’a sonsuz teşekkür ederim.

Son olarak tez yazmak için huzur, mutluluk, umut ve enerjiyi bana sağlayan, her zaman varlıklarını yanımda hissettiğim, çalışmalarımda bana eşlik eden annem ve babam Nurten-Halil Sevinç’e, Özgür-Erva’ya ve Yağmur Börekçi’ye şükran duyuyorum.

Ahmet SEVİNÇ

BURSA- 2022

ÖZET

SEVİNÇ, Ahmet. *Kuzeybatı Bursa Masalları*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2022.

“Kuzeybatı Bursa Masalları” adlı bu çalışmada Bursa şehrinde ve köylerinde yaşayan kaynak kişilerden derlenen 61 masal metni incelenmiştir. Bu incelemede masalların yapı, tip ve motif özellikleri tahlil edilmiştir. Kaynak kişiler özenle seçilerek ve bizzat görüşülerek masallar video kayıt sistemi ile derlenmiştir. Bursa sahasında derlenen halk anlatılarından masal özelliklerini taşıyanlar ayrılarak masallar tespit edilmiştir.

Bu amaç doğrultusunda çalışma üç bölüme ayrılmış ve Giriş kısmında; Bursa masal geleneğinin araştırma amacı ve önemine değinilmiştir. Birinci bölümde masal kavramı, masalların özellikleri ve masalarda yer alan unsurlar, örneklerle açıklanmıştır.

İkinci bölümde araştırma alanımız olan Bursa ilinin sosyo-kültürel özellikleri; tarihî, demografik ve ekonomik yapısından yola çıkarak ortaya konulmuş, ardından Bursa üzerine hazırlanan tez çalışmalarına yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde Bursa masallarının formel unsurları, halk kültürü unsurları ve arasözlerinin yapısal incelemesine yer verilmiştir. Ardından derlenen masal metnlerinin tip tasnifi yapılarak motif unsurları tespit edilmiştir. Sonuç bölümünde Bursa ilinin anlatıcı-dinleyici bağlamı, sosyo-kültürel özelliklere göre işlevsel açılardan karşılaştırılarak değerlendirilmiştir.

Son olarak ekler kısmında ağız özelliklerine göre masal metinleri sıralanmıştır. Bu sıralama sonunda masal metinlerinde geçen yöreye ve ağız özelliklerine özgü kelimelerden oluşan bir sözlük hazırlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Bursa, Masal, Motif, Folklor, Derleme

ABSTRACT

SEVİNÇ, Ahmet. *Northwestern Bursa Tales*, Master Degree Dissertation, Ankara, 2022.

In this study called " Northwestern Bursa Tales", 61 fairy tale texts compiled from the source people living in Bursa city and its villages were examined. In this study, the structure, type and motif features of the tales were analyzed. The tales were compiled with the video recording system, by carefully selecting the source people and interviewing them in person. Tales were determined by separating the folk narratives that had the characteristics of fairy tales from the folk narratives compiled in the Bursa area.

For this purpose, the study is divided into three parts and in the Introduction; The research purpose and importance of Bursa fairy tale tradition is mentioned. In the first chapter, the concept of fairy tales, the characteristics of the tales and the elements in the tales are explained with examples.

In the second part, the socio-cultural characteristics of Bursa, which is our research area; It has been put forward based on its historical, demographic and economic structure, and then the thesis studies on Bursa have been included.

In the third chapter, the formal elements of Bursa tales, the elements of folk culture and the structural analysis of the digressions are given. Then, the type classification of the compiled fairy tale texts was made and the motif elements were determined. In the conclusion part, the narrator-audience context of Bursa province was evaluated by comparing it functionally according to socio-cultural characteristics.

Finally, in the appendices, the tale texts are listed according to their dialect characteristics. At the end of this sequence, a dictionary consisting of words specific to the region and dialect features in the tale texts has been prepared.

Keywords: Bursa, Fairytale, Motif, Folklore, Compilation

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	ii
ETİK BEYAN.....	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR DİZİNİ	xi
ÇEVİRİYAZI İŞARETLERİ.....	xii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xiii
GİRİŞ....	1
1.BÖLÜM: MASAL TÜRÜNE GENEL BİR BAKIŞ	3
1.1.MASAL NEDİR?	3
1.2.MASALLARIN ÖZELLİKLERİ	4
1.2.1.Masalların Şekil ve Muhteva Özellikleri	4
1.2.2.Masalların İcra Özellikleri	6
1.2.3.Masalların Üslup Özellikleri.....	7
2.BÖLÜM: BURSA'NIN SOSYO- KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİ	8
2.1.BURSA'YA DAİR GENEL BİLGİLER.....	8
2.1.1.Bursa'nın Tarihi.....	8
2.1.2.Bursa'nın Yerleşme ve Nüfus Yapısı	9
2.1.3.Bursa'nın Demografik ve Ekonomik Yapısı.....	9
2.2.BURSA ÜZERİNE HAZIRLANMIŞ ÇALIŞMALAR VE YAYINLAR.....	11
2.2.1.Bursa'da Çıkan Süreli Yayınlar	11
2.2.2.Bursa Konulu Akademik Tezler	15
2.2.3.Bursa Konulu Sempozyum ve Kongreler	20
2.2.4.Bursa Konulu Yabancı Kaynaklar	23
3.BÖLÜM: KUZEYBATI BURSA MASALLARININ YAPISAL AÇIDAN İNCELENMESİ.....	28
3.1.KUZEYBATI BURSA MASALLARININ YAPISI	28
3.1.1.Kuzeybatı Bursa Masallarının Formel Yapısı.....	28
3.1.2.Kuzeybatı Bursa Masallarında Ara Sözcükler.....	35
3.1.3.Kuzeybatı Bursa Masallarında Halk Kültürü Unsurları.....	37

3.2.KUZEYBATI BURSA MASALLARININ TİP YAPISI	42
3.3.KUZEYBATI BURSA MASALLARININ MOTİF YAPISI	112
3.3.1.Kuzeybatı Bursa Masallarında Tespit Edilen Motifler	113
SONUÇ.....	163
KAYNAKÇA	164
SÖZLÜ KAYNAKLAR.....	170
ŞEKİLLER KAYNAKÇASI.....	171
EK 1: MASAL METİNLERİ.....	172
1.KEÇİ VE ÜÇ YAVRUSU	172
2.AYI, TİLKİ, TAVŞAN VE HOROZ	174
3.PİRE İLE TORTAMAZ.....	176
4.SÜMÜKLÜ BÖCEK VE SIÇAN	177
5.KEÇİ VE KURT	180
6.TİLKİ İLE AYI	183
7.ASLAN, KAPLUMBAĞA VE ÇEKİRGE	185
8.KUZUCUKLARIM	185
9.TİLKİ İLE ÇAKAL	186
10.ORMANLAR KRALI ASLAN	187
11.TİLKİ KARDEŞ	188
12.UĞUR BÖCEĞİ İLE KARINCA.....	189
13.TOPRAK TENCERE	190
14.SİHİRLİ YÜZÜK VE GEYİK.....	195
15.BEYOĞLU'NA NİSPET	196
16.İŞ DEĞİŞİMİ.....	198
17.ÜÇ KIZLAR	201
18.TAN TAN KABACIĞIM	205
19.HİÇ.....	207
20.AHMED AĞA VE İKİ BAGAS	209
21.DOKUZ BAZLAMA İLE DOKUZ SÜMEK YÜN	216
22.AKILLI VE SAF KARDEŞ	219
23.SU PRENSİ	223
24.ÖKSÜZ KIZ	225
25.KÖSELER	227
26.GEYİK İZİ.....	228

27.FESTİKANCİ KIZ	231
28.VEZİR'İN ÜÇ GIZI	234
29.HAYIRCI.....	235
30.DEVE	236
31.KRAL VE ÇOBAN	237
32.ÇÖPÇATAN.....	242
33.PADİŞAHIN İYLiĞİ	244
34.HASIR ÖREN PADİŞAHIN OĞLU	245
35.AKILLI ÇOBAN	247
36.DÖRT KARDEŞ.....	248
37.AKILLI ADAM VE BEŞ KARDEŞ.....	249
38.EŞEK MASALI	250
39.KEL KÖR TOPAL	251
40.PADİŞAHIN GÜZEL KIZI	252
41.BÜYÜK KARDEŞ İLE KÜÇÜK KARDEŞ	253
42.ODUNCU KARDEŞLER.....	254
43.ÜÇ OĞLAN.....	255
44.BABANIN MİRASI.....	256
45.YALANCI ÇOBAN	257
46.PADİŞAHIN HASTA KIZI	258
47.HAYIR SÖYLEMEZ	259
48.TUZ TARLASI	261
49.FIŞ FIŞ KAYIKÇI.....	262
50.NE EKERSEN ONU BİÇERSİN	264
51.BUNDA DA VARDIR BİR HAYIR	268
52.KABİRDE BİR GECE	269
53.ALLAH İLE ORTAK OLAN ADAM.....	271
54.HOCA İLE PADİŞAHIN OĞLU	272
55.ARKADAŞ NASİHATI	273
56.BEY'İN SAKAT OĞLU.....	274
57.KIYMALI PİDE	275
58.BİT	276
59.AYĀNA TİKEN BATAN ÇOCUK.....	276

60.KAHVFECİ GÜZELİ	279
61.İSA PEYGAMBER İLE YAHUDİ.....	284
EK 2: SÖZLÜK.....	288
EK 3: ORİJİNALLİK RAPORU.....	294
EK 4: ETİK KOMİSYON MUAFİYETİ FORMU	296
EK 5: ÖZGEÇMİŞ.....	298
EK 6: QR KODU & KAREKOD.....	299

KISALTMALAR DİZİNİ

a.g.e.	Adı geçen eser
AaTh:	Antti Aarne- Stith Thompson Motif İndeksi
AÜ:	Atatürk Üniversitesi
bkz.	Bakınız
DTCF:	Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi
M:	Masal
s:	Sayfa
S:	Sayı
TDK:	Türk Dil Kurumu
TTV:	Typen Türkischer Volksmarchen
Tübitak:	Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu

ÇEVİRİYAZI İŞARETLERİ

Ā-ā: Uzun “a” ünlüsü

Ē-ē: Uzun “e” ünlüsü

Ī-ī: Uzun “ı” ünlüsü

Ĭ-î: Uzun “i” ünlüsü

Ō-ō: Uzun “o” ünlüsü

Ŏ-ö: Uzun “ö” ünlüsü

Ū-ū: Uzun “u” ünlüsü

Ŭ-ü: Uzun “ü” ünlüsü

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Bursa İlçeler Nüfus Oranı.....	66
Şekil 2: Bursa Haritası.....	80

GİRİŞ

Toplumsal varlığın, birlikteliğin ve millet olma bilincinin oluşmasında en etkin rol kültüre aittir. Halkbilimi disiplini içinde kültürün sonraki kuşaklara aktarılması işlevinin yerine getirildiği bu tutum, günümüzde yaşayan kültür hazinesi masallarda da kendine açıkça yer bulmaktadır.

Bu masallarda birçok meslek ve zanaatkârlık geçmişte olduğu gibi hâlen yaşamaktadır. Yine bu masallarda ağız özelliklerini barındırması açısından Türkçenin söz varlığına da önemli katkılar sağlamaktadır.

Bursa’da ve köylerinde yapılan uzun soluklu alan araştırmalarında gözlem ve mülâkat teknikleri kullanılarak veriler video kayıt tekniğiyle titizlikle toplanmıştır. Bu gözlem ve mülakat neticesinde; kaynak kişilerle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bilgiler değerlendirmeye alınmıştır.

Bursa merkez ve köyler haritası çıkarılmıştır. Bu işlem sonrasında öncelik olarak kendi yaşadığımız bölgeden başlanmasına karar verilmiştir. Daha sonra civar ilçe ve köy muhtarlarıyla telefon aracılığıyla görüşülerek bağlı bulundukları köylerde masal bilen kişilerin listesi hazırlanmıştır. Bu hazırlık sonrasında yakınlık sırasına göre mülâkat gerçekleştirilmiştir.

Yaklaşık 5 yıl süren bu görüşme ve konuşmalar neticesinde Bursa’da 35 kaynak kişi tespit edilmiştir. Bu kaynak kişiler arasından yapılan video kayıt derlemelerinde sadece 25 kaynak kişiden masal derlemesi yapılmıştır. Geriye kalan kaynak kişiler, masal dışında anlatmaya bağlı farklı türlere örnek teşkil edebilecek ürünleri anlatmıştır.

Yapılan bu çalışmada birçok yazılı kaynak taraması gözden geçirilmiştir. Geçmişte yapılan tüm akademik tezler ve süreli yayınlar incelenmiştir. Bursa El Yazma Eserler Kütüphanesi’nde bulunan mecmua ve cönkler de incelenerek tetkik edilmiştir.

Gözlem tekniği, bir derleyici için en zor olan kısımdır. Derleyicinin cinsiyeti, yaşı, mesleği ve o bölgeye yakınlığı gibi konular gözlem tekniğini çok farklı şekilde etkilemektedir. Bu etkileşimden en az zararla çıkmak adına hem yaşadığımız şehir olan

Bursa bölgesi seçilmiştir hem de gözlem yaparken her zaman o bölgedeki saygın ve tanınmış kişiler araya sokularak maksimum verim alınmıştır.

1. BÖLÜM: MASAL TÜRÜNE GENEL BİR BAKIŞ

1.1. MASAL NEDİR?

Sözlü kültür ortamında bir konuşma ve anlatma olayı olan halk nesri; konuşma dilinden farklı olarak tahkiyeli anlatılan, belirli bir üslup ve mekânda gerçekleşen, anlatıcı, dinleyici ve çevreyi de içine alan bir icra olayıdır. Bu icra, anlatılacak sözlü kültür ürününün temasına ve biçimine göre belirli kalıplarla gerçekleşir. Halk nesri, kendine has türsel özelliklerinin dışında anlatıldığı ortamda belirli bir sosyo- kültürel bağlamda yer almaktadır. Çobanoğlu'nun (2015: 27) konuşma grubunun, konuşma olayını ve durumlarını belirleyen bir dizi kurallara yani icra töresine sahip disiplinli ve gelenekli sözel sanatsal bir iletişim biçimi olarak tanımladığı halk nesri; bu anlamda sözlü kültür ortamında yazılı nesrin sahip olduğu noktalama ve imlâ işaretlerine sahip değildir ancak duygu ve düşüncelerin ifade edildiği dildeki tonlama, ifade biçimleri, el-kol işaretleri, jest ve mimiklerle yazılı edebiyatta olduğu gibi ölü bir metin değil yaşayan bir gösterimdir. Bu sözlü kültür ortamı içerisinde anlatılan ve aktarılan anlatmalık türlerden olan masal, kendi sosyo- kültürel bağlamında değerlendirilen ve kendine has bir gelenek oluşturan önemli bir halk edebiyatı nesir türüdür (Arslan; 2017: 17). Yapılan yerli ve yabancı sözlük ve ansiklopedik çalışmalarda, masalın farklı tanımlarına yer verilmiştir.

Şemseddin Sami, “Kamûs-ı Türkî”de “mesel” maddesindeki tanımında; “Adâb ve ahlâk ve nasâyihe müteallik küçük hikâye. Masal bundan galattır.” şeklinde masalı tanımlamıştır.

Ahmet Vefik Paşa Lehçe-i Osmânî’de masalı; “Mesel, hâlâ hikâye, dâsitân, menkabe manasına fıkra ve kaziyyeden gayri.” olarak tanımlanmıştır.

Muallim Naci; “Lügat-i Naci” adlı eserinde “mesel” maddesinde, “Dâsitân, kıssa-i meşhûre. Masal bundan muharreftir.” şeklinde masalı tanımlamıştır.

Meydan Larousse’da masal tanımı: “Genellikle olağanüstü kahramanlara ve maceralara yer verilen, konusu hayalî, kulaktan kulağa anlatılarak geçen halk hikâyesidir” şeklinde yapılmıştır.

Ana Britanica masal tanımını, “olağanüstü öge, kahraman ve olaylara yer veren öykü” şeklinde tanımlamıştır.

Bunun yanında, Çuvaş Türkleri masal kelimesi için “hallap”, Balkan Türkleri ise “masal” terimini kullanırlar (Gökdemir, 2008: 7). Tolkun ise (2014: 9) Özbek yazı dilinde masal için ‘ertek’ ve ‘çöpçek’ kelimelerinin kullanıldığını belirtir. (Arslan; 2017: 17).

U. Türkeş Günay (2011: 705) ise masalın üslup ve millî özelliklerini öne çıkararak onu “İnsanın kendine güzel bir kader çizdiği, gerçek dünyanın güçlüklerini, yeknesaklıklarını olağanüstü, süslü ve fantezi bir dünyada ortadan kaldırdığı, imkânsız 20 mümkün kıldığı bir dünyanın hayat hikâyelerini belli bir plan içerisinde nakleden özel ve milli üsluplu geleneksel anlatım türüdür” şeklinde tanımlar (Günay 2011’den Arslan; 2017: 19-20).

1.2. MASALLARIN ÖZELLİKLERİ

Masallar toplumun zihninde ortak bir bellek meydana getirip davranışsal modeller oluşturur. Bu bellek sözlü gelenekten beslenir. Masal kendine özgü özellikler dışında öncelikle sözlü gelenek ürününün özelliklerini taşımaktadır. (Arslan; 2017: 22).

Bunlar, sözlü iletişim ortamına giren ve nesilden nesile aktarımı ifade eden sözlü olma; belirli bir ‘form’ içinde kendi varlığını sürdürmesini ve var olma sebebinin ait oldukları toplumun üyeleriyle uyum içinde bulunması olduğunu ifade eden geleneğe bağlılık; ortamı paylaşılanların yetenekleri, durumları, tecrübeleri, icra edilen folklor ürününün, farklı biçimlerde tekrar edilmesini ifade eden çeşitlenme; ilk söyleyenin bilinmediğini belirten anonimlik ve bir folklor ürününün iskeletini meydana getiren unsurları ifade eden kalıplaşma özellikleridir (Brunvand 1968: 4-6; Yıldırım 1998: 68-69).

1.2.1. Masalların Şekil ve Muhteva Özellikleri

1. Masallar anonim ve genellikle nesir şeklindedirler. Bazen nazım ve nesir karışık olarak da karşımıza gelmektedirler.

2. Uzun metinlerdir.

3. Masallar içerisinde formel adı verilen kalıplaşmış sözler barındırırlar. Bu kalıp sözleri döşeme, olay, bitiş bölümlerinde bulabiliriz.

4. Aynı zamanda masallarda, halk edebiyatı unsurlarından; deyim, atasözü, mani, ninni, tekerleme, dua, beddua, bilmece, tekerleme gibi öğeleri de bulabiliriz.

5. Masallarda kullanılan dil sade, açık ve anlaşılırdır.
6. Masalların içerisinde olağanüstü kahramanlar (cin, peri, ejderha...) ve olaylar vardır.
7. Masallarda kötüler cezalandırılır, iyiler mükâfatlandırılır.
8. Masal anlatanlar genellikle kadınlardır. Biz bu anlatıcılara masal anası ya da masalcı deriz. Erkek masal anlatıcılar da vardır.
9. Masalı anlatanın ustalığı ve hayal gücüne göre o masalda yaşadığı bölgenin coğrafi, sosyokültürel, meslek, etnografik unsurlarının izlerine rastlamak mümkündür. Bazen masal anlatıcısı modern hayattan da örnekler verebilir.
10. Masal anlatıcısı kendi ağız, şive özelliklerini koruyarak masalı dinleyenlere aktarır.
11. Masallarda yer ve zaman olguları belirsizdir. Ama bazen masallarla özdeşleşmiş yerler de vardır “Kaf Dağı” gibi.
12. Masal kahramanları bazen insanlar, bazen hayvanlar bazen de olağanüstü varlıklar olabilir.
13. Her masalda ders verici ileti vardır.
14. Masalların sonu genellikle iyi biter.
15. Masalların destan, efsane, halk hikâyeleri ve fıkra türleri ile benzer ve farklı tarafları bulunmaktadır (Koruyucu, 2019; 11-12).

Şekil ve muhteva özelliklerine değindiğimiz masalların nasıl oluştuğu ve kaynağının neresi olduğu hakkında ilk yayını çıkaran Gedeon Huet’tir. Huet’in görüşleri üç grupta toplanmaktadır (Sakaoğlu, 2002: 51). Bunlar:

- A. Tarih Öncesi Nazariye: Özellikle G. Grimm ve Dasent’in taraftarı olduğu bu görüş, masalların kaynaklarını Hindistan’a (Vedalara) bağlarlar.
- B. Tarihi Nazariye: Bu görüşün ilk temsilcisi Sylvestre de Sacy’dır. Bu görüşte ise masalların kaynakları yine Hindistan’a dayandırılır fakat bu menşei Vedalarda değil Pançatantra’da aranır.
- C. Etnografik Nazariye: Bu görüşün temsilcileri de Andrew Lang, Edward Tylor ve M. Lennan’ dır. Burada masalların kaynakları Hindistan’a değil çok eski zamanlara dayandırılır.

Bu görüşler, ortak coğrafi unsurların masalarda benzer motifleri oluşturmamasından kaynaklı olabilir. Yalnız bugün araştırmalar gösteriyor ki Avrupa’da anlatılan masallar Afrika’daki masal aynı değil. Böyle bir durumda masalların menşei tam olarak bir yer olarak gösteremeyebiliriz (Sakaoğlu, 2002: 52).

1.2.2. Masalların İcra Özellikleri

Masallar, anlatıldığı ortam ve onu aktaran anlatıcılar ile birlikte varlıklarını sürdürür. İnsanlığın benzer yaşam şartlarından doğan ortak duygu ve düşüncelerini işledikleri için herhangi bir toplumun kolaylıkla benimseyebileceği bir kalıpta anlatılırlar. Masalın değerleri de evrenseldir. (Arslan; 2017: 26).

Yardımcı (2013: 129) “Anadolu’da masallar mâni, ağıt, ninni gibi kadınlar çevresinde oluşmuş, sanki kadınlara özgü gibi tanınmıştır. Bu nedenle de daha çok kadınlar tarafından anlatıldığı için masal anlatanlara masal anası denir” diyerek masal anlatıcının profesyonel kimliğine dikkat çeker.

Alptekin (2003: 22) ise “Erkek masal anlatıcıları da bulunur. Bunlar daha çok halk hikâyelerine yakın olan masalları anlatırlar” demektedir. Erkekler özellikle köy odası ve köy kahveleri gibi meclislerde sözlü anlatıyı icra ederler

Sakaoğlu (2002a: 137) “Masalarda, anlatıcısının durumuna göre, dinî inanışlarla ilgili bilgiler de görülür. Anadolu sahasında anlatılan masalarda İslâmî inanışın hâkim olduğunu söyleyebiliriz. Kahraman, bir işe başlarken Besmele çekerse, o işte hayır olur” der

Anlatıcı, masala başlamadan evvel dinleyicileri anlatacağı masala hazırlamak için belirli tekerlemeler söyler. Bu tekerlemeler dinleyicinin dikkatini toplayacağı gibi anlatılacakların birer yalandan ibaret olduğunu da vurgular.

Masal anlatımı, gerçekleştiği ortama göre şekillenir. İcra sırasında küçükler büyüklerinin yanlarında oturur. Özellikle kış aylarında bir soba etrafında toplanılır. Dinleyicilerin özelliğine göre kavurga, leblebi gibi çeşitli ikramlarda bulunulur.

Artun (2006: 117) Masalcının varlığı, masalın kişilerini birer düşünce, duygu kalıbı olmaktan çıkarır, diyerek masalın sadece metin olmadığını belirtir. (Arslan; 2017: 27).

1.2.3. Masalların Üslup Özellikleri

1. Masalların dili sadedir. Halkın kullandığı günlük ve yerel kelimelere masallarda sık rastlanır.
2. Masallar özellikle öğrenilen geçmiş zaman ‘miş’ ile aktarılırlar. Bunun yanında şimdiki zaman ‘yor’ anlatımına da sıkça başvurulur. Masal anlatıcısı kahramanların konuşmalarını ‘demiş, diyor, o zamana kadar’ gibi ifadelerle belirterek diyaloglara yer verebilir.
3. Masallarda birbiriyle zıt kavramlar belirli sembolleri ifade edecek şekilde ve güldürücü özelliklerle ele alınırlar. Bunun yanında Türkçenin söz varlığını ortaya koymasından masallar dilin zenginliklerini de ortaya koyar.
4. Masal anlatıcının bulunduğu bölgenin diline, masal anlatılan mekâna göre farklı biçimlerde anlatılabilir. Çocuklara anlatılan bir masalın yetişkinlere anlatılan benzer metni farklı kelimelere veya olaylara sahne olabilir.
5. Masallarda komik unsurlar, alaycı ifadeler ve gülünç durumlar, dinleyicinin dikkatini toplayan ve edebî metni zevkli bir hale getiren unsurlar olarak önemli bir yere sahiptir (Bilkan, 2001: 75).
6. Masalcının varlığı, masalın kişilerini birer düşünce, duygu kalıbı olmaktan çıkarır (Artun, 2006: 117).
7. Masalın anlatımında ayrıntılara fazla yer verilmez. Zamanda hızlı değişimler gerçekleşebilir. Luthi’den (1992: 51) aktaran Oruç (2014: 255), “Herhangi bir neden dayanmadan meydana gelen tesadüfler, soyut masal üslubunun bir sonucudur. Birbirinden tamamen farklı tecrit edilmiş iki olay, görünmez bir şekilde koordine olarak aynı zamana mükemmel bir titizlikle denk gelir” demektedir.
8. Luthi’den (1992: 34) aktaran Oruç (2014: 253), “Masalda adı geçen her şey nihai bir bütün olarak tezahür eder; örneğin büyük bir ev, dev bir ejderha, genç bir kral vb.” der.
9. Masallar anlatıcının daha önce bildiği hazır kalıplar (formeller) üzerine anlatılır. Kahraman üç kardeşe sahiptir, kahraman üç kere sınanır vb. Sakaoğlu (2002a: 250) ayrıca formeller anlatıcı için yardımcı olup ustalığı göstermesi bakımından bir ölçüdür, diyerek anlatıcının ustalığında formellerin önemli olduğunu vurgulamaktadır (Arslan; 2017: 27-28).

2. BÖLÜM: BURSA'NIN SOSYO- KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİ

2.1. BURSA'YA DAİR GENEL BİLGİLER

2.1.1. Bursa'nın Tarihi

Uygarlıklar beşiği Anadolu'nun cennet köşelerinden biri olan Bursa, çok eski çağlardan beri yerleşimlere sahne olmuştur. Bölgede eski yerleşim alanlarının yarattığı uygarlıkların günümüzden 7 bin yıl öncesine gittiği, Ilıpınar Höyüğü kazılarında ortaya çıkmıştır. Höyükte yapılan kazılar sonucunda, MÖ. 5200 yıl öncesine dek inen bir yerleşim alanı bulunmuştur (Eyice, 1962: 56).

Bursa ve civarında MÖ.4000'li yıllara gelindiğinde de çeşitli yerleşim alanlarının olduğu saptanmıştır; fakat yöreye ait kesin bilgiler MÖ.700'lere dayanmaktadır. Homeros, bu bölgeden ilk defa Mysia olarak söz etmektedir. MÖ. 3.yüzyılda Bithynialılar ve Prusiaslılar tarafından kurulan kentin ilk adı “Prusa” idi. Yazılı kaynaklarda “Bitinya” olarak da geçen Bursa ve çevresinin en eski yerleşimleri İznik Gölü çevresindedir (Kaplanoğlu, 1997: 40).

Krezus/Kroisos (MÖ. 561-546) döneminde Lidyalıların egemenliğine giren Bursa bölgesi daha sonra Pers/İran egemenliğiyle tanışmıştı. Bursa bölgesi, bu savaşlar sırasında çok tahrip olmuştu. Dedalses ise İranlılara karşı savaşarak Bursa bölgesinde bağımsız bir Bithynia Devleti kurmuştur.

Bursa'nın kent statüsüne yükselip çevresinin surlarla çevrilmesi, Bithynia kralı I. Prusias (MÖ. 232-192) döneminde gerçekleşmişti. Kartaca kralı Hannibal, Roma imparatoru ile yaptığı savaşı kaybedince, askerleriyle birlikte I. Prusias'a sığınmıştı. Hannibal, I. Prusias tarafından büyük itibar görmesi üzerine, onun onuruna Bursa kentini kurmuştur. Kente bu nedenle Prusa adı verilmiştir (Kaplanoğlu, 1997: 42).

MÖ. 74 yılında Roma'ya bağlanan Bithynia krallığı, uzun yıllar Roma egemenliğinde kaldı. Önce Romalıların, sonra da Bizanslıların bir ili olarak varlığını sürdüren Bursa ve civarı Osmanlı Beyliği döneminde dahi yabancı kaynaklarca Bithynia Beyliği veya Krallığı olarak anılmıştır.

1204-1261 yılları arasında Bursa şehri, tekfurluk olarak İznik'e bağlıdır, genelde kale içinde kalmış fazla büyümemiştir. (Eyice, 1962: 70). Bursa, 1307 yılında Osman Bey

tarafından kuşatılmış, uzun süren kuşatmadan sonra 6 Nisan 1326'da Osman Bey'in oğlu Orhan Bey tarafından alınmıştır. 1335 yılında başkent Bursa'ya taşınmıştır.

2.1.2. Bursa'nın Yerleşme ve Nüfus Yapısı

Bursa'nın fethedildiği dönemdeki nüfus miktarı hakkında net bilgiler olmamakla beraber halkın genelinin Hıristiyan olduğu bilinmektedir. Bu halk, o dönemde hisar içinde ve Bursa'nın en eski birkaç mahallesinde yaşamaktaydı.

Bursa'yı bir Türk İslam şehri haline getirmeyi amaçlayan Orhan Bey ise öncelikle, kale içerisinde ve yakınında bulunan Rum nüfusu başka bölgelere tahliye ettirdi. Bunun yapılmasındaki amaç, kalenin güvenliğini bizzat Türklerin üstlenmesinin gerekli görülmesiydi. (Eyice, 1962: 70).

Sonrasında ise şehir nüfusunu arttırmak için çeşitli iskân faaliyetlerine başlandı. Orhan Bey'in başlattığı iskân çalışmaları ile şehirde Müslüman Türk nüfus hızla artış göstermiştir. Osmanlı idaresine girmesinin ardından Bursa nüfusunun çoğunluğunu Müslümanlar meydana getirmiştir. Türkler, Müslüman zümre içerisinde hâkim grup durumuna gelmiştir. (Eyice, 1962: 80).

Şehirdeki en kalabalık mahalleler genellikle ticari yerlere yakın, çeşitli dönemlerde inşa ettirilen külliyelerin etrafındaki mahallelerdir. Ayrıca ünlü tarikat şeyhlerinin zaviyelerinin de kalabalık mahallelerin merkezini oluşturduğunu görmekteyiz.

Kalabalık mahalleler içerisinde Hazret-i Emîr, Pîr Emîr, Abdal Mehmed dikkat çekmektedir. Bu mahallelerin kalabalık olmalarının ana nedeni halkın bir kısmının benimsedikleri, saygı duydukları tarikat mensupları ile birlikte yaşama arzusudur.

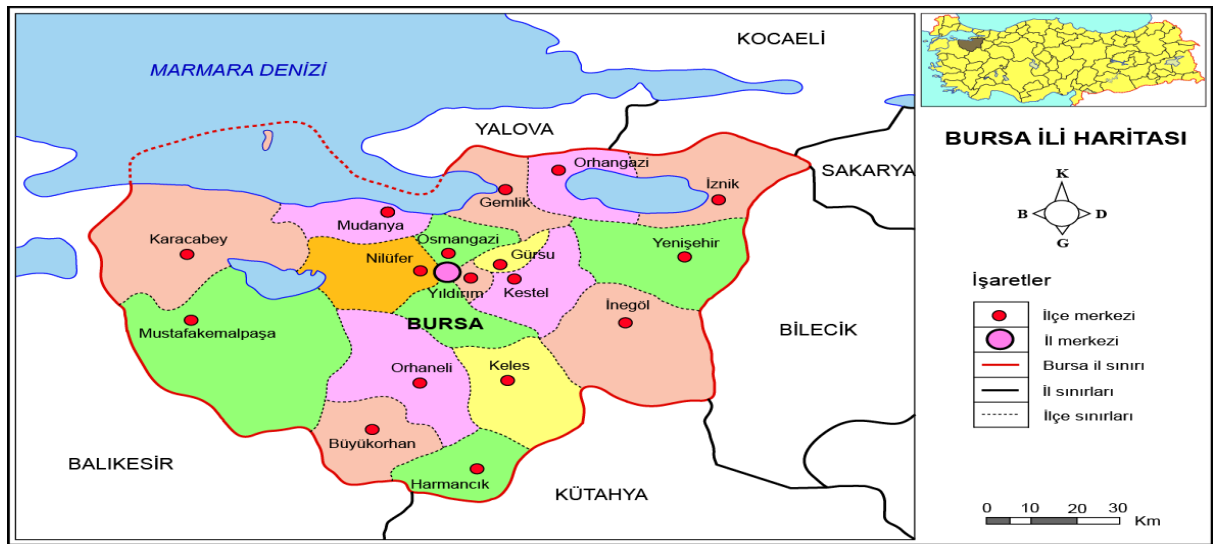
2.1.3. Bursa'nın Demografik ve Ekonomik Yapısı

2020 verilerine göre il ve ilçe merkez nüfusu bir önceki yıla göre 45.713 artmıştır. Bu nüfusun 1.550.767'si erkeklerden oluşmaktadır. 1551.066'sı da kadınlardan oluşmaktadır. Yüzde olarak ise yüzde%50,00 erkek, %50,00 kadındır.

Günümüzde Bursa ilinde 17 ilçe ve 1061 köy bulunmaktadır. 2020 yılının verilerine göre Bursa ilinin ilçeleri ve nüfus bilgileri günümüzde şöyledir.

İLÇE ADI	İLÇE TOPLAM NÜFUS	İLÇE ERKEK NÜFUS	İLÇE KADIN NÜFUS
<u>OSMANGAZİ NÜFUSU</u>	881.459	441.739	439.720
<u>YILDIRIM NÜFUSU</u>	657.176	330.109	327.067
<u>NİLÜFER NÜFUSU</u>	484.832	240.819	244.013
<u>İNEGÖL NÜFUSU</u>	281.384	141.314	140.070
<u>GEMLİK NÜFUSU</u>	115.404	58.074	57.330
<u>MUDANYA NÜFUSU</u>	102.523	49.831	52.692
<u>MUSTAFAKEMALPAŞA NÜFUSU</u>	101.820	50.554	51.266
<u>GÜRSU NÜFUSU</u>	96.985	48.919	48.066
<u>KARACABEY NÜFUSU</u>	84.666	42.340	42.326
<u>ORHANGAZİ NÜFUSU</u>	80.118	40.141	39.977
<u>KESTEL NÜFUSU</u>	70.865	35.512	35.353
<u>YENİŞEHİR NÜFUSU</u>	54.315	26.901	27.414
<u>İZNİK NÜFUSU</u>	44.102	21.796	22.306
<u>ORHANELİ NÜFUSU</u>	19.055	9.334	9.721
<u>KELES NÜFUSU</u>	11.499	5.739	5.760
<u>BÜYÜKORHAN NÜFUSU</u>	9.485	4.659	4.826
<u>HARMANCIK NÜFUSU</u>	6.145	2.986	3.159

Şekil 1: Bursa İlçeler Nüfusu

Şekil 2: Bursa İlçeler Haritası

2.2. BURSA ÜZERİNE HAZIRLANMIŞ ÇALIŞMALAR VE YAYINLAR

2.2.1. Bursa’da Çıkan Süreli Yayınlar

Bursa ile ilgili yapılan araştırmalar geçmişten günümüze kadar birçok dergi, gazete veya daha çeşitli yayın organlarında yer almıştır. Bursa’nın her yönünü ayrı ayrı ele alan birçok yayın bulunmaktadır. Cumhuriyetin ilk yıllarıyla birlikte derleme şeklindeki araştırmalar için daha özel yayın organları belirlenmiştir.

Halkevlerinde ve Köy Enstitüleri’nde de taşra ile alakalı derleme ve araştırmalar yapılmıştır. Yapılan bu derlemeler ve araştırmalar Halkevleri’nin çıkarmış olduğu dergilerde de yayımlanmıştır.

2.2.1.1. Uludağ Dergisi

Bursa Halkevi çalışmalarını, yayın organı olan “Uludağ Dergisi” ile halka anlatmaya, yazmaya, öğrenmeye ve öğretmeye değer her türlü bilgiyi, faaliyet ve çalışmalarını halka duyurmaya, bilgilendirmeye çalışmıştır (Aslan, 2007: 43).

Uludağ Dergisi’nin ilk sayısı 2’nci Kanun (Ocak) 1935 tarihinde yayınlanmaya başlamıştır. 1935 yılından 1939 yılına kadar olan dönemde, 1-8 inci sayıları üç ayda bir, 9-33’üncü sayıları iki ayda bir ve 34’üncü sayıdan itibaren de ayda bir olmak üzere 1950 yılına kadar toplam 102 sayı yayınlanmıştır.

Baskı için kâğıt sıkıntısı ve maddi imkânsızlıklar gibi nedenlerle; 12-13, 29-30, 42-43, 45-46, 47-48, 49-50, 51-52, 53-54, 64-65-66-67, 68-69-70 sayılarının birlikte yayınlandığı, tespit edilmiştir (Aslan, 2007: 43). Uludağ dergisinde yayınlanan bazı çalışmalar:

ATAMALACA, Murat Alp. (1948). “Bursa’nın Eski Çeşmeleri” Uludağ Dergisi. Bursa. S.87, s.22-26.

BAYKAL, Kazım. (1947). “İrgandi Köprüsü” Uludağ Dergisi. Bursa. S.84, s.1.

ÇAVDARLI, Rıza. (1941). “Bursa ve İpekçiliği Tarihi” Uludağ Dergisi. Bursa. S.37, s.16-19.

ERGİN, Muharrem. (1943). “Halk Müzik Hareketi” Uludağ Dergisi. Bursa. S.62, s.1-5.

KARATAL, Turgut. (1944). “Bursa Halkevinin Tahta Kıran Sistemi KılıçKalkan Cenk Oyunu Hakkında Birkaç Söz” Uludağ Dergisi. Bursa. S.63, s.9-17.

ORTAÇ, Hüsnü. (1942). “Uludağ’da Halk Raksları” Uludağ Dergisi. Bursa. S.45-46, s.26-32.

2.2.1.2. Türkün Dergisi

Uludağ adıyla yayınlanan dergi 6-9 uncu sayılarında “Türkün” adıyla basılmıştır. Kapağında da C.H.P.’nin sembolü olan “altı ok”a yer verilmiştir.

ŞAPOLYO, Enver Behnan. (1936). “Folklor Araştırmaları: Şeyh Küşteri Efsanesi” Türkün Dergisi. Bursa. S:7, s.34-37.

DAĞLIOĞLU, Hikmet Turhan. (1937). “Bursa Suları” Türkün Dergisi. Bursa. S:9, s.5-11.

ERGENOKON, Kemal. (1937). “Bursa Efsanesi” Türkün Dergisi. Bursa. S.9 s.35-37.

2.2.1.3. Nilüfer Dergisi

Nilüfer, Bursa’da yayınlanan ilk edebiyat ve sanat dergisidir. Dergiyi çıkartan isim, Tanzimat döneminde Moliere’den yaptığı adapteleri dolayısıyla Türk Moliere’i diye bilinen ve tiyatro eserlerinin yanı sıra Persenk adlı Türk dilinin yabancı kelimelerden arındırılmasını savunduğu dil kitabıyla da tanınan Feraizcizade Mehmet Şakir’dir (Sınar Çılgın, 2006: 48).

Dergi, 1305 ile 1309 arasında toplam 60 sayı yayınlanmıştır. Ancak derginin 1304 senesi Rebiü’l Evvelinden başlayarak neşredilen 24 sayısı daha vardır.

İlk seneye ait bu 24 sayı bir hayli yıpranmış bir durumdadır ve İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü ile Hakkı Tarık Us Kütüphanesi’nde mevcuttur. Buna göre Nilüfer dergisi 84 sayı çıkmıştır (Sınar Çılgın, 2006: 49).

YÜZBAŞI Mehmet Tevfik. (1304) “Makale-i Müfide-i Tarihiyyeden Mabad”, Nilüfer Dergisi. C.1, S.24.

İMAMI Azam. (1304). “Zübde-i Menâkıb-ı İmâm-ı Âzâm”, Nilüfer Dergisi. C.2, S.1, s.4.

HİKÂYE. (1304). “Halisatü’l Hakâyık”, Nilüfer Dergisi. C 1, S.20. s.10.

HİKÂYE. (1305). “Kıssa-i Ashâb-ı Kehf”, Nilüfer Dergisi. C.2, S.1 s.12-18.

BİLMECE. (1305). “Semanın yolu neresidir?”, Nilüfer Dergisi. C.2, S.6, s.42.

HALİDE Edib- La Fontaine. (1304). “Ağustos Böceği ile Karınca”, “Kelebek ile Arı”, Nilüfer Dergisi. C.1, S.22, s.2

RECEP Vahyî. (1304). “Tefekkürât-ı İlâhiye”, Nilüfer Dergisi. C.1, S 14, s.1- 2.

RECEP Vahyî. (1308). “Kazlar” Nilüfer Dergisi. C.5, S.51, s.62.

2.2.1.4. Gündoğdu Dergisi

Dergi 31 Ağustos 1894 yılında Feraizcizade Mehmet Şakir Bey tarafından İstanbul'daki örneklerinden esinlenerek yayımlanmıştır. Bursa'nın öncü sanat adamlarından biri olan Ferâizcizâde Mehmet Şakir Efendi, 1879'da Vali Ahmet Vefik Paşa tarafından kurulan Bursa Osmanlı Tiyatrosu'nu desteklemek amacıyla oluşturulmuş "Tiyatro Muhipleri Encümeni" üyelerindendir. Ferâizcizâde, daha 1883'te Bursa'nın ilk özel basımevini kurmuş ve bu basımevinde 1884'ten itibaren kendi tiyatro yapıtlarının basımını yapmaya başlamıştır. (Öztahtalı, 2012: 270).

Ferâizcizâde Mehmet Şakir Efendi Gündoğdu'da Batı dillerinden çeşitli tercümeler ve tiyatro incelemeleri yayımlamış ve dilde tasfiyecilik görüşüne uygun bir anlayışla incelemeler yapmıştır. Bu dergi, 1984 yılındaki ilk nüshasıyla birlikte yalnızca üç sayı basılabilmektedir.

Mehmet Şâkir'in, "Gündoğdu"yu çıkarma nedenini ortaya koyduğu aşağıdaki "Bilutfihi Teâlâ" başlıklı yazısı, dil çalışmalarıyla ilgili ipuçlarını da ortaya koymaktadır. Yazar, burada, alfabe çalışmaları ile ilgili dilekçe verdiğini, Türkçe'nin bir "Âdem dili" olduğunu belirtir. Yazıda, Atatürk döneminde de gündeme gelecek olan "Güneş-Dil Teorisi"ne benzer bir ifadeyle, Türkçe'nin güneşin bir kıvılcımına benzediği gibi ilginç yaklaşımlar sergilemektedir:

Bi-Lutfihi Teâlâ, Velî-ni'met-i bi-minnet şevket-meâb-ı hilâfet-penâh Efendimiz Hazretlerinin her güç işi kolaylaştırmakta bir anılan güzel tâli'leriyle okuma yazmalarımızın dilimize uygun bir sûrete konulup çoğaltılması için günden güne âleme can verircesine şân vermekte bulunan müsâade ve inâyetleri cümlesinden olmak üzere bundan evvel Ebu's-safâ'nın neşrettiği lâyiha kılıklı bir varak-pârede ilâvesini münâsip gördüğü birkaç yeni harfin şekilleri gösterilmiş idi.

Öylece harflerimizin ikmâli noktasına düşen bir parça sanki vücudı henüz görülmeğe başlayup kendi âlemine düzen vermek için karargâhında cevelân ettiği anlaşılmakta bulunan lisânımız güneşinden bir şerâreceğiz idi.

Şu âdi parça her ne kadar ehemmiyetsiz değil ise de bir sâbitenin her çatlayışta başka bir seyyâre fırlatarak onlara da perî-peykerli dilberlerin peyk olacaklarına göre harflere aid bulunan o parçanın ehemmiyeti kendinedir. (ŞAHİN, 2007: 64).

Ferâizcizâde Mehmet Şâkir. (1984). "Bilutfihi Teâlâ" Gündoğdu Dergisi, Bursa: Ferâizcizâde Matbaası. S.1.

2.2.1.5. Fevâid Dergisi:

Fevâid Dergisi 17 Kasım 1887 yılında Murat Emrî Efendi tarafından çıkarılmaya başlanmıştır. Müteşebbis Murat Emrî Efendi, divan şairi, kitapçı, kütüphaneci, matbaacı, editör ve gazeteci kimliğiyle XIX. Yüzyıl Bursa kültür hayatının dikkat çekici kişiliklerinden biridir. Fevâid dergisi de Murat Emrî Efendi'nin maarif yolunda attığı en önemli adımlardan biridir. (Öztahtalı, 2012: 270). Murat Emrî Efendi Fevâid'i çıkartış nedenini ilk sayının sonunda da şöyle ifade eder:

“Maksadımız mekâtîp-i idadiye ve rüşdiye hatta ibtidaiye şakirdanının tahsil-i ulum ve fûnuna sa'y u gayretlerini tezyid ile mearic-i insaniyenin ta evc-i bâlâsına terfi ve işbu fushat-ı âlem-i medeniyetde esb-i himmet ve sa'ylarıyla guy-ı âdemiyyeti çevgân-ı gayretlerine rabtedip nail-i maksud olmalarına âcizane bir hizmet olduğundan yazdığımız ibareler gayet açık ve sade ve tekellüfat-ı bediyyeden azade vaki olduğu erbab-ı fezail ve udeba-ı zi-şemail tarafından itiraz olunmayacağı ümidi pek kavidir çünkü kelimu'n-nasi alâ kadri avfin lehum⁵ ve efdâlü'l-kelâm mâ kale ve delle cümleleri malum-ı zarafetleridir.” (Öztahtalı, 2012: 274).

Murat Emrî Efendi, ilerleyen nüshalarda her düzeydeki okul çocuklarının hem kişisel gelişimlerini hem de akademik başarılarını arttırmak için derginin içeriğini genişletir. Okuldaki derslere katkısı olması için Fevâid'in son sayfalarında ilgili muallimlerin gönderdiği ders notlarını da yayımlar. (Öztahtalı, 2012: 275).

Derginin ilk sayısı 17 Kasım 1887 Perşembe günü yayımlanmıştır. Dergi, Ulucami etrafındaki büyük yangın ve Kemâleddin-i Fenârî'nin ölümü üzerine birinci yılın sonunda 21. nüsha çıkarıldıktan sonra tatil edilmiştir.

İkinci senenin ilk nüshası 13 Şubat 1894'te, üçüncü senenin ilk nüshası ise 5 Eylül 1894'te çıkarılmıştır. Derginin dördüncü senesinde ilk nüsha 15 Kasım 1896'da çıkarılmıştır. Son yayın hayatı olan beşinci senesinde ise dergi, sadece iki nüsha olarak 13 Temmuz 1898'de basılmıştır. (Öztahtalı, 2012: 282).

Murat Emrî Efendi. (1887). “Fevâid Heyet-İ Âliye-İ Tahririyesine”, Fevâid Dergisi. Y.1, S.15, s.114.

Devrekli Ahmed Hayri. (1894). “Fevâid Risalesi”, Fevâid Dergisi Y.2, S2. s.13.

Mehmet Rıfat. (1896). “Tevfik Fikret Bey Efendi Hazretlerine Yadigârımızdır”, Fevâid Dergisi. Y.4, S.2, s.21.

2.2.1.6. Hüdâvendigâr Gazetesi:

Bursa’da bir Vilayet Matbaası tesis edilmiştir. 1869 yılında ise Bursa Valisi Hacim İzzet Paşa’nın himayelerinde ve zat-ı şahanelerinin müsaadesinde, Hüdavendigâr isimli bir gazete çıkartılmaya başlanmıştır (Cengiz, 2008: 376).

Gazete, dört sayfa olarak haftada iki gün olmak üzere, cumartesi ve çarşamba günleri yayımlanmıştır. Bu gazete, Bursa’da çıkan ilk gazete olmasının resmî yayın organı olma özelliğini de taşımaktadır (Öztürk, 2019: 5). Gazetede zaman zaman da halk arasında olup biten sosyal yaşama ilişkin haberlere yer verilmiştir (Tayla, 1997: 21).

Bursa’nın bu ilk vilayet gazetesi; 1869’dan 1917’ye dek Hüdavendigâr, 1926 yılına kadar Günlük Hüdavendigâr, 1937’ye kadar Resmî Bursa ve 1937’den itibaren Bursa adıyla yayımlanmış. 1953 senesinde ise yayınlarına son vermiştir (Akkılıç, 2002: 874). Gazete yayınlanan bazı haber ve yazılar şöyledir:

HABER. (1869). “Havadis-i Hariciye”, Hudâvendigâr Gazetesi. S.87, s.2.

HABER. (1869). “İ’tizâr”, Hudâvendigâr Gazetesi. S.89, s.3.

HABER. (1869). “Mevadd-ı Umûmiye”, Hudâvendigâr Gazetesi. S.90, s.3.

HABER. (1906). “Mizah ve Tekzip”, Hudâvendigâr Gazetesi. S.987, s.4.

2.2.2. Bursa Konulu Akademik Tezler

Bursa kurulduğu günden itibaren sanatın ve kültürün her daim başkentliği yapmış ve yapmaya devam etmektedir. Bursa Osmanlı Devleti’nin ve İstanbul’un dibacesi durumundadır. Bursa’da yaşamış ve halen yaşamakta olan birçok sanatçı, mütefekkir, tasavvuf ehli, düşünür, şair ve yazar mevcuttur. Bu sebeple Bursa üzerine yapılmış olan önemli çalışmalar bulunmaktadır.

Tespit ve imkân dâhilinde Bursa üzerinde akademik anlamda çalışması bulunan bazı araştırmacıların eserlerine yer verme gereği duyduk. Bu bölümde karşımıza yüzlerce çalışma çıktı. Fakat biz halkbilim konusu üzerinde durmayı tercih ettik. Bu sebeple de her araştırmacının bir eserini çalışmamızda yer verdik.

AKKUŞ, Metin. (1987). Türk Edebiyatında Şehrengizler ve Bursa Şehrengizleri. (Danış. Haluk İpekten). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. (Yüksek Lisans Tezi).

CEMİLOĞLU Mustafa. (1989). Sorgun Köyü Halk Edebiyatı. Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Doktora Tezi).

ÇAKMAK, Şükran. (2013). Bursa Kent Müzesinde Bulunan 19. Ve 20. Yüzyıllara Ait Bursa Gelin Kıyafetlerinin İncelenmesi. (Danış. Şerife Mızrak). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Giyim Endüstrisi ve Giyim Sanatları Eğitimi Anabilim Dalı. (Yüksek Lisans Tezi).

ÇALIM, Şule. (1973). Bursa'daki Ahşap Tavan Göbekleri. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi. (Yüksek Lisans Tezi).

ÇETİNKAYA, Ebru. (2012). Bursa Çeşmeleri. (Danış. Zerrin Köşklü). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı. (Yüksek Lisans Tezi).

ÇİFT, Salih. (1997). Bursa'da Bektaşilik: Ramazan Baba Tekkesi. Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi. (Yüksek Lisans Tezi).

DEMİR, Osman. (1991). Bursa ve Civarında Evlilikle İlgili Örf ve Adetler. Erzurum: Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi. (Yüksek Lisans Tezi).

DEMİRBAĞ, Ayşe Tül. (2015). Ahıska Türklerinde Göç ve Müzikal Deneyimlerin Etkileşimi: Bursa Örneği. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yüksek Lisans Tezi).

EKEN, Yasemin. (2020). Bursa İli Karagöz Müzesinde Yapılan Deri Tasvirlerinin İncelenmesi. (Danış. Melda Özdemir). Ankara: Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü. (Yüksek Lisans Tezi).

EKİNCİ, Kadir. (2007). Bursa'da Yaşayan Mamuşa Türklerinin Halk Kültürü. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yüksek Lisans Tezi).

ERGİNLİ, Zafer.(1995). Kurtuluş Döneminde Bursa'da Faaliyet Gösteren Türkistan Kökenli Mutasavvıflar. Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yüksek Lisans Tezi).

ERİŞEN, Gülgün.(1990). Bursalı Rahmi ve Gül'i Sad-Berg'i. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yüksek Lisans Tezi).

ERSOY, Nermin.(1986). Bursa Tıbbi Folklorunda Kırık-Çıkıkla ilgili Tedavi Yöntemlerinden Örnekler ve Modern Tıp Bakımından Bazı Sonuçlar. Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. (Yüksek Lisans Tezi).

GÖKÇE Hüseyin.(2017). Bursa Keles Yağcılar Köyü Ağız İncelemesi. Artvin: Artvin Çoruh Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi. (Lisans Tezi).

GÖKÇE, Hüseyin.(2019). Bursa Ağız Sözlüğü (Derleme). (Danış. Hatice Şahin) Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yüksek Lisans Tezi).

GÜLERER, Salih.(1988). Bursalı Lami'i Çelebi. İbret - Nüma (İnceleme-Metin). Ankara, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yüksek Lisans Tezi).

GÜLŞEN, Gönül.(1997). Bursa Tekke Kütüphanesi. Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi. (Yüksek Lisans Tezi).

GÜNAYDIN, İtir Tansı.(1993). 2. Murad Dönemi Tezhibli El Yazmaları. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yüksek Lisans Tezi).

GÜRER, Nilüfer.(2003). Kırsal Geleneksel Konut Dokusunun Turizm Bağlamında Değerlendirilmesi, Cumalıkızık Örneği. Ankara: Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. (Yüksek Lisans Tezi).

HIZLI, Mefail.(1998). XVI. Asır Bursa Medreseleri. Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yüksek Lisans Tezi).

KARABOLAT, Rakibe.(1993). Bursa Keles Yöresi Folkloru. İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yüksek Lisans Tezi).

KARATAŞ, A. İhsan.(1995). XVI. Yüzyılda Bursa'da Yaygın Olan Kitaplar. Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yüksek Lisans Tezi).

KİREMİTCİ, Duygu.(2011). Cumhuriyet Döneminde (2005'ten Günümüze) Bursa Irgandı Köprüsü'ndeki Geleneksel El Sanatları Üzerine Halk Bilimsel Bir İnceleme. (Danış. Mustafa Sever). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yüksek Lisans Tezi).

KUYBU, Ebru. (2015). Yûnus Emre Divanı'nın Bursa Nüshası (Giriş-Metin-Dil İncelemesi-Dizin). (Danış. Hatice Şahin). Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yüksek Lisans Tezi).

OLGUN, Yusuf. (1989). Tarihî Bursa Efsaneleri. Bursa, (Doktora Tezi).

ORBAY, Ayşe. (1985). Bursa Demirtaş Hamamının Restorasyon Projesi. İstanbul: İTÜ Mimarlık Fakültesi. (Yüksek Lisans Tezi).

ÖNDER, Aynur. (1995). 1927 Tarihli Bursa Vilayet Salnamesine Göre Bursa'daki İdari Kuruluşlar. Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yüksek Lisans Tezi).

ÖNKAL, Hakkı. (1986). Bursa'da Şehzade Ahmed Türbesi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi. (Yüksek Lisans Tezi).

DEMİR, Osman. (1991). Bursa ve Civarında Evlilikle İlgili Örf ve Adetler. Erzurum: Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi. (Yüksek Lisans Tezi).

ÖZBAĞI, Nihal. (1991). Bursa'ya Özgü El Havlusu, Peşkir ve Peştemaller. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yüksek Lisans Tezi).

ÖZCAN, Ayşe. (2008). 14. 15. Yüzyıl Bursa Cami ve Mescitlerinde Kubbeye Geçiş Elemanları. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yüksek Lisans Tezi).

PAY, Salih.(1996). Bursa İvaz Paşa Külliyesi. Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Doktora Tezi).

SEVDİ, Ezgi Şahin.(2015). Bursa-Keles İlçesi Kıranışıklar Köyü Halk Edebiyatı ve Folklor Ürünlerinin İncelenmesi. (Danış. Hülya Taş). Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yüksek Lisans).

SEVİNÇ, Ahmet.(2017). Söylemiş (Yenişehir/Bursa) Köyü'nde Bulunan Bir Cönk (Çeviri-Metin-İndex). (Danış. Zekeriya Karadavut). Antalya: Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi. (Lisans Tezi).

SÜLEYMAN, Cihangir.(2019). Bursa'da Yaşayan Ahıska Türklerinde Dini Yaşantı ve Din Eğitimi (Danış. Mustafa Tavukçuoğlu). Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yüksek Lisans Tezi).

ŞAHİN, Azime. (2019). Bursa Keles Yöresi Ölüm ile İlgili Âdet Ve İnanışlar. (Danış. Dilek Türkyılmaz). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yüksek Lisans Tezi).

ŞENTÜRK, Ahmet Hüsrev. (2009). XVI. Yüzyıl Anadolu Sahası Şu'arâ Tezkireleri Işığında Bursalı Şairler (Danış. Mustafa Güneş). Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı. (Yüksek Lisans Tezi).

TAŞ, Hülya. (1989). Bursa Görükle Köyü Halkbilimi Ürünleri Üzerine Bir Araştırma. Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yüksek Lisans Tezi).

TAŞ, Hülya. (1996). Bursa İli Törenselle Gelenek ve Görenekleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Doktora Tezi).

TİMUR, Özlem Tatar. (2019). Bursa Kalesi İçindeki Osmanlı Dönemi Mimari Eserler (Cami, Mescit, Medrese, Tekke, Darûlkûrra, Türbe, Hamam). (Danış. Gül KARPUZ) Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yüksek Lisans Tezi).

TUĞCU, Emine (2007). Şehrengizler ve Âyîne-i Hubân-ı Bursa: Bursa Şehrengizlerinde Güzeller. (Danış. Nuran Tezcan), İstanbul: Bilkent Üniversitesi Ekonomi Ve Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yüksek Lisans Tezi).

ÜNGÖRGİL Arzu, (2004). Bursa Hanları ve Tuz Han'ı Koruma Önerileri. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. (Yüksek Lisans Tezi).

YALMAN, Bedri. (1991). Bursa Yeşil Cami Pencere Parmaklıklarındaki Gümüş Kakma Motifler. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Doktora Tezi).

YAPAR, Zeynep. (2020). Bursa Şehrengizlerinde Mekân Tasvirleri. (Danış. Bilal Kemikli). Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yüksek Lisans Tezi).

YAVUZ, Mustafa.(1997). Anadolu Selçukluları Dönemi Bursa Günlüğü. Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi. (Yüksek Lisans Tezi).

YETER, Nejat.(1971). Bursa İl Halk Kütüphanesindeki Türkçe Yazma Mesneviler. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi. (Bitirme Tezi).

YILDIRIM, Ceylan.(2019). Bursa İnegöl İlçesi Tuzla Mahallesi'ndeki Boşnak Folklor Ürünlerinin İncelenmesi. Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yüksek Lisans Tezi).

YILDIRIM, Jale.(1991). Bursa'daki Tek Kubbeli Camilerin Gelişimi. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yüksek Lisans Tezi).

YILDIZ, Hafsete.(2020) Bursa Nakış El Sanatları Müzesinde Bulunan Türk İşi Peşkirler. (Danış. Hülya (Köklü) Kasaplı). Akara: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. (Yüksek Lisans Tezi).

YILDIZ, Selim Tayfun.(2001). Bursa Yıldırım Bâyezid Külliyesi. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.(Yüksek Lisans Tezi).

YILMAM, Rabia.(1998). Bursa Yöresindeki Bulgaristan Göçmenlerinden Derlenmiş Halk Ezgileri ve Anadolu Müzik Folkloru ile Karşılaştırılması. Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. (Yüksek Lisans Tezi).

2.2.3. Bursa Konulu Sempozyum ve Kongreler

AKAN, Meral, Bezirci, Zuhale.(2005). “Bursa İlinde Evlenme Adetlerinde Görülen İpek Hammaddeli Tekstil Ürünler” II. Bursa Halk Kültürü Sempozyumu Bildiri Kitabı. C.III. Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi.

AKKUŞ, Metin.(2005). “Bursa Şehrengizlerinde Toplumsal Çevre ve Yaşam” Uludağ Üniversitesi II. Bursa Halk Kültürü Sempozyumu Bildiri Kitabı. Bursa: Uludağ Üniversitesi Kültür Sanat Kurulu Yayınları.

AKPINARLI, H. Feriha.(2005). “Bursa Yöresi El Örgüsü Çoraplarının Halk Kültüründeki Yeri ve Önemi” II. Bursa Halk Kültürü Sempozyumu Bildiri Kitabı. C. III, Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi Yayınları.

ALTUNTAŞ, Yener.(2003). “Kültürün Korunması ve Turizm Sektörü İçin Müzeciliğin Önemi” Türkiye’de Halkbilimi Müzeciliği ve Sorunları Sempozyumu Bildiriler Kitabı. (Editörler:M.Öcal Oğuz ve Tuba Saltık Özkan). Ankara: Gazi Üniversitesi THBMER Yayınları.

ATLANSOY, Kadir.(1996). “Bursa Vefeyatnamelerinden Güldeste-i Riyaz-ı İrfan’da Osman Gazi” Osmanlı İmparatorluğunun Kurucusu Osmangazi ve Dönemi; Sempozyum Sonuç Bildirileri. Bursa.

BAYKARA, Tuncer.(1986). “Şehre Küsdü” Kültür ve Turizm Bakanlığı 3. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri. Ankara. BEDÜK, Saadet, Küçükosmanoğlu, Şerife, Akıncı, Elhan (2005). “Bursa Keles İlçesi Kadın Kıyafetleri” II. Bursa Halk Kültürü Sempozyumu Bildiri Kitabı C.III, Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi.

BEDÜK, Saadet.(2005). “Bursa Keles İlçesi Kadın Kıyafetleri” II. Bursa Halk Kültürü Sempozyumu Bildiri Kitabı C. III. Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayınları.

BEY, Safiye.(1997). “Geleneksel Çini Sanatı Verilerinin Günümüz Sanatının Değişen Koşulları İçinde Değerlendirilmesi” Türkiye’de El Sanatları Geleneği ve Çağdaş Sanatlar İçindeki Yeri Sempozyum Bildirileri. Ankara. s.330.

BULDUK, Sıdika, Nilgün Sevinç ve Yasemin Demircioğlu.(2004). “Bursa İli Cumalıkızık Köyü Mutfak Kültürü Üzerine Bir Araştırma” Somut Olmayan Kültürel Mirasın Müzelenmesi Sempozyumu Bildiriler Kitabı. (Edit. M.Öcal Oğuz ve Tuba Saltık Özkan). Ankara: Gazi Üniversitesi THBMER Yayınları.

BÜTÜN, Rengin.(1982). “Bugün Anadolu’da ve Özellikler Bursa Yöresinde Halk Arasında Mide Hastalıklarında Kullanılan İlaçlar” II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri. C.4, MİFAT Yayınları.

CEMİLOĞLU, Mustafa.(1997). “Bursa Bölgesinde Yaşayan Sözlü Tarih” Uluslar Arası Osman Gazi Bursa Araştırmaları Kongresi. Bursa.

CEMİLOĞLU, Mustafa.(2005). “Halk Bilimi Ürünleri Potansiyeli Açısından Kabul Baba Köyü” II. Bursa Halk Kültürü Sempozyumu. Bursa.

ÇAĞDAŞ, Miyase, Özkan, Nurhan.(2005). “Geleneksel İnegöl Gelinliklerinin Özelliklerinin Belirlenmesi” II. Bursa Halk Kültürü Sempozyumu Bildiri Kitabı I-II-III. Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi.

ÇELİKKOL, Recep Şinasi.(1997).“Bursa Keles Karakeçili Yörükleri Yaşantıları, Gelenekleri, Kıyafetleri ve Türk Dünyası ile İlişkileri” V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Gelenek Görenek İnançlar Seksiyonu Bildirileri. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

ÇİFTÇİ, Cafer.(2005). “Osmanlı Döneminde Bursa’nın Dış Ticaret Bağlantıları” Osman Gazi ve Bursa Sempozyumu – Payitaht Bursa’nın Kültürel ve Ekonomik İlişkileri. (Edit. Cafer Çiftçi). Bursa: Osmangazi Belediyesi Yayınları.

DOĞANAY, Hayati 2003,“Miras Turizminin Coğrafi Kaynakları ve Korunması”. Coğrafi Çevre ve Koruma ve Turizm Sempozyumu (16-18 Nisan 2003) Bildiriler Kitabı, İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.

DRAMUR, Rengin.(1989). “Bursa Kaplıcaları” Türk Halk Hekimliği Sempozyumu Bildirileri. Ankara: MİFAD Yayınları. s.125-137.

EKİCİ, Metin.(2004). “Somut Olmayan Kültürel Miras Neden ve Nasıl Korunmalı ve Nasıl Müzelenmeli: Sorunlar, Çözümler ve Ülkelerden Örnekler” Somut Olmayan Kültürel Mirasın Müzelenmesi Sempozyumu Bildiriler Kitabı.

ERDEN, Atilla (2002). “Bursa Yöresi Giysi Kültürü Üzerine Bir Araştırma” I. Bursa Halk Kültürü Sempozyumu Bildiri Kitabı I. Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi, s.211- 217. 152

ERGUVANLI, İnci.(1997). “Türkiye’de El Sanatları Geleneği ve Çağımızdaki Yeri” Türkiye’de El Sanatları Geleneği ve Çağdaş Sanatlar İçindeki Yeri Sempozyum Bildirileri. Ankara. s.414.

ERSOY, Nermin.(1988). “Bursa Tıbbi Folklorunda Kırık Çıkıkçılar ve Kırık Çıkık Tedavi Yöntemleri” Türk Halk Hekimliği Sempozyum Bildirileri. Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları.

GÜLEÇ Özer.(1940). “Keles- Belenören Köyü’nde Düğün Bölümlerinden Güvey Salma-Güvey Uyandırma ve Dürü Toplama” Bursa Halk Kültürü; II. Bursa Halk Kültürü Sempozyumu Bildiri Kitabı. C.I, Bursa. s.253-259.

GÜRAK, Ahmet Nazım.(2003). “Bursa İli Keles Yöresinde Oynanan Halk Oyunlarının İncelenmesi” I. Bursa Halk Kültürü Sempozyumu Bildiri Kitabı. Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi Yayınları.

İSEN Mustafa.(2011). “Lâmi’î nin Bursa Şehrengizi” Kaşgar’dan Endülüs’e Türkİslâm Şehirleri Sempozyumları: Bursa Şehrengizi, Bildiriler Kitabı. (Edit. Cengiz Alyılmaz). Bursa: Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları.

KAMİLOĞLU, İlknur.(2005). “Bursa İli Geleneksel Kadın Başlıkları Üzerine Bir Araştırma” II. Bursa Halk Kültürü Sempozyumu Bildiri Kitabı. C. III, Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayınları.

KARTAL, Numan.(2017). “İnegöl’ün Tarihi Değerleriyle İlgili Kimi Gözlemler” Uluslararası İnegöl Tarihi Ve Kültürü Sempozyumu I. İstanbul. KORKMAZ,

Kürşat Mehmet.(2004). “Sağdıçlık ve Yengelik Geleneği” Halk Kültüründe Değişim ve Uluslararası Sempozyum Bildirileri. İstanbul: Motif Vakfı Yayınları.

KÖSE, Abdullah- Yılmaz Arı.(2005) “İnsan Çevre Etkileşimini Yorumlamada Yeni Bir Alternatif: Kültürel Coğrafya” Ulusal Coğrafya Kongresi (Prof. Dr. İsmail Yalçınlar 153 Anısına), Bildiri Kitabı (Edit. Sedat Avcı ve Hüseyin Turoğlu). İstanbul :İstanbul Üniversitesi Yayınları. s.51-59.

KURT, Abdurrahman.(2002). “19. Yüzyıl'da Bursa Toplumunun Sosyal Görünümü ve Haklın Sahip Olduğu Eşyalar” I. Bursa Halk Kültürü Sempozyumu Bildiri Kitabı. II. Cilt. Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi, s.711-731.

NAS, Emine.(2005). “Bursa Karagöz Sanat Evinde Bulunan Geleneksel Kadın Başlıkları” II. Bursa Halk Kültürü Sempozyumu Bildiri Kitabı C. III. Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayınları.

OĞUZOĞLU, Yusuf - Kerime Üstünova haz. (2002). “Bursa Halk Kültürü” I. Bursa Halk Kültürü Sempozyumu Bildiri Kitabı I-II. Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi Yayınları.

SOYSALDI, Aysen (2005). “Bursa Kız Çeyizinde İpeğin Yeri ve Önemi” II. Bursa Halk Kültürü Sempozyumu Bildiri Kitabı III. Cilt. Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi. s.1079-1084.

SÜRÜR, Ayten.(1994). “Geleneksel Yaşamda Bursa ve Çevresinde Türk Çantası ve Çekmeceleri, Bohçalar” I. Türk Halk Kültürü Araştırma Sonuçları Sempozyumu Bildirileri. C.1, Ankara: Kültür Bakanlığı. s.259-272.

ŞAHİN, Haşim.(2001). “Osmanlı Devleti’nin Kuruluş Devrinde Adı Geçen Önemli Bir Derviş: Geyikli Baba” Uluslararası Türk Dünyası İnanç Önderleri Kongresi Bildirileri. Ankara: Kültür Bakanlığı & TİKA, s.787-800. 154

ŞAHİN, Hatice- Şükrü BAŞTÜRK, v.d.(2013). “Yenişehir Köyleri ve Ağızları Üzerine” Tarihten Günümüze Yenişehir Sempozyumu. (Bildiri Kitabı). Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayınları.

TAŞ, Hülya.(2002). “Bursa İli ve Çevresinde Doğum ve Çocukla İlgili GelenekGörenek ve İnançlar” I. Halk Kültürü Sempozyumu. Bursa, C.3, s.477-498.

ULUUMAY, Esat.(2005). “Bursa Erkek Kıyafetleri” II. Bursa Halk Kültürü Sempozyumu Bildiri Kitabı. C. III. Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayınları. s.1299-1312.

ÜNVER, Süheyl.(1976). “Hemen Her Yerde Birbirlerinden Farklı Mistik Folklor ile Telkin Tedavileri Esasları Ve Buna Bursa'nın Verdiği Tam Bir Örnek” I.Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri. C.IV, Ankara.

YÜCEL, Atilla.(1986). “Koruma Konusunda Pragmatik Bir Model: Bursa, Kale Sokak Projesi Örneği” Uluslararası İstanbul UNESCO Bildirileri. İstanbul.

YÜKSEL Hasan.(2002). “İvaz Paşa'nın Vakıfları” XIII. Türk Tarih Kongresi, Ankara 4-8 Ekim 1999, Kongreye Sunulan Bildirileri. C.III, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları. s.1845-1852.

ZÜBER, Hüsnü.(2003). “Bursa’da Kaşık ve Kaşık Oyunu” I. Bursa Halk Kültürü Sempozyumu Bildiri Kitabı. Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi Yayınları.

2.2.4. Bursa Konulu Yabancı Kaynaklar

Bursa şehri coğrafyası, sanayisi ve iş imkânları açısından hem geçmişte hem de günümüzde Anadolu'nun birçok şehrinden göç almıştır. Bu göçler neticesinde şehirde yaşanan kültürel etkileşim ve kültür çeşitliliği Bursa'nın kültür kervanını bir kat daha artırmıştır.

Bursa, yüzyıllara varan geçmişinden ve tarih için taşıdığı birçok uluslararası kültürel değerlerinin bir sonucu olarak da yabancı araştırmacıların dikkatini çekmiştir. Son döneme kadar yabancı araştırmacılar, Bursa'nın genellikle arkeolojik yapısını, sanat tarihini, coğrafyasını dikkate almış ve bu minvalde eserler vermiştir. Çalışmamızda Bursa ile ilgili önemli gördüğümüz yabancı bilim adamlarından bazıları aşağıda verilmiştir.

ALBUM. (1903). Guide de Brousse et de ses Environs. İstanbul.

ALPATOV, Mikhail Vladimirovich. (1926). “Les Frensgques de Sainte-sophie de Nicée” E.O

- American Society Of Travel Agents. (1957). Post- Convention Turkey Tour. İstanbul, Bursa, İzmir, Ankara. İstanbul: Fakülteler Matbaası.
- BACHMANN, L.(1847). Theodori Ducae Lascaris Imparatoris in laudem Nicaeae urbis Oratio. Rostock
- BEAUMONT, A.(1852). “Voyage en asie mineure, Brussa” Revue Orientale et Algarienne.
- BITTEL, K.(1954). “Das Alamannia-Relief in Nicaea (Bithyniae)” Festschrift fűg Peter Geossler. Stuttgart.
- BLANCHET, J. A. (1894). “Moonaie inedlte de Nicee avec Hippos Brotopous” Revue Numismatique Française.
- BOCSH, E.(1950). “Colonia Iulia Concordia Apamea Sikkeleri I” İstanbul Üniversitesi Tarih Dergisi. C.I-II-III-IV, İstanbul.
- BOROUGH, R.F. (1925). “A recent vislt to Nikaea (İznik'e yapılan Yeni Bir Seyahat)” The Christian East 6.
- BRENNER, I. von.(1808). “Ausflug von Konstantinopel nach Brussa in kleinasien im Jahre 1973” Wien.
- BRUNOFF, N. (1925). “L'eglise de Sainte-Sophia de Nicee” Echos d'Orient.
- BUCHWALD, H.(1969). The Church of the Archangels in Sige near Mudanya. Wien-Koln-Graz
- BURSIAN, C. (1873). “Über ein Griechisches Relief aus Prusa” Berichte Ober die Verhandlungen der Sachsishen Gesel/schaft der Wissenschaften 25, s.1-6.
- CARSWELL, John.(2006). Iznik Pottery. London.
- CLEMENTIJ G.(1855). “Sertulum Orientale sev recensio Plantarum in Olympe Bithynico, in.. 1849-1850” Cullectarum 103 P. P 8 tab. Torino
- CORSTEN, B.(1993). Die Inschriften van Prusa Ad O/iympum I-II. Bonn.
- DELBEUF, Regis.(1906). Des Constantinopole a Broussee ta Nicee. Censtantinople.
- DENNY, Walter B.(2004). Iznik, The Artistry of Ottoman Ceramics Thames & Hudson, London.
- DEVONSHIRE, H. C. A.(1922). “Visit to Broussa and the Green Mosque” The Nineteenth Century, XCII DIEHL, Ch.(1892). “Mosaiques Byzantiries de Nicee” BZ. 1.

- DIEST, W. Von.(1903). "Die Landschaft zwischen Nicaea und Nicomedia" *Asien II.* S.10.
- DOMASZEWSKI, A.(1912). "Hadrianus- Heraklios. Zu Di tenberger" *Inscr. Graec. Orient.* 340, *Philologus* 71, N.F. 251 s.320
- DÖRNER, Friedrich Karl.(1940). "Ausser Bithynische in Muzeum van Brusa"
- DOUGLAS, J. A. (1920). "Nicaea and ist Church (İznik ve Kilisesi)" *The Christian East* 1.
- DÖRNER, Friedrich Karl.(1940). *Auberbithynische Inschriften Im Museum Von Bursa Und Neue Funde Aus Eskişehir (Dory- Iaion).* Berlin: Jahreshefte Des Österre Ichischen Archaeologischen Instituts. Beiheft.
- DURAZZO, A.(1933). "Deux Princesses Chretiennes Ensevelies a Muradiye" *TTOK.*
- DVORNÍK, Francis.(1990). *Konsiller Tarihi İznik'ten II. Vatikan'a. The Ecumenial Councils Historie Des Conciles.* (Çev: Mehmet Aydın). Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- EARINOS, G.(1875). "Bazı Eski Misya Şehirlerinin Yerlerinin Tayini" *MB.* s.103- 146.
- EVANGELIDIS, T. E.(1888). "Diaskeli, eski Daskylion" 10, s.156-17.
- FITZNER, R.(1904). *Forschungen auf der Bitynischen Halbinsel.* Rostock.
- FRIECH, D.H.(1967). "The iznik Area" *Anadolu Studies.* Hertford. S.1: XVII.
- FÜHRER, R.(1985). "Zu einem Grabepigramm aus der Gegend von Nikaia" *Epigraphika Anatolica* V.
- GABRIEL, Albert.(1958). *Une capitale Turque Brousse I-II.* (Bursa: Texte, Planches). Paris: E.De Boccard.
- GARDNER, A. (1912). *The Lascarids of Nicaea, the Story of an Empire in Exile.* London.
- GDISEBACH, R.(1903). *Reise durch, "Rumelien und nah Bursa" im Jahre 1839.* Gottingen: Guide Brousse.
- GERBER, Haim.(1988). *Economy and Society in an Ottoman City: Bursa, 1600- 1700.* Kudüs: Printed in İsrail at Ben-Zvi Printing Enterprises.
- GERLAND, Lat. Kaiserrerch.-Miller.(1923). "The Empire Nicaea and the Recovery of Constantinople" *Cambr Med. Hısr IV.*
- GREGOIRE, Henri.(1929). "Encore le Monastere d'Hyacinthe a Nicee" *Byzantion* 5.

- GRISEBACH, Aĝustos.(1839). Reise durch Rumelien und nach Brussa im Jahre. Göttingen.
- GRONEN, D.(1888). Die Stadt Brussa in Kleinasien. Deutsche Rundschau für Geographiie und Statistik GUILLAUMİN, Josef. (1981). “İznik Çinileri” (N. İnceler) Milli Kültür Dergisi.
- GURLITT, C. (1913). “Die Islamichen Bauten von Isnik” Orientalisches Archiv III Januar.
- HAECKEL, Ernst Heinrich Philipp August.(1875). Brussa und der Asiatische Olym. Berlin.
- HAMMER, Josep Von.(1819). Umblick Auf Einer Reise Nach Brussa und Dem Olympos. Pesth.
- KARNAPP, W.(1974). “Das Istanbultor der Staaatmauer von Niceaea-Iznik” ManselAraĝanı. C.III.
- KULAKOWSKI, I. (1900). “Nikaia Civarında Bulunan Kitabeler” IRAI. 6.
- LECLERCÛ, H. (1932) “Nicee” Dictionnaire d'archeologie Chretienne et de Liturgie” C.XII,1 s, 1179- 1232
- MERKELBACH, Reinhold.(1987). Nikaia in der römischen Kaiserzeit.
- MILIARAKIS, A.(1898). İznik Krallığı ve İllerya Despotluğu (1204-1262). Atina.
- MİLLER; W.(1923). “The Empire of Nicaea, and the recovery of Constantinople” Cambridge Medieval History IV. s. 478-516.
- OTTO DORN, Katharina.(1942). “Das Islamische İznik” Berlin.
- DORN, Katharina - R. ANHEGGER. (1941). “Das Islamische İznik” İstanbul.
- POLSBERW, H.L. (1933). De Rebus Heracleae Ponti..Specimen, Brandenburg 1833
- POUJOULAT, Baptistin.(1840). Voyage dans L’Asie Mineure et en Mèsopotamie. Paris.
- POZZI, S.(1870). Nicee. Paris.
- REINACH, Th. (1887). “Essais sur la numusmatique des rois de Bithynie” Revue Numismatique. RICE, D. T. (1929). “Nicaia/İznik” Antiquity.
- RIEDEL, Herbert.(1938). Uludaĝ Kayak Mektebi Kursları. Ankara.
- ROBERT, J. (1936). “Epigraphice. XI. Inscription de Nicee” Revue des etudes Grecques. Paris. s.1-16.
- ROBERT, L. (1971). La titillature de Nikaia et Nicamedi

RÜCKERT, K.(1885). Ein Ausflug von Constantinopel nach Nicaa Blatter.

SAWICKI, L.(1928). "Eine Reise nach Konstantinopel, Nicaea und Trapezunt" Repertorium für Kunstwissenschaft

SHMIT, Fedor Ivanovich.(1927). "Die Koimesis-Kirche von Nicaia" Das Baumrk und die Mosaiken Berlin, Leipzig. SHMIT, Fedor Ivanovich.(1926). "Die Koimesiskirche von Nicaia" Jahrbuch des Deutschen Archäologischen Instituts Archäologischer Anzeiger" Berlin s. 458-464

SCHNEIDER, Alfons Maria.(1940). "Die Römischen und Byzantinischen Denkmäler von Iznik-Nicaea" İstanbul Fortschungen. Berlin.

SCHNEIDER, Eliza Cheney Abbott.(1816). Letters From Broosa, Asia Minor. Chambersburg: The Publication Office of the Germany.

SCHNELLER, Ludwig. (1938). Nicaea. Eine Vergessene Welt-und Schicksalsstadt. Leipzig.

SCHOLZ, J. (1898). "Münzen va Nicaea" Monatsblatt der Numismatischen Gesellschaft in Wien

SESTINI, Domenico. (1789). "Voyage dans la Grece Asiatique, a Nicee" Paris.

STRZYGOVSKI, J. (1892). "Drei Mircellen. III. Die Maria Orans in der Byzantinischen Kunst (Koimesis Kilisesi)" Archäologische Ehrengabe zum 70. Geburtstage De Rossi's, hrsgb. von A. de Waal. Roma

TAESCHNER, Franz. (1928). "Der Zustand der Koimesis Kirche in Nikaia" BZ 28.

UBICINI, Jean Henri Abdolonyme.(1977). "La Turquie Actuelle" Paris. USPENSKI, Th.(1896). "1. Nikaia'nın Arkeolojik Anıtları" Riga X. Kongre III. Kongre Protokolleri.

VEISER, W.(1950). "Katalog der Bithyniensen münzen der Sammlug der iustitus für Nikaia"

WACHEIMER, Günter.(1977). İstanbul: Mit Bosporus, Prinzeninseln, Bursa und Edirne. Zürich: Artemis Verlag. Almanca

WADDINGTON, William Henry.(1912). Monnaies Grecques d'Asie Mineure, Nicee et Nikomedie, Paris.

WALKER, M. Brousse.(1988). Albüm. Historie Coustautinople. Bursa: YABEK.

WULF, Oskar Konstantin.(1903). "Die Koimesiskirche in Nicae und ihre Mosaiken" Strasburg 167

3. BÖLÜM: KUZEYBATI BURSA MASALLARININ YAPISAL AÇIDAN İNCELENMESİ

3.1. KUZEYBATI BURSA MASALLARININ YAPISI

Sözlü edebiyat geleneğinin en önemli yaratmalarından biri olan masallar, sözlü gelenek içerisinde nesilden nesile aktarılmaktadır. Masal anlatıcısı, masalları aktarırken kullandığı bazı teknikler ile masal anlatımını gerçekleştirir. Masal anlatımı sırasında başvurulan bu teknikler, masal anlatımını hem güzelleştirir hem de masala akıcılık katar. Masalı hem güzelleştiren hem de masala akıcılık kazandıran bu tekniklere; “tekerleme” (Boratav, 1988: 77), “kalıp söz/ifade” (Sakaoğlu, 2012:56), veya “formül, formel” (Seyitoğlu, 1975:144) adı verilmektedir (Kaval; 2019: 272).

Masalların başında, ortasında, sonunda ve her aşamasında karşılaştığımız söz kalıpları, masalın olmazsa olmaz koşullarından biri olarak durmaktadır. Bu bölümde de Bursa masallarında bulunan örneklerini inceleyeceğiz.

3.1.1. Kuzeybatı Bursa Masallarının Formel Yapısı

Ong (2013: 51), kalıp ifadelerin sözlü kültürün ayırt edici bir özelliği olduğunu ve bazıları yalın olsa dahi tek tek kelimelerden daha fazla anlam ifade eden kalıplar olduğunu söylemektedir.

Aslan (2008: 274); masalların başlangıç, bitiş ve diğer bazı yerlerinde belirli durumlarda söylenen kalıp sözler ve klişelere tekerleme veya formel denildiğini belirtir.

Aslan (2008: 276) ayrıca masallarda sayı ve zaman belirtmek için kullanılan kimi formeller olduğunu da aktarmaktadır.

Boratav (2003: 96) ise masal tekerlemesini; masalın başında, ortasında uygun yerlerde ve sonunda söylenen, yerine göre uzunca ya da çok kısa kalıplaşmış birtakım sözlere verilen ad, olarak tanımlar (Boratav’ten Arslan; 2017: 116).

Formel üzerine yapılmış önemli değerlendirmelerden birkaçını vermeye çalıştık. Bu değerlendirmelerden anlaşılacağı üzere; masalın başına, ortasına ve sonuna serpiştirilen bu ifadeleri belirli amaçlarla yerinde kullanan masal anlatıcısı hem ustalığını göstermekte hem de dinleyicinin dikkatini artırmakta ve masalı daha ilgi çekici bir hale getirmektedir.

3.1.1.1. Başlangıç (Giriş) Formelleri

Masalın asıl olaylarına geçilmeden önce, anlatıcının dinleyicilerini masala hazırlamak amacıyla söylediği kalıp sözlerdir. Çeşitli uzunluk ve yapıda bulunmakla birlikte günümüz anlatıcıları kısa olanlarını tercih etmektedir. Ancak usta anlatıcılar bu yalın söyleyişe ekledikleri tekerlemelerle masalın başlangıcını renklendirirler (Sakaoğlu; 2012: 58).

Bu bölümde derlediğimiz masallardan formel örnekleri inceleyeceğiz.

a. Sade Giriş Formelleri: Bir varmış bir yokmuş veya evvel zaman içinde kalbur saman içinde... vb.

“Bir vāmış bir yokmuş... Allah’ın gulu pek çokmuş” (1).

“Bi varımış bi yokmuş... Allah’ın gulu pek çokmuş. Bi padişah ve üç gızlā varımış” (13).

“Bi varımış bi yokmuş... Allah’ın gulu pek çokmuş. Bundan güzel masallā yokmuş” (14).

“Hade bi varımış bi yokmuş... Allah’ın gulu pek çokmuş. Bi hanenin birinde bi horoz varımış” (15).

“Bi vamiş bi yokmuş... Allah’ın gulu pek çokmuş. Bi garı gocala varımış” (16).

b. Tekerlemeli Giriş Formeller

“Pirelē berber iken develē tellal iken zamanın birinde” (3).

“Bi varımış bi yokmuş... Allah’ın gulu pek çokmuş. Evvel zaman içinde galbur saman içinde pireler berber iken develer tellal iken” (5).

“Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde kalbur zaman içinde” (12).

“Evvel zaman içinde kalbur saman içinde pireler berber iken ben annemin goynunda tıngır mıngır sallanırken bir Beyoğlu varımış” (27).

“Bir varmış bir yokmuş... Allah’ın gulu pek çokmuş. Bu masalda konuşmak hiç yokmuş” (30).

“Bir varmış bir yokmuş... Allah’ın gulu pek çokmuş. Bundan güzel eyi masallā yokmuş” (50).

3.1.1.2. Bağlayış (Geçiş) Formelleri

a. Masaldaki olayın geçtiği yeri veya kahramanı değiştirmek için kullanılan geçiş formelleri

“Neyse gıral gece yatadursun. Biz çobana geçelim” (31)

“Misafir sōna atına binip yallah gidiyō. Neyse misafir atıyla gide dursun. Bize öbür tarafa geçelim” (32)..

b. Dinleyicinin dikkatini arttırmak için söylenen bağlayış formelleri

“Bir de ne görsün sattığı toprak tencere. Hemen tencereyi alıyō içere, içine bi de baksın ki büsbütün parça et” (13).

“Yatırıyōlā kesiceklē. Bi de bakıyōlā ne görsünler padişahın barmağı yok” (51).

c. Uzun zamanı kısaca ifade etmek için kullanılan bağlayış formelleri

“Yürü bakam vadi iniyor, ırmakları geçiyor. Bayıra tırmanıyor ve çiftliğe ulaşıyor” (11).

“Yaz geçiyor, kış geçiyor” (11).

“...neyse unlā attarıyōlā, çeviriyōlā akıllı soyu, ağmaz dönmez oluyō” (22).

“Neyse gel zaman git zaman üvey anne de bu gızı istomoyō” (23).

“Yürü bakam et bakam eşeğe yükledikten sonra pazara mı gidiyor artık nereye gidiyorsa gidiyor” (37).

“Gidēken gidēken bizim Yenişehir yolunda Molla Amed’in geyunun yanına geliyōlā” (50).

“Biniyōlā atlara gidēken gidēken çalılan dibinde bi davşan görüyōlā” (51).

“Biniyo atına yalnız başına kendi kendine atınan gidēken gidēken nereye gittiğini de bilmoyō. Yamyamlan çadırını gitmiş” (51).

“Gidēken gidēken karşılane anadan kör iki deyneğinen bi dede çıkıyō” (61).

ç. Masal ortasında geçişi sağlayan tekerlemeler: Az gitmiş uz gitmiş dere tepe düz gitmiş vb.

“Git bakam dere tepe düz gidiyor. Yürü bakam vadi iniyor” (11).

“Ha bakam de bakam, az gitmişler uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler Çeltikçi’ye gelmişler” (38).

3.1.1.3. Benzer Durumlarda Kullanılan Formeller

a. İki varlığın karşılıklı konuşması

“Garısına; *gırk satır mı istoyon gırk katır mı?* Doyō” (18).

“Padişah; *İn misin cin misin sen?* doyō. Gız: Ben ne inin cinim, senin gibi bi âdem evladiyım doyō” (26).

“*Sen beni gandırın, gırk gatr mı istoyon gırk satır mı?*” (26).

b. Bir varlığın tanımı ve tasviri ile bir hareketin yapılmasını anlatan formellerdir: Ayın on dördü gibi vb.

“Bi açıyōbakıyō ki amanın ayın on dördü gibi bi oğlan gız da u gudar güzelmiş. İkisi birbirleni görüyōlā, âşık oluyōlā” (13).

“Geyik gelmeyince de hemen elindeki yüzüğü çeviriyō, geyik geliyō. Bi silkiniyō ayın on dördü gibi bi oğlan oluyō” (14).

“Gocasını dağa yolloyo. Adam odun toplarken toplarken çalının dibinde ayın on dördü gibi bi gız görüyō. Büzülmüş orda oturuyōmuş” (17).

“Zaman geçiyō ay gız bi oluyō, bi oluyō ayın on dördü gibi oluyō. Ölmoyō yani. Gız bi böyüyō saçlā uzun, boy uzun oh canıma değsin” (32).

“Deliganlı bi oğlanmış. Gayfecinin garısı da ayın on dördü gibiymiş. Una âşık oluyō. Ne ekmek yiyiyō ne aş yiyiyō” (60).

c. Masal kahramanlarının kullandığı formeller:

“Ah Allah goca boğazlı seni kör olmayasica” (21).

“Parayı alma geldim, vemoyon he. Eh valla sen bilirsin. Ben bi eve gidem de gelem. Sen u zaman parayı vecen mi vemecen mi bakam” (22).

ç. Bir olayın masalcı tarafından anlatılması:

“Napalım napalım, oradan bi gugukçuk geçiyō. Guşlā geçiyō. Unu kesiyōlā gızın gömleğine ganını sürüyōlā” (17).

“Napalım, böyün gözleme yapalım çayla gözleme iyi olur” (21).

3.1.1.4. Bitiş Formelleri

Masal boyunca anlatılan olayların bir noktada birleştirilmesinden sonra anlatıcı, masalını uygun bir şekilde bitirmek zorunda kalır. Kafiyele bazı sözlerle masalı bağlarken dinleyicilerin kendine gösterdikleri ilgiyi de dikkate alan anlatıcı kısa veya oldukça uzun olan bir bitiş formeliyle sözlerini bitirir (Sakaoğlu; 2012: 58).

a. Çıplak Bitiş:

“Bu garda gışta ölmüş gitmiş, üşümüş, donmuş. Masal da borda bitiyō” (1).

“Masal da bitiyō, gidiyō. Lokum da galıyō, hepsi galıyō. (19).

“Köyüne gidēken arap halayığı uyandan buyandan dēken parçalanıp gidiyō. Undan keri unlā da evde mesut oluyōlā. (26).

“Bu masal da burada bitiyor. Mutlu mesut yaşıyorlar” (35).

“Her şey bitiyor işte velhasılı masal da burada bitiyor” (40).

“Düğünleri oluyor çoluk çocuğa kavuşuyorlar. Bu masalımız da bitmiş oluyor” (43).

b. Devam Eden (İleriye Giden) Bitiş Formelleri

“Mutlu multu hayat geçiriyōlā, güzel güzel multu mutlu çocuklā oluyō. Hayla yaşayōlāmış” (13).

“Bunlā gāli garı goca güzel bi geçiniyōlā birbirlēne hiç çekişmoyōlā” (16).

“Mutlu mutlu günlē gelip geçiyō” (49).

c. Özetleyen Bitiş Formelleri:

“Ee akıllı napsın bubasının malını deli napsın parayı masal da bōle bitiyō işte” (20).

“Çöpçatan haklıymış doyō. Takdirde yazılan tedbirle bozulmuyōmuş doyō. Masal da burada bitiyō” (32).

“Akıllı olan işi çeviriyor. Öbürküler kaybediyor, bu masal da böyle bitiyor” (36).

“...bütün hesapların üstünde bizi yaratanın hesabı vardır. İşlerinde kendiliğinden zora girer, bu masal da burada biter” (41).

“Hana altınla kimseye galmoyō. Dünya malı dünyada galır. Bu masal da borda bitiyō” (61).

ç. Anî Bitişle İlgili Formeller:

“Bitiyō, gidiyō işte” (2).

“Bitiyō gidiyō işte masalda” (23).

d. Anlatıcıya Özgü Bitirişle İlgili Formeller:

“Onlā ermiş muradına biz çıkalım keremetliğe” (3).

“İşte hayvandan örnek almak gerekiyor bir yerde, bu masalda burada bitiyor” (11).

“Diri diri bırakıyō, gaçıyō horoz. Ermişmiş horoz” (15).

“Üvey analar bōle yapıyo, bu gudan işte” (18).

“Borda da masal bitiyō, işte masal değil mi” (23).

“Eylik yapanlara eyi masal kötülük yapanlara kötü masal. Allah kimseyi eylik yapanlardan ayırmasın” (50).

3.1.1.5. Çeşitli Formel Unsurlar

a. Sayılarla İlgili Formeller

3 Sayısı

Aileyle ilgili olanlar:

Üç kız: 13, 17, 28, 43; Üç kardeş: 25; Üç oğul: 35, 39, 40, 43, Üç Bey: 40.

Zamanla ilgili olanlar:

Üç aşağı: 15; Üç gün: 16, 17, 37, 50; Üç tane: 39; Üç ay: 49, 50, 60.

Hayvanlarla ilgili olanlar:

Üç keçi: 1; Üç oğlak: 1; Üç beygir: 4.

İş yapma ile ilgili olanlar:

Üç sıçrama: 7; Üç tane sümek: 21; Üç saf: 36; Üç eşya: 36; Üç parça: 36; Üç kalbur: 37; Üç şart: 39; Üç elma: 43; Üç akçe: 50; Üç ekmek: 61; Üç öbek: 61.

5 sayısı

Zamanla ilgili olanlar:

Beş gün: 2, 5, 16, 18, 20, 56, 60; Beş yukarı: 15; Beş ay: 49.

Varlıklarla ilgili olanlar

Beş tane yavru: 5; Beş lira: 19; Beş kişi: 34; Beş kardeş: 37; Beş milyon: 52; Beş koyun: 56; Beş keçi: 56; Beş eşek: 56.

40 sayısı

Kırk gün: 13, 14, 17, 21, 26, 28, 31; Kırk gece: 13, 14, 17, 21, 26, 28, 31; Kırk koyun: 20, 37; Kırk kuzu: 20; Kırk yaş: 21; Kırk tane: 17, 37; Kırk sene: 5; Kırk kız: 17; Kırk satır: 18, 26; Kırk katır: 18, 26; Kırk basamak: 61.

b. Renklerle İlgili Formeller

Al tütek: 17, 21; Kırmızı sandık: 24; Kırmızı kıyafet: 27; Beyaz tüy: 5; Beyaz ayak: 5; Mavi çiçek: 17; Mavi kıyafet: 17; Yeşil ayakkabı: 17; Yeşil grep: 17; Yeşil esbap: 17; Yeşil sandık: 24; Yeşil urba: 27.

c. Yer Formeller

Masallarda belirli masal ülkeleri ve bölgeleri bulunur. Buna göre Bursa masallarından tespit edilen yer formelleri şunlardır:

Karasıl: 38; Söylemiş, 38; Çeltikçi: 38; Mekirköy: 38; Karacaahmet: 43; Yenişehir: 34; Sülemiş: 4.

3.1.2. Kuzeybatı Bursa Masallarında Ara Sözler

Başgöz'ün (2006: 202) dinleyici karşısında durup anlatımın içine kendini dâhil eden anlatıcıların, ana temadan saptığı pasajlar olarak tanımladığı ara sözler, bağlama özgü olması yönünden formüllerden ayrılırlar. Başgöz (2006: 205) ara sözleri: açıklayıcı ve öğretici, görüş yorum ve eleştiriyle ilgili ara sözler, şahsi serzeniş ve itiraflar olmak üzere üç kategoriye ayırır. Buna göre anlatıcı; masal metninde açıklayıcı, öğretici, uyarıcı, siyasî, sosyal veya dinî bilgilere yer verebilir, bunları eleştirebilir veya protesto edebilir (Arslan; 2017: 131).

Erşahin (2011: 81), anlatıcı tutumlarının ana konudan saparak metni tamamlamak amacıyla kullanılan ara sözlerin; açıklama, yorumlama, serzenişte bulunma gibi niyetlerle anlatıcının anlatmayı keserek yaptığı şahsi değerlendirmelerin bütününe içerdiğini belirtir. Erşahin'in (2011: 81- 86) bu konuda hazırladığı sınıflandırma temel alınarak Bursa masallarında tespit edilen arasözler şunlardır:

3.1.2.1. Açıklayıcı ve Öğretici Ara Sözler

Anlatıcı “ara söz”ler ile açıklama yapar, yanlışını düzeltir, unuttuğunu hatırlayıp ifade eder, farazi isimlendirmeler yapar.

“Neyse açıyômuşlâ. Ordan gurdun biri dinloyô, ayının biri dinloyô ayı deyelim. Ayı dinloyô ayı” (1).

“İnsan insana pire gibisin de oğlum sen” (3).

“Kendimi unlarım bembeyaz olurum doyo. Gâli keçi gardaşı yavrulanı yicek ya” (5).

“Çuvalları kemirip bunları kurtarıyorlar. Ee tabi bu da yapılan iyiliğin bir karşılığı olmuş oluyor” (12).

“Sen meğersen önceleri orlara altın gomuşlâ. Yasak mı bilmem bunlârı söylemek” (22).

“Anasî dedi ya telli pullu her şey getti deye” (24).

“Mesela diyelim ki bizim Akbıyık köyünün arazisi kadar büyük bir parça yapıyor. Postu ince ince kıyıyor ekliyor geliyor kralın önüne” (35).

“Çamaşır yıkacāmış. Sacıyak varıdı eski sacıyıklādan. Onu yüzükapak yatırcāken ters yatırıyō” (26).

“O zamanda hasır dokumak için ne lazımsa tezgâh iplik falan alıyōlā. Zaten okur-yazarlık yok yüz kişi de beş kişi. Önceden okumak yazmak yoktu” (34).

“Ev sahibine boyuna bōle yüklüğü gösteriyō. Önceden bōle yüklüklē olurdu tahta yüklüklē. Gelin hovardasını yüklüğe sokmuş meğerse” (60).

3.1.2.2. Görüş Yorum ve Eleştiri İfade Eden Ara Sözler

Anlatıcı masala bir ölçüde müdahil olur. Bunu da görüş bildirip yorum yaparak, tepkisini belirterek yapabileceği gibi olayı kendi başından geçmişi gibi anlattığı da olur (Erşahin, 2011: 84).

“Kar yağdı dışarda bi şey galmadı. Doyō ayı kendi kendine. Bōle göz dikiyō unlara” (1).

“Bu sefē tilki gardeş bunu sen üleştircen, bunlā beceremedilē,” doyo. Unla öldülē gali ya. “Neyse tilki beni de öldürmesin deye” (2).

“Gāli hoşuna gitmiş, bin günde biçti ya ekinleri” (3).

“İşte masal değil mi bu pireynen kız âşık oluyō” (3).

“Göğsünü bōle dolu dolu yapıyōmuş. Çünkü beş dene yavrusu vā nasī doycaklā” (5).

“Ee tabi ha bugün, ha yarın aradan bir hafta on gün geçiyor, yemekleri bitiyor. Ee çalışmadan, kazanmadan bir şey elde edilmez ki tabi çıkacak yavrularının rızkını arayama” (11).

“Mecbur çalışması lazım gidip bir şeyler getirmesi lazım” (11).

“Padişahın sözü dinlenmez mi hemen duyuruyōlā. Ertesi gün gene geyiniyōlā” (17).

“Üvey ana oğlanı istemoyō. Her yaptığı gabahat oluyō. Bubası geçmoyō gene evladından ama napsın ya gariyi boşacak ya oğlanı bişey yapcak” (18).

“Gızı hemen vēdi demesinlē deye biraz naz yapıyō yoksa çoktan gızı vēcek” (21).

“Neyse akşam eve götürüyō ekmek yidiriyō. Benim gibi evcezleri de yokmuş” (32).

“Bizim sülemişlilē orda oturuyōlā ya undan saat kulesinin orda satın doyo” (34).

“Karacaahmet köyünde evinin bahçesinde elma ağacına gidiyorlar. Tabi bu şahıs bir tane kopar demişti ama bunlar bir taneden olmaz çocuğumuz diye garanti olsun diye üç tane elma koparıyorlar” (43).

“Köyün zengin bi adamı vâmiş. Mesela Alibeylen Ali Rıza’nın bubası İsmail dede gibi” (52).

“Goca tarlaymış yirmi beş otuz dönüm. Sizin de vâ ya hana eski harımlâda” (53).

“Ah unla da almazlâ mı hazır besili tosun. Alıyolâ, bağloyolâ” (59).

“Yahudi ile İsa peygamber yaslanıyolâ şöyle engas uyumoyō ama İsa uyur gibi yapıyō” (61).

3.1.2.3. Şahsi Serzeniş ve İtiraf İfade Eden Ara Sözler

Kimi ara sözler, serzeniş ve itiraf amacıyla kullanılır (Erşahin, 2011: 86).

“Tabi hayvan deyip geçmemek gerek. Hayvanlar bile yavrularını düşündüğü halde bizim insanlarımızın bazıları hiç düşünmüyorlar. İşte hayvandan örnek almak gerekiyor bir yerde” (11).

3.1.3. Kuzeybatı Bursa Masallarında Halk Kültürü Unsurları

3.1.3.1. Âdetler ve İnanışlar

Düğün ile İlgili Âdetler

“Hemen düğün hazırlıkları başlıyō. Kırk gün kırk gece davullu, zurnalı güzel bi düğün yapıyolâ” (13).

“Ertesi gün kıza dünür yolluyō, undan sonra kıza nişan oluyō. Bi düğün yapıyō kırk gün kırk gece. Duvak günü damat patinlêni giyêken gelin ensesine bi tokat çakıyō” (17).

“Bak gızım şimdi düğün bitecek. Damat camiye gitcek, gelecek namaz kılacak. Önceden evle şimdiki gibi olmuyōdu. Tahtadan yüklükler oluyōdu. Undan sonra oraya güzelce diri guliyi kaparsın, gündüzden biz yengeni yollarız, diri guliyi oraya kaparız” (21).

“...gocagarıyı eve götürüken sen düğün varmış yolda “*Güm bada güm bada*” doğulla çalıyō tongurlar geliyo. Sandığık çeyiz sandığı zannediliyor” (60).

Doğum ile İlgili Âdetler

“Neyse aradan dört beş ay geçiyō. Kızın gāli eycene hamileliği belli oluyo. Eskiden yükünü almış derler. Doğum zamanı geliyō, bubası da gāli gızı reddediyō” (49).

“Oğlan çocuğu yaramaz mı yaramaz panguduzmuş. Gız gardaşı varımış. U da yeni doğum yapmış onun gızını gorkuduyōmuş. Yeni doğmuş lavasa gorkudulmaz. Çocuk beniler, hasta olur” (59).

Ölüm ile İlgili Halk İnanışları

“Keloğlan, cenaze evinin oradan geçerken beş onu birden beş onu birden demiş. Oradakilerde çok kızmışlar. Cenaze evinde öyle denmez “Allah rahmet eylesin, Mevla rahmet eylesin, başınız sağ olsun dersin” demişler” (19).

Dini İnanışlar

“Karacaahmet Veli Hazretleri’ne dua edip onun bahçesinden bir tane koparılır. Sonra da evde yenildiğinde hamile kalınır” (43).

Halk Kültürü

“Bu üç gızlā u gudā fakirlēmiş ki u gudā fakirlē...Üçü de yün eğiriyōmuşlā. Eskiden herkes kendi yününü eğirirdi” (13).

“Eskiden adamlar içlerine koca koca gömlek giyerlerdi” (16).

“Önceden pōçalā yapılırdı. Duzlu sodalı pōça” (18).

“Köyde zamanında çiftler gece sürülürmüş, hayvanlarla serinlikte” (54).

Halk Hukuku

“Adam, ölmeden çocuklarının yanına çağırır. Mallarını da onlara eşit bir şekilde paylaştırır” (36)

3.1.3.2. Bursa Masallarında Eşyalar

Ayakkabı: 16; Altın Bakır: 45; Ambar: 41; Araba: 33, 42, 60; Ayna: 40; Bardak: 60; Basma Kumaş: 17; Beygir Arabası: 27; Bit Derisi: 58; Çekel: 4; Çuval: 4, 12; Çekyat: 60; Çeyiz: 24, 25, 28; Değirmen: 42; Dolap: 20; Dürbün: 39; Ekmek Teknesi: 16; Elma

Ağacı: 43; Gömlek: 17; Halı: 60; Halka: 30; Hasır: 34; İplik Tezgâhı: 34; Kalbur: 42; Kayık: 49; Kazan: 26; Kese: 52; Kılıç: 40, 61; Kile: 33; Kilim: 60; Köstek: 59; Leblebi: 42; Leğen: 31; Makas: 9, 35; Matara: 50; Nacak (Balta): 21; Ocak: 26; Oklava: 31; Ölümsüz Merhem: 40; Radio: 50; Römork: 44; Saat: 18; Sabun: 24; Saç ayak: 26; Sandık: 24, 60; Sümek: 21; Süpürge: 36, 40; Tas: 31; Tavşan Derisi: 52; Tencere: 16, 29; Teneke: 42; Testi: 43; Toprak Tencere: 13, Tüfek: 45; Yaba: 30; Yayık: 16; Fıçı: 16; Yelek: 46; Yorgan: 3; Balta: 2; Yorgan: 3; Kaval: 20; Yüklük: 21; Yün: 21; Yüzük: 13, 14, 17, 26.

3.1.3.3. Bursa Masallarında Meslekler

Avcı: 6, 9; Balıkçı: 19, 26, 27, 49; Cellatlar: 17; Çoban: 20, 31, 35, 45, 46; Çöpçatan: 32; Davulcu: 59; Değirmenci: 5, 8; Doktor: 15, 17, 50; Dokumacı: 34; Fırıncı: 3; Hizmetçi: 28; İmam: 54; Kahveci: 60; Muhafız: 31; Müezzîn: 54; Yorgancı: 21; Yüncü: 21.

3.1.3.4. Bursa Masallarında Geçen Mekânlar

a. Memleket, Yöre ve Köy İsimleri

Karasıl Köyü: 38; Söylemiş Köyü: 38; Çeltikçi Köyü: 38; Mekir Köyü: 38; Karacaahmet Köyü: 43; Yenişehir: 34; Sülemiş Köyü: 4; Subaşı Köyü: 2.

b. Yer Bildiren Mekân İsimleri

Ahır: 34; Bahçe: 14, 27, 43; Cami: 19, 21, 32, 54; Çeşme: 18, 22, 27, 55; Çiftlik: 11; Dam: 21, 53; Hamam: 15; Kahvehane: 45, 57, 60; Kuyu: 43; Mahalle: 50; Saray: 14, 23, 34, 35, 49; Tarla: 3, 4, 20, 25, 29, 36, 41, 44, 47, 48, 52, 53; Zindan: 22, 28, 51.

c. Doğal Mekânlar

Bataklık: 46; Dağ: 5, 14, 17, 20, 21, 22, 23, 24, 26, 27, 35, 39, 40, 46, 50, 53; Deniz: 13, 49; Dere: 8, 11, 12, 20, 23, 24, 26, 38, 42, 45; Irmak: 11; Kavak: 22; Mağara: 43; Meşelik: 22; Nehir: 3, 23; Orman: 8, 9, 10, 29, 46; Pınar: 24; Tepe: 14.

d. Olağanüstü Mekânlar

Çin Dağı: 27; Laçın Dağı: 27; Lale Dağı: 27.

e. Yapılması- Gidilmesi İstenen Mekânlar

Altın köşk: 31; Sihirli Dağ: 40.

3.1.3.5. Bursa Masallarında Yiyecek ve İçecekler

Bursa masallarından derlediğimiz metinlerde yer alan yiyecek ve içecekler şunlardır:

Bal: 50; Baldo pirinç: 17; Çay: 16, 20, 47, 52, 60; Çorba: 13, 17, 20, 33, 35, 56, 60; Ekmek: 20; Elma: 43; Helva: 20; Kuru Fasulye: 20; Mantı: 20; Pide: 16, 17, 29, 50, 57, Poğaça: 18, 26; Sade yağı: 17; Şeker: 60; Tarhana: 17; Tuz: 48; Un: 3, 4, 5.

3.1.3.6. Bursa Masallarında Yer Alan Kahramanlar

1. İnsanlar:

1.1. Saray Adamları, Yöneticiler, Şehzadeler ve Padişah Kızları:

Padişah: 32, 33, 34, 35, 40, 46, 49, 51, 54; Hükümdar: 28; Kral: 31; Vezirler: 14, 17, 28, 31, 51; Beyoğlu: 15, 27; Şehzade: 31.

1.2. Din adamları:

İmam: 54; Müezzin: 54; İsa Peygâmbere: 61.

1.3. Halk tabakasına mensup olanlar:

1.3.1. Ana kahramanı erkek olanlar:

Su prensi: 23; Ahmet Ağa: 20; Yalancı Çoban: 45, Akıllı Çoban: 35.

1.3.2. Ana kahramanı kadın olanlar:

Festikancı Kızı: 27, Öksüz Kız: 24,

1.3.3. Ağalar:

Ahmet Ağa: 20; Abdullah Ağa: 52.

1.3.4. Yardımcı karakterler:

Yaşlı dede: 24, 58; Dede: 17; Karacaahmet Veli Hz: 43; Geyik: 26.

1.3.5. Kahramana kötülük yapanlar:

Arap Halayığı: 26; Cadı karı: 42; Tortamaz: 3; Yamyam: 34; Üvey anne: 18, 23, 24, 26; Üvey kardeş: 24; Baba: 46

1.3.6. Meslek sahipleri:

Avcı: 6, 9; Balıkçı 19, 26, 27, 49; Cellatlar: 17; Çoban: 20, 31, 35, 45, 46; Çöpçatan: 32; Davulcu: 59; Değirmenci: 5, 8; Doktor: 15, 17, 50; Dokumacı: 34; Fırıncı: 3; Hizmetçi: 28 İmam: 54; Kahveci: 60; Muhafız: 31; Müezzin: 54 Yorgancı: 21; Yüncü: 21.

1.3.7. Aile mensubu olanlar:

Baba: 11, 13, 14, 29, 36, 28, 40, 41, 43, 44, 46, 48, 49, 55; Anne: 13, 14, 17, 18, 19, 21, 23, 24, 26, 27, 31, 49, 53, 58, 59; Çobanın oğlu: 35; Karı- koca: 43, 16, 18, 22, 24, 26, 29, 50; Gelin: 17, 25, 59, 60. Keloğlan'ın anası: 19.

1.3.8 Geleneksel Tipler:

Abdullah Ağa: 52; Ahmet Ağa: 20; Ali Bey'in Ali Rıza: 52; Aşırların Dede: 54; Börekçi Dede: 54; Fettah Dede: 54; Kara Mehmetlerin: 52; Gül Sefa: 52; İsmail Dede: 52; Kahveci Güzeli: 60; Keloğlan: 19; Köse: 25; Muzır Çocuk: 59; Pıtırarın Amca: 54; Süleymanların Dede: 54.

2. Olağanüstü Kahramanlar

2.1. Kahramana yardımcı olanlar:

Yaşlı dede: 24, 58; Dede: 17; Karacaahmet Veli Hz: 43; Toprak tencere: 13; Kamertay: 14; İsa Peygamber: 60.

2.2. Düşman Yaratıklar:

Dev: 39; Cadı: 42; Yamyam: 51; Ejderhalar: 40; Tortamaz: 3; Yamyam Cariyeler: 34.

3. Hayvanlar

3.1. Ehlî Hayvanlar:

At: 14, 26, 27, 30, 33; Dana (Tosun): 22 59; Deve: 30, 47; Eşek: 16, 20, 30, 33, 37, 38, 56; İnek: 4, 30, 31, 41, 48; Köpek: 11, 16, 19; Keçi: 1, 5, 22, 56; Koyun: 20, 37, 45, 56.

3.2. Orman Hayvanları:

Aslan: 7, 10; Ayı: 1, 2, 6; Kurt: 5, 7, 8, 45; Tavşan: 2, 20; Tilki: 2, 6, 9, 10, 11.

3.3. Kuşlar, Kümes Hayvanları ve Diğerleri:

Karınca: 12; Balık: 26, 27, 49; Karga: 30; Kuş: 39; Yılan: 24; Fare (Sıçan): 4; Pire: 3.

3.2. KUZEYBATI BURSA MASALLARININ TİP YAPISI

Bu çalışma kapsamında incelediğimiz 61 masal metni, Antti Aarne ve Stith Thompson'un² (1964) *The Types Of The Folktale*'de yer alan sınıflandırmasına göre tasnif edilmiştir. Buna göre:

1. Hayvan Masalları: Bursa masallarında 11 adet hayvan masalı bulunmaktadır.
2. Asıl Halk Masalları: Bursa masallarında 35 adet asıl halk masalı yer alır.
3. Fıkralar ve Anekdotlar (1200- 1999): Bursa masallarında 12 tip fıkra yer alır.
4. Zincirleme Masallar (2000- 2399): 1 adet zincirlemeli masal örneği bulunmaktadır.
5. Sınıflamaya Girmeyen Masallar 2400- 2499: Bursa masallarında 2 adet sınıflamaya girmeyen masal metni yer almaktadır.

Buna göre; 61 masal metninde 64 masal tipi tespit edilmiştir. Stith Thompson'un kataloğunda yer almayan veya tespit edemediğimiz masalların tip numaraları (-) işareti ile gösterilmiş ve bu metinler bir masal türüne dâhil edilirken konularına göre sınıflandırılmıştır. Tipi belirtmeyen bu masal metinleri, aşağıda yer alan tabloda "()" parantez içinde gösterilmiştir.

1. Hayvan Masalları (1- 299)

- 1- 99: Vahşi Hayvanlar: 6, (10).
 100-149: Vahşi ve Evcil Hayvanlar: 1, (2), (3), 5, (7), 8, (9).
 150- 199: İnsan ve Vahşi Hayvanlar: (11).
 200- 219: Evcil Hayvanlar: (12).
 220- 249: Kuşlar
 250- 274: Balıklar
 275- 299: Diğer Hayvanlar ve Nesneler

2. Asıl Halk Masalları:

- A. Sihir Masalları (300- 749)
 300- 399: Olağanüstü Düşmanlar: 39,
 400- 459: Olağanüstü veya Büyülenmiş Karı, Koca veya Diğer Akrabaları: 18, 23, 26

² Antti Aarne- Stith Thompson, *The Types of the Folktale*, Helsinki 1964.

460- 499: Olağanüstü Görevler

500- 599: Olağanüstü Yardımcılar: 27

600- 649: Sihirli Nesneler: (13), (14),

650- 699: Olağanüstü Güç ve Bilgi: 40,

700- 749: Diğer Olağanüstü Masallar: 17,

B. Dinî Masallar: (750- 849):

C. Kısa Hikâye Tarzındaki Masallar (850- 999): (15), (16), (21), 23, (28), (31), (33), (34), (36), (43), (44), (45), 46, (47), 48, 49, (50), (51), (52), (53), (54), (56), 55, 57, 58

D. Aptal Dev Masalları (1000- 1199): 42,

3. Fıkralar ve Anekdötler (1200- 1999):

1200- 1349: Ahmak Fıkraları:

1350- 1439: Evli Çiftler Hakkındaki Fıkralar:

1440- 1524: Kahramanı Kadın Olan Fıkralar: (29).

1525- 1874: Kahramanı Erkek Olan Fıkralar: 20, (30), (48).

1525- 1639: Kurnaz Adam: 22, 25, 35, 37, 38, (41).

1640- 1675: Şanslı Tesadüf Fıkraları: 59.

1675- 1724: Aptal Adam: 19.

1725- 1849: Papaz ve Dinî Tarikatlara Dair Şakalar:

1850- 1874: Diğer Halk Grupları Hakkında Anekdötler:

1875-1999: Yalan Masalları

4. Zincirleme Masallar (2000- 2399)

2000- 2199: Zincirlemeli Masallar:

2200- 2249: Yakalamacalı Masallar: 4.

2300- 2399: Diğer Zincirlemeli Masallar

5. Sınıflamaya Girmeyen Masallar 2400- 2499: (60), (61).

Kuzeybatı Bursa masallarının tip yapısı; Stith Thompson'un (1964) The Types Of The Folktale isimli çalışması kullanılarak aşağıdaki sıralamaya göre incelenmiştir:

1. Masalın Adı: Masalın adına, anlatıcısı tarafından söylendiği şekliyle yer verilmiştir.
2. Masalın EB³ ve AaTh'de yer alan tip numaraları: Eberhard ve Boratav'ın TTV'de yer verdiği tip numaraları, Thompson'un tespit ettiği şekliyle çalışmamıza dâhil edilmiştir.
3. Masalı anlatanın adı, soyadı ve derlendiği yer
4. Olay Örgüsü

Çobanoğlu (2011: 119) destan metinlerini incelerken olay örgüsü terimini kullanmaktadır. Bu çalışmada da 'tip' sınıflaması esas alınarak 'olay örgüsü' teriminin kullanılması tercih edilmiştir.

³ Wolfran Eberhard- Pertev Naili Boratav, **Typen Turkiischer Volksmarchen**, Wiesbaden, 1953.

MASAL 1

1. Keçi ve Üç Yavrusu

2. EB: 1, AaTh: 123

3. Ayşe Yorulmaz (70, Söylemiş Köyü)

4. Olay Örgüsü

- a. Keçi, her gün yavrularını kulübede bırakıp otlamaya gider. Giderken de yavrularına kapıyı kimseye açmamalarını tembihler.
- b. Ertesi gün keçi gelince *“Ağızcım da otca yazım. Memecim de sütçe yazım. Buynuzcım da suca yazım. Açın yavrularım kapınızı ben geldim”* der. Yavruları kapıyı açar.
- c. Bunu gören Ayı anne keçi gittikten sonra hemen yavruların kapısına gider. Aynı anneleri gibi söyler. Kapı açılınca yavruların hepsini yer.
- d. Otlamaktan dönen anne keçi kapının açık olduğunu görür ve bu kötülüğün ayıdan geldiğini anlar. Hemen ona bir oyun hazırlar.
- e. Evin köşesine bir çukur açar oraya odun doldurur ve üzerine de minder atar. Herkesi evine mevlit okumaya davet eder.
- f. Davete gelen ayıyı minderin üzerine oturtur ve ayı anlamadan arkasından ateşi yakar. Ateşle birlikte ayı keçinin yavrularını çıkarır.

MASAL 2

1. Ayı, Tilki, Tavşan ve Horoz

2. EB: -, AaTh:

3. Ayşe Yorulmaz (70, Söylemiş Köyü)

4. Olay Örgüsü

- a. Bir gün ayı, tilki, tavşan ve horoz ormanda yola çıkar.
- b. Önlerine bir av denk gelir ve hemen ayı avı bi pençede öldürür. Tavşana da avı paylaşmasını söyler.
- c. Tavşan avı herkese eşit paylaşır. Ancak ayı bunu kabul etmez ve horozu bir pençede öldürür.
- d. Yine giderken bir av denk gelir ayı bunu da öldürür ve tavşana pay etmesini söyler. Tavşan ayıya iki pay verip tilki ile kendisine birer pay verir. Ayı bu paylaşmayı da beğenmez ve tavşanı öldürür.
- e. Bu kez tilki ile kalan ayı yine bir av bulur ve tilkiye pay etmesini söyler. Her şeyin farkına varan tilki, kendine hiç pay almaz hepsini ayıya verir. Ayı canın bağışlar.
- f. Zaman geçince tilki bunu unutmaz. Hemen bir çukur eğer ve ayıya büyük bir av olduğu, kendisinin çıkaramadığı söyler. Ayı hemen gelir çukurun başına eğilir.
- g. Tilki, ayının arkasına geçip onu çukura iter. Böylece ayıdan kurtulur.

MASAL 3

1. Pire ile Tortamaz

2. EB: -, AaTh:

3. Bahriye Al (64, Yenişehir)

4. Olay Örgüsü

- a. Bir gün pire, fırıncı Tortamaz ile karşılaşır ve kendisini işe almasını söyler. Tortamaz da buğday, arpa ve mısır biçmesi için pireyi yanına alır.
- b. Pire on günlük işi bir günde yapar ve Tortamaz'ın sevgisini kazanır.
- c. Tortamaz, pireyi evine götürür. Tortamaz'ın kızı evde anahtar deliğinden pireyi görür ve ona âşık olur.
- d. Bunu anlayan Tortamaz hemen pireden kurtulmak için onu ateşe atmak ister fakat pire hemen zıplayıp kaçır.
- e. Bu kez de pireyi uyutma bahanesiyle üzerine yorgan örter. Uyudu zannedip hemen yorganı ateşe verir fakat pire yine zıplayıp kurtulur.
- f. Birkaç zaman sonra Tortamaz bir yolunu bulup kızını evden çıkarır ve pireyi evle beraber ateşe verir. Ancak pire yine kaçır evi de kül olur.
- g. Son kez bir kutu alıp pireyi içine koyar tam kapatırken pire zıplar gider. Bunu gören Tortamaz kutuya bakarken içine düşer. Pireyle Tortamaz'ın kızı da evlenir.

MASAL 4

1. Sümüklü Böcek ve Sıçan

2. EB: 21, AaTh: 2023

3. Fatma Yılmaz (81, Yolören Köyü)

4. Olay Örgüsü

- a. Sümüklü böcek yerden bir on para bulur ve bu parayla kendine allık alıp koca aramaya çıkar.
- b. Her gördüğüne “eğer evlenirsek beni neyle döversin” diye sorar. Kimseyi kabul etmez en son bir sıçan “seni kuyruğumla döverim” deyince onu kabul eder.
- c. Sıçan bir gün değirmene gidince sümüklü böcek evden dışarı çıkar. Yolda hayvan izine dolan suya düşüp orada kalır.
- d. Sıçana yoldan geçenlerle haber gönderir.
- e. Haberi alan sıçan hemen sümüklü böceğin yanına gelir. Elini uzatıp “Ver elini verelek” der. Sıçan da “Ben sana küserek” der.
- f. En son sıçan “Ben de seni teperek” der ve sümüklü böceği orada bırakır.

MASAL 5

1. Keçi ve Kurt

2. EB: 8, AaTh: 123

3. Nurten Sevinç (62, Söylemiş Köyü)

4. Olay Örgüsü

- a. Keçi, her gün otlamaya gider. Giderken de beş yavrusuna da kapıyı kimseye açmamalarını tembihler.
- b. Ertesi gün keçi gelince “Ağızcım da otca yazım. Memecim de sütçe yazım. Buynuzcüm da suca yazım. Açın yavrularım kapınızı ben geldim” der. Yavruları kapıyı açar.
- c. Bunu gören kurt, anne keçi gittikten sonra hemen yavruların kapısına gider. Aynı anneleri gibi söyler. Fakat yavrular delikten bakıp siyah tüylü olduğu için kapıyı açmaz.
- d. Kurt hemen değirmenciye gider ve tüylerini beyazlatır. Ama yine yavrular sesi kalın olduğu için kapıyı açmaz.
- e. Kurt, bu kez demirciye gider ve sesini inceltip tekrar kapıya gelir. Yavrular bu kez kapıyı açar. Kurt dört yavruyu yer ve gider.
- f. Otlamaktan dönen anne keçi gelir ve küçük yavrudan her şeyi öğrenir. Gidip demirciden boynuzlarına sivri demir yaptırır.
- g. Hemen kurdun yanına gider ve boynuzlarıyla karnını baştan başa yarar.
- h. Anne keçi yavrularını kurtarıp yuvalarına geri döner.

MASAL 6

1. Tilki ile Ayı

2. EB: 1, AaTh: 36, 41

3. Ethem Uçak (73, Akbıyık Köyü)

4. Olay Örgüsü

- a. Tilki ile ayı ormanda arkadaş olurlar. Avlarını birlikte tutup birlikte yerler.
- b. Aradan geçen zaman sonra avcılar tilki aramaya başlar.
- c. Ayı, tilkinin yerini avcılara eliyle gösterir. Bunu gören tilki hemen olduğu yerden kaçır. Ayının yaptığı bu kötülüğü de asla unutmaz.
- d. Ayının yanına gelip güzel bir üzüm bağı bulunduğunu söyler.
- e. Fakat bu bağı ufak bir delikten girildiğı için ayı güç bela buradan geçebilir.
- f. Tilki ile ayı üzümleri yedikten sonra sahibi gelir. Tilki ufak delikten çıkıp kurtulur. Fakat ayı geçemez ve orada ölür.
- g. Tilki de öcünü alır.

MASAL 7

1. Aslan, Kaplumbağa ve Çekirge

2. EB: -, AaTh:

3. Kadir Orhan (63, Orhaniye (Ulupınar) Köyü)

4. Olay Örgüsü

- a. Bir gün hayvanlar aleminin kralı aslan bir yarış düzenler. Bu yarışa çekirge ile kaplumbağa katılır.
- b. Yarış başlayınca hemen çekirge iki zıplar bitişe yaklaşır.
- c. Kaplumbağanın daha başlangıçta olduğunu görünce de yandaki arpa, buğday ve yulaf tarlasına gidip biraz karnını doyurmak ister.
- d. O dalı yerken bu dalı yerken zamanın nasıl geçtiğini anlayamaz.
- e. Bir zaman sonra aklına gelir. Arkasına dönüp baktığın kaplumbağanın bitiş çizgisinde olduğunu görür.
- f. Hemen hareket eder. Fakat bitiş çizgisine varmadan kaplumbağa yarışı kazanır.

MASAL 8

1. Kuzucuklarım

2. EB: -, AaTh:

3. Kazım Yılman (62, Subaşı Köyü)

4. Olay Örgüsü

- a. Keçi, her gün yavrularını kulübede bırakıp otlamaya gider. Giderken de Kuzucuklarım, kuzucuklarım...Ben evden gidiyorum ormana. Size ot getirmeye, süt getirmeye gidiyorum. Siz evden çıkmayın, kapıyı da kimseye sakın açmayın” der.
- b. Bunu gören kurt, anne keçi gittikten sonra hemen yavruların kapısına gider. Aynı anneleri gibi söyler.
- c. Kurdun sesi kalın gelir, yumurta içer. Ayakları siyahtır una bular. En sonunda kapıyı açtırır ve keçileri yer.
- d. Anneleri gelir bakar sadece bir yavru görür. Ondan her şeyi öğrenir.
- e. Giderler kurdun karnın kesip yavruları çıkarırlar. Yerine de taş doldurup eve gelirler.
- f. Kurt habersiz su içmek için dereye eğilir, düşüp boğulur.

MASAL 9

1. Tilki ile Çakal

2. EB: -, AaTh:

3. Kazım Yılman (62, Subaşı Köyü)

4. Olay Örgüsü

- a. Tilki bir gün ormanda gezerken dört tane asılmış geyik bacağı görür.
- b. İşin içinde bir şey olduğunu anlayıp biraz geri çekilir.
- c. Bir süre sonra çakal gelir ve tilkiye neden yemediğini sorar.
- d. Tilki de oruçlu olduğunu söyler ve çakal hemen ağaçta asılı olan bacaklara saldırır.
- e. Bunun tuzak olduğunu avcıların tüfek seslerini duyunca anlar.
- f. Avcılar ve çakal gidince tilki avları bir güzel yer.

MASAL 10

1. Ormanlar Kralı Aslan

2. EB: -, AaTh:

3. Kazım Yılman (62, Subaşı Köyü)

4. Olay Örgüsü

- a. Tilki sürekli aslanın avından çaktırmadan çalmaya başlar. Belli bir zaman sonra aslan bunu far eder.
- b. Tüm ormandaki hayvanları bir yere toplar ve kimin yaptığını sorar.
- c. Yapanın bir adım ileri gelmesini söyler. O sırada çakal tilkinin yanına gelir ve olup biteni sorar.
- d. Tilki, aslanın kendine yardımcı seçtiğini, olmak isteyen bir adım ileri çıkması gerektiğini söyler.
- e. Çakal fırsat bu fırsat deyip hemen öde çıkar. Aslan bunu görünce çakal bir tokat atar.
- f. Tilki de çakala dönüp “Yardımcı oldun yürüyüşün değişti” der.

MASAL 11

1. Tilki Kardeş

2. EB: -, AaTh:

3. Orhan Türk (65, Karacaahmet Köyü)

4. Olay Örgüsü

a. Tilki, yavrularını doyurmak için her gün çiftlikten bir tavuk alıp eve gelir.

b. Gün geçtikçe çiftlik sahibi tedbirlerini alır.

c. Tilki son gidişinde artık tavuk alamaz. Üstelik vurulma tehlikesi de yaşar.

d. Artık yuvasını başka diyarlara taşıma gereği duyar.

e. Allah yardım eder deyip yola çıkar.

f. Bir fırın görüp orada dururlar. Fırıncı ile konuşurlar.

g. Artık tilki yavrularıyla birlikte buraya yerleşir ve fırından ekmekle ihtiyacını görür.

MASAL 12

1. Uğur Böceği ile Karınca

2. EB: -, AaTh:

3. Orhan Türk (65, Karacaahmet Köyü)

4. Olay Örgüsü

- a. Bir gün karınca su kenarında giderken dereye düşür.
- b. Boğulmak üzereyken uğur böceği bir dal parçası uzatır ve karıncayı kurtarır.
- c. Gel zaman git zaman ormanda adamlar uğur böceği toplamaya başlar ve bir çuval uğur böceğini toplayıp ağzını bağlarlar.
- d. Ne yapacaklarını bilemeyen uğur böcekleri yardım ister.
- e. Yardımlarına karıncalar yetişir.
- f. Tüm çuvalların ağızlarını açan karıncalar uğur böceklerinin hayatını kurtarır.

MASAL 13

1. Toprak Tencere

2. EB: -, AaTh:

3. Ayşe Bayram (75, Söylemiş Köyü)

4. Olay Örgüsü

- a. Fakir kadın, üç kızıyla yün eğirerek para kazanır. Her hafta kazandıkları para ancak yemelerine içmelerine yeter.
- b. Yine bir hafta eğirdikleri yünleri satan anne bir tane toprak tencere alır. Geri para kalmayınca pişirecek bir şey alamaz.
- c. Evdeki kızlar annesine tencereyi satıp yiyecek almalarını söylerler. Anneleri de torak tencere bir padişahın oğluna satar.
- d. Padişahın oğlu hizmetçilerine verip akşama güzel bir et yemeği pişirmelerini söyler. Aşçılar yemeği yapar ama tencere ayaklanıp eski sahibine fakir aileye gider ve içindeki yemeği onlara verir. Boş şeklide geri döner.
- e. Aşçılar tam yemek için kapağı açar, bakar tencere bomboş olur. Ertesi gün yine aynı şekilde yemeği götürür.
- f. Bir gün böyle iki böyle derken padişahın oğlu sinirlenir ve tencereyi atmak için dışarı çıkar.
- g. Tam atacakken tencere padişahın kışına sıkışır dile gelir “Benim yüncü fakir bir ablam var. Onun da güzel bir kızı var eğer onla evlenirsen ancak o zaman çıkarım” der.
- h. Padişahın oğlu kabul eder hemen yüncü ablanın evine gide. Kızı görür, beğenir.
- i. Padişahın oğlu kızla evlenir, mutlu hayat yaşar.

MASAL 14**1. Sihirli Yüzük ve Geyik****2. EB: -, AaTh:****3. Ayşe Bayram (75, Söylemiş Köyü)****4. Olay Örgüsü**

- a. Padişahın kız atıyla her gün gezintiye çıkar. Babasının yaptırdığı sihirli yüzüğü de yanından hiç ayırmaz.
- b. Bir gün yine atıyla dolaşırken yanına bir geyik gelir. Elindeki yüzüğü yanlışlık hareket ettirip çevirince geyik bir anda yakışıklı bir delikanlıya dönüşür.
- c. Bunlar kısa zamanda birbirleriyle anlaşır sohbet ederler. Günden güne birbirlerine âşık olurlar.
- d. Aradan zaman geçince geyik gelmez olur. Kız yataklara düşüp hasta olur. Padişah kızının durumunu seyisten öğrenir. Hemen yüzüğü ve kendi atı Kamertay seyise verip geyiği getirmesini söyler.
- e. Seyis uçan Kamertay'a binip geyiği aramaya başlar. Geyiği ağrı dağının eteğinde bulur. Yüzüğü çevirince delikanlı olur ve at ile saraya gelirler.
- f. Kız delikanlıyı görünce hemen iyileşir. Kırk gün kırk gece düğün yaparlar.

MASAL 15**1. Beyoğlu'na Nispet****2. EB: -, AaTh:****3. Ayşe Yorulmaz (70, Söylemiş Köyü)****4. Olay Örgüsü**

- a. Beyoğlu her gün işe giderken bir horozla karşılaşır. Horoz çöplükte eşinirken Beyoğlu'na laf atar. “Ben bir on para buldum. Beyoğlu'na nispet” der.
- b. Bunlara dayanamayan Beyoğlu horozu keser. Hemen pişirmek için kazana koyar. Horoz “Ne sıcacık hamammış. Beyoğlu'na nispet” der.
- c. Horoz pişince Beyoğlu yemek için hemen pilavın üzerine koyar. Horoz “Ne güzel tepecik. Beyoğlu'na nispet” der.
- d. Beyoğlu hemen horozu yer. Horoz mideden “Ne daracık sokakmış. Beyoğlu'na nispet” der.
- e. Beyoğlu dayanamaz tualete gider. Horoz çıkınca “Beyoğlu'nun götü yırtıldı. Benim canım kurtuldu” der.

MASAL 16

1. İş Değişimi

2. EB: -, AaTh:

3. Ayşe Yorulmaz (70, Söylemiş Köyü)

4. Olay Örgüsü

- a. Adam, ev işlerinin kolaylığı konusunda her gün karısıyla tartışır. Kadın da adama bir günlüğüne işleri değiştirme teklifini sunar.
- b. Adam düşünür. Kendi kendine ne kadar zor olur olabilir diyerek kabul eder.
- c. Adam, yarın olacak işlerin hepsini karısını anlatır. İşte, şu tarla sürülecek, şu tarla ekilecek falan diye.
- d. Karısı da adama anlatır. “Kış geldi turşu kurulacak. Fırın yanıp ekmek yapılacak. Kazın altına yumurta koyulup bastırılacak. Bir de tereyağı yapılacak” der. Adam kabul eder.
- e. Sabah olur kadın erkenden tarlaya gider. Adam saat 10’a kadar uyur. Sonra kahveye gider çay, çorba derken saat 11 olur.
- f. İşler yetişmeyecek diye hemen eve gelir. O günde hava yağışlı olduğu için fırını yakmaya çalışır. Sirtına da tereyağını bağlar işler kolaylasın diye.
- g. Tam fırını yakarken sırtındaki yağ olduğu gibi fırına dökülür. Ateşi yakamaz. Onu bırakıp tavan arasında fiçıyı indirir turşu yapmak için. Onun da delik yeri olduğu için kazın gagasını oraya sokar. Kaz havasızlıktan ölür.
- h. Kaz da ölünce adam yumurtaların üzerine kendi oturmak zorunda kalır. Birden oturunca tüm yumurtaları kırar. Her yeri yumurta olur. O sıra hafif güneş çıkınca kurusun diye dışarı çıkar, uzanır.
- i. Beklerken yumurta kokusuna mahallenin köpekleri gelir adamın takımlarını ısıtır. Adam can havliyle bağırır. O sıra da kadın öğleye kadar tüm tarla işlerini bitirip gelir.
- j. Evin işlerinin ne kadar zor olduğunu öğrenen adam bir daha asla eşine kızmaz.

MASAL 17

1. Üç Kızlar

2. EB: 371, AaTh: 707

3. Ayşe Yorulmaz (70, Söylemiş Köyü)

4. Olay Örgüsü

- a. Padişah, üç kızları olan bir ailenin en güzel olanına âşık olur. Ailesi gider kızı ister nişan olurlar.
- b. Padişah bir gün emir verir “Bu gece tüm ahalinin ışıkları sönecek” der. Vezirler, kontrol etmeye gidince padişahın nişanlı olduğu evin önünden geçerler. İçeriden ses gelir. Kızlardan biri “Allah’ım beni padişahım duysa da beni kasap dükkanına verse” der. Diğer kardeşi “Padişahım beni duysa da beni ekmek fırınına verse der. Padişahın nişanlı olduğu kız da “Padişahım ile evlenince duvak günü ayakkabılarını giyerken ensesine tokat vuracağım” der.
- c. Vezirler bu konuşmaların hepsini padişaha bildiriler. Padişah ilk kızı kasap ile evlendirir. İkinci kardeşi fırıncı ile evlendirir. Nişanlısına da çok kızar öldürülmesini emreder.
- d. Vezirler nişanlısını bir dağa götürüp tam öldürecekken kıyamazlar. Bir kuşun kanını kızın gömleğine sürerek padişaha götürürler.
- e. Padişah bir zaman sonra nişanlısını göremeyince yataklara düşüp hasta olur.
- f. Kız da ormanda gezerken odun toplayan yaşlı bir adama denk gelir. Karısıyla çocuğu olmayan adam kızı evlatlık alır.
- g. Padişahın bu durumuna üzülen vezirler, padişah belki başka birini sever diye tüm kızların sarayın önünden geçmesini isterler.
- h. Soylular, zenginler en iyi kıyafetleri giyip hazırlanırlar. Yaşlı dedenin kızı eski nişanlısı da baştan aşağı yeşil giyinir. Padişah sırayla bakarken onu beğenir ve “Yeşilim ah aman. Yeşilim olmadan yaşayamam” der. Vezirler padişahın durumunun iyiye gittiğini görünce ertesi günde geçmelerini ister.

- i. Yine zenginler, soylular en iyi kadife kumaşlarını giyerler. Bizim fakirin kızı bu kez de baştan aşağı mavi elbise gider. Padişah yine onu görünce eski nişanlısı olduğu bilmeden “Mavili mavili mavi çiçek. Mavilim buradan geçecek” der. İyice kendine gelen padişah bir kez daha geçmelerini ister.
- j. Yine kızlar padişahın gözüne girebilmek için en iyi ipek kumaşları giyerler. Bizim fakirin kızı da bu kez al renginde baştan aşağı giyinir. Padişah en son geçen kıza “Ah allım, allım. Allım benim olsun” der.
- k. Padişahın artık iyice iyileşir bu kez de kızlardan yemek yapmalarını ister. Kimin yemeğini yerse onunla evleneceğini söyler.
- l. Zengin, soylu kızlar en iyi pirinçten, en iyi zeytin yağından yemekler yapmaya başlar. Yaptıkları yemekleri de en iyi tencerelere koyup saraya getirir. Evlatlık kız evde bir şey olmadığı yağsız, tuzsuz tarhana çorbası yapar, içine de nişan yüzüğünü atıp ufak bir kaseyle babasına verir. O da saraya götürür.
- m. Padişah sırayla yemeklerin tadına bakar. Kimsenin yemeğini beğenmez. En son yağsız, tuzsuz ufak bir kabın içindeki tarhana çorbasına kaşık atar. Çorbanın içinden kaşığına bir yüzük gelir. Yüzüğün eski nişanlısına ait olduğunu anlar hemen çorbayı kaşıklar ve bitirir.
- n. Vezirlerine çorbanın sahibinin kızına akşama dünür gideceklerini söyler. Akşam olur, padişah kızın evine gider. Kızın yaşadığını öğrenir. Çok pişman olur yaptığı hatadan dolayı. Hemen düğün yapar, evlenirler.
- o. Padişah düğün günü ayakkabılarını giymek için eğilince de kız ensesine bir tokat atar.
- p. Yıllarca mutlu, mesut yaşarlar.

MASAL 18

1. Tan Tan Kabacağım

2. EB: 168, AaTh: 450

3. Ayşe Yorulmaz (70, Söylemiş Köyü)

4. Olay Örgüsü

- a. Üvey anne evde çocuğu istemez. Babası da çocuğu ormana bırakmaya gider.
- b. Giderken yanına poğaça alır çocuğa yedirir.
- c. Çocuk susayınca da “Ben su alıp geleyim sen burada bekle” der.
- d. Gece olur babası gelmez çocuk tek başına kalır.
- e. Ağaca bağlı su kabakları “tan tan” diye ötmeye başlar.
- f. Ertesi gün baba yaptığıın pişman olur hemen çocuğu aramaya gider.
- g. O gece çocuğu kurtlar kuşlar yer sadece kıyafetleri kalır.
- h. Eve gelince de üvey anneye “Kırk satır mı kırk katır mı” diye sorar. Atın arkasına bağlar evine gönderir.

MASAL 19**1. Hiç**

2. EB: 328, AaTh: 1696

3. Ayşe Yorulmaz (70, Söylemiş Köyü)

4. Olay Örgüsü

- a. Keloğlan'ın annesi, evde hiç tuz olmadığını söyleyerek oğlundan tuz almasını ister.
- b. Keloğlan tuz almayı unutmamak için sürekli “Hiç yok, hiç yok” diye söylenmeye başlar.
- c. Keloğlan yolda ilerlerken balıkçılara rast gelir. Onun hiç yok demesine kızan balıkçılar ona “Beş onu birden, beş onu birden” demesini söylerler.
- d. Yolda giderken cenazenin olduğu bir toplulukta duran Keloğlan “Beş onu birden, beş onu birden” der. Cenaze sahipleri kızar. Allah rahmet eylesin, Mevla rahmet eylesin” demesini söylerler.
- e. Keloğlan birkaç yere daha uğrayıp iyice dayak yedikten sonra hiçbir şey almadan eve döner.

MASAL 20

1. Ahmet Ağa ve İki Bagas

2. EB: 351, AaTh: 1535, 1536, 1537

3. Ayşe Yorulmaz (70, Söylemiş Köyü)

4. Olay Örgüsü

- a. Ahmet Ağa bir gün karısından bir altın alıp eşeğini hayvan pazarına götürü. Eşek bokunun içine kimse görmeden yerleştirir. Sonra da bağırmaya başlar “Benim eşek atın sıçıyor” diye.
- b. Tabi pazardaki herkes eşeğin başına gelir. O “Bana ver” der. Bu “Bana ver” der. Bir de iki bagas kardeş ister eşeği. “Her kaç para ise alalım” derler.
- c. Ahmet Ağa, bu iki bagasa eşeği satar. Bagaslara “Bu eşeğin öününe bir kazan arpa, bir kazan su koyun, bir hafta sonra yanına gidin altınlar dağ gibi olur” diye akıl verir.
- d. İki bagas, hemen eşeği alıp Ahmet Ağa’nın dediklerin yaparlar. Bir hafta geçince ahırın kapısı açıp girerler. Ne altını, hayvan ölmüş. “Ahmet Ağa bizi kandırdı biz ondan öcümüzü alalım” derler.
- e. Tarlaya Ahmet Ağa’nın yanına giderler. Ahmet Ağa onların konuşmasına izin vermeden yanındaki tavşanın kulağını бүker. “Git yengene söyle akşama misafirler var. Şu çorbayı, şu yemeği, şu tatlıyı yapsın” der ve tavşanı koyuverir. İki bagas hesap sormadan şaşıp kalırlar.
- f. Akşam olur Ahmet Ağa’nın evine gelince tavşana söylediği yemelerin hepsini masada görünce iki bagas şaşıp kalırlar.
- g. Ahmet Ağa’ya “Bak biz eşeği aldık zarar yaptık. Gel sen bize bu tavşanı ver barışalım” derler. Ahmet Ağa yine yüksek bir fiyattan tavşanı satar.
- h. Ertesi gün bagasın biri tavşanın boynuna para bağlayıp borcunu ödemesi için şehre gönderir. Aradan zaman geçince borçlu kapısına gelir. Bagas “Ben sana tavşanla para gönderdim” der. Adam “Sen deli misin, tavşan hiç para getirir mi” der. İki bagas, tekrar kandırıldıklarını anlarlar.

- i. Ahmet Ağa karısına “Birazdan bunlar eve gelir, ben seni kesiyor gibi yapacağım. Boynuna kan kursağı bağla, kan aksın. Sonra kaval çalınca da uyanır gibi yap” diye tembih eder.
- j. İki bagaslar, Ahmet Ağa’nın evine gelir. Ahmet Ağa karısına “Kalk çabuk misafirler geldi yemek yap, çay yap” der. Karısına işaret yapıp “Demek yapmıyorsun” deyip karısını keser. İki bagaslar şaşırıp kalır.
- k. Ahmet Ağa “Siz bana bakmayın sinirlendim. Şimdi kaval çalıp onu tekrar diriltirim” diyor. Başlıyor kaval çalarak karısının etrafında dönmeye. Karısı yavaş yavaş kalkınca iki bagaslar “Allah’ın adına gör, bize bunu ver bizim karılar da dinlemiyor bizi” derler. Ahmet Ağa kavalı da satar.
- l. Bagasın biri eve gelince karısın “Kalk bana etli bir yemek yap” der. Karısı yapmayınca da verir bıçağı boynuna, karısı ölür. Başlar kaval çalmaya. Bir saat, iki saat, üç saat çalar karısı uyanmaz. Kardeşini çağırır, yine oyuna geldiklerini anlarlar. Bu kez karar verirler Ahmer Ağa’yı hiç konuşturmadan öldürmeye.
- m. Ahmet Ağa bunların geleceğini bildiği için çobanla kıyafetlerini değiştirir. Bunlar, Ahmet Ağa diyerek kıyafetleri aynı diye arkası dönük çobanı tutarlar. Hemen başına çuvalı geçirirler. Ondan sonra doğru köprüden aşağı atarlar. Sonunda kurtulduk deyip kahvenin önüne otururlar.
- n. Ahmet Ağa bunları kenardan izler. Sonra da çoban kıyafetiyle bir süre kuzuyla gelir kahve önüne. İki bagas şaşırır “Yav biz seni şimdi atmadık mı noldu da geldin” derler. Ahmet Ağa “Beni köprü’nün kenarından attınız kırk koyun çıkardım. Eğer derin yerinden atsaydınız seksen koyun çıkaracaktım” der.
- o. İki bagas aralarında hesap yapmışlar biz derin yerinden atlasak seksen seksen bir süre koyun olur diye. Hemen Ahmet Ağa’ya “Bizi de at nerden istersen, bizde sürü yapalım” derler.
- p. Ahmet Ağa, bunları köprüye götürür. Önce abisini köprü’nün derin yerinden atar. Sonra kardeşine dönüp “Bak abin aşağıda sürüyü toplayamadı. Sen de git beraber daha iyi toplarsın” deyip onu da derin yerinden atar.

MASAL 21

1. Dokuz Bazlama Dokuz Sümek Yün

2. EB: -, AaTh:

3. Ayşe Yorulmaz (70, Söylemiş Köyü)

4. Olay Örgüsü

- a. Bir anne üç kızı ile her gün ekmek yapar. Bitince de ertesi gün tekrar yapar.
- b. Bir gün büyük kız ile bazlama yapmaya başlarlar. Büyük kız diğer kardeşleri uyanmadan annesini yaptığı dokuz bazlamayı yer. Annesi bunu görünce kızar. O sıra yoldan geçen padişahta sesleri duyunca ne oluyor diye sorar.
- c. Annesi bozuntuya vermeden “Yok bir şey padişahım, kızım sabahtan beri dokuz sümek yün eğirmiş ona kızıyorum. Yeter artık dinlen dedim” der.
- d. Padişah oradan uzaklaşınca kızın ne kadar maharetli olduğunu düşünür. Akşama annesini istemeye gönderir. Kızı isterler.
- e. Padişah düğün hazırlıklarına başlar. Bir yandan civar köylerden yün toplamaya başlar maharetli kız aldığı için.
- f. Tabi bu yün meselesini duyan aile tembel kızlarının yalanı oraya çıkacak diye korkar.
- g. Kızın teyzesi düğünden bir gün önce eve gelir geline öğretir. “Damat ilk akşam namaz kıldıktan sonra yolunmuş hindiyi yüklükten çıkar. Damadın önünden geçsin. Eğer damat bu ne diye sorarsa benim teyzem bu. Yün eğire eğire böyle oldu dersin” diye tembih eder.
- h. Ertesi gün düğün olur. Herkes evine çekilir. Damat namaz kılarken kız hemen yolunmuş hindiyi çıkarır. Damat korkusuna namazı bitirmeden selam verir. Hemen kıza sorar.
- i. Kız da teyzesinin dediklerini harfi harfine anlatır. Damat “Ben sana yün eğirtmem” der hemen topladığı ne kadar yün varsa köylüye dağıtır.

MASAL 22

1. Akıllı ve Saf Kardeş

2. EB: 3323, AaTh: 1600, 1655

3. Ayşe Yorulmaz (70, Söylemiş Köyü)

4. Olay Örgüsü

- a. Akıllı ile saf kardeş babası ölünce malları üleşmeye başlar. Akıllı olan tüm malları alır. Saf olan da damdaki tez tosunu alır. İki yıl buna bakar.
- b. Gün gelir tosunu hayvan pazarına satmaya götürür. Yolda dinlenen saf ağaca tosunu bağlar.
- c. O sıra da rüzgâr olduğu için ağacın yaprakları sallanır. Saf kardeş ağacın tosunu almak isteğini zanneder. Sonra da “Tamam kabul ediyorum cuma günü gelir paramı alırım” diyerek eve gider.
- d. Parayı almak için cuma günü ağacın yanına gider. Ağaca bağlı yulardan başka bir şey göremez. Elinde getirdiği baltayla ağaca vurmaya başlar.
- e. Baltayı vurdukça ağacın gövdesinden altın dökülür. Sonra durup “Bak nasıl yola geldin, paramı verdin” der.
- f. Eve çuval almaya gider. Akıllı abisine durumu anlatır. Abisi başta inanmaz ama gidince gözlerine inanamaz. İki çuval altın doldururlar. Birer çuval sırtlarında köye gelirler.
- g. Tam da o sıra tahsildar bunları durdurur. Sırtlarında ne taşıdıklarını sorar. O sıra akıllı olan kardeş sırtında çuvala birlikte kaçar. Saf kendi çuvalıyla kala kalır.
- h. Tahsildar bunu eski bir okula çeker. Başlarlar birlikte bir çuval altını üleşmeye. Üleşirler üleşirler geriye bir kapak kalır. Sen alacaksın, ben alacağım derken saf olan kızar. Tahsildarın kafaya kapağın sivri yerini geçirir. Tahsildar olduğu yerde ölür.
- i. Saf olan kardeş altınları toplayı hemen eve gelir. Akıllı kardeşine anlatır durumu. O da saf kardeşine “Sen bu durumu kimseye söyleme” der.

- j. Bir zaman sonra tahsildarın köyde yokluğu fark edilir. Herkes arayıp sormaya başlar. Bizim saf da “Onu ben öldürdüm. Boşuna aramayın bulamazsınız. İsterseniz yerine götüreyim” der. Millet şaşırır ama arkasına geçerler okula giderler.
- k. Muhtar, aza saf kardeşe “Biz burada bekliyoruz getir madem” derler. Saf olan karanlıkta tahsildarı bulmaya çalışır. Bekleyenlere bağırır “Bizim tahsildarın dört ayağı, kuyruğu iki de boynuzu var mıydı?” der. Millet şaşırır.
- l. Hemen oradan akıllı kardeş gelir bu bizle alay ediyor. O hiç adam öldürebilir mi gidelim hep beraber bakalım” der. Akıllı olan bir gün önce oraya gelip tahsildarı alır.
- m. Işığı açıp bakarlar ki koca bir keçi. Akıllı kardeş “Şu işe bak tahsildarı öldürdüm deyip keçiyi öldürmüş. Hem de benim keçiyi öldürmüş deyip” tokat atmaya başlar.
- n. Millet inanmayıp dağılır. Masal da burada biter. Zengin bir hayat yaşarlar.

MASAL 23**1. Su Perisi**

2. EB: 168, AaTh: 450

3. Bahriye Al (64, Yenişehir)

4. Olay Örgüsü

- a. Annesi ölen kızı üvey annesi evde istemez. Bunun üzerine babası bir dağ başına bırakır.
- b. Kız akşam olunca dağda tek başına kalır ağaca astığı su kabakları da ses çıkarır.
- c. Kız geceyi ağaçta geçirir.
- d. Sabah olunca su kabağı Allah tarafından yakışıklı bir su presine dönüşür.
- e. Birbirlerini görünce de âşık olurlar ve hemen evlenirler.

MASAL 24

1. Öksüz Kız

2. EB: -, AaTh:

3. Fatma Yılmaz (81, Yolören Köyü)

4. Olay Örgüsü

- a. Babası, üvey annesi istemiyor diye öksüz kızını dağ bırakır sonra eve gelir.
- b. Kız, yoluna devam eder. Giderken giderken bir ekmek fırını görür. Kollarını sıvayıp hemen fırını tamir eder. Fırında ona ekmek verir.
- c. Yine yolda giderken bir pınara denk gelir. Kollarını sıvar pınarı güzelce temizler. Pınar da ona su verir.
- d. Bu kez yolda yaşlı bir dedeye denk gelir başında geçenleri ona anlatır.
- e. Dede, kıza “Bu pınardan yeşil sandık geçerse al. Kırmızı geçerse alma” diye tembih eder. Kız yeşil sandığı alır. Yürürken yürürken kendi evine gelir babası görür çok sevinir.
- f. Evde sandığı açar. Her yer çeyiz, çimen, eşya dolar. Üvey anne bunları görünce hemen kendi kızının ellerine kına yakar. Babasına “Benim kızımı da oraya bırak gel” der.
- g. Adam üvey annenin kızını da oraya bırakır. Kız yolda fırını görür ama elleri kınalı diye temizlemez yanın ekmek olduğu için onu yer.
- h. Yine giderken pınara denk gelir onu da temizlemez elleri kınalı yine yanındaki sudan içer.
- i. Bir zaman sonra yaşlı dedeye denk gelir. Dede “Buradan kırmızıyı asandık geçerse al” der.
- j. Üvey annenin kızı hemen görünce alır doğru eve gelir. Annesi odaya getirir kimse görmesin diye. Hemen açarlar her yer yılan, çıyan.
- k. Annesi ile kızını ısırırlar.

MASAL 25

1. Köşeler

2. EB: 351, AaTh: 153, 1536, 1537

3. Fatma Yılmaz (81, Yolören Köyü)

4. Olay Örgüsü

- a. Biri köse olan üç kardeşler aralarında hiç anlaşamazlar.
- b. Köse olan akşama diğer iki kardeşini eve yemeğe bekler. Yanındaki tavşanın kulağına bir şeyler fısıldar ve “akşam yengen bunları yapsın, misafirler var” der.
- c. Diğer iki kardeş bunları duyar. Akşam kösenin evine gidince aynı yemeklerin hazır olduğunu görünce çok şaşırırlar. Hemen bu tavşanı kösedan almak isterler.
- d. Fakat aralarında anlaşamayıp, sen alacaksın ben alacağım diye tekrar kavga etmeye başlarlar.
- e. Köse, bakar durum kötüye gidiyor hemen tavşanı keser. Kavgayı bitirir.

MASAL 26

1. Geyik İzi

2. EB: 168, AaTh: 450

3. Hidayet Selçuk (70, Söylemiş Köyü)

4. Olay Örgüsü

- a. Üvey anne evde kız ve çocuğu istemez. Babaları da bir gece onları dağa bırakıp geri gelir.
- b. Dağda beraber kalan bala kardeş yolda giderken kardeşi geyik izinden su içer. İçtiği gibi de geyiğe dönüşür.
- c. Geyik ağacın altına ablası ağaçta geceleri uyur. Bir gün padişah atıyla gezerken kızı görüp âşık olur. Sarayına geyiği de alıp götürür. Dğü yapıp evlenirler.
- d. Sarayda Arap halayığı kızı geldiğı günden beri kıskanır. Bir gün gezmeye gidelim diyerek dere kenarına giderler. Padişahın haberi olmadan kızı dereye iter ve geri saraya döner.
- e. Saraya gelince kardeşi geyiğı kasaplara kestirmek ister. Kasaplar gelince geyik hemen saraydan kaçır dere kenarına gelir. Ablasına “Ablacığım, ablacığım. Kara bıçak bileniyor. Yüreğime dayanıyor” der.
- f. Ablası da derenin içinden kardeşine seslenir “Kardeşliğim, kardeşliğim ben bir balık karnındayım. Seni kesmeye çalışan kasabın elleri kurusun” der.
- g. Padişah, ertesi gün geyiğı takip edip arkasından gelir. Bu kez ablası geyiğı “Kardeşliğim, kardeşliğim, ben bir balık karnındayım. Hz. Muhammed kucağımda” der.
- h. Padişah bunu duyunca karısını balık karnında doğum yaptığını anlar hemen balıkçıları getirir. Karısını ve çocuğı kurtarır.
- i. Hem karısı hem çocuğı hem de geyikle birlikte saraya gelirler. Padişah, gelir gelmez hemen Arap halayığına sorar “Kırk katır mı istiyorsun kırk katır mı diye” hemen atların kuyruğına bağlar. Yolda atlarına arkasında parçalanıp gider.

MASAL 27

1. Festikancı Kız

2. EB: 192, AaTh: 514, 884, 879

3. Hidayet Selçuk (70, Söylemiş Köyü)

4. Olay Örgüsü

- a. Bir Beyoğlu, festikancı kız ile evlenir. Bir süre sonra başka diyarlara, başka kızlara bakmak için evden gider. Giderken de karısını kuyuya kilitler.
- b. Fetikancı kız da babasının evine tünel açar. Hemen babasının atına binip Beyin gittiği Çin dağına gider.
- c. Beyoğlu, burada görür ama karısı tanımaz. Ondan hoşlanır zaman geçirir geri döner.
- d. Karısı da ondan önce eve gelir. Çocuğu doğurur adını Çin Bey koyar. Arkasında Beyoğlu, Laçin dağına gider. Karısı da atıyla gider. Burada da Beyoğlu karısını tanımadan beğenip zaman geçirir.
- e. Tekrar geri döner. Karısı da ondan önce gelir. Çocuğu doğurur, adını Laçin Bey koyar. Sonra da babasına emanet eder.
- f. Beyoğlu, bu sefer de Lale dağına gider. Tabi karısı da arkasından atıyla gider. Burada da kızların içinde yine onu seçer onunla vakit geçirir, geri döner.
- g. Karısı ondan önce gelir. Bu kez bir kız çocuğu dünyaya gelir. Adını da Lale Hanım koyar.
- h. Beyoğlu, eve gelse de karısını hep kuyuda kaldığını düşünür. Başka biriyle evlenmeye kalkar, düğün hazırlıkları yapar.
- i. Karısı, çocuklarını babasını düğününe gönderir. Beyoğlu bunları görür. Siz kimsiniz” diye sorar. Çocuklar “Çin Bey, Laçin Bey, tut Lale Hanım’ın elinden, düşmesin altın nalından” derler.
- j. Beyoğlu düşünür durumu anlar hemen düğünü yarıda bırakıp karısını kuyudan çıkarır. Karısıyla, çocuklarıyla mutlu bir hayat yaşar.

MASAL 28**1. Padişahın Üç Kızı****2. EB: -, AaTh:****3. Hidayet Selçuk (70, Söylemiş Köyü)****4. Olay Örgüsü**

- a. Vezirin üç kızına da padişah soru sorar. “Altın neye denir? Gümüş neye denir? Bakır neye denir” diye sormasını ister.
- b. Vezir gelir kızlarına sorar. Bu üç sorunun cevabını sadece küçük kız bilir. “Altın padişaha denir, gümüş vezire denir, bakır da yoksullara denir” der.
- c. Vezir ertesi gün padişaha cevabı iletir. Padişahın hoşuna gider. Hemen kıza dünür giderler, nişan olurlar.
- d. Padişah hizmetçisiyle nişanlısına bir çuval altın gönderir. Hizmetçi çuvalın altını kesip oradan bir miktar altın alır. Kız bunu anlar hizmetçi ile padişaha soru gönderir. Kurbanlık koyunun kuyruğunu keserler de mi gönderirler yoksa kesmeden mi” diye sormasını ister.
- e. Hizmetçi bunu padişaha sorunca hemen padişah anlar. Hizmetçiyi zindana attırır.
- f. Sonra vezirin küçük kızıyla kırk gün kırk gece düğün yapar.

MASAL 29

1. Hayırcı

2. EB: -, AaTh:

3. Hidayet Selçuk (70, Söylemiş Köyü)

4. Olay Örgüsü

- a. Hayırcı, köyden bir eve girip yardım için ekmek ister.
- b. Kadın ikinci kattan bağırır ve ekmelerin yerini gösterip oradan kendi almasını söyler.
- c. Hayırcı, ekmeği alırken ocakta pişen kazı da alıp gider. İçine de kendi çarıklarını koyar.
- d. Bir zaman sonra adam yorgun argın aç bir şekilde tarladan gelir.
- e. Hemen ocağa gelip tencerenin kapağını kaldırır. Çarıkları bir anda görünce karısına dayak atıp evden kovar.

MASAL 30**1. Deve****2. EB: -, AaTh:****3. İlknur Dipli (38, Merkez)****4. Olay Örgüsü**

- a. Vaktin birince adam hayatında ilk defa yakından deve görür.
- b. Hemen yanına gidip sağına soluna bakıp ve hörgücüne oturur.
- c. Deve de hemen ayağa kalkar hızlı hızlı koşmaya başlar.
- d. Adam bağırır, çağırır sesini duyuramaz en son bir karga görür.
- e. Kargaya “Karga kardeş, karga kardeş, bizim köye varasın. Karşına çıkar bir kapı. Kapıda halka, halkayı çalka. Karşına çıkar bir baba, üstünde aba. Omzunda yaba, işte odur benim baba. Senin oğlanı yolda gördüm diyesin” der.

MASAL 31

1. Kral ve Çoban

2. EB: -, AaTh:

3. Nurten Sevinç (62, Söylemiş Köyü)

4. Olay Örgüsü

- a. Padişah, kızını evlendirmek ister. Bunu için üç soruyu doğru cevaplamalarını ister.
- b. Bunu duyan tüm ahali saraya gelir. Beyler, soylular, vezirler kim varsa gelir. Bir de çoban gelir. Padişah ilk soruyu sorar. Bir oklava gösterir. Bu oklavanın neresinin daha ağır olduğunu sorar.
- c. Vezirler, beyler önden girer ama soruyu kimse bilemez. En sona çoban kalır hemen cevaplar “Bana bir leğen getirin” der. Oklavayı içine atar ağır olan taraf suyun içine batar. Eliyle ağır olan yeri gösterir. Soruyu bilir ama padişah “Ben bir çobana kız vermem” deyip gönderir.
- d. Ertesi gün ikinci soru için yine herkes gelir. Çoban da gelir. Padişah aynı boyda iki inek getirir. Sorar “Bunlardan hangisi yavru, hangisi annesi” diye.
- e. Yine beyler, vezirler en önden girer ama kimse soruyu bilemez. Çoban kalır geriye hemen bir tas ister. İneğin bir tanesinin sütünü sağmaya başlar. Süt kokusunu alan yavru hemen annesini emmeye başlar. Çoban yine soruyu bilir fakat padişah aynı cevapla kızını vermeden geri gönderir.
- f. Ertesi gün üçüncü soru için yine herkes toplanıp gelir. Padişah “Eğer beni kim mutlu ederse, sıkıntısız, sorunsuz bir yer bulursa ona kızımı vereceğim” der.
- g. Bu kez gelenler padişahı mutlu etmek için elinden geleni yaparlar ama padişah mutlu olmaz. Sorunun cevabını kimse bilemez.
- h. Gece olur çoban Azrail kılığına girip saraya padişahın yanına gider. Padişah uyanır. Çoban “Ben Azrail'im senin canın almaya geldim” der. Padişah çok üzülür. Azrail'e “Daha kızımı evlendirmedim, bana biraz daha zaman ver” der.

- i. Çoban, Azrail kılığını çıkarır “Ben soruları bilen çobanım. Sen bana kızını vermedin” der. Padişah ölmediğini öğrenince çok mutlu olur yaptığından pişman olur. Kızını çoban verir, düğünleri olur utlu mesut yaşarlar.

MASAL 32**1. Çöpçatan**

2. EB: 125, 126, 214, AaTh: 930

3. Özen Bayram (78, Yıldırım)

4. Olay Örgüsü

- a. Bir gün padişahın oğlu ava çıkar. Avda bir çöpçatana denk gelir, falına baktırır.
- b. Falında evlenecek kişinin Karasıl köyünde bir sığırtaç kızı olduğu çıkar. Buna çok kızar padişahın oğlu “Koskoca padişah oğluyum. Karasıl’da sığırtaç ile mi evleneceğim” der.
- c. Sinirlenen Padişahın oğlu atına atlayıp Karasıl’a gider. Orada sığırtaç bulur bir gece de evinde misafir olur. Sabah olunca kızı bulur kimse görmeden kızı bıçaklayıp yanına da bir kese altın bırakır.
- d. Gel zaman git zaman kız iyileşir, ayın on dördü gibi olur. Yanına bıraktığı altınlar ile de padişahın sarayın karşısına bir saray yaptırırlar.
- e. Padişahın oğlu bunları görür ama tanımaz. Kızı görünce âşık olur hemen annesini dünürcü gönderir.
- f. Sığırtaçın ailesi kızı verir, düğün olur, evlenirler.
- g. Akşam padişahın oğlu kızın yara izini görür. Sorar ne oldu diye kız da anlatır.
- h. Sonra aklı başına gelir, “Takdirde yazılan tedbirle bozulmaz” der.

MASAL 33**1. Padişahın İyiliği****2. EB: -, AaTh:****3. Özen Bayram (78, Yıldırım)****4. Olay Örgüsü**

- a. Ülkenin birinde padişaha iyilik yapmak haram derler. Fakat padişah buna karşı çıkar. Bunun doğru olmadığını söyler.
- b. Bunun üzerine hemen bir hayır pilavı yaparlar ve tün halkı davet ederler.
- c. Padişah kimsenin görmeyeceği bir yere oturur ve halkı dinlemeye başlar.
- d. Pilavı herkes yer artanı da gelenlere kile ile üleştirirler.
- e. Kilesini alan giderken konuşmaya başlar. “İyi güzel yedik içtik ama bakalım padişahın kilesi tam mıydı, herkese eşit mi üleştirdi” derler.
- f. Padişah ondan sonra iyiliğin haram olduğunu anlar.

MASAL 34

1. Hasır Ören Padişahın Oğlu

2. EB: -, AaTh:

3. Özen Bayram (78, Yıldırım)

4. Olay Örgüsü

- a. Padişah, köyden fakir bir kızı oğluna isteme gider. Fakat babası oğlunun ikinci bir mesleği yok diye kızını vermez.
- b. Padişahın oğlu da hemen ikinci bir meslek olan hasır dokuma işini öğrenir.
- c. Gel zaman git zaman Padişah tekrar kızı oğluna istemeye gider. Kızın babası ikinci mesleği duyunca bu kez kızını verir.
- d. Düşün dernek olur. Bir zaman sonra padişahın oğlu kaçırılır. Aranmadık yer kalmaz ama padişahın oğlu bulunamaz.
- e. Oğlanı mağaraya kaçırlılar. Orada ne yapacağını düşünen oğlan hemen bir hasır dokur üzerine “*Ben filanca padişahın oğluyum, filan mağarada saklıyım*” yazar.
- f. Adam, hasırı satmaya şehre gelir. Şehirde okuma yazma bilen birisi hemen padişaha haber verir. Böylece oğlanın yeri bulunur ve kurtarılır.
- g. Bu olaydan sonra padişah ve oğlu ikinci mesleğin önemini anlar.

MASAL 35**1. Akıllı Çoban**

2. EB: 351, AaTh: 1537

3. Ethem Uçak (73, Akbıyık Köyü)

4. Olay Örgüsü

- a. Kralın kızı umulmaz bir hastalığa yakalanır. Ne hekimler ne de şifacılar kızı iyileştiremez.
- b. Kralda ülkesine haber verir “Eğer kızımı kim iyileştirirse ona ne isterse vereceğim” der.
- c. Haberi alan Bey oğulları, vezir oğulları, hekimler kızı tedavi etmek için yola çıkar. Oradan haberi alan bir çoban da bunlarla birlikte yola koyulur.
- d. Kim tedavi ettiyse başarılı olamaz sen son sıra çobana gelir. Çoban dağlardan topladığı otlar ile bir çorba yapar kız iyileşir.
- e. Padişah çobana ne istediğini sorar. Çoban sırtındaki post kadar toprak, tuğla ve kızını istemiş küçük oğluna.
- f. Padişah kabul eder ama çoban postu ince ince kıyınca Akbıyık köyü kadar yer olur. Sözüünü geri alamaz verir.
- g. Çoban aldığı toprak parçasına tuğlalar ile bir saray yaptırır. Küçük oğlunu da padişahın kızı ile evlendirir.

MASAL 36**1. Dört Kardeş****2. EB: -, AaTh:****3. Ethem Uçak (73, Akbıyık Köyü)****4. Olay Örgüsü**

- a. Yaşlı adam, ölümüne yakın dört oğlunu yanına çağırır. İçlerinden en akıllı olana bir kürek ile sapını verir.
- b. Diğer üç oğluna saf oldukları için sihirli altın kesesi, sihirli süpürge ve sihirli çarşaf verir.
- c. Babası ölür. Akıllı olan küreği alır başlar çalışmaya. Diğer üç kardeş aralarında anlaşamaz.
- d. Tarlaya gidip akıllı kardeşten yardım isterler. O da kızıp küreğin sapını üç parçaya böler ve fırlatır. Kim erken gelirse altın kesesini sonra gelene süpürgeyi en son gelene de çarşafı vereceğini söyler.
- e. Onlar gidince hemen sihirli eşyaları alıp çarşafı üzerine çeker ve görünmez olup ortadan kaybolur.

MASAL 37**1. Akıllı Adam ve Beş Kardeş**

2. EB: 273, 274, 275 276, 351, AaTh: 1535, 1535

3. İbrahim Arslan (61, Ayaz Köyü)**4. Olay Örgüsü**

- a. Eşeginden başka bir şeyi olmayan adam bir gün pazara gider
- b. Pazarda karısından aldığı bir altını, eşeğin bokuna gömer ve bağırmaya başlar. “Benim eşek altın sıçıyor” diye.
- c. Bunu gören pazardakiler hür dikkat adamın yanına toplanır. Orada beş kardeşlerde vardır. Onlar hemen eşeğe talip olurlar.
- d. Yoksul adam, yüksek bir fiyattan eşeği satar ve beş kardeşlere tembihte bulunur. “Beş okka arpa, beş okka buğday, beş okka su önüne koyacaksınız. Beş gün hiç kapısını açmayacaksınız. Sonra her yer alın olacak” der.
- e. Beş kardeşler hemen eşeği dama kapatıp adamın dediklerini yaparlar.
- f. Beş gün sonunda eşeğin öldüğünü görürler.

MASAL 38**1. Eşek Masalı****2. EB: -, AaTh:****3. İbrahim Arslan (61, Ayaz Köyü)****4. Olay Örgüsü**

- a. Baba oğul bir eşek alıp birlikte yola koyulurlar. Bu iki kişi binip Sülemiş'e doğru giderler. Burada gören insanlar "Eşeğe yazık değil mi iki kişi binmişsiniz" derler.
- b. Bunun üzerine baba oğlunu indirir, kendi kalır. Oradan Karasıl'a giderler. Burada görenlerde bu kez "Hiç küçücük çocuk yayan gider mi koskoca adamsın" deyip kızarlar.
- c. Baba da iner, çocuğunu eşeğe bindirir ve Çeltikçi'ye doğru giderler. Buradaki ahali bunları görünce "Koskoca yaşlı adam yayan sen küçücük çocuk eşeğe binmişsin" deyip yine kızarlar.
- d. Adam son çare artık oğlunu da indirir. Eşek boş şekilde Mekirköy'e gelirler.
- e. Buradaki köylüler de gülmeye başlayarak "Eşek boş geliyor, bu enayiler yürüyor" derler.
- f. Adam oğlundan bıçağı alıp son çare olarak eşeği keser.

MASAL 39

1. Kel, Kör, Topal

2. EB:160 AaTh: 328

3. İbrahim Arslan (61, Ayaz Köyü)

4. Olay Örgüsü

- a. Adamın kel, kör ve topal oğlu olur. Bunlar bir gün ormana odun yapmaya giderler.
- b. Biraz geç gelince karanlık çöker ve karınları acıkır.
- c. Işığı yanan bir evin kapısını çalarlar. O evinde sahibi bir devdir.
- d. Dev içeri buyur eder ama üç şart sunar. Kel olana kafanı, kör olana gözünü topal olana da ayağını kaşımamasını tembih eder.
- e. Üç kardeş kabul eder. Hemen devin yaptığı lezzetli ve yağlı yemekleri yerler.
- f. Bir süre geçince devin daha önce tembih ettiği yerleri kaşınmaya başlar.
- g. Kel hemen “Kafama kuş kondu” der ve kafasını kaşır. Kör “Ben de gördüm dürbünle bakıyordun o sıra” der ve gözlerini kaşır. Topal da “Ayağını kaldırır ben de kuşa bir tekme attım kaçtı” der ve hepsi dev fark etmeden kaşınırlar.
- h. Sabah olunca da evlerine giderler.

MASAL 40

1. Padişahın Güzel Kızı

2. EB: 170, AaTh: 653

3. İbrahim Arslan (61, Ayaz Köyü)

4. Olay Örgüsü

- a. Üç beyin oğlu, bir padişahın kızına talip olur.
- b. Padişahta bunlara dağın akasına gidip dünyada olmayan sihirli bir şey getirmelerini ister. “Eğer kim getirirse kızımı ona vereceğim” der
- c. Delikanlılar sihirli nesne aramak için el yola düşer. Belli bir yerden sonra ayrı ayrı yollara giderler.
- d. Bir süre sonra delikanlının biri sihirli bir ayna bulur. Ayna, nereyi görmek istersen orayı gösterir. Sonra diğer delikanlı da sihirli bir süpürge bulur. Süpürge, nereye gitmek istersen oraya götürür.
- e. Üçüncü delikanlı da sihirli bir eşya ararken önüne bir ejderha çıkar. Yoluna devam etmesi için mecbur onunla savaşması gerekir. Uzun süre mücadele eden delikanlı koluna ağır bir darbe alsa da ejderhayı öldürür. Sonra da derisini yüzer.
- f. Gel zaman git zaman kolunu tedavi için bir köye gider. Orada derdini anlatır. Adamın biri derdine çare olan merhemin kendisinde olduğunu söyler.
- g. Hemen merhemi oğlana sürmek için kolunu sıvar ve oğlandaki beni görür. Delikanlının kendi oğlu olduğunu görür ve hemen durumu anlatır.
- h. Baba oğul konuşup dertleşir. Babası merhemin ölümsüzlük sırrı taşıdığını söyler. Oğlan merhemi alıp saraya döner.
- i. Padişahın kızı sihirli hediyelere tek tek bakar en son delikanlının sihirli merhemini beğenir ve onunla evlenir.

MASAL 41

1. Büyük Kardeş ile Küçük Kardeş

2. EB: -, AaTh:

3. Kazım Yılman (62, Subaşı Köyü)

4. Olay Örgüsü

- a. Yaşlı adam gün gelir ölür. Geriye bir tarlası bir de ineği kalır.
- b. Kurnaz olan çocuk abisine ikisini de yarıya bölmelerini teklif eder. Abisi de kabul eder.
- c. Tarlaya buğday ekerler, zaman gelir ambara koyarken kurnaz olan kendi ambarını deler ve fazla buğday alır. Bu yetmiyormuş gibi saf olan kardeşi de kardeşim küçük diyerek ona her gün bir tene kendi ambarından buğday döker.
- d. Ertesi yıl tarlayı yine ikiye bölerek mısır ekerler.
- e. Saf olan kardeş zamanı gelince mısırını toplar ambarına koyar. Kurnaz olan iyice olgunlaşmasını bekler daha fazla kilo basması için.
- f. Aradan bir akşam geçmeden rüzgâr, yağmur, yıldırım derken kurnaz olanın bütün mahsulü yerle yeksan olur. Arada da şimşek çakınca kurnaz kardeş Allah'a "Allah'ım hepsini aldın bir de ışık yakıp kalanları mı arıyorsun?" der.

MASAL 42**1. Oduncu Kardeşler**

2. EB: 161, AaTh: 1199

3. Kazım Yılman (62, Subaşı Köyü)

4. Olay Örgüsü

- a. Oduncu kardeşler bir gün ormanda odun keserken gece kararlığa kalırlar.
- b. Işık olan bir evin kapısını çalıp içeri girerler. O evde cadınınmış.
- c. Cadı, gece bunları uyutup yemeği düşünürken kardeşlerden biri sürekli uyanık kalır.
- d. Cadı uyutmak için elinden geleni yapar ve tüm isteklerini karşılamaya çalışır.
- e. Uyumayan çocuk, en son cadıdan bir kalbur su ister. O sırada tüm kardeşlerini uyandırıp çatıya çıkarlar.
- f. Cadı bunları çatıda görünce inmelerini söyler. Kardeşler inmek için cadıdan ateş yakıp çatıya gelmelerini isterler.
- g. Cadı, ateşi yakıp çatıya çıkınca kardeşler cadıyı atar. Sonra da oradan kaçarlar.

MASAL 43**1. Üç Oğlan****2. EB: -, AaTh:****3. Orhan Türk (65, Karacaahmet Köyü)****4. Olay Örgüsü**

- a. Bir karı kocanın uzun zaman çocukları olmaz. Sonra Karacaahmet velisinin yanına gidip dua ederler ve bahçesinden elma koparırlar.
- b. Kadın üç elmayı yer ve üç oğlu olur.
- c. Zaman geçer çocuklar büyür. Adam kuyudan oğullarına su getirmelerini ister. Fakat iki çocuk da söz dinlemez. En küçük oğluna söyleyince o gider.
- d. Kuyuya iner ve kuyunun içinde üç kız görür. Hemen abilerine haber verir.
- e. Abileri gelir iki kızı yukarı verir. Sonuncu kızla kendisi kuyudan çıkar.
- f. Hepsi kuyudan çıkan kızlar ile evlenir.

MASAL 44**1. Babanın Mirası****2. EB: -, AaTh:****3. Yusuf Çakır (78, İznik)****4. Olay Örgüsü**

- a. Yaşlı adam ölümüne yakın üç oğlunu yanına çağırır. Onlara filan yer altın olduğu söyler ve ölür.
- b. Oğlanlar bir süre sonra babalarının tarlaya giderler ve kazımadık yer bırakmazlar ama altını bulmazlar.
- c. Sonra araların madem biz bunu kazı deyip tarlaya ay çiçeği ekerler.
- d. O sene tarladan çok para kazanırlar. Ertesi yıl yine altını aramak için kazarlar yine bulamazlar.
- e. Bu kez de buğday ekerler ve yine çok para kazanırlar.
- f. Babalarının sözünü anlayıp gerçek altının tarlayı ekip biçmek olduğunu anlarlar.

MASAL 45

1. Yalancı Çoban

2. EB: -, AaTh:

3. Yusuf Çakır (78, İznik)

4. Olay Örgüsü

- a. Yalancı çoban köyde herkese bağıarak “Yangın çıktı” der.
- b. Tüm köylü gelir bakar ne yangın var ne ateş, sinirlenip giderler.
- c. Yine bir gün yalancı çoban köye bağıarak gelir “Kurt, koyunlara daldı” diye. Tüm köylü toplanıp meraya gider, bakar ne kurt var ne bir şey.
- d. Çoban bu kez koyunlardan birinin altın bir bakırı boynuna geçirdiğini görür. Tam alacakken koyunlar ürker ve köye doğru gider.
- e. Çoban bağıarak “Koyunların önüne geçin, altın var” der.
- f. Köyden kimse inanmaz. Koyun, altın bakırla birlikte dereye düşer.
- g. Çoban yaptığı hatanın farkına varır.

MASAL 46**1. Padişahın Hasta Kızı**

2. EB: 137, AaTh: 883A, 883 C

3. Sevim Başyiğit (49, Yolören Köyü)**4. Olay Örgüsü**

- a. Padişah hasta olan kızını ne kadar tedavi ettirdiyse de bir türlü şifasını bulamıyor. En son kızını dağa bırakıp gelir
- b. Dağda kalan kızı bir çoban görür ve birlikte koyun otlatmaya başlarlar. O sıra bir bataklıkta ellerini yıkayan kız deri hastalığının geçtiğini görür.
- c. Artık her gün orada banyo yapar ve yaraları tamamen geçer ayın on dördü gibi bir kız olur. Çoban görünce âşık olur ve evlenirler.
- d. Kız babasının diktirdiği yelekteki altınları çobana verir. Bir konak yaptırırlar.
- e. Bu konakta “Neydim, Noldum, Nolcam” isminde üç çocukları olur.
- f. Padişah gezerken bu konağı görür ve içeri girer. Çoban padişaha yemek verir.
- g. Padişah yemekleri çok beğenir hatta kızının yemeklerine benzetir. Bir süre sonra kızını görür ve yaptığı hatadan çok pişman olur.

MASAL 47

1. Hayır Söylemez

2. EB: -, AaTh:

3. İlknur Dipli (38, Merkez)

4. Olay Örgüsü

- a. Delikanlının biri askerden dönünce köylüsü Hayır Söylemez'e denk gelir.
- b. Laf lafı açınca köyden, kurttan, kuştan soru sorar köylüsüne. Kendi köpeğinin durumunu sorar.
- c. Hayır Söylemez de köpeğin öldüğünü söyler. Delikanlı üzülür nasıl olduğunu sorar. "Devenin kemiklerini yerken öldü. Deve de ölmeyecekti ama babanın mezar taşını taşıırken öldü. Baban da ölmeyecekti ama annen ölünce dayanamadı. Annen de ölmeyecekti ama eviniz yanında çok üzüldü" der.
- d. Delikanlı bunları duyunca çok üzülür kahrından köye gidemez. Aradan birkaç yıl geçinde babasının mezarına çiçek dikmek için gider.
- e. Köye varınca evi karşısında, köpeği kapısında, babasını avluda, annesini de fırının yanında görür ve çok mutlu olur.
- f. Hemen Hayır Söylemez'i bulur "Neden doğru söylemedin" der. O da "Sen beni Hayır Söylemez diye çağırdın, ben de hayır söylemedim" der.

MASAL 48

1. Tuz Tarlası

2. EB: -, AaTh:

3. İlknur Dipli (38, Merkez)

4. Olay Örgüsü

- a. İki köylü tarlaya tuz ekmeye karar verirler.
- b. Tuzu ekerler gübresini ve suyunu verirler. Sıra artık tuzun bitmesini beklemeye kalır.
- c. Aradan üç beş ay geçer, tuz bitmez. İki köylü tuzun bitmemesinin nedenini aramaya başlar.
- d. Tarlaya gelip tuzu alan biri olduğunu düşünürler. Ve tarlada beklemeye başlarlar.
- e. Bir gün beş gün derken sadece bir sinek gelir o da adamın alnına konar. Hemen diğerine işaret ederek hırsız sinek olduğunu söyler.
- f. Diğer adam da silahı çekip hem sineği hem arkadaşını öldürür sonra da “Bir sizden bir de bizden” der.

MASAL 49**1. Fış Fış Kayıkçı**

2. EB: 191, AaTh: 879

3. Ayşe Bayram (75, Söylemiş Köyü)

4. Olay Örgüsü

- a. Padişahın kızı bir kayıkçıya âşık olur.
- b. Kayıkçı her akşam padişahın kızını görmeye gelir ve kayıkta görüşürler.
- c. Kayıkçı, ailesini kızı istemeye gönderir ama padişah kayıkçıya kızını vermez.
- d. Biraz zaman geçince padişahın kızı hamile kalır ve kayıkçıya kaçırmasını söyler.
- e. Bir gece kayıkçı gelir. Padişahın kızı tam kayığa atlarken çocuğu doğurur.
- f. Çocuğu gören padişah, kayıkçının kızıyla evlenmesine izin verir.

MASAL 50

1. Ne Ekersen Onu Biçersin

2. EB: -, AaTh:

3. Ayşe Bayram (75, Söylemiş Köyü)

4. Olay Örgüsü

- a. Birkaç kişi “Ne ekersen onu biçersin, iyilik yaparsan iyilik kötülük yaparsan kötülük” diye bağırarak gezer.
- b. Bunu duyan bir kadın da önce iyilik yapmış karşılığında iyilik bulur.
- c. Aradan geçen birkaç zaman sonra kötülük yapmaya karar verir.
- d. Bunları söyleyen inşalara zehirli pide vererek acaba nasıl bir kötülük olacak diye beklemeye başlar.
- e. Gel zaman git zamanda tam da o gün kadının oğlu askerden gelir. Yolda karnı acıkır bu pideyi alan insanlara rastlar.
- f. Elindeki pideyi çok aç olan kadının oğluna verirler. Delikanlı da hepsini yer.
- g. Eve gelince rahatsızlanan delikanlı annesine “Yolda peynirli pide yedim ne olduysa ondan sonra oldu” der ve ölür.
- h. Kadın yaptığı kötülüğün farkına varır.

MASAL 51

1. Bunda da Vardır Bir Hayır

2. EB: -, AaTh:

3. Hatice Dipli (83, İnegöl)

4. Olay Örgüsü

- a. Padişahın oğlu bir de veziri bir gün ava çıkar.
- b. Vezir her söz başında “Bunda da vardır bir hayır” der. Başına ne gelirse gelsin.
- c. Av da padişahın oğlunun parmağı kopar yine vezir “Bunda da vardır bir hayır” der.
- d. Padişahın oğlu buna çok sinirlenir ve hemen vezirini zindana attırır.
- e. Yine bir gün padişahın oğlu ava çıkar. Yolunu kaybedip yamyamların olduğu bir yere gelir.
- f. Burada padişahın oğlunu tam kurban edecekken parmağının olmadığını görürler. Kurban olmaz deyip salıverirler.
- g. Sarayına gelen padişahın oğlu, hemen vezirini zindandan çıkartır. Vezire “Bunda da varmış bir hayır, hayatım kurtuldu” der.

MASAL 52

1. Kabirde Bir Gece

2. EB: -, AaTh:

3. Özen Bayram (78, Yıldırım)

4. Olay Örgüsü

- a. Köyün birinde zengin bir adam ölür.
- b. Oğulları da babalarına kabir meleklerinin ne soracağının merak eder.
- c. Köyden fakir birini bulup babaları ile gömerler soruları öğrenmek için.
- d. Melekler ölüyü bırakıp diriye soru sormaya başlarlar.
- e. Sabah olup adam mezardan çıkınca alacağı parayı almaktan vazgeçer.
- f. Adam, zengin iki kardeşe “Ben bir ipin hesabını veremedim bakam bu akşam babanız o kadar malın hesabını nasıl verecek” der.

MASAL 53

1. Allah ile Ortak Olan Adam

2. EB: -, AaTh:

3. Özen Bayram (78, Yıldırım)

4. Olay Örgüsü

- a. Bir gün Allah ile ortak olan adam yirmi dönüm mısır eker. Ve bir daha tarlaya asla uğramaz Allah’a emanet eder.
- b. Aradan bir zaman geçince tarlaya gider ve mısırın adam boyu olduğunu görür.
- c. Hemen Allah ile ortaklığını bozar. Allah’a “Ben senle eğlenmişim” der.
- d. Tam ertesi gün mısırı toplayacakken bir yandan yağmur bir yandan yıldırım tarla yerle yeksan olur.
- e. Arada da şimşek çakar. Her yer bembeyaz olur. Adam “Allah’ım hepsini aldım daha ışık yakıp kalanları mı arıyorsun” der.

MASAL 54

1. Hoca ile Padişahın Oğlu

2. EB: -, AaTh:

3. Özen Bayram (78, Yıldırım)

4. Olay Örgüsü

- a. Köyün birinde hoca, evli bir kadınla yatıp kalkar. Bunu anlamaya başlayan köylü kendi aralarında konuşmaya başlar.
- b. Tam o sıra yanlarından geçen padişahın oğlu da bu konuşulanları duyar.
- c. Ertesi gün hoca minareye ezan okumaya çıkınca padişahın oğlu merdivenlere bir çuval burçak döker.
- d. Hoca tam inerken burçaklara basıp kayar ve minarede ölür
- e. Camiden çıkan köylüler bunu namaz vaktinde görür. Tekrar kendi araların da konuşurlar.
- f. Yine oradan geçen padişahın oğlu giderken “Siz benim bir çuval burçağa dua edin yoksa hoca daha işin çok görürdü” der.

MASAL 55**1. Arkadaş Nasihati**

2. EB: -, AaTh: 910

3. İbrahim Arslan (61, Ayaz Köyü)

4. Olay Örgüsü

- a. Çocuk, iyi bir arkadaş seçmek için babasından yardım ister.
- b. Babası da ona bir yolluk hazırlar ve seçeceği arkadaş ile yolculuk yapmasını söyler.
- c. Oğlan, arkadaşını alıp yolculuğa çıkar. Bir süre sonra karınları acıkır ve çeşme başına otururlar. Çıkıya açan oğlan su almaya gidince arkadaş tavuğun güzel ve yağlı yerlerini kendine ayırır, ekmeğin de yumuşak yerini alır.
- d. Oğlan bunu babasına anlatır. Babası onun gerçek bir arkadaş olmadığı, başka bir arkadaş ile tekrar yola çıkmasını söyler.
- e. Birkaç zaman sonra oğlan, yine bir arkadaşıyla yolculuğa çıkar. Aynı yerde durup yemek yerler.
- f. Bu kez arkadaşı tavuğun güzel yerlerini oğlanın önüne koyar. Ekmeğinde yumuşak yerini yine oğlana verir.
- g. Bunları babasına anlatan oğlan, gerçek bir dost bulduğunu babasından duyar.

MASAL 56

1. Bey'in Sakat Oğlu

2. EB: -, AaTh:

3. İbrahim Arslan (61, Ayaz Köyü)

4. Olay Örgüsü

- a. Bir yerde adamın sakat bir oğlu olur. Adam nereye götürdüyse oğlunu iyileştiremez.
- b. En son filan yerde bir hocaya götürmesini söylerler. Adam da çocuğu alıp oraya gider.
- c. Hoca; beş koyun, beş keçi, beş eşek ister. Oğlanın babası kabul eder. Çocuğu hocaya bırakıp camdan nasıl dua edecek diye dinler.
- d. Hoca, Allah'a çocuğu hemen öldürmesini söyler.
- e. Çocuk ertesi gün yemeğe içmeye başlar.
- f. Bir zaman sonra çocuk iyileşir. Hocanın isteği mallar gelir. Ama adam hocanın neden beddua ettiğini anlayamaz ve sorar.
- g. Hoca da “Benim yukardakiyle aram ne zaman iyi oldu, ben iyileştir deseydim öldürdüm. Öldür dedim iyileşti” der.

MASAL 57**1. Kıymalı Pide**

2. EB: 324, AaTh: 850

3. İbrahim Arslan (61, Ayaz Köyü)

4. Olay Örgüsü

- a. Adamın biri sürekli kahvede eşini över. Yaptığı pidenin kenarlarını karısı ortasını kendisine yedirdiğini söyler.
- b. Kahvedekiler bu işin içinde bir iş olduğu söyler
- c. Adam, karısı görmeden onu izler.
- d. Karısı pidenin kenarlarını kıymalı tereyağlı yapar ve kapatır. Ortasını da peynirli yapar.
- e. Adam işin aslını öğrenir.

MASAL 58**1. Bit****2. EB: -, AaTh: 883****3. Sevim Başıyıt (49, Yolören Köyü)****4. Olay Örgüsü**

- a. Adamın biri bitin derisini yüzüp kapıya asar. Bilen olursa da kızını ona vereceğini söyler.
- b. Herkes toplanır soruyu bilmeye çalışır.
- c. Adamın kızı genç bir delikanlıyı görüp ona bit olduğunu söyler ama delikanlı bunu duymaz aksine yaşlı bir dede duyar.
- d. Yaşlı dede cevabı hemen babasına söyler.
- e. Babası da sözünden geri dönmez kızını yaşlı dedeye verir.

MASAL 59

1. Ayağına Diken Batan Çocuk

2. EB: 19, AaTh: 1655

3. Ayşe Yorulmaz (70, Söylemiş Köyü)

4. Olay Örgüsü

- a. Yaramaz bir oğlanın ayağına diken batır. Oğlan hemen bir teyzeye gidip dikenini çıkarmasını ister.
- b. Teyze de hemen çocuğun ayağından dikenini çıkarır. Sonra çocuk güle oynaya tekrar eski haline döner.
- c. Aradan bir zaman geçince oğlanın aklına diken gelir. Teyzeden geri istemeye gider.
- d. Teyze şaşırır “Ben onu fırına attım ekmek yaptım” der. Bir ekmek veriri gönderir çocuğu. Çocuk yine güle oynaya gider. Ekmek elinde ağırlaşınca bir komşuya verir.
- e. Tabi yine aradan zaman geçince karnı acıkır geri istemeye gider Komşu “Ekmeği tosun yedi” der. Oğlan da tosunu alıp yola düşer. Tosunu çekmekten yorulunca da başka bir komşuya verir.
- f. Bir süre sonra tosunu geri istemeye gider. Komşu “Biz tosunu kestik bak düğün yapıyoruz” der. Oğlan da gelini klonu takar evine getirir.
- g. Davullarda onla gelir düğün yapar evlenir.

MASAL 60

1. Kahveci Güzeli

2. EB: -, AaTh:

3. Ayşe Yorulmaz (70, Söylemiş Köyü)

4. Olay Örgüsü

- a. Gariban bir oğlan kahvecinin yanına çırak olur girer. Yatacak yeri olmadığı için burada yatıp kalkmaya başlar.
- b. Bir süre sonra gece yarısı bir evliya kahveye gelip oğlandan kahve yapmasını ister. Oğlan da hiç ikiletmez yapar.
- c. Bu evliya iki üç ay devamlı gece yarısı kahveye gelir ve kahve ister. En son gelişince kahvesini içtikten sonra oğlana bir dua eder “Oğlum, çayın şekerin bol olsun. Paran pulun bol olsun. Allah sana yoksulluk göstermesin. Allah İyi bir kismet versin. Bu kahve de senin olsun” der ve evliya bir daha gelmez.
- d. Sabah yerinden kalkan oğlan kahvenin sahibinin gelmesini bekler. Kahveci gelince burayı ona verir ve adını da Kahveci Güzeli koyar.
- e. Kahveci Güzeli kahvenin sahibi olur. Çayı şekeri eksik olmaz. Kahvenin üzerine de kendine bir ev yaptırır.
- f. Evin hiç penceresi olmaz. Hayırlı bir kismet bulduktan sonra da evlenir. Eşine hiç aşağı inmemesini ne gerekiyorsa getireceğini söyler.
- g. Kadın evi temizlerken sadece ufak bir delikten çatıya çıkar ve orada halıları kilimleri silker.
- h. Yine temizlik yaparken kahvenin önünden geçen bir delikanlı kadını görüp âşık olur. Durumu hemen teyzesine anlatır. Teyzesi de kahveye gelip yalandan ayılıp bayılır.
- i. Kahveci Güzeli iyileşsin diye yuları karısının yanına çıkarır, kendisi tekrar aşağı iner.
- j. O sıra delikanlının teyzesi, kıza her şeyi anlatır. Nerde gördüğünü, nasıl âşık olduğu hepsini söyler. Nasıl buluşacaklarını da söyler. “Sen hastalanacaksın

sonra Kahveci Güzelini benim evime göndereceksin. Ben de delikanlıyı ilaç sandığına koyup buraya geleceğim “der ve kahveden gider.

- k. Bir gece sonra Kahveci Güzeli’nin karısı yalandan hastalanır. Hemen Kahveci Güzelini yaşlı kadının evine gönderir. Kısa bir süre sonra yaşlı teyze sandık ile eve gelir.
- l. Yaşlı teyze kahveciyi aşağıya indidir tedavi etme bahanesiyle. Sonra sandıktan delikanlı çıkar, görüşürler. Sonra tekrar sandığa gider.
- m. Kahveci, sandığı alır. Yaşlı teyze ile evine giderken bir düğün alayına denk gelirler.
- n. Buradakiler sandığı düğün hediyesi zanneder. İllaki sandığı açtırmak isterler. Öyle böyle derken sandığı açarlar içinden delikanlı çıkar.
- o. Adam anlar eve gelip odaya pencere yaptırır. Artık bir daha böyle bir olay olmaz.

MASAL 61

1. İsa Peygamber ile Yahudi

2. EB: -, AaTh:

3. Hatice Dipli (83, İnegöl)

4. Olay Örgüsü

- a. İsa peygamber ile Yahudi bir yolculuğa çıkarlar. İsa peygamber Yahudi'yi bir köye gönderir ve üç tane ekmek almasını söyler.
- b. Yahudi gider, köye bir ekmeği yolda yer. İki ekmekle beraber gelir. İsa peygamber “Ekmeğin biri nerde” diye sorar. “İki tane aldım” diye cevap verir.
- c. Yola tekrar devam ederler karşılına doğuştan kör bir adam çıkar. İsa peygamber kılıcıyla işaret yapınca gözleri açılır.
- d. Bu kez de uyuz olmuş bir adam denk gelir. İsa peygamber yine kılıcıyla işaret yapınca adam düzelir.
- e. İsa peygamber yine Yahudi'ye sorar “Ekmeğin biri nerde” diye. Yahudi yine bilmiyorum” der.
- f. Yola devam ederken bir ağaç altında dinlenirler. İsa peygamber uyur gibi yapar. Yahudi hemen kılıcını alıp oradan uzaklaşır.
- g. Giderken bir köye denk gelir burada hasta bir kızı görür iyileştirmek için hemen kılıç ile işaret yapar ama kız ölür. Bütün köylü Yahudi'nin başına gelir. O sıra İsa peygamber gelir kılıç alıp kızı tekrar diriltir.
- h. Tekrar yola devam ederler bu kez önlerine üç öbek altın çıkar. İsa peygamber birini kendine alır birini Yahudi'ye verir. Diğer öbeği de “Ekmeği kim yediyse ona vereceğim” der. Yahudi hemen “Ben yedim, ben yedim” der. İsa peygamber “Üç öbek altın senin olsun” der ve gider.
- i. Yahudi sevinerek altınların başına geçer. Çok geçmeden iki tane adam gelir ve altınlara ortak olmaya kalkar.
- j. Üçü aralarında üleşmek isterler. Sonra Yahudi'yi köye akmak almaya gönderirler. Ekmeklerin için zehir koyan Yahudi adamların yanına gelir.

- k. Adamlar Yahudi'yi öldürür ve ekmekleri yerler onlarda ölürler.
- l. Dünya malı kimseye kalmaz.

3.3. KUZEBATİ BURSA MASALLARININ MOTİF YAPISI

Motif kelimesinin aslı Latince “motivum kelimesidir. Bu kelime günümüzde pek çok alanda kaşıımıza çıkmaktadır. Anlatmaya dayalı türlerden masallarla ilgili olarak motif teriminin karşılığı Stith Thompson; “Eskiden beri yaşama kabiliyetine sahip olan masalın en küçük unsurudur.” şeklinde tanımlamış ve bu konuda dünyadaki en geniş çalışmayı altı ciltlik “Motif Index of Folk-Literature” adlı eserinde ortaya koymuştur (Göde, 2010: 79).

Bu eserin ilk beş cildinde birçok ulusun masallarında yer alan motifler, 23 ana başlık altında toplanmıştır. 6. cildinde ise konuların alfabetik indeksi bulunmaktadır. Bu çalışmadaki kaynak olan Thompson’un (1955/I: 29- 35) motif indeksi, Arvas’ın (2012: 58- 59) çevirisinden, Göde’nin (2010:78) çevirisinden, Özçelik’in (2004) çevirisinden ve kendi çevirimizden yararlanılarak ortaya konmuştur. Bu konu da ele alınan motif başlıkları şunlardır:

- A. Mitolojik Motifler
- B. Hayvanlar
- C. Tabu
- D. Sihir
- E. Ölüm
- F. Harikuladelikler
- G. Devler
- H. İmtihanlar
- J. Akıllılar ve Aptallar
- K. Aldatmalar
- L. Talihin Ters Dönmesi
- M. Geleceğin Tayini
- N. Şans ve Kader
- P. Toplum
- O. Mükâfatlar ve Cezalar

R. Esirler ve Kaçaklar

S. Anormal Zulümler

T. Cinsiyet

U. Hayatın Tabiatı

V. Din W. Karakter Özellikleri

X. Mizah

Z. Çeşitli Motif Grupları

Bu bölümde Bursa masallarının motif yapısını belirlerken bulunabilen her motif belirtmeye çalışılmıştır. Bulunan motifler, Motif Index of Folk-literature adlı eserdeki sınıflandırmaya göre belirlenmiş ve oradaki motif numaralarıyla gösterilmiştir.

3.3.1. Kuzeybatı Bursa Masallarında Tespit Edilen Motifler

A. MİTOLOJİK MOTİFLER

A0- A99 YARATICI (TANRI)

A100- A199 TANRILAR

A600- A899 KÂİNAT

A1200- A1699 İNSAN HAYATININ YARATILIŞI VE DÜZENİ

A2200- A2599 HAYVANLARIN KARAKTERİSTİKLERİ (ÖZELLİKLERİ)

A2600- A2699 BİTKİLERİN VE AĞAÇLARIN MENŞEİ

A2700- A2799 BİTKİ KARAKTERİSTİKLERİNİN MENŞEİ

A2800- A2899 ÇEŞİTLİ AÇIKLAMALAR

B. HAYVANLAR

B0- B99 MİTOLOJİK HAYVANLAR

B100-B199 SİHİRLİ HAYVANLAR

B100-B119 Hazine hayvanları

B120-B169 Sihir kabiliyetine sahip hayvanlar

B170-B189 Diğer sihirli hayvanlar

B200-B299 İNSAN ÖZELLİĞİ GÖSTEREN HAYVANLAR

B300-B399 DOST HAYVANLAR

B310-B349 Yardımcı hayvanları

B350-B399 Müteşekkir hayvanlar

B400-B449 Yardımcı hayvanların cinsleri

B500-B599 Yardımcı Hayvanların Hizmetleri

B600-B699 HAYVANLA İNSANIN EVLENMESİ

B700-B799 HAYVANLARIN TUHAF FİZİKÎ ÖZELLİKLERİ

B800-B899 ÇEŞİTLİ HAYVAN MOTİFLERİ

B11. Ejderha

Ejderha ile Beyin oğlu savaşır ejderha beyin oğlunun kolunu yaralar. (40)

B103.1.1. Eşek Tarafından Altın Üretilmesi

Ahmet Ağa, hayvan pazarında karısından aldığı atını eşek sıçtı diyerek iki bagası kandırır ve eşeği onlara satar. (20)

Akıllı adam, beş kardeşe altın sıçan eşek satar. (37)

Köse olan adam, hayvan pazarında altın sıçan eşeği satar. (25)

B163. Diğer Hayvanlardan Öğrenilen Akıl

Sümüklü böcek hayatta dört dörtlük bir koca olmadığını bize öğretir. (4)

Uğur böceği yardımlaşmanın ne kadar önemli olduğunu öğretip akıl verir. (12)

B163.1. Tilkiden Öğrenilen Akıl

Tilki, ayı ile ortak olunmamasını gerektiğini öğretir. (2)

B171.2.2.1. Devi Öldüren Kahraman

Oduncu kardeşler, devi kendi yaktığı ateşte öldürürler. (39)

B175. Sihirli Balık

Sihirli balık, padişahın karısına karnında bakar. Birkaç zaman sonra kadın balığın karnında doğum yapar. (14)

B184.1.6. Sihirli Atla Uçma

Padişah, seyisine kendi atı olan uçan Kametay'ı veririr. Seyis, Kamertay ile sihirli yüzük sayesinde geyiğe dönüşen delikanlıyı almaya gider. (14)

B211.1.2. Konuşan Keçi

Keçi, yavrularına insan gibi konuşur ve kapıyı açarken onlara şarkı söyler. (1)

Tilki insan gibi konuşup yavrularına tembihte bulunur. (8)

B211.2.1. Konuşan Geyik

Geyik, balığın karnındaki ablası ile mani şeklinde atışarak konuşur. “Ablacığım ablacığım. Gara bıçak bileniyor. Yüreğime dayanıyor,” der. (26)

Geyik, padişahın kızıyla sihirli yüzük sayesinde konuşur. Belli bir zaman sonra kıza âşık olur. (14)

B211.2.3. Konuşan Ayı

Ayı sesini kalınlaştırarak keçinin yavrularını yemek için konuşur. (1)

Ayı her seferinde daha fazla pay almak için konuşur. (2)

B211.2.4. Konuşan Kurt

Kurt, keçinin yavrularının yemek için konuşur. (5)

B211.2.5. Konuşan Tilki

Tilki, ayıdan öcünü almak için insanlar ile konuşur. (6)

Tilki, tuzaktan kurtulmak için konuşur. Oruçlu olduğunu söyler. (9)

Tilki, çakalı öne atarak baladan kurtulmak için konuşur. (10)

Tilki, yavrularını doyurmak için fırıncı ile konuşur. (11)

B211.2.8. Konuşan Fare

Sümüklü böcek, bir gün yerden bulduğu para ile yüzüne allık alır ve kendine koca aramak için dışarı çıkar. Dışarıda gördüğü fare konuşur. (4)

B211.3.2. Konuşan Horoz

Horoz her gün çöplükte eşinir. Sabahları da yol üzerinden geçen Beyoğlu ile konuşur. (15)

Horoz damın üzerine çıkıp “Allı, pullu ablam geliyor” der. (24)

B211.4. Konuşan Böcekler

Uğur böceği karıncaya yardım eder. Sonra avcılar kendisini yakalayınca yardım istemek için ormandakiler ile konuşur. (11)

B211.4.1. Konuşan Karınca

Karıncalar, çuvallar dolusu uğur böceklerini kurtarmak için kendi aralarında konuşur. (11)

B211.7.6. Konuşan Kaplumbağa

Kaplumbağa, aslanın hakemliğinde çekirge ile yarış düzenler. Yarışa katılmak için konuşur ve yarışı kazanır. (2)

B241.2.1. Aslanlar Kralı

Aslan, ormanların kralıdır. (10)

C. YASAK

C0- C99 TABİATÜSTÜ VARLIKLARA BAĞLANMIŞ YASAKLAR

C100-C199 CİNSEL YASAK

C200-C299 YEME VE İÇME İLE İLGİLİ YASAKLAR

C200-C249 Yeme yasakları

C250-C279 İçme yasakları

C300-C399 BAKMA YASAĞI

C400-C499 KONUŞMA YASAĞI

C500-C549 DOKUNMA YASAĞI

C550-C599 SINIF YASAĞI

C600-C699 TEK ÖRNEĞİ OLAN YASAK VE MECBURİYETLER

C600-C649 Yasaklanmış bir eşya

C650-C699 Tek örneği olan mecburiyetler

C700-C899 ÇEŞİTLİ YASAKLAR

C900-C999 YASAĞIN İHLALİ İLE İLGİLİ CEZALANDIRMA

C94. Kutsal Olana Saygısızlık

Yahudi, İsa'ya saygısızlık yapar. (61)

C273. Su İçme Yasağı

Kız, kardeşine geyik izinden su içmemesini tembihler. Ancak kardeşi geyik izinden su içer ve geyik olur. (26)

C406. Kardeşinin Esirliğini Saklama

Kız, Padişaha kardeşinin geyik olduğunu söylemez. (26)

C410. Soru Sorma Yasağı

Dev, içeri aldığı kel, kör ve topala soru sorma konuşma yasağı getirir. (39)

C563. Padişahın Yasakları

Padişah ülkesinde tüm ışıkların söndürülmesini ister. Ufak bir ışık kalmasını bile istemez. (17)

C611.1. Yasaklanan Kapı

Keçi yavrularına kapıyı sala açmamalarını söyler. (1)

Keçi ufak yavrularına kulübenin kapısını açmamalarını söyler. (8)

D. SİHİR**D0- D99 SEKİL DEĞİŞTİRMELER**

D10- D99 İnsanın farklı insan sekline dönüşmesi

D100-D199 İhsanın Hayvana Dönüşmesi

D200-D299 İnsanın Nesneye Dönüşmesi

D300-D399 Hayvanın İnsana Dönüşmesi

D400-D499 Değişmenin Diğer Şekilleri

D500-D599 Değişmenin Araçları

D600-D699 Çeşitli Değişim Olayları

D7000-D799 SİHİR BOZMA**D800-D1699 SİHİRLİ OBJELER (Nesneler)**

D800-D899 Sihirli nesneden kazanç

D900-D1299 Sihirli Nesnelerin Çeşitleri

D1300-D1599 Sihirli Nesnelerin Fonksiyonları

D1600-D1699 Sihirli Nesnelerin Özellikleri

D1700-D2199 SİHİRLİ GÜÇLER VE BELİRTİLERİ

D1710-D1799 Sihirli Göçlerin Hâkimiyeti Ve Is Yapma Yöntemleri

D1800-D2199 Sihirli Özelliklerin Belirtileri

D1800-D1949 Sihirli Özelliklerin Son Bulması

D1950-D2049 Geçici Sihirli Özellikler

D2100-D2149 Sihirli Gücün Öteki Belirtileri

D414.1.1. İnsanın Geyiğe Dönüşmesi

Padişahın kızı, Vakitte Guguk adlı yüzüğü çevirince geyik insan olur. Sonra tekrar çevirince delikanlı, geyiğe döndürür. (26)

D555.1. Hayvan İzinden Suyu İçme ile Değişme

Öksüz çocuk ablasıyla ormanda giderken çok susar. Başta koyun izinden içmek ister ama ablası izin vermez. Bir zaman geçince geyik izinden içer ve geyik haline gelir. (26)

D610. Dönüşümün Tekrarlanması

Bu geyikten insana dönüşme yüzüğü çevirdikçe devam eder. (26)

D771. Sihirli Nesnenin Kullanılması ile Sihrin Bozulması

Yahudi, sihirli kılıcı kullanmasıyla kılıç sihirli özelliğini yitirir. (61)

D810. Sihirli Nesne Hediye Edilir

Yaşlı adam, üç oğluna sihirli altın kesesi, sihirli süpürge ve sihirli çarşaf hediye eder. (36)

Toprak tencere, yoksul aileye sürekli hediye yemek yetirir. En sonunda toprak tencere evdeki küçük kızla evlensin diye padişahın oğlunu getirir. (13)

D838. Çalma ile Sihirli Nesnenin Elde Edilmesi

Akıllı kardeş, diğer kardeşlerinin sihirli eşyalarını alır. (36)

D935. Sihirli Bölge

Dağın arkası sihirli bir bölge olduğu için birçok sihirli eşya bulunur. (40)

D950. Sihirli Ağaç

Ağaç, gövdesinden iki çuval altın verir. (22)

D981.1. Sihirli Elma

Sihirli elmayı yiyen kadın hamile kalır. (43)

D1076. Sihirli Yüzük

Vakitte Guguk adlı yüzük geyiği yakışıklı bir delikanlı haline getirir.

D1081. Sihirli Kılıç

İsa peygamber sihirli kılıcıyla hem ölüyü diriltir hem de hasta kızı iyileştirir. (61)

D1163. Sihirli Ayna

Dağın arkasında Beyoğlu sihirli bir ayna bulur. Sihirli ayna nereye bakmak istersen orayı gösterir. (40)

D1240. Sihirli Su ve Sağlık

Kahraman yıllar sonra babasını bulur ve ondan sihirli bir merhem alır. Bu merhem sayesinde ölümsüz olur. (40)

D1335. Nesne Sihirli Güç Verir

Kahraman sihirli süpürge ile isteği yere gidip gelmektedir. (40)

Sihirli altın kesesi, istediğin zaman altın üretmeye yardımcı olur. (36)

D1505. Sihirli Nesne Körlüğü Tedavi Eder

İsa peygamber, kılıcıyla müziceler yaratır. Anadan doğma kör adamı kılıcıyla gözlerini açar. (61)

D1654.3.2. Vücuttaki Silinmez İşaretler

Padişahın bıçakladığı kızın sırtından işaret gitmez. Evlenince de bu işareti görür. (32)

Beyoğlu'nun boynunda giderilmez bir doğum lekesi vardır. (40)

E. ÖLÜM

E0- E99 DİRİLTME

E200-E599 HAYALETLER VE HORTLAKLAR

E200-E299 Ölüden Gelen Kötülükler

E200-E299 Ölümden Kötü Niyetle Dönüş

E300-E399 Ölümden İyi Niyetle Dönme

E400-E599 Hortlaklar ve Hayaletler

E600-E699 RUHUN BEDEN DEĞİSTİRMESİ- DİRİLME

E700-E799 RUH

E64. Sihirli Obje Vasıtasıyla Canlanma

İsa peygamber ölen kızı kılıcıyla işaret yaparak tekrar diriltir. (61)

E151. Tekrar Dirilme

Ahmet Ağa karsını kaval öttürerek tekrar canlandırır. (20)

F. OLAĞANÜSTÜLÜKLER

F0- F199 DİĞER DÜNYALARA SEYAHATLAR

F10- F79 Üst Dünyalara Seyahat

F80- F109 Alt Dünyaya Seyahat

F110-F199 Çeşitli Diğer Dünyalar

F200-F699 ÇEŞİTLİ OLAĞANÜSTÜ YARATMALAR

F300-F399 Periler ve Ölümlüler

F400-F499 Ruhlar ve Şeytanlar

F500-F599 Olağanüstü İnsanlar

F600-F699 İnsanlar ve Olağanüstü Güçler

F700-F899 Olağanüstü Yerler ve Eşyalar

F900-F1099 Olağanüstü Hadiseler

F212. Periler Su Altında Yaşarlar

Su perisi, dere ve nehir kenarında yaşar. (23)

F512.5. Gözleri Olmayan İnsan

Kör çocuk kel ve topal kardeşi gibi kusurlu doğar ve gözleri görmez. (39)

F.575. Olağanüstü Güzel Kadın

Padişahın kızı olağanüstü güzel olup ancak ona olağanüstü hediyeler ile sahip olunabilir. (40)

F.601.7. Hayvanların Olağanüstü Arkadaşlığı

Padişahın atı Kamertay kanatlıdır. Delikanlıyı bulmak için onunla ararlar. (14)

F.715. Olağanüstü Irmak (Dere)

Dere kenarından su presi çıkar ve kız ile evlenir. (23)

F.718. Olağanüstü Kuyu

Küçük kardeş kuyuya su almak için indiğinde üç tane kız görür. Birini büyük abisiyle evlendirir, birini ortanca abisiyle diğeriyle de kendi evlenir. (43)

F752. Dağın Hazinesi

Dağın ardından üç tane sihirli eşya bulurlar. Biri sihirli ayna, biri sihirli süpürge biri de sihirli merhemdir. (40)

F811. Olağanüstü Ağaç

Tosunu ağaca satan adam, ağacın para vermediğini görünce hemen balta ile ağacı keser ve ağacın gövdesinden iki çuval atın toplar. (22)

F813. Olağanüstü Meyveler

Kadın, veli hazretlerinin bahçesinden yenilen üç elma sayesinde hamile kalıp üç çocuğu olur. (43)

F825. Olağanüstü Yüzük

Vakitte Guguk adı verilen yüzük çevrilince geyik, yakışıklı bir oğlana dönüşür. (14)

F829. Olağanüstü Giyim ve Süs Eşyaları

Adam, üç oğluna sihirli altın kesesi, sihirli çarşaf ve sihirli süpürge verir. (36)

Bey Oğulları, dağın ardında sihirli eşyalar bulurlar. Biri sihirli ayna bulur, biri sihirli süpürge bulur biri de ölümsüz merhem bulur. (40)

F950. Olağanüstü Tedaviler

Padişahın hasta kızı çamura sürünerek deri hastalığından kurtulur ve ayın on dördü gibi bir kız olur. (46)

Hoca, Bey'in oğlunu beddua ederek iyileştirir. (56)

F1045. Geceyi Ağaçta Geçirme

Kardeşi geyik olan kız, tüm geceyi ağacın üzerinde geçirir. (26)

F.1088. Olağanüstü Kaçışlar

Akıllı olan diğer kardeşlerinin sihirli hediyelerini alır. En son sihirli çarşafı örtünerek görünmez olur ve oradan kaçır. (36)

G. DEVLER

G10— DEVLER

G10- G399 DEVLERİN ÇEŞİTLERİ

G10- G99 Yamyamlar ve Yamyamlık

G100-G199 Çok Büyük Devler

G200-G299 Cadılar (Büyücüler)

G300-G399 Diğer Devler

G400-G499 DEVLERİN HÂKİMİYETİNE GİRMEK

G500-G599 MAĞLUP EDİLEN DEV

G600-G699 DİĞER DEV MOTİFLERİ

G11.2 İnsan Eti Yiyen Dev

Dev, kel, kör ve topal yemek için şart koşar. (39)

G112 Devlerin Verimli ve Verimsiz Tarlaları

Tortamaz'ın arpa ve buğday tarlaları çok verimlidir. Pire hızla biçmeye çalışır. (3)

G410 Devin Hakimiyetini Kıran İnsan

Kel, dev anlamadan başını kaşır. Kör, dev anlamadan gözünü kaşır. Topal, dev görmeden bacağını kaşır. (39)

G431. Işığı Takip Ederek Devin Tuzağına Düşme

Kel, kör ve topal ışığı yanan evi görüp oraya gider. (39)

H. İMTİHANLAR

H0- H199 TANIMA (KİMLİK) İMTİHANLARI

H200-H299 DOĞRULUK İMTİHANLARI

H300-H499 EVLENME İMTİHANLARI

H210-H359 Evlilik İmtihanları (Erkekler İçin)

H360-H399 Gelinlik İmtihanları

H400-H459 Namus İmtihanları

H500-H899 ZEKÂ İMTİHANLARI

H530-H899 Bilmeceleler

H900-H999 CESARET İSTEYEN İŞLERLE İLGİLİ İMTİHANLAR: VAZİFE

H1200-H1399 KAHRAMANLIK İMTİHANLARI: ARAŞTIRMA

H1400-H1499 DİĞER İMTİHANLAR

H1400-H1449 Korku İmtihanları

H1450-H1499 Dikkat imtihanları

H1500-H1549 Tahammül imtihanları

H1550-H1569 Karakter imtihanları

H1570-H1579 Çeşitli İmtihanlar

H11. Hikâye Anlatarak Tanıma

Kız, ormanda rastladığı yaşlı dedeye başında geçenleri anlatır. (17)

Öksüz kız yolda giderken yaşlı bir dervişe denk gelir ve başından geçen hikâyesini ona anlatır. (24)

Padişah, kızın sırtındaki yara izini görünce her şeyi anlatır. (32)

Babası boynundaki izden oğlunu tanır. Sonra da başından geçenlerin hikâyesini çocuğuna anlatır. (40)

H12. Şarkı/Şiir Söyleyerek Tanıma

Ablası kardeşine;

“Ben bir kar Kardeşliğim, kardeşliğim

Ben bir balık karnındayım

Kesen kasabın elleri kurusun” der. Yavruları annelerini tanır. (26)

Anne keçi yavrularına;

“Ağzıcım da otca yazım

Memecim de sütçe yazım

Buynuzcüm da suca yazım

Açın yavrularım kapınızı ben geldim” der. Kardeşi ablasını tanır. (1)

Adam babasına deve ile haber gönderirir;

Karga kardeş, karga kardeş, bizim köye varasın,

Karşına çıkar bir kapı,

Kapıda halka,

Halkayı çalka,

Karşına çıkar bir baba,

Üstünde aba,

Omzunda yaba,

İşte odur benim baba,

Senin oğlanı yolda gördüm dersin” der.

H50. Vücuttaki İşaretle Tanıma

Babası oğlunun doğarken oluşan izinden tanır ve oğluna bunu anlatır.

(40)

H79 Fiziki Özelliklerinden Tanıma

Keçi yavruları, annelerinin tüyünün beyaz olduğunu bilir. Bu yüzden siyah

tüyün annelerine ait olmadığını bilirler. (5)

H79.3. Ses Vasıtasıyla Tanıma

Keçi yavruları annelerinin sesi olmadığını tanırırlar. (1)

Keçinin üç yavrusu kurt sesini tanırırlar. (5)

H83. Kurtarma Belirtileri: Kahramanın Kurtarmada Başarılı Olduğu İspat Edilir

Beyoğlu, ejderhayı öldürür ve kanıt olarak onun derisini yüzer. Onu da

padişaha getirir. (40)

H94. Yüzük Vasıtasıyla Tanıma

Kız, yaptığı tarhana çorbasına nişan yüzüğünü koyar. Padişah çorbayı içerken yüzüğü görür ve tanır. (17)

H508.2. Sorulara Cevap Bulabilen Adama Gelinin Teklif Edilmesi

Kral, sorularına cevap verene kızını teklif eder. (31)

Adam sorduğu soruya doğru cevap verene kızını vereceğini söyler. (58)

H540.3. Kralın Soruları

Kral üç tane soru sorar tüm ahaliye duyurur. Bu soruları kim bilirse ona kızını vereceğini söyler. (31)

H1109. Olağanüstü Sürat Gerektiren İşler

Pire, Tortmaz'ın arpa ve buğday tarlalarını biçme işini bir günde bitirir. (3)

H1553. Sabır İmtihanı

Kaplumbağa, çekirge ile yarışırken sabırla yoluna devam eder ve sonunda yarışı kazanır. (7)

Bey, Hoca'nın duasıyla oğlunun iyileşmesini sabırla bekler. (56)

H1556. Sadakat İmtihanı

Beyoğlu'nun karısı eşine yıllarca sadık kalır. (27)

J. AKILLILAR VE APTALLAR

J0- J199 KAZANILAN VEYA MALEDİLEN AKIL (BİLGİ)

J200-J499 Seçimler

J230-J299 Gerçek ve Açık Değerler

J300-320 Seçilen Halihazırdaki Değerler

J400-J459 Münasebet Kurulacak Kişilerin Seçimi

J500-J599 İhtiyat ve Tedbir

J600-J799 Önceden Düşünme

J700-J749 Hayatla İlgili Tedbirleri Önceden Düşünme

J750-J799 Çeşitli Önceden Düşünmeler

J800-J849 İntibak

J850-J899 Talihsizlikte Teselli

J900-J999 Mütevazilik

J1000-J1099 aklın Diğer Görünüşleri

J1100-J1699 ZEKİLİK

J1110-J1249 Zeki İnsanlar ve Hareketleri

J1250-J1499 Zekice Karşılık Vermeler

J1500-J1649 Zekice Pratik Cevaplar

J1650-J1699 Çeşitli Zekice Davranışlar

J1700-J1729 APTALLAR

J21. Deney ile Verilen Öğüdün Makul Olduğu İspat Edilir

Yaşlı adam ölmeden tarladaki altının yerini söylemez. Bu çocukların tüm tarlayı kazmalarına neden olur. Böylece bu öğüt tarlayı ekip biçmelerine olanak sağlar. Bu da oğlanların para kazanarak hayatlarına devam etmelerini sağlar. (44)

J130. Hayvanlardan Öğrenilen Bilgi

Geyik, ablasının derede balığın karnında olduğunu söyler. (26)

151.4. Yaşlı Adamdan Öğrenilen Akıl

Yaşlı adam, öksüz kıza kırmızı sandığı almamasını tam tersine yeşil sandığı almasını söyler. (24)

J152. Akıllı Kişilerden Öğrenilen Bilgi

Akıllı abisi kardeşine bu altınların yerini kimseye söylememesini ister. (22)

J154. Ölmek Üzere Olan Babanın Nasihati

Ölüm döşeğinde olan baba, çocuklarına mirasını paylaşır. Akıllı olan çocuğuna küreği diğer saf olan üç kardeşe de altın kese, sihirli süpürge ve sihirli çarşaf verir. (36)

Ölmek üzere olan baba oğullarına tarlada altın olduğu onu çıkarmalarını söyler. (44)

J155. Kadından Öğrenilen Akıl

Ablası kardeşine koyun izinden su içmemesini söyler. Yoksa koyun olacağını erkek kardeşine söyler. (26)

Karısı, adama iyice bir der veriri. Kadını evdeki işlerinin çok zor olduğu eşine kanıtlar. (16)

J1111. Akıllı Kız

Festikancı kız, güzel olduğu kadar da akıllı bir kızdır. (27)

Vezirin en ufak kızı, padişahın sorduğu bilmecelerin cevabını verir. (28)

J1113. Akıllı Oğlan

Ahmet Ağa kurnazlığı ile iki bagası alt etmesini bilir. (20)

Köse aklını kullanarak para kazanır. (25)

Çoban zekâsıyla kralı alt eder. (31)

Çoban zekâsıyla padişahı alt eder. (35)

J1701. Aptal Karı

Kadın, Hayırcı'ya ekmek almasın söyler. Hayırcı, kadını oyalar ve hem ekmek hem de ocaktaki kazı alır. (29)

J1882. Hayvanlara Bilgi Öğretmeye Kalkışma Aptallığı

İki bagaslar, Ahmet Ağa'dan aldıkları tavşana bir şeyler tembih ederek eve gönderirler. (20)

K. ALDATMALAR**K0- K99 ALDATMA İLE KAZANILAN MÜSABAKALAR****K100-K299 ALDATICI ANLAŞMALAR**

K110-K149 Aldatıcı Eşya Satışı

K200-K249 Borç ödemede aldatma

K300-K499 ÇALINTILAR VE HİLELER

K310-K349 Çalıntılar

K440-K499 Diğer Hileler

K500-K699 ALDATMA YOLUYLA KAÇMA**K700-K799 ALDATMA YOLUYLA YAKALANMA****K800-K999 KADERE BAĞLI TEHLİKELİ ALDATMALAR****K1000-K1199 KENDİ KENDİNİ YARALAYARAK ALDATMA****K1200-K1299 SAHSİYETİNİ RENCİDE ETME POZİSYONUNDA ALDATMA****K1300-K1399 İĞFAL ETME VEYA ALDATILMIŞ EVLİLİK****K1400-K1499 ALDATILMIŞIN MÜLKİYETİ TAHRİP EDİLİR****K1500-K1599 ZİNA İLE İLGİLİ ALDATMALAR**

K1600-K1699 ALDATICI KENDİ TUZAĞINA DÜŞER

K1700-K2099 YALANLAR YOLUYLA ALDATMA

K1700-K1799 Blöf Yoluyla Aldatma

K1800-K1899 Tebdil-I Kıyafet veya Hayal Seklinde Aldatma

K1900-K1999 Hileler, Sahtekârlıklar

K2000-K2099 İkiyüzlülükler

K2100-K2199 Sahte İthamlar

K2200-K2299 Alçaklar ve İhanet Edenler

K2300-K2399 Diğer Aldatmalar

K100. Hileli Pazarlık

Tilki, çakala aslanın yardımcı seçtiğini söyler. (10)

Ahmet Ağa hileli olarak önce eşek, sonra tavşan sonra da ölüyü diriltten kaval satar. (20)

Köse, diğer kardeşlerine hileli bir tavşan satar. (25)

Akıllı adam, pazarda bei kardeşe hile yaparak eşeğini satar. (37)

K111.1. Altın Ürettiği İddia Edilen Hayvan Satışı

Ahmet Ağa hileli olarak sattığı eşeğinin altın ürettiğini söyler ve pazara gelenleri kandırır. (20)

Akıllı adam, pazarda beş kardeşe hile yaparak eşeğinin altın her gün bir tane ürettiğini söyler. (37)

K113.2. Ölüyü Dirilttiğine İnandırılan Düdüğün Satışı

Ahmet Ağa hileli olarak ölüyü diriltten kavalı iki bagas kardeşe satar. Başta karısını öldürüyormuş gibi yapar. Sonra da kavalla canlandırıp öyle satar.

K131.1. Mektup Taşıyanın Satışı

Ahmet Ağa eve haber götürdüğüne inandırdığı tavşanı cambazlara satar. (20)

Köse, iki kardeşine haber götürüyor dediği tavşanı satar. (25)

K955. Yakma ile Öldürme

Keçi, yavrularının yiyen ayıyı yakarak öldürür. (1)

K1310. Baştan Çıkarma ve Kıyafet Değiştirme ile Evlenme

Arap halayığı, kıyafet değiştirerek dereye ittiği kızın yerine geçer. (26)

K1357. Kaybedilen Sevgilinin Yeniden Elde Edilmesi

Padişahın öldürmeleri için emrettiği sevgilisini yaşlı karı kocanın evinde bularak onunla evlenir. (17)

Padişah, yunus balığının karnını yarararak karısını kurtarır ve evine götürür. (26)

K1700. Blöf Vasıtasıyla Aldatma

Ayı, keçi yavrularını yemek için anneleri olduğunu söyler ve onları aldatır. (1)

Kurt, keçi yavrularını yemek için aynı anneleri gibi konuşup aynı annelerinin rengine bürünür. (5)

Tilki, ayıyı üzüm bağına götürerek aldatır. (6)

Tilki, Aslan kendine yardımcı seçiyor diyerek çakalı aldatır. (10)

Ahmet Ağa eşeğine, bir altın yutturarak, altın ürettiği iddiasıyla; tavşanı haber götürür diye; düdüğü de ölülere diriltir diyerek satar. (20)

Yahudi, İsa peygamberi ekmek konusunda aldatmaya çalışır. (61)

K1812. Tebdili Kıyafet Gezen Padişah

Padişah, kılık değiştirerek kapı dinler. (17)

K1816.6. Çoban Olarak Kılık Değiştirme

Ahmet Ağa, iki bagasların kendisini öldüreceğini bildiği için çoban ile kıyafet değiştirir. Onun üzerindeki kepenek vs ne varsa hepsini giyer. (20)

K1822. İnsan Kılığına Giren Hayvanlar

Geyik, yüzüğü çevirince insan kılığına girer. (14)

K1839. Diğer Hileli Kıyafet Değiştirmeler

Çoban, padişahın sorularını bilmesine rağmen kızını vermez. Bı sebeple Azrail kılığına girerek odasına girer. (31)

K1840. Bir Başkasının Yerine Geçerek Aldatma

Arap kızı, padişah karısının yerine geçerek padişahı aldatır. (26)

K1911.3. Gerçek Gelinin Eski Haline Gelmesi

Kardeşi geyik olan kız, balığın karnından çıkıp saraya gelince padişah, Arap halayığını cezalandırır. (26)

K1961. Sahtekâr Din Adamı

Hoca, köydeki bir evli kadın ile yatıp kalkmaya başlar. (54)

K2249.6. Hain Müezzîn

Müezzîn, köydeki bir evli kadın ile yatıp kalkmaya başlar. (54)

L. KADERİN TERS DÖNMESİ

L0- L99 EN GENÇ ÇOCUĞUN ZAFERLERİ

L100-L199 TALİHİ YAVER GİTMİYEN KAHRAMAN (KADIN)

L200-L299 ALÇAK GÖNÜLLÜLÜK MÜKÂFAT GETİRİR

L300-L399 ZAYIF (GÜÇSÜZ) OLANIN ZAFERİ

L400-L499 KİBİR AŞAĞILIK GETİRİR

L31. En Küçük Kardeş, Büyüklerine Yardım Eder

Büyük abileri kuyuya su getirmeye gitmez. Babasına su getirmek için en küçük kardeş gider. (43)

L50. Muzaffer En Genç Kız

Padişahın sorduğu soruyu vezirin en küçük kızı cevap verir ve padişah ile o evlenir. (28)

L55. Üvey Kız Kahraman

Üvey kız yola çıkar ve bir sorunla başa çıkar. (24)

L111.4.2. Öksüz Kahraman (Kız)

Öksüz kız, kardeşi ile yolculuğa çıkar ve sonunda başarılı olur. (26)

L114.1. Tembel Kahraman

Tembel çocuk her aldığı eşyayı tembellik yapıp yanına almaz ve sonradan peşine düşer. (59)

L121. Aptal Kahraman

Saf kardeş bilmeden çok zengin olur. (22)

L161. Aşağı Seviyeden Kahraman Prensesle Evlenir

Koyun çobanı kralın kızı ile evlenir. (31)

Çoban padişahın kızını iyileştirir ve oğluna alır. (35)

Çoban, padişahın hasta kızıyla evlenir. (46)

M. GELECEĞİN TAYİNİ

M0- M99 HÜKÜMLER VE KARARLAR

M100-M199 AND VE YEMİNLER

M200-M299 ANLAŞMALAR VE SÖZ VERMELER

M300-M399 KEHANETLER

M400-M499 BEDDUALAR

M201. Söz ve Anlaşmanın Yapılması

Kral, üç soruyu da doğru bilene kızını vereceğini söyler. (31)

Padişah oğlunun ikinci mesleği öğrendiğinde kızını vereceğine söz verir. (34)

Padişah kızını kim iyileştirirse kızını ona vereceğini söyler ve söz verir. (35)

Kel, kör, topal dev ile vücutlarını kaşımayacaklarına dair bir anlaşma yaparlar. (39)

Padişah, dağın ardından sihirli bir eşya getirene kızını vereceğini söyler. (40)

M244. Hayvanlar ve İnsanlar Arasında Anlaşma

Ayı, tilkinin saklandığı yeri avcılara göstererek onlarla anlaşır. (6)

M300. Kerametler

Çöpçatan, padişah oğlunun kiminle evleneceğini bilir. (32)

Adamın biri, veli hazretlerinin bahçesinden el koparıp yerseler eşinin hamile kalacağını söyler. (43)

M370. Kehanetin Yerine Gelmesini Engellemek İçin Gösterilen Boş Çabalar

Çöpçatan, padişah oğlunun kiminle evleneceğini bilir. Onunla evlenmemek için evine gidip kızı bıçaklar. Ancak kız ölmez yıllar sonra onula evlenir. (32)

N. SANS VE TALİH

N0- N99 BAHİSLER VE KUMARLAR

N100-N299 SANS VE TALİHİN YOLLARI

N100-N169 Şans ve Talihin Tabiatı (Özellikleri)

N300-N399 SANSSIZCA KAZALAR

N400-N499 SANSLI KAZALAR

N410-N439 Şanslı İşlerin Riski

N440-N499 Kıymetli Sırların Öğrenilmesi

N500-N599 Meydana Çıkarılan Sahipsiz Hazine

N600-N699 Diğer Şanslı Kazalar

N700-N799 TESADÜFÎ KARŞILAŞMALAR

N800-N899 YARDIMCILAR

N101. Kaderin Değişmezliği

Padişah, evleneceği kişiyi öldürmek için evine gider. Gece uyurken bıçaklar fakat kaderinden kaçamaz yine ona âşık olup onunla evlenir. (32)

Kral, sorularına doğru cevap veren çobana ısrarla kızını vermez. Ancak bir süre sonra kaderinden kaçamaz ve verir. (31)

N111.2.2. Kaderin Dönmesi

Kız babası tarafında dağ bırakılır. Anca ondan sonra saraya gelin olur ve güzel bir hayat geçirir. (26)

Öksüz kızı üvey annesi evde istemez. Ormanda tek başına kalan kız derviş dedenin sayesinde çeyiz çimen dolu sandık ile tekrar evine geri gelir. (24)

N1222.1 Şanssız Yerler

Ormanda kaybolan kardeşler yanlışlıkla cadının evine girerler. (42)

N141. Şans ve Zekâ

Tilki, zekâsını kullanarak ayıyı avcılarının yakalamasını sağlar. (6)

Tilki, zekâsını kullanarak av olmaktan kurtulur. (9)

Ahmet Ağa zekâsını kullanarak iki bagas kardeşe birçok mal ve eşya satar. (20)

Çoban zekâsını kullanarak kralın tüm sorularına cevap verir. (31)

N511. Toprakta Hazine

Yaşlı adam ölmeden çocuklarını yanına çağırarak tarlada hazine olduğunu söyler ve öldükten sonra oradan almalarını ister. (44)

N711.1. Kral Ormanda (Ağaçta) Bulduğu Kız ile Evlenme

Padişah, kardeşi geyik olan ablasını ağaçta görüp ona âşık olur ve onunla evlenir. (26)

N711.3. Kahraman Sihirli Bahçede Bulduğu Kızla Evlenir

Geyik şeklindeki kahraman bir bahçede kızı görür ve ona âşık olur. (14)

N731. Baba ve Oğlun Bir Anda Karşılaşması

Oğul, babasını ejderhanın kolunu yaralamasıyla merhem ararken bulur. Babası onu boynundaki izden tanır. (40)

N825.1. Çocuğu Olmayan İhtiyarlar Kahramanı Evlat Edinirler

Çocuğu olmayan ihtiyar karı koca, padişah tarafından öldürölme emri verilen kızı evlat olarak edinirler. (17)

N841. Yardımcı Koyun Çobanı

Koyun çobanı, padişahın hasta kızına yardım eder. Sonra zaman geçtikten sonra birbirlerine âşık olurlar ve evlenirler. (46)

N844. Yardımcı Derviş

Yaşlı adam, öksüz kıza sandığı seçmesi konusunda yardım eder. (24)

P. CEMİYET

P0- P99 KRALLIK VE ASİLZADELİK

P100-P199 DİGER SOSYAL SINIFLAR

P200-P299 AİLE

P300-P399 DİĞER SOSYAL AKRABALIKLAR

P400-P499 İŞLER VE MESLEKLER

P500-P599 HÜKÜMET İDARE ETME

P600-P699 ADETLER

P10. Krallar (Padişah)

Toprak tencereyi padişahın oğlu satın alır ama tencereden bir kez olsun bile yemek yiyemez. (13)

Padişahın kızı geyiğe âşık olur. (14)

Padişah, üç kızı olan bir ailenin en küçük kızı ile evlenir. (17)

Padişah, hamarat zannederek tembel bir kızla evlenir. (21)

Padişah kardeşi geyik olan güzel bir kızla evlenir. (26)

Vezirin üç kızına padişah soru sorar. Soruyu bilen en küçük kızla evlenir. (28)

Kral, kızının hastalığını iyileştiren çobana kızını verir. (31)

Padişah önce evleneceği kişiyi bıçaklar sonra da bilmeyerek onunla evlenir. (32)

Padişah, köylüye bir iyilik yapmak ister ama yaptığına bin pişman olur. Köylüye verdiği yemek için dedikodu çıkar. (33)

Padişah oğlu dünür gittiği yerden ikinci bir mesleği olmadığı için eli boş döner. Bir zaman geçtikten sonra ikinci mesleği öğrenir ve öyle kız ile evlenir. (34)

Padişah, akıllı çobana toprak parçası vermek zorunda kalır. (35)

Padişah güzel kızına talip olan üç bey çocuğuna sihirli nesne getirmelerini söyler. (40)

Padişah güzel kızına hastalık geldi diye onu dağa bırakır ve terk eder. (40)

Padişahın oğlu, ahlaksızlık yapan köy hocasını öldürür. (54)

P12.1. Zalim Padişah

Zalim padişah nişanlısının öldürülmesini ister. (17)

Padişah güzel kızına hastalık geldi diye ona acımadan dağa bırakır. (40)

P30. Prenslar (Şehzadeler)

Padişah oğlu dünür gittiği yerden ikinci bir mesleği olmadığı için eli boş döner. Bir zaman geçtikten sonra ikinci mesleği öğrenir ve öyle kız ile evlenir. (34)

Padişahın oğlu, köylünün eşine ahlaksızlık yapan hocayı öldürür. (54)

P40. Prensesler (Padişah Kızları)

Padişahın güzeller güzeli kızı geyiğe âşık olur. (14)

P110. Kralın Vezirleri

Vezirin kızı olur. Padişah en küçük olan ile evlenir. (28)

P170.0.1. Cariyeler

Padişahın oğlunu cariyeler kaçıtır babası zengin diye. (34)

P210. Karı-Koca

Karı-kocanın çocukları olmaz. Bir zaman sonra veli hazretlerinin bahçesindeki elma ağacında yedikten sonra üç çocukları olur. (43)

Karı-koca bir gün aralarında iş değişimi yapar. (16)

Ahmet Ağa karısından bir altın alır. Pazarda eşeğini satabilmek için. (20)

Kaz yemeğini hayırcıya kaptıran karı, kocasından azar yer. (29)

Kocasını kıymalı pide yaparak aldatan karının yalanı ortaya çıkar. (57)

P232. Anne ve Kız

Anne, yün eğirdikleri parayla toprak tencere alır. Ama kızı evde yiyecek bir şey olmadığı için annesini tekrar pazara satmaya gönderir. (13)

Anne ve kızı sabahın erken saatlerin bazlama açarlar. Padişah görünce de bu kızla evlenmek ister. (21)

Annesi kendi kızının da çeyizi sandıkla gelmesi için babasına dağa bırakmasını söyler. (24).

P233. Baba ve Oğul

Babası oğluna padişahın kızını alır. (35)

Baba ve oğul eşeğe nasıl bineceklerini bilemezler. (37)

Oğlan babasından nasıl doğru arkadaş seçme konusunda yardım alır. (55)

Bey, sakat oğlunu iyileştirmek için her şeyi yapar. (56)

P251. Erkek Kardeşler

Ahmet Ağa 'ya sürekli aldanan iki bagas kardeşirler. (20)

Dört erkek kardeşlerin biri çok akıllıymış. Babası o yüzden miras olarak ona bir kürek bırakır. (36)

Büyük kardeş ile küçük kardeş babalarından kalan malları eşit şekilde paylaşırsalar da kurnaz olan hep fazla almaya çalışır. (41)

P251.6.1. Üç Erkek Kardeş

Köseler üç kardeş olup hiçbir zaman birbirleriyle geçinemez. (25)

Kel, kör ve topal üç kardeşirler. (39)

Festikancı kızın Beyoğlu'ndan olan çocukları Çin Bey, Laçın Bey ve Kale Hanım üç kardeşir. (27)

Akıllı adam, beş kardeşlere altın sıçan eşeği satar. (37)

Üç kardeş, üç elma yenilmek suretiyle dünyaya gelirler. (43)

P252.2. Üç Kız Kardeş

Üç kızlar, evde oturup dileklerini birbirlerine söylerler. Biri sap ile evlenmeyi, biri fırıncı ile evlenmeyi bir de padişah ile evlenmeyi ister. (17)

Padişah, vezirin üç kızına soru sorar. Sorunun cevabını en küçük olan bilir. (28)

P282. Üvey Anne

Üvey anne çocuğu evde istemez. (18)

Üvey anne adamın kızını evde istemez. (20)

Üvey anne kız çocuğunu evde istemez. (25)

Üvey anne adamın hem kızını hem de çocuğunu evde istemez. (26)

P284. Üvey Kız Kardeş

Üvey kız da ormana bırakılıp çeyiz çimen dolu bir sandık bulmak ister. Fakat onun bulduğu sandıktan yılan, çıyan çıkar. (24)

P411. Çiftçilik

Sümüklü böcek, çiftçiyle evlenmek ister. Çiftçi onu çekelle döverim deyimce evlenmekten vazgeçer. (4)

P412. Çoban

Ahmet Ağa, çobanın kıyafetlerini kendi giyer. Kendi kıyafetlerini de çobana giydirir. (20)

Çoban, kralın üç sorusunu da bilerek kızıyla evlenir. (31)

Akıllı çoban padişahın bir deri portu kadar toprak parçası ister. Padişah az olduğunu görünce kabul eder. Ama çoban onu ince ince ip gibi kesip birleştirdiğinde köy kadar yer ortaya çıkar. (35)

Yalancı çoban sürekli yalan söyleyip herkesi başına toplar. Bir gün gerçek bir şey söylediğinde de kimse inanmaz. (45)

Padişah hasta kızını dağa bırakır. Burada da bir çoban padişahın kızına sahip çıkar. Onu iyileştirir ve onula evlenir. (46)

P414. Avcılık

Avcılar her yerde tilkiyi arar. Bulamayınca da ayıya sorarlar. (6)

Avcılar, tilki ile çakalı yakalamak için ağaca dört geyik bacağı asarlar. (9)

P442. Fırıncı

Yarı insan yarı hayvan Tortamaz, fırıncılık yapar. (3)

P443. Değirmenci

Kurt, kendini beyazlatmak için değirmenciden un alır. (5)

Kurt, değirmenci amcadan sesini inceltmek için yumurta getirmesini ister. (8)

Kurt sesini incelttikten son un ister.

Değirmencinin evinden cadı çıkar (42)

P634. Ziyafetler

Ayağına diken batan çocuğun tosununu kesip güzel bir ziyafet verirler. (59)

P715.1. Yahudiler

İsa peygamberle birlikte Yahudi bir yolculuğa çıkar. (61)

Q. MÜKÂFATLAR VE CEZALAR

Q0- CEZALAR E MÜKÂFATLAR

Q10-Q99 MÜKÂFATLANDIRILMIŞ İŞLER

Q100-Q199 MÜKÂFATLARIN ÖZLLİKLERİ

Q200-Q399 CEZALANDIRILMIŞ İŞLER

Q400-Q499 CEZALARIN ÇEŞİTLERİ

Q.10. Mükâfatlandırılmış İşler

Yıllarca Beyoğlu'nu bekleyen karısını Allah mükâfatlandırır. (27)

Kral, soruları bilen çobanı mükâfatlandırır (31)

Q.64. Sabır Mükâfatlandırılır

Beyoğlu'na âşık olan kız sonunda huzurlu hayat yaşar. (27)

Q111.7. Mücevher Vererek Mükâfatlandırma

Yaşlı dede öksüz kıza yeşil sandığı al diyerek hem çeyiz çimen hem mücevher veriri. (24)

Q112.0.1. Krallık Vererek Mükâfatlandırma

Kral hem kızını hem de krallığı çobana teslim eder. (31)

Q212. Hırsızlık Cezalandırılır

İsa peygamber ekmek çalan Yahudi'yi cezalandırır. (61)

Q331.2. Kibirlilik Cezalandırılır

Öksüz kızın yolundan giden eli kınalı kız kibirli olduğu için yılanlı sandık ile cezalandırılır. (24)

Q285. Zalimlik Cezalandırılır

Padişahın karısına zalimlik yapan Arap halayığı cezalandırılır. (26)

Q.416. At Kuyruğuna Bağlayarak Cezalandırma

Üvey anneyi atın kuyruğuna bağlar. (18)

Atları kuyruk kuyruğa bağlayıp Arap halayığını gönderir. (28)

R. ESİRLER VE KAÇAKLAR

R0- R99 ESİRLİK

R100-R199 KURTULMALAR

R200-R299 FİRARLAR VE TAKİPLER

R300-R399 SİĞİNAKLAR VE TEKRAR ELE GEÇMELER

R11.3. Devlere Esir Olma

Kel, kör ve topal devin evinde mahsur kalır. (39)

Tortamaz, kızı esir alır. (3)

R131. Kaybolan veya Terk Edilen Çocuğun Kurtarılması

Fakir bir adam ormana odun toplamak için gider. Ormanda kızı bulur ve hayatını kurtarır. (17)

Padişahın oğlu ağaca çıkan kızı indirir ve hayatını kurtarır. (14)

R219. Çeşitli Kaçmalar

Keli kör ve topal dev kandırıp kaçarlar. (39)

Pire ile kız, cadı karısından kaçarlar. (3)

Padişah, yamyamlar tarafından kaçırlır. (34)

R311. Ağaca Sığınma

Kardeşi geyiğe dönüşen kız ağaca çıkıp orada kalıyor. (14)

Ormana bırakılan genç kız geçeceği ağaca sığınarak geçirir. (20)

S. ANORMAL ZULÜMLER

S0- S99 ZALİM AKRABALAR

S100-S199 KORKUNÇ KATLİAMLAR VEYA SAKAT BIRAKMALAR

S200-S299 ZALİMCE KURBAN ETMELER

S300-S399 TERK EDİLMİŞ VEYA ÖLDÜRÜLMÜŞ ÇOCUKLAR

S400-S499 ZALİM İŞKENCELER

S.11. Zalim Baba

Babası oğlunu dağa bırakır ve eve geri gelir. (18)

Babası kızını dağa bırakır. (23)

S31. Zalim Üvey Anne

Üvey anne oğlanı evde istemez. (18)

Üvey anne kızı evde istemez. (24)

Zalim kadın yolda geçenlere zehirli pide verir ve yanlışlıkla oğlunu ölmesine de sebep olur. (50)

S62. Zalim Koca

Kocası isteği yemeği zamanında yapmadı diye eşini keser. Eşini tekrar diriltmek içinde kaval çalmak ister ama eşi bir türü uyanmaz. (20)

S112. Yakma ile Öldürme

Keçi, yavrularının yiyen ayıya çukur eşerek. Ayının haberi olmadan onu orada yakar. (1)

S117. Atın Arkasına Bağlayarak Cezalandırma

Adam, çocukların üvey analarını “Kırk satır mı istorsun kırk katır mı?” diye atın kuyruğuna bağlar. (18)

Padişah, atları kuyruk kuyruğa, bağlar. En sonuna da Arap halayığını bağlar köyüne gönderiri. Köyüne giderken Arap halayığı parçalanır. (26)

S21.6. Zalim Erkek Kardeşler

Büyük kardeş her durumda küçük kardeşin elinden mirasını almak ister. Fakat Allah sonunda zalim büyük kardeşin cezasını verir. (41)

S139. Çeşitli Zalim Ölümler

Baba, üvey ananın dolduruşuna gelip oğlunu dağa bırakınca kurtlar oğlunu yer. (18)

S142. Şahıs Suyu Atılır ve Terk Edilir

Keçi, yavrularını tilkinin karnından uyurken tek tek çıkarır ve yerine yavrularının çıkardıktan son taş koyup diker. Karnı taş dolu tilki, dereden su içerken düşer ve boğulur. (9)

Ahmet Ağa, iki bagasa “Benim gibi kırk koyun isterseniz dereden atlayın” der. Bu iki bagası kandırır ve en derin yerinden ikisini de suya atar. (20)

Arap halayığı, padişahın karısını kıskanır ve onu öldürmek için dere kenarına götürüp onu suya atar. (26)

S143. Ormana Terk Etme

Adam, hasta kızına “Ormana gezmeye gidelim” deyip kızını ormana bırakır. (46)

S.147. Dağa Terk Etme

Baba, üvey ananın dolduruşuna gelip oğlunu dağa bırakır. (18)

Eve gelen üvey anne kızı evde istemez bunun üzerine babası kızını dağın ardında bir dere kenarına bırakır. (23)

Annesi ölen kız öksüz kalır. Babası da üvey annesinden dolayı gidip bir dağ başına bırakır. (24)

Eve gelen üvey anne hem kız hem de çocuğu evinde istemez. Bunun üzerine babası kızını ve oğlunu bir dağ başına götürür. Burada bulunan bir ağacın altına bırakır. (26)

T. Cinsiyet

T0- T99 Aşk

T100-T199 Evlilik

T200-T299 Evlilik Hayatı

T300-T399 Namus ve Bakirelik

T400-T499 Uygun Olmayan Evlilik İlişkileri

T500-T599 Hamile Kalma ve Doğum

T600-T699 Çocukların Bakımı

T10. Âşık Olma

Pire eve gelince kız anahtarın deliğinden bakar. Görünce de pireye âşık olur. (3)

Padişah kızı görünce âşık olur. (13)

Kız, sulin gibi bir geyiğe âşık olur. (14)

Padişah üç kızlardan birini görüp ona âşık olur. (17)

Kız, festikanları sularken Beyoğlu kıza yanar v âşık olur. Ve sonra yanına gidip festikanların sayısını sorar. (27)

T15. İlk Görüşte Âşık Olma

Kız, Kral'a ilk görüşte âşık olur. (31)

Delikanlı, Kahveci Güzeli'nin karsına ilk görüşte âşık olur. (60)

Kız, ağlarken Allah tarafından nehrin dibine eki Kabakla bi yakışıklı su Prens gelir. Cenabı Allah değil mi, birbirlerini görüp âşık olurlar. (23)

T24.1. Aşk Hastalığı

Kız sararıp solar. Aşından yataklara düşer. (14)

Padişahın kızı, kayıkçıya aşkından yataklara düşer. (49)

T35. Sevgililerin Randevuları

Her akşam balıkçı, kızı aynı saatte tekneyle görmeye gelir. (49)

T53. Çöpçatan

Çöpçatan, Padişah'ın oğluna evleneceği kişinin Karasıl'da doğduğunu söyler. (32)

T61. Nişanlanma

Padişah üç kızların en küçüğü ile nişan olur. Kız içinden padişahın ensesine tokat atmayı diler. (17)

Padişah kızla nişan olur ve ona hizmetçisiyle bir torba altın gönderir. (28)

T68. Armağan Olarak Prensesin Teklif Edilmesi

Padişah, Beylerin oğullarına dağın arkasına gitmelerini, orada dünya daha önce bulunmayan nesneyi bulup getirene kızını vereceğini söyler. (40)

T91.5.1. Aşkta Kız Zengin Erkek Fakirdir

Padişahın kızı zengindir eşi ise fakir bir çobandır. (46)

Zengin kız, kralın çocuğudur. Erkek ise fakir bir keçi çobanıdır. (31)

T91.6.4. Prenses Aşağı Seviyeden Bir Gence Âşık Olur

Padişahın kızı tedavisini yapan çobana âşık olur. (46)

Kralın kızı güzel prenses fakir bir çobana âşık olur. (31)

T92. Aşka Rakip

Padişahın hastalığını iyileştirmek için tüm genç kızlar çorba yapar. (17)

Padişahın güzel kızını almak isteyen üç tane Beyoğlu vardır. Bunlar rakip olup en güzel hediye getirmek için birbirleriyle mücadele eder. (40)

Kralın kızını almak için tüm civardaki erkekler rakip olur. (31)

T97. Baba Kızının Evliliğine Muhalefet Eder

Kızın babası “Ben kızımı bilmediğim birine vermem hele balıkçıya hiç vermem” der (49)

Baba, kızını padişahın oğluna vermez. Padişah oğlunun ikinci bir mesleği olmadığı için karşı çıkar ve reddeder. (34)

T110. Olağanüstü Evlilik

Öksüz kız dere kenarında karşısına çıkan su prensi ile evlenir. (23)

T121.1. Asil Bir Erkek Aşağı Seviyeden Bir Kızla Evlenir

Padişah, yorgan ve yün işiyle uğraşan bir aileden kız alıp onunla evlenir. (21)

T.121.2. Asil Bir Kadın Çobanla Evlenir

Padişahın kızı tedavisini yapan çoban ile evlenir ve çocukları olur (46)

Kralın kızı güzel prenses fakir bir çoban ile evlenir. (31)

T.131. Evlenme Şartları

Padişah kızıyla evlenmek isteyen üç Beyoğlu'na şart koşar. Dağın ardına gitmelerini ve dünya daha önce hiç bulunmayan bir nesne getirmelerini söyler. (40)

T.145. Çok Eşle Evlenme

Beyoğlu her ülkeden bir eşle evlenir. Toplamada üç eşi olur. (27)

T.210.1. Sadık Kadın

Beyoğlu birçok ülkeden birçok kadınla evlenmesine rağmen karısını onu terk etmez kocasını bekler. (27)

T.251. Şirret Kadın

Arap halayığı Padişah'ın karısını kıskanınca dereye itiyor. (26)

T.254. Sadakatsiz Kadın

Kahveci Güzeli'nin karısı, başka bir adam ile sandık aracıyla evinde görüşür. (60)

T511.1.1 Elma Yiyerek Hamile Kalma

Karı koca, Karacaahmet köyünde bulunan bir elma bahçesinde giderler. Buradan üç elma koparıp birkaç yıl arayla yerler. Bu üç elmadan üç çocukları olur. (43).

T526. Duâ Neticesi Hamile Kalma

Karı koca, Karacaahmet köyünde bulunan bir türbeden dua alıp hamile kalırlar. (43)

T596. Çocuklara Ad Verme

Padişahın kızı, üç çocuğunun ismini “Neydin, Noldum, Nolcam” koyar. (46)

U. HAYATIN TABİATI

U0- U99 HAYATIN EŞİTSİZLİKLERİ

U100-U299 HAYATIN TABİATI İLE İLGİLİ ÖESİTLİ MOTİFLER

U10. Aldatmanın Ortaya Çıkması

Ahmet Ağa, önce iki bagas kardeşe altın sıçan eşek verir. Sonra konuşan tavşan verir ve en son ölüyü diriltten kaval verir. İki bagas en son eşini diriltmeyince aldatıldığını anlar. (20)

Beş kardeşler altın sıçan eşeği satın alıp altın yapmasını beklerler. Ama eşek altın yerine dışkı yapar ve ölür. Beş kardeşler en sonunda aldatıldıklarını anlarlar. (37)

Adam karısını gözler. Karısı pidenin kıyılarını kıymalı tereyağlı yapar, ortasını peynirli. Adam bi gün kıyısını yer ve aldatıldığını farkına varır. (57).

U11. Küçük suç cezalandırılır

Padişah, nişanlısına gönderdiği altınları çalan vezirini yakalar ve ceza verir. Sonra da vezirini zindana attırır. (28)

Bunda da vardır bir hayır diyen vezir zindana atılarak cezalandırılır. (51)

U14. Layık olmayan yerine layık olan ödüllendirilir

Kaplumbağa, çekirge ile girdiği yarış kazanınca aslan tarafından ormanın kralı ödülünü alır. (7)

Öksüz kız, yaşlı dedenin sözünü dinlediği için yeşil sanıkla içinde çeyiz çime ile ödüllendirilir. (24)

Çoban, padişahın sorduğu tüm sorulara doğru yanıt verir. Ve en son padişahın kızına layık olur. Ödül olarak onu alır. (31)

Akıllı çoban Padişahın kızını iyileştirdiği ödül olarak çocuğuna kızını, kendisine de toprak verilir. (35)

U170. Körlerin davranışı

Kör olan kişi “Bende gördüm kuşu dürbünle bakıyordum” der. Sonra da ellerini dürbün gibi yapıp gözlerini kaşır. (39)

İsa peygamber ile Yahudi giderken karşılıklarına anadan kör mazlum iki deynekli bir dede çıkar. İsa peygamber hemen kılıcınla işaret yaparak körün gözlerini düzeltir. (61)

V. DİN

VO- V99 MERASİMLER

V100-V199 DİNÎ BİNALAR VE NESNELER

V200-V299 MUKADDES ŞAHISLAR

V300-V399 DİNÎ İNANIŞLAR

V400-V499 DİNÎ KUVVETLER

V500-V599 ÇEŞİTLİ DİNÎ MOTİFLER

V36. Namaz

Damat, namaz kılarken kız usulca yüklüğün kapağını açar, oradan da hindi çıkar damadın önünden geçer. (21)

Hoca, ezan okuyor ondan sona “la ilahe illallah muhameden resulallah” deyip tam namaz kaldırmak aşara inerken minareden düşüyor. (54)

Kahvecinin karısı, abdest alıyor namaz kılmak için o sırada da öğlen ezanı okunuyor. (60)

V50. Dua

Damat, yolunmuş hindiyi arkasında görünce cinler karıştı zanneder ve hemen ellerini açıp dua okur. (21)

Beyoğlu, sihirli merhemi cebine koyar, babasından dua alıp ayrılır. (40)

Çocuğu olmayan adam, Karacahmet Veli Hz. yanına gider. Dua eder ve onun bahçesinde bulunan ağaçtan üç tane elma koparır. (43)

Adam, “Siz benim yarım çuval burçağa dua edin. Ben yarım çuval burçak vermeseydim Hoca daha çok işini yapardı” diyor. (54)

Bey gidince hoca, sakat çocuğa dua eder. (56)

Yaşlı adam, üç ay sonra gelişinde oğlana dua eder: “Oğlum, çayın şekerin bol olsun. Paran pulun bol olsun, Allah sana yoksulluk göstermesin. Allah İyi bir kısmet versin. Bu kahvede senin olsun. (60)

V52. Duanın Esrarengiz Gücü

Yaşlı adam, kahveciye dua ettiği için çayı, şekeri bol olur. Her şeyi bol olur. Parası, pulu, şekeri olur. Kahvede onun olur ve üstüne güzelce bir ev yapar. (60)

V57.4. Çocuk Sahibi Olmak İçin Dua

Çocuğu olmayan adam, Karacahmet Veli Hz. yanına gidip oradan dua alır. (43)

V112.2. Camiler

Tuz almaya giderken çocuk bir camiye den gelir. (19)

Düğün biter, damat camiye gider namaz kılar. (21)

Kadın, misafır uyurken camiye su doldurmak için gider. (32)

Fettah Dede, Börekçi Dede, Aşırların Dede, Süleymanların Dede, Pıtırarın Amca camiye giderken hoca minare kapısında ölü bulunur. (54)

V113. Türbeler

Karacahmet Veli Hz. türbesi ziyaret edilir. (43)

V132 . Kutsal su

Adam kabakları alır, kızı da alır dereye gider. Dereden su dolduracağı sıra bi su prensi çıkar su sihirliymiş olduğu için. (23)

V201. Allah

Ağlarken ağlarken Allah tarafından nehrin dibindeki kabak Prens kılığına girer. (23)

Padişah ailesi göğüs gere gere kız istemeye gider. Allah'ın emriyle kız isterler amam babası vermez. (34)

Kız, babasıyla konuşurken ona “Allah bize bi bebek verdi.” der. (49)

Kız kaçarken teknenin içine atlar. O sıra atlar atlamaz Allah tarafından çocuk doğar ve Allah bir oğul evladı verir. (49)

Kadın, kendi kedine “Ne ekersen onu biçersen, iyilik yaparsan iyilik bulursun, kötülük yaparsan kötülük bulursun. Bak ben bal verdim kapıya gelenlere ya Allah da bana iyilik verdi.” der (50)

Adam, Allah ile bir tarla mısıra ortak olur. Sonra Allah'a “Ben senle eğlendim ürün güzel oldu sana vermem” der. Sonra bir gece yağmur, tufan, yıldırım, şimşek her yer aydınlık derken tarla yerle bir olur. Adam Allah'a alsın alacağını daha ışık yapıp kalanları mı arıyorsun” der. (53)

Hoca “Allah’ım, bu çocuğun canını al yarına bırakma,” diye dua eder. (56)

V207. Dini Yardımcı (Derviş)

Kız, giderken giderken bi yaşlı dedeye denk gelir. Bu dede ona “Buradan yeşil sandık geçerse al kızım. Tut hemen. Kırmızı sandık geçerse sakın alma” der. (24)

V233. Ölüm Meleği\Azrail

Çoban “Ben Azrail’im. Senin canını almaya geldim,” der. (31)

Ölüyle mezara giren adama melekler “Önce bunu sorguya alalım, ölü zaten bizim” der. (52)

V254. Selamlaşma

Küçük Kız, “Padişahıma selam söyle. Kurbanlık koyunun kuyruğunu keserler de mi yollarlar yoksa kesmeden mi?” diyor. (28)

Kadının oğlu, “Selamun aleyküm.” diyor. (50)

Kız abdestinde namazındaymış. Neyse namazı kılıyor selam veriyor. (60)

V300 Dini İnanışlar

Keçi, çukur açar. Ondan sonra altına da böyle ter talaş koyar. Kâğıt doldurur. Üstüne güzelce halıyı atar, minder atar. Sonra “Mevlit okutup, bu ayı kardeşi çağırayım” der.

W. KARAKTERİN ÖZELLİKLERİ

W0- W99 KARAKTERİN GÜZEL ÖZELLİKLERİ

W100-W199 KARAKTERİN CİRKİN ÖZELLİKLERİ

W200-W299 ÇEŞİTLİ KARAKTER ÖZELLİKLERİ

W26. Tahammül/Sabır

Tilki ayının yaptığı adaletsizliğe sabır gösterir. (2)

Eşekle yolculuğa çıkan adam sabırla köylülerin dediklerine katlanır. (38)

Oğlan, yolculuk boyunca arkadaşına sabır gösterir. (55)

W27. Minnettarlık

Oğlum, çayın şekerin bol olsun, paran pulun bol olsun. Allah sana yoksulluk göstermesin. Allah iyi bir kismet versin. (60)

Hasta kız, kendisini iyileştiren çoban ile evlenip ona basının verdiği altınları verir. Bu altınlar ile de konak yaptırırlar. Bu konakta üç tane de çocukları olur. (46)

W28. Fedakârlık

Keçi, yavruları doyurmak için her gün dağlara, bayırlara çıkar. (5)

Çoban fedakârlık yaparak deri hastalığı olan kıza bakar. Gün geçtikçe de iyileşmesini sağlar. (46)

W31. İtaat

Toprak tencere, yün satan ablasına itaat eder. Her akşam tencere dolusu yemekle kapısına gelir. (13)

Küçük çocuk her zaman babasının sözü dinler ve ona itaat eder. (43)

W32. Cesaret

Küçük çocuk cesaret göstererek uyumaz ve cadının kardeşlerini yemesine izin vermez. (42)

W34. Sadakat

Oğlanın diğer arkadaşı yol boyunca ona sadakat gösterir. (55)

W35. Doğruluk

İsa peygamber asla doğruluğundan yol boyunca vazgeçmez. (61)

W37. Vicdan Sahibi Olma

Padişahın oğlu, köyden bir adamın karsının dedikodusu çıkması üzerine buna son vermek için harekete geçer. (54)

W111. Tembellik

Yaşlı adam oğullarının tembel olduğunu bildiği için tarlada altın var deyip tarlayı sürdürür. (44)

Kadın, hayırcıya ekmek vermek için aşağı inmez camdan ekmeklerin yerini gösterir. (29)

W111.4. Tembel Koca

Adamın anca uykusu dağılıyor. (16)

Adam, ondan iki bardak çay, bundan iki bardak çay içerken kahvede saat 11'e geliyor. (16)

W117.Öğünme

Pire kendini övüyor. "Senin işine yararım. Ekinleri, marulları, arpaları, biçerim." (3)

W121. Korkaklık

Tilki, ayı kendisi öldürmesin diye korkarak avdan parça almıyor. (2)

W.125.Açgözlülük

Tavşan bu sefer tilki ile kendine bir parça et veriyor, ayıya iki parça veriyor. Ayı yine doymuyor. (2)

Köylüler, padişahın verdiği pilavdan fazla fazla almak ister. (33)

W136. Sahtekârlık/Yalancılık

Koyunlara kurt geldi diye çoban yalan söylüyor. (45)

Çoban “Kalkın ey filan yerler yanıyor” deyip yalan söylüyor. (45)

Hayıt Söylemez, askerden elen delikanlıya konuştukları her konuda yalan söyler. Anne ve basının öldüğünü, evlerinin yanığını söyleyerek kandırır. (47)

Yaşlı dede, sahtekarlık yapıp kızdan duyduğu cevabı babasına söyler ve genç kızla evlenir. (58)

W154. Nankörlük

Oğlanın, getirdiği yemekleri eşit üleştirmek yerine kendine en iyi yerlerini alıp nankörlük yapar. (55)

Yahudi, İsa'nın ekmeğini çalıp ona nankörlük yapar. (61)

Padişahın pilavından yiyen halk, artanları da almak için kilenin doğru olup olmadığını sorgular. (33)

W157. Namussuzluk

Kahveci Güzeli'nin karısı hovardalık yapıyor. (60)

Kahveci kendi yapıyor kendi buluyor. Çalma başkasının kapısı, çalarlar kapını. (60)

Beyoğlu, akıllı kızı öpmek için oyun oynar. Evlerinin etrafına gelip balık satmaya başlar. “Bir öpücüğe bir balık” der. (27)

Köyün hocası evli kadın ile yatıp kalkmaya başlar. Bunu tüm köylü öğrenir ve Padişahın oğlunun da kulağına gider. (54)

W161. Çapkınlık

Beyoğlu her gittiği yerde kendine bir eş bulur ve evlenir. (26)

Adam Kahveci Güzeli'nin karınsa âşık olur. Hahları kilimleri silkerken onu görür, âşık olur. (60).

W167. İnatçılık

Sümüklü böcek inatla sıçanın elini tutmaz. Sıçan da en sonunda onu teper. (4)

Horoz, inatla Beyoğlu'na laf söyler. (15)

İki köylü inatla, tarladaki tuzları kimin çaldığını öğrenmek için gece gündüz nöbet tutarlar. (48)

Hoca, inatla Allah'a çocuğu öldürmesini söyler. (56)

Huysuz oğlan, inatla verdiği şeyi geri ister. (59)

W181. Kıskançlık

Arap halayığı Padişahın karısını kıskanır. Kıskançlığından karısını boğulması için dereye atar. (26)

W185. Zor kullanma

Ayı, keçinin üç yavrusunu zorla yiyor. (1)

Kurt, kapıyı açar açmaz dört yavrusunu da yer. (5)

X. MİZAH

X0- X99 YENİLGİNİN MİZAHİ

X100-X199 KABİLİYETSİZLİĞİN MİZAHİ

X200-X599 SOSYAL SINIFLARIN MİZAHİ

X200-X299 Esnaf ile Alışverişin Mizahı

X300-X499 Is Sahipleri ile Alış-Verişin Mizahı

X500-X599 Diğer Sosyal Sınıflarla İlgili Mizah

X600-X699 Milliyet ve Irklarla İlgili Mizah

X700-X799 Cinsiyetle İlgili Mizah

X800-899 Sarhoşluk Üzerine Yapılan Nükteler

X900-X1899 MÜBALAĞA VE YALANIN MİZAHİ

X910-X1099 Olağanüstü Adamla İlgili Yalan

X1100-X1199 Büyük Avcılar ve Balıkçılar Hakkında Yalan

X1200-X1399 Hayvanlar Hakkında Yalanlar

X1400-X1499 Bitkiler, Meyveler, Sebzeler ve Ağaçlar Hakkında Yalanlar

X1500-X1599 Coğrafya ve Topografya Hakkında Yalanlar

X1600-X1699 Hava ve İklim Hakkında Yalanlar

X1700-X1799 Mantıkî Maskaralıklar Hakkında Yalanlar

X188- X1899 Çeşitli Yalanlar ve Mübalâğalar

Z. ÇEŞİTLİ MOTİF GRUPLARI

Z0- Z99 FORMÜLLER

Z100-Z199 SEMBOLİZM

Z200-Z299 KAHRAMANLAR

Z300-Z399 ESSİZ İSTİSNALAR

Z64. Atasözleri

Akıllı ne yapsın baba malını, deli ne yapsın parayı. (20)

Takdirde yazılan tedbirle bozulmaz. (32)

Dünya malı dünyada kalır. (61)

Z71.1. Formülistik sayı: 3

3 kız. (13, 17, 28, 43)

3 aşağı. (15)

3 gün. (16, 17, 37, 50)

3 tane sümek. (21)

3 kardeş. (25)

3 oğul. (35, 39, 40, 43)

3 saf. (36)

3 eşya. (36)

3 parça. (36)

3 kalbur. (37)

3 tane. (39)

3 şart. (39)

3 bey. (40)

3 elma. (43)

3 ay. (49, 50, 60)

3 milyon. (52)

3 akçe. 50)

3 ekmek. (61)

3 öbek. (61)

Z71.3. Formülistik sayı: 5

5 gün. (2, 5, 16, 18, 20, 56, 60)

5 tane yavru. (5)

5 yukarı. (15)

5 derece. (17)

5 lira. (19)

5 milyar. (22)

5 kese. (34)

5 kişi. (34)

5 para. (34)

5 kardeş. (37)

5 okka. (37)

5 ay. (49)

5 milyon. (52)

5 koyun. (56)

5 keçi. (56)

5 eşek. (56)

Z71.4. Formülistik sayı: 6

6 tane. (11)

6 saat. (21)

6 milyar. (22)

Z.71.5. Formülistik sayı: 7

7 dağ çiçeği. (21)

7 milyar. (22)

Z.71.6. Formülistik sayı: 9

9 bazlama. (21)

9 sümek yün. (21)

9 tane. (21)

Z.71.12. Formülistik sayı: 40

40 gün. (13,14, 17,21, 26, 28, 31)

40 gece. (13,14, 17, 21, 26, 28, 31)

40 koyun. (20, 37)

40 kuzu. (20)

40 yaş. (21)

40 tane. (17, 37)

40 sene. (57)

40 kız. (17)

40 satır. (18, 26)

40 katır. (18, 26)

40 basamak. (61)

Z.71.12.0.1. Kırk gün kırk gece düğün

Padişahın oğluna kırk gün kırk gece davullu zurnalı güzel bi düğün yaparlar. (13)

Yüzüğünü çevirdiği vakit geyik güzel bi delikanlı olur. Ondan sonra kırk gün kırk gece düğün yaparlar. (14)

Kırk gün kırk gece düğün olur, duvak günü damat ayakkabılarını giyerken gelin ensesine tokat at. (17)

Neyse düğün olur, dümbelek olur, kırk gün kırk gece. (21)

Padişah, geyiği de alır kardeşiyle kırk gün kırk gece düğün yapar. (26)

Padişah, vezirine ceza verir, zindana attırır. Sonra da küçük kızla kırk gün kırk gece düğün yapar. (28)

Kırk gün kırk gece düğün yapıyorlar. Onlar ermiş muradına, biz çikalım kerevetine. (31)

Z141. Sembolik renk: kırmızı

Al tütek. (17, 21)

Kırmızı sandık. (24)

Kırmızı kıyafet. (27)

Z142. Sembolik renk: ak

Beyaz tüy. (5)

Beyaz ayak. (5)

Z144. Sembolik renk: mavi

Mavi çiçek. (17)

Mavi kıyafet. (17)

Z145. Sembolik renk: yeşil

Yeşil ayakkabı. (17)

Yeşil grep. (17)

Yeşil esbap. (17)

Yeşil sandık. (24)

Yeşil urba. (27)

SONUÇ

Bir coğrafyanın kültürel anlamdaki zenginliği, insanlık tarihi boyunca çeşitli medeniyetlere kucak açmasıyla doğru orantılı gelişim göstermektedir. Çok eski çağlardan günümüze kadar gerek coğrafi konumunun etkisiyle gerekse de farklı kültürlerin tercihiinde odak noktası olması nedeniyle Bursa, kültür zenginliğini korumuş bir şehirdir.

Türkiye’de pek çok il, ilçe ve köyün sözlü anlatmalarının derlenip incelenmesine rağmen, Bursa yöresinin sözlü anlatmaları ile ilgili çalışmaların sınırlı sayıda ve dar bir çerçevede yapıldığı tespit edilmiştir. Bu sebeple yapılan çalışmanın konusu saha araştırması ile masal anlatma geleneğini olmuştur. Bu çalışma ile Bursa ilinin folkloru ile ilgili önemli bir boşluğu doldurması hedeflenmektedir.

Çalışmanın amacı Kuzeybatı Bursa masallarından yola çıkılarak Bursa masal geleneğinin günümüzdeki durumunu bağlam, işlev, tip ve motifleri tespit ve tasnif ederek ortaya koymaktır. Bu yöntem doğrultusunda masallar üzerine genel bilgilerden yararlanılarak kavramsal çerçeve ortaya konulmuş ve masalların özellikleri ile masal unsurları Bursa masallarından örnekler verilerek değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Araştırmamız boyunca gözlem ve mülakat teknikleri kullanılmıştır. Tam veya yarım anlatılan 61 masal metni toplanmıştır. Bu 61 masal metni kişisel arşivimizde saklamak üzere kayıt altına alınmıştır. Alan araştırması kapsamında 2016- 2022 yılları arasında toplamda 80 metin derlenmiştir. Ancak bunların 61 tanesi değerlendirilebilir masal formundadır.

Bursa masal geleneği içinde anlatılan masallar, şekil açısından değerlendirildiğinde; anlatıcıların giriş ve masal sonu tekerlemelerine çok fazla yer vermediği ancak masalın temel yapısının özelliklerinden olan formel unsurları hafızasında koruduğu tespit edilmiştir.

Bursa kültür ve sohbet ortamlarının içinde yer alan masal anlatma ve dinleme geleneğinin bütüncül olarak ortaya konulmasını sağlamak amacıyla araştırılıp çalışılan “Kuzeybatı Bursa Masalları” adlı bu çalışmanın, oluşturulmak istenen Türk Masal Motif İndeks’ine de bir parça katkıda bulunması öngörülmektedir.

KAYNAKÇA

- AAERNE, Antti - Stith Thompson. (1964). *The Types of the Folktale*. Helsinki.
- Ahmet Vefik Paşa (1306). *Lehçe_i Osmânî*. İstanbul: Dersaadet Mahmut Bey Matbaası.
- AKKILIÇ, Yılmaz. (2002). *Bursa Ansiklopedisi*. İstanbul: Harman Ofset.
- AKKUŞ, Mine. (2004). *Bursa Halkevi ve Uludağ Dergisi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü. (Doktora Tezi).
- ALANGU, Tahir. (2014). *Billur Köşk Masalları*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- ALPTEKİN, Ali Berat. (2003). *Kazak Masallarından Seçmeler*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- ANA BRİTANNİCA, Genel Kültür Ansiklopedisi (1986). C.22, İstanbul: Ana Yayıncılık.
- ARSLAN, Ahmet Serdar. (2017). *Çankırı Masalları*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yüksek Lisans Tezi).
- ARTUN, Erman. (2006). *Anonim Türk Halk Edebiyatı Nesri*. İstanbul: Kitabevi.
- ARVAS, Abdulselam. (2012). *Kitab-ı Dedem Korkut ve Kıpçak Sahası Epik Destan Geleneği*. Ankara: Hâkim Yayınları.
- ASLAN, Ensar. (2008). *Türk Halk Edebiyatı*. Ankara: Maya Akademi.
- ASLAN, Necla. (2007). *Bursa Halkevi Uludağ Dergisi ve Türk Devrimi*. (Danış. Aynur Soydan Aydemir). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü. (Yüksek Lisans Tezi).
- BAKIRCI, Nedim. (2000). *Niğde Masalları*. Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Üniversitesi Yayınları.
- BAKIRCI, Nedim. (2004). *Türk Dünyası Coğrafyasında Tespit Edilmiş Hayvan Masalları Üzerinde Bir İnceleme*. Konya: Selçuk Üniversitesi. (Doktora Tezi).
- BASCOM, William. (2006). *Folklorun Biçimleri: Nesir Anlatıları. Halk Biliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar I.* (s. 113-132.). Ankara: Geleneksel.

- BASCOM, William. (2014). *Folklorun Dört İşlevi*. (F.Çalış, Çev.). Halk Biliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar II (s. 71-86.). Ankara: Geleneksel Yayınevi.
- BİLKAN, Ali. Fuat. (2001). *Masal Estetiği*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- BORATAV, Pertev Naili. (1982). *Folklor ve Edebiyat II*. İstanbul: Adam Yayınları.
- BORATAV, Pertev Naili. (1988). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. İstanbul: Gerçek Yayınevi
- BORATAV, Pertev Naili. (2003). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. İstanbul: K Kitaplığı.
- BRUNVAND, Jan Harold. (1968). *The Study of American Folklore*. New York: W. W. Norton and Company Inc.
- CEMİLOĞLU, Mustafa. (1999). “Bursa Dağ Köyleri ve Yer Adı Efsaneleri” Bursa Defteri. S.3, s.214-229.
- CENGİZ, İsmail. (2008). *Prusa’dan Günümüze Bursa*. İstanbul: Elma Basımevi.
- ÇINAR, Ali Abbas. (1998). “Uludağ Dergisi Açıklamalı Folklor Bibliyografyası” Türk Folkloru Araştırmaları. Ankara: MİFAD Yayınları.
- ÇOBANOĞLU, Özkul. (1998). *Sözlü Kompozisyon Teorisi ve Günümüz Halkbilimi Çalışmalarındaki Yeri*. (s.138-170). Prof. Dr. Dursun Yıldırım Armağanı. Ankara: Folkloristik.
- ÇOBANOĞLU, Özkul. (2008). *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- ÇOBANOĞLU, Özkul. (2011). *Türk Dünyası Epik Destan Geleneği*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- ÇOBANOĞLU, Özkul. (2015). *Türk Halk Kültüründe Memoratlar ve Halk İnançları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- EBERHARD, Wolfran- Pertev Naili Boratav. (1953). *Typen Turkiischer Volksmarchen*, Wiesbaden,

- ERCİLASUN, Ahmet Bican. (1991). *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü I*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- ERŞAHİN, İbrahim. (2011). *Kahramanmaraş Masalları Üzerine Tip ve Motif Araştırması*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi. (Doktora Tezi).
- EYİCE, Semavi. (1962). *Bursa ve Çevresinde Türk Sanatı*. Ankara Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Neşriyatı.
- GÖDE, Halil Altay. (2010). *Yalvaç Masalları*. Isparta: Fakülte Kitabevi.
- GÖKDEMİR, Gönül. (2008). *Kıbrıs Türk Kültüründe Masal Geleneği*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Doktora Tezi).
- KAPLANOĞLU, Raif. (1996). *Bursa Yer Adları Ansiklopedisi*. İstanbul: Avrasya Etnoğrafya Vakfı Yayını
- KAPLANOĞLU, Raif. (1997). *Bithynia*. İstanbul: Avrasya Etnoğrafya Vakfı Yayını.
- KARA, Mustafa. (2012). *Bursa Ansiklopedisi*, “Tasavvuf”, C.4, s.1573-1584.
- KARTAL, Numan. (1984). “Kocacık ve Kocacık Türklerinin Halk Edebiyatı” *Halk Kültürü*. S.2, C.2.
- KARTAL, Numan. (1998). *İnegöl Folkloru*. Bursa: Köseciler Kitap-Kırtasiye.
- KARTAL, Numan. (2015). *Bir Varmış Bir Yokmuş ‘Otantik Masallar’*. Bursa: İnegöl Belediyesi Kültür Yayınları.
- KAVAL, Yılmaz. (2019). *Tunceli’den Derlenen Masallar*. (Danış. Dr. Öğr. Üyesi Derya ÖZCAN). Uşak: Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Doktora tezi).
- KÚNOS, Ignác. (2001). *Türk Halk Edebiyatı*. Tuncer Gülensoy (Haz.). Ankara: Akçağ Yayınları.
- KÚNOS, Ignác. (2009). *Osmanlı Dönemi Türk Halk Masalları I*. (M. Ozan, Çev.) Ankara: Turhan Kitabevi
- KURMUŞ, Ömer Saim. (1986). “Bursa Hakkında Yazılmış Kitaplar Bibliyografyası. (Bir Deneme)”, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*. İstanbul: S.42. s.185-245.

- OLRIK, Axel. (2006). Halk Anlatılarının Epik Kuralları. (A. Erkan, Çev.). Halk Biliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar I (s. 66-74). Ankara: Geleneksel.
- ONG, Walter. J. (2013). Sözlü ve Yazılı Kültür: Sözü Teknolojileşmesi, İstanbul: Metis Yayınları,
- ORTAÇ, Hüsnü. (1942). “Uludağ'da Halk Raksları”, Uludağ. Bursa. S.45-46, s.26-32.
- ORTAÇ, Hüsnü. (1945). “Köy Tetkikleri, İrfaniye Köyü”, Uludağ. Bursa. S.72, s.31-32.
- ORTAÇ, Hüsnü. (1946). “Bursa Halk Dansları”, Uludağ. Bursa. S.39, s.53-57.
- ORUÇ, Şerif. (2014). Avrupa Masallarının Üslûp Özelliklerini İnceleyen Bir Masal Araştırmacısı: Max Luthi. Halk Biliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar II (s. 251-256). Ankara: Geleneksel.
- ÖĞÜT EKER, Gülin. (2015). *Gelenekten Geleceğe Halk Edebiyatı*. Öcal Oğuz (Ed.). Türk Halk Edebiyatı El Kitabı (s. 399-416). Ankara: Grafiker Yayınları
- ÖZDEMİR, Nezaket. (2000). “İznik Bibliyografyası”, Bursa Defteri Dergisi. N.6, s.143-152.
- ÖZTAHTALI, İbrahim İmran. (2012/Güz). XIX Yüzyıl Bursa Kültür Hayatında Önemli Bir Dönemeç: “Fevâid” TÜBAR. S.XXXII.
- ÖZTÜRK, Yücel. (2019). *Bursa Basın Hayatında Hüdavendigâr Gazetesi*. Universal Journal of History and Culture Vol. 1, No. 2.
- PROPP, Vladimir. (2011). *Masalın Biçimbilimi*. (M. Rifat ve S. Rifat, Çev.). İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- SAKAOĞLU, Saim (2002). Gümüşhane ve Bayburt Masalları. Ankara: Akçağ.
- SAKAOĞLU, Saim. (2012). *Masal Araştırmaları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- SAMİ, Şemseddin. (2004). Kâmûs-ı Turkî. İstanbul: Kapı Yayınları.
- SEYİDOĞLU, Bilge. (1975), Erzurum Halk Masalları Üzerinde Araştırmalar. Ankara: Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fak. Yayınları

SINAR ÇILGIN, Alev. (2006). “*Bursa’nın İlk Edebiyat ve Sanat Dergisi: Nilüfer*” Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi. Y.2, S.10.

SONGUR, Funda. (2017). “*Şehir Tarihi ve Turizm: Bursa Örneği*” Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. S.10.

ŞAHİN, Dursun. (2007). *Ferâizcizâde Mehmet Şâkir Hayatı Sanatı Eserleri*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

TAŞ, Hülya. (2002). “*Bursa’da Türbe ve Yatır Ziyaretleri*”, Folklor ve Edebiyat Dergisi. 2002/4.

TAŞ, Hülya. (2005). “*Bursa’da Kumaş ve İpekçiliğin Tarihi Gelişimi Üzerine Bir Araştırma*” Prof. Dr. Fikret Türkmen Armağanı. s.679-684.

TAYLA, Mustafa. (1997). Bursa basını. Bursa: Bursa Gazeteciler Cemiyeti Yayını.

TOLKUN, Selahattin. (2014). Eski Türkçedeki -d- Pekiştirme Ekinin Özbekçe ve Türkiye Türkçesindeki İzleri. S.23.

TÜRK DİL KURUMU. (2005). Türkçe Sözlük. (24 bs.). Ankara: Türk Dil Kurumu.

TÜRKEŞ GÜNAY, Umay. (2011). Elâzığ Masalları ve Propp Metodu. Ankara: Akçağ Yayınları.

YALÇIN, Murat. edit. (2011). “*Mehmet Şakir*” (*Feraizcizade*) Tanzimattan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi I-II. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

YALMANOĞLU, Nezaket. (1998). *Bursa Bibliyografyası*. Ankara: Kültür Ofset Yayınları.

YARDIMCI, İlhan. (1987). Tarihe Mührünü Basan Bursa’da Saltanat Süren Osmanlı Sultanları ve Bursa Bibliyografyası. İstanbul: Acar Matbaası.

YARDIMCI, Mehmet. (2012). Malatya Masalları. İstanbul: Malatya Kitaplığı Yayınları.

YARDIMCI, Mehmet. (2013). Türk Halk Edebiyatında Nesir ve Nazım Nesir Karışık Türler. İzmir: Kanyılmaz Matbaası.

YENİSEY, Fazıl. (1955). “Cennet Bursa Folklorundan Birkaç Yaprak Daha”, Bursa Folkloru. Bursa.

YENİSEY, Fazıl. (1955a). *Bursa Folkloru*. Bursa: Vilayet Matbaası.

YILDIRIM, Dursun. (1998). Türk Bitiği. Ankara: Akçağ Yayınları.

SÖZLÜ KAYNAKLAR

- Ayşe Bayram. (75). Ev Hanımı, Yenişehir- Söylemiş Köyü, 17.01.2017, Masal Sayısı: 4.
- Ayşe Yorulmaz. (70). Ev Hanımı, Yenişehir- Söylemiş Köyü, 15.01.2017, Masal Sayısı: 12.
- Bahriye Al. (64). Ev Hanımı, Yenişehir- Söylemiş Köyü, 03.05.2020, Masal Sayısı: 2.
- Ethem Uçak. (73). Çiftçi, Yenişehir-Akbıyık Köyü, 12.05. 2020, Masal Sayısı: 5.
- Fatma Yılmaz. (81). Ev Hanımı, Yenişehir-Yolören Köyü, 15.07.2018, Masal Sayısı: 4.
- Hatice Dipli. (83). Ev Hanımı, İnegöl-Merkez, 09.08.2017, Masal Sayısı: 2.
- Hidayet Selçuk. (70). Ev Hanım, Yenişehir- Söylemiş Köyü, 15.01.2017, Masal Sayısı: 4.
- İbrahim Arslan. (61). Çiftçi, Yenişehir-Ayaz Köyü, 11.06.2020, Masal Sayısı: 7.
- İlknur Dipli. (38). Ev Hanımı, Bursa- Merkez, 05.08.2020, Masal Sayısı:1.
- Kadir Orhan. (63). Çiftçi, Yenişehir-Orhaniye (Ulupınar) Köyü, 12.05.2020, Masal Sayısı: 3.
- Kazım Yılman. (62). Çiftçi, Yenişehir-Subaşı Köyü, 13.08.2020, Masal Sayısı: 8.
- Nurten Sevinç. (62). Ev Hanımı, Yenişehir Söylemiş Köyü, 03.05.2020, Masal Sayısı: 2.
- Orhan Türk. (65). Çiftçi, Yenişehir-Karacaahmet Köyü, 19.08.2020, Masal Sayısı: 5.
- Özen Bayram. (78). Ev Hanımı, Yıldırım-Merkez, 12.11. 2019, Masal Sayısı: 8.
- Yusuf Çakır. (78). Çiftçi, İznik-Merkez, 16.01.2017, Masal Sayısı: 4.

ŞEKİLLER KAYNAKÇASI

Şekil 1: 10.09.2021. <https://www.nufusu.com/ilceleri/bursa-ilceleri-nufusu>.

Şekil 2: 10.09.2021. <https://www.google.com/search?q=bursa+il%C3%A7eler+haritası>.

EK 1: MASAL METİNLERİ

1. KEÇİ VE ÜÇ YAVRUSU⁴

Bir vâmiş bir yokmuş... Allah'ın gulu pek çokmuş. Bi keçi vâmiş üç dane de yavrusu varımış. Her gün otlamâ gidiyömuş bu. Otloyömuş geliyömuş bõle keçinin de ufak bi gulübesi vâmiş. Üç dane yavrusunu oraya kapāmış. Kimse görmesin etmesin deye.

Neyse gidiyömuş bu otlanıyömuş Geliyömuş. Yavrulana da kimseye açmayın kapıyı deye tembih ediyömuş. Kendi dillenden anlayāmuşlā. Neyse kapının önüne gelince:

“Ağızcīm da otca yazım

Memecīm de sütçe yazım

Buynuzcūm da suca yazım

Açın yavrularım kapınızı ben geldim.” diye söylüyömuş.

Bunlā dinloyömuşlā. Keçi yavruları *“anamız geldi”* dōyömuşlā. Hemen analāna açıyömuşlā kapıyı. Neyse emişıyömuşlā, doyunuyömuşlā, sulanı içiyömuşlā, anaları da dinleniyömuş. Anası gene kapıyı bacayı örtüyömuş ertsi gün gene gidiyömuş.

Ama yavrulā sütlenince goca goca oluvemişlē keçinin yavruları. Ertesi gün gene otlanıyömuş, sütleniyömuş gene geliyömuş kapının dibine gene söloyömuş:

“Ağızcīm da otca yazım

Memecīm de sütçe yazım

Buynuzcūm da suca yazım

Açın yavrularım kapınızı ben geldim.” doyömuş.

Neyse açıyömuşlā. Ordan gurdun biri dinloyō, ayının biri dinloyō ayı deyelim. Ayı dinloyō ayı. Undan sōna ayı kendi kendine:

⁴ **Kaynak Kişi:** Ayşe Yorulmaz. (70). Bursa- Söylemiş Köyü, 15.01.2017.

“Ben bu keçi otlamā gidince aynı unlā gibi sesimi yaparım. Açıtırım kapıları bunun yavrulānı yırım karnım adamakıllı doyā. Kar yağdı dışarda bi şey galmadı.” doyō. Bōle göz dikiyō unlara. Neyse gene keçi Geliyō:

“Ağızcīm da otca yazım

Memecīm de sūtçe yazım

Buynuzcūm da suca yazım

Açın yavrularım kapınızı ben geldim.” doyō.

Ertesi gün ayı bunları dinleyince kapının dibine geliyō:

“Ağozcum da otca yazum

Mamacum da sutca yazum

Boynozcum da suca yazum

Açın yavrularım kapunuzu ben geldim,” doyō.

Güççük oğlaklā:

“Aa bu annemizin sesi değil. Açmayalım” doyōlā. Undan sōna ötekilerin de garnı acıkmış gālī:

“Annemiz annemiz soğukdan sesi öle olmuş açalım.” doyōlā. Neyse bi açıyōlā, bakıyōlā ki goca ayı. Bi birini yiyiyō birbirini yiyiyō. Yavrulā üçünü birden yiyiyō. Ah Allahım bırakıyō gidiyō bu. Öte yandan anaları geliyō. Kapıyı ayı gene güzelce örtüyō. Keçi gene bağıryō:

“Ağızcīm da otca yazım

Memecīm de sūtçe yazım

Buynuzcūm da suca yazım

Açın yavrularım kapınızı ben geldim.” doyō. Hiç ses yok ah Allah’ım gene sōloyō, gene sōloyō hiç ses yok. Sōna:

“Ah ne oluvediki. Yavrulama bi şey mi oluvedi. Bi şey mi ısırdı yavrulamı. Acaba öldülē mi,” doyo. Neyse anneleri kapıyı açıyō bakıyō, hiç yavrulanın biri de yok. Sōna:

“Ah bunu yapsa yapsa bana ayı gardaş yapmışdır. Benden bu örkeyi çıkaram deye benim bu yavrulamı yedi. Napam Allah’ım ben napam yarabbim.” doyo.

Neyse oraya güzel bi çukur eşiyō. Keçi çukuru açtırıyō. Undan sōna altına da bōle ter talaş goyuyō. Aydın sapı goyuyō, çilingıdı goyuyō, kâğıt dolduruyō. Üstüne güzelce halıyı atıyō, mindeleri atıyō. “Mevlid okudam” doyo. “Ben bu ayı gardaşı çağıram mevlide” doyo. Neyse bi gün cuma akşamı mevlid okuduyō:

“Sen gel gomşu sen gel, ayı gardaş sende gel bak darılırım her zaman ben sana geliyōm. Sende gel.” doyo. Neyse ayı gardaş gidiyō mevlide keçi:

“Sen şōle köşeye geç ayı gardaş, minderin üstüne otu.” doyo. Dışara çıkıyō eşdiği çukurun altından bi yalanı yapıyō. Ayı gardaş bi harloyō. Tüyleri yanıyō, her şeyleri yanıyō. Keçi:

“Çıka bakam yavrularımı, üçümü birden” doyo. Ayı:

“Öhh töbeler töbesi öhhh!” doyo. Hemen yavrunun biri çıkıyō. “Öh” doyo ikincisini çıkarıyō. Sōna üçünü birden çıkarıyō. Keçi de yavrulana gavuşuyō. Ayının da tüyleri yanıyō. Bu garda gışta ölmüş gitmiş, üşümüş, donmuş. Masal da borda bitiyō.

2. AYI, TİLKİ, TAVŞAN VE HOROZ⁵

Bi varımış bi yokmuş... Allah’ın gulu pek çokmuş. Bi ayı gardaş varımış. Ayı gardaş bi de yanına davşan gardaşı bulmuş iki kişi olmuşlā. Bi de horoz olmuş, bi de tilki olmuş, dördü birden bi gün yola çıkıyōlā.

Şōle bi gidelim doyōlā, belki önümüze bi av çıkādoyōlā. Undan sōna gıdıl gıdıl gidēken bi av denk geliyō. Hemen ayı gardaşa:

“Bi av denk geldi,” doyōlā.

Hemen bi pençe vuruyō ayı gardaş. Önüne deviriyō onu. Hadē üleşelim doyōlā. Alık horoza:

⁵ **Kaynak Kişi:** Ayşe Yorulmaz. (70). Bursa- Söylemiş Köyü, 15.01.2017.

“Bunu sen üleştir,” doyō. Alık horoz:

“Tamam,” doyō. Hepsine bire parça bire parça avı veriyō. Ayı gardaş:

“Beni gorutmadı, bi parça şey kualağımın dibine bile gitmedi. Bōle şey mi üleştirilir,” doyō.

Horoza bi pençe vuruyō. Horoz ölüyō. Horoz ölünce bunlā üçü galıyōlā. Hade bu sefē de başka yere Subaşı köyün bayırına doğru çıkıyōlā. Orlādan belki bi şey buluruz doyōlā. Orlādan gene bi av denk geliyō. Bağırıyōlā, çağırıyōlā o avı da yakaloyōlā. Oturuyōlā gene üçü bu sefē bunu kim üleştirecek doyōlā. Ayı gardaş:

“Bu sefē davşan gardeş üleştirsin,” doyō.

Emir ayıdan geliyō. Undan sōna tavşan bu sefē tilkiylen kendine bi parça veriyō, ayıya iki parça veriyō. Ama gene gorutmoyō ayıyı. İki parça da onun gulağına bile gitmoyō. Ayı:

“Olmadı,” doyō.

Gorutmadı davşana da bi pençe atıyō. Neyse bu sefē tilki ile yola çıkıyōlā. Subaşı köyün bayırına doğru gidiyōlā. Gene önlēne gocaman bi av denk geliyō. Ayı öldürüyō tilkiye:

“Bu sefē tilki gardeş bunu sen üleştircen, bunlā beceremedilē,” doyo. Unla öldülē gali ya. Neyse tilki beni de öldürmesin deye:

“İki dane sana, bana yok. İki dane sana, bana gene yok.” Deye avı üleştiriyō. Ama Ayı yirken gānı ezik ezik eziliyō. Ayının ganı tūmbecik oluyō. Adam akıllı doyuyo:

“Hah şimdi goruttu beni. Gānım doydu.” Doyō.

Undan sōna neyse tilki de gānından nelē geçiriyō, nelē geçiriyō. Kendi kendine ben sende bu örkeyi goymacām doyō. Gānım gırık gırık öttü doyō. Açlıktan ölüyōm doyō. Ācık birbirlendenden av arāken ayrılır gibi olmuşlā. Bu tilki gardaş bi yeden bi çukur eşiyo. Bi bağırıyō ordan:

“Bi av buldum on beş gün yisēz bitiremecez,” deye.

Ama ayı gardaş bi geliyō, hoplayā zıplaya. Ne vā ne yok orda deye bakıyō. Tilki:

“Ben bak ufağım. Ben çukura düşerim, sen gocamansın. Bi pençe attı mı çıkarısın bu av. Kafanlan bi bak bakam içere,” doyō.

Ayının kafasını çukura doğru kakıyō. Guyruğundan da galdırıyō. Ayıyı içine küp deye atıyō. Hemen toprakları yığıyō ayının üstüne. Masal da barda bitiyō. Bende senden örkemi aldım doyō. Bitiyō, gidiyō işte.

3. PİRE İLE TORTAMAZ⁶

Pirelē berber iken develē tellal iken zamanın birinde bi pire varımış. Bu pire aç galmış. Yıcek hiçbir şey bulamamış. Ācık ācık gidēken yolda bi Tortamaz’a denk geliyō. Kendine yıcek arayam deye çıktı ya. Tortamaz da doyo ki:

“Nereye gidiyon,” doyō. Pire:

“Aç galdım, yıcek arayōm, iş arayōm kendime,” doyō. Tortamaz:

“Sen bu boyunla ne iş yapabilirsin,” doyō. Meğer Tortamaz da fırıncıymış. Hem değirmeni vāmış hem un yapıyōmuş. Pire:

“Ben sana biçki biçerim,” doyō. Tortamaz:

“Nasī biçicen,” doyo. Pire:

“Ben pireyim, senin işine yararım. Ekinlēni, marıllānı, arpalānı, biçiverim.” Doyō.

Neyse anlaşıyōlā. Tortamaz ekinleni, tarlalanı gösteriyō bunları biç madem deye. İnsan insana pire gibisin de oğlum sen. Neyse başlayōpire, Tortamaz’ın ekinlēni biçme. Unun göstēdiği tarlayı bi günde biçiyō. Tortamaz’ın da hoşuna gidiyō. Sōna pireye:

“Gel bakam bu gece bizde misafır ol,” doyō.

Gālī hoşuna gitmiş, bi günde biçti ya ekinleri. Tortamaz’ın da bi gızı varımış güzellēn güzeli. Gız evde duruyōmuş. Kimseye de göstemoyōmuş. Pire eve gelince gız anahtarın deliğinden bakıyō. Gız pireye âşık oluyō. Anahtarın deliğinden pire de onu

⁶ **Kaynak Kişi:** Bahriye Al. (64). Bursa- Söylemiş Köyü, 03.05.2020.

görüyo. İşte masal değil mi bu pireynen kız âşık oluyō. Ondan sonra Tortamaz bunları işgilloyō. Pireye:

“Ben sana iş vëdim, sen bana ihanet ettin,” doyō.

Kendi kendine ben seni götürēm odunlānan ateşe atam doyō. Fırına atmā götürüyō pireyi. Odunlān birlikte pireyi atıyō. Sen odun yanāken pire bi atloyō. Hadē çıkıyō dışara. Gene kaçıyō. Dur ben seni bi oyuna getirēm doyō tekrar. Evine gene davet ediyō. Onu ikinciye davet ediyō eve. Sevdiğine değil ama pireyi yakıcak gızını istoyō deye.

Her neyse gene evine götürüyō. Gece oluyō, gānını doyuruyō. Yatırıyō, üstüne bi yorgan örtüyō. Tortamaz gene hiyanetlik düşünüyō. Pireye:

“Yorganın altında sen hiç gımıldama. Yat bu āşam, doyō

Ama gānı fesatlık düşünüyō Tortamaz’ın. Pireyi uyudu sannediyo. Yorgana bi ateş goyveriyō, pireyi yorganlan yakıcak ya masal bu işte bi pire için yorgan yaktı derlē ya. Sen bu da pire ya. Yorgan yanıyō pire gene kaçıyō. Bu sefē Tortamaz eyce gızıyō. Bu nasī bi şey bunun hakkından gelemoyōm doyō. Tortamaz gāli üçüncü plan düşünüyō.

Evden gızı alıyō evini yakıyō. Pire bu sefer yansın doyō. Pire ordan da gurtuluyō. Goca ev yanıyō pire gene gurtuluyō. Dursen ben bir daha bi şey düşünem doyō. Güzel bi kutu yaptırıyō, onu bi şekilde kutunun içine goyuyō. Kendi kendine:

“Kutuyla nehire atam da gurtulam şundan. Fırına attım olmadı, yorganı yaktım olmadı, evi yaktım gene olmadı,” doyō.

Sen pire Tortamaz bi asılıyō kutuya, kendini zıplayō kaçıyō. Tortamaz kutunun içinde galıyō. Gızlan pire Tortamaz’ı da atıyōlā. Sōna ikisi de evleniyōlā. Masalda burada bitiyō. Onlā ermiş muradına biz çıkalım keremetliğe.

4. SÜMÜKLÜ BÖCEK VE SIÇAN⁷

Bir varıymış bir yokmuş... Allah’ın gulu pek çokmuş. Bi sümüklü böcek varıymış. Yolda gidiyōmuş. Gidēken gidēken bi on para bulmuş. Kendi kendine ne alayım ne alayım on paraya demiş.

⁷ **Kaynak Kişi:** Fatma Yılmaz. (81). Bursa- Yolören Köyü, 15.07.2018.

“Armut alsam sapı vā, üzüm alsam çöpü vā. Neyse ırastlık sürme alām da goca aramaya gidēm.” demiş. Neyse almış, sürünmüş, boyanmış.

Gidēken gidēken tarlanın yanında adam çift sürüyömuş. Elinde goca çekel önünde de inekle. Evvel zaman öküzlerden. Undan kerî çiftçiye demiş:

“Çiftçi gardeş beni alır mısın sana varam ben,” demiş. Çiftçi:

“Olur alām.” demiş. Sümüklü böcek:

“Ama neyinen dövücen?” demiş. Çiftçi:

“Çekelinen.” Demiş. Çekeli göstermiş sümüklü böcek:

“Uuu ben sana dayanamam, sana varmam.” demiş.

Ordan gene gidiyömuş. Gidēken gidēken gene sıçana denk gelmiş. Sümüklü böcek:

“Sıçan gardeş beni alır mısın? Sana varām ben.” demiş. Sıçan:

“Olur alām,” demiş. Sümüklü böcek:

“Ee beni neylen dövēsın,” demiş. Sıçan:

“Guyruğumlan,” demiş. Sümüklü böcek:

“Aay ben senin guyruğuna dayanırım.” demiş. Sıçanlan sümüklü böcek eş olmuşlā. Bi köprü varımış bōle. Altında bōle tikenliğe ev yapmışlā. Undan kerî sıçan demiş ki:

“Ben Sülemiş’e değirmene gidēm de un getirēm acık ekmek yapalım. Sen sakın yuvadan çıkma.” demiş. Sümüklü böcek:

“Tamam.” demiş.

Undan sōna sıçan gitmiş. Un getime. Sümüklü böcek çıkmacaydı ya çıkmış. Yola gitmiş. Yoldan su içeken hayvan izi vāmış bōle. Düşmüş oraya. Bu sefer çıkamoyömuş. Öte yandan üç tane beygırliler geliyömuş. Sümüklü böcek atlıları görünce:

“Atlılā atlılā

Sülemiş'e varasınız

Sülo Bey'i göresiniz

Uzun saçlı Zöhre kadın

Suya düştü diyesiniz." demiş.

Atlılâ şamatayı duymuşlâ ama uyana buyana bakıyomuşlâ kimse yok. Sōna gene demiş:

"Atlılar atlılar

Sülemiş'e varasınız

Sülo Bey'i göresiniz

Uzun saçlı Zöhre kadın

Suya düştü diyesiniz." demiş.

Yine atlılâ sağa sola bakmış ama görememiş. Sülemiş'e gidince değirmene gitmişlê. Orda deyi veriyomuşlâ:

"Garının biri bōle söyleyō." demişlê. Undan keri *"suya düştü deyesiniz doyō"* demişlê. Ordan bunu sıçan duyuvemiş bunu hade bakam gel. Köprünün yanına gelmiş. Bakmış yok. Hemen biriken sulara bakmış görmüş:

"Ver elini verelek

Ver elini verelek," demiş.

Sümüklü böcek:

"Ben sana küserek

Ben sana küserek," demiş.

Sıçan:

"Ver elini verelek

Ver elini verelek," demiş.

Sümüklü böcek:

“Ben sana küserek

Ben sana küserek,” demiş.

Sıçan gāli dayanamamış:

“Bende seni deperek

Bende seni deperek, ben giderek,” demiş. Unu orda bırakmış eve gitmiş. Sümüklü böcek de orda ölmüş.

5. KEÇİ VE KURT⁸

Bi varımış bi yokmuş... Allah'ın gulu pek çokmuş. Evvel zaman içinde galbur saman içinde pireler berber iken develer tellal iken bi keçi gardeş varımış. Keçi gardeşinde beş dane yavrusu varımış. U yavruları doyurmak için dağlara, bayırlara çıkıyōmuş. Ot koparıyōmuş, su içiyōmuş, yonca yiyitōmuş. Göğsünü bōle dolu dolu yapıyōmuş. Çünkü beş dene yavrusu vā nasī doycaklā.

Neyse undan sōna adam akıllı süt olunca akşama eve geliyōmuş. Eve geliyōmuş ama onun bi şarkısı varımış. Yavruları hemen kapıyı açmoyōmuş. Anaları:

“Ağzıcım da sütçe yazım

Memecim de sütçe yazım

Açın yavrularım kapınızı ben geldim.” Doyōmuş.

Sesinden tanıyōmuşlā hemen kapıdan bakıyōmuşlā:

“Annemiz geldi

Annemiz geldi,” doyōmuşlā.

Kapıyı açıyōmuşlā, emişişyōmuşlā sōna da analanın goynunda sabaha gadan pısır pısır uyuyōmuşlā. Sabah olunca keçi gardeş tekrā gitmek zorundaymış. Çünkü sütlē

⁸ **Kaynak Kişi:** Nurten Sevinç. (62). Bursa- Söylemiş Köyü, 03.05.2020.

bitiyōmuş. Hade gene gidiyomuş. Gene yiyiyōmuş, içiyōmuş. Orlada, çayırlāda, bayırlada ot yiyōmuş. Su içiyōmuş. Göğsü gene oluyōmuş. Akşam olunca gene geliyōmuş:

“Ağızcum da sūtçe yazım

Memecim de sūtçe yazım

Açın yavrularım kapınızı ben geldim.” Doyōmuş. Yavrulā:

“Uuu annemiz gelmiş, annemiz gelmiş,” doyōmuşlā. Sarılıyōmuşlā, emiyōmuşlā analanı, aşamagadan görmeyince özloyōmuşlā.

Neyse bi gün bōle, beş gün bōle dēken bi gurd gardaş dinloyō. Gurd kendi kendine yavrulā tongul tongul olmuşla, bunları bi yisem ne gadan arzulayōm doyo. Annesi gibi ōle şarkı sōlesem acaba kapıyı açmazlā mı doyo.

Neyse gene undan sōna keçi gardaş sabah olunca gidiyō. U gidince gurd gardaş geliyō. Aynı anneleri gibi sōleme başloyō. Keçi gardaş gibi. Ama sesi bi galınmış, bi galınmış. Başloyō sōleme:

“Ağazcum da sötçe yazım

Mamecim de sötçe yazım

Açın yavrularım kapunuzu bōn geldim.” Doyō. Yavrulā:

“Uuu bu gelen anamız değıl. Bunun sesi nagıdan galınmış. Annemizin sesi incecik,” demişlē. Yavrulā kendi aralānda gonusurken gurd duyuyō. Hadē nāpam doyo kendi kendine sōna sesim incelsin deye dilimi acık dövdürēm doyo. Dōru Demirci gardaşa gidiyō:

“Demirci gardeş, Demirci gardeş benim şu dilimi adam akıllı döv incecik olsun,” doyo. Neyse Demirci, gurdun dilini adam akıllı dövüyō. Yēnden geliyō gurd yavru keçilen kapısına. Yēnden sōloyō. Sesi incecik olmuş bu sefē:

“Ağızcum da sūtçe yazım

Memecim de sūtçe yazım

Açın yavrularım kapınızı ben geldim.” Doyō. Keçi yavruları da:

“Aaa annemiz geldi, annemiz geldi,” doyōlā. Kūçük bi dene gubizele varımış. Delikten bi bakıyō undan sona gapgara tüyleri vā. Hemen:

“Uuu abi abi, kapıyı açmayın sakın. Bu annemiz değil. Bunun her yeri gapgara simsiyah. Annemizin tüyleri bembeyazdı.” Doyō.

Uu bunları gene gurd gardaş duyuyō. Dilimi incelttim ama tüylem galdı doyō. Her yeri tonra tonra olmuş dizleri bile. Nereye gidēm, nereye gidēm değirmenciye gidem de bi çuval un alam doyo. Kendimi unlarım bembeyaz olurum doyo. Gāli keçi gardaşı yavrulanı yicek ya. Neyse değirmenciye gidiyō:

“Değirmenci gardaş, değirmenci gardaş. Bōle bōle undan sōna cazım bi çuval un vē bana,” doyō. Değirmenci:

“Ben sana bi çuval un nasī verem. Sen benim işimi görēsen bi çuval un o zaman veririm,” doyō. Gurd da:

“Ne iş varısa sōle yapam,” doyō.

Nagıdan avır işlē buğdeylē işeyle varısa hepsiciğini deste yaptırıyō. Neyse buğdeyleri daşıttırıyō. Nagıdan iş vasa yaptırıyō. Akşama gadan iş yapıyō. Yoruluyō gurd farıyō undan sōna gāli bi çuval unu veriyō. Aldığıunlan her yerini bembeyaz yapıyō.

Undan sona yenden gidiyō. Sesi ince kendisi de beyaz gāli kesin bana kapıyı açālā doyō. Ben de unları yirim doyō. Neyse başloyō sōleme:

“Ağzıcım da sūtçe yazım

Memecim de sūtçe yazım

Açın yavrularım kapınızı ben geldim.” Doyō.

Undan sōna bakıyōlā delikten bembeyaz sesleri de aynı anaları gibi inanıyōlā. Kapıyı açken güççük yavru kapının arkasında galıyō. Geri galanları bi gomadan “hoop, hoop hoop” deye dördünü birden yiyiyō. Güççük de kapının arkasına sıkışmış unu yiyememiş. Yidiğinnen pındık kaçmış gurd. Sōna anaları keçi gardaş geliyō. Bi bakıyō kapının arkasına gadan açık:

“Ay yavrularım, ay yavrularım nerde galdınız,” deye ağloyō, bağırıyō, dövünüyō.

Undan sōna kapının arkasından küçük gubizele çıkıyō:

“Anne, anne, anne, gurd gardaş goca goca sesinle sona inecik geldi. Bize senin şarkını sōledi abemgil kapıyı açılā. Yiyivedi onları ben gördüm kapının deliğinden. Ben kapının arkasına sıkıştım.” Doyō. Annesi:

“Sen burda dur kapıyı örd. Ben ağneylēni getiricēm” doyō.

Hemen demirciye gidiyō:

“Demirci gardeş, Demirci gardaş bana iki dane demir buynuz yap. İki dene sivri uçlu olsun,” doyō.

Neyse Demirci, iki dane demir buynuz gaynadıyō. Uçları sivri sivri doğru gurda gidiyō:

“Gurd gardaş, gurd gardaş,” doyō.

Gurd gardaş da keçinin dört yavrusunu yiyince adam akıllı avırlaşmış bōle. Undan sōna keçi gardeş:

“Sen nasī olur da benim yavrulāmı yirsin, nasī yirish!” doyō.

Geri geri geri geri çıkıyō. Gurdun ganına bi batırıyō, baştan aşara gadan yarıyō ganını. Yarıncı nagıdan yavruları varısa hepsi meydana çıkıyō. Annecim annecim deye deye beşi birden seyide seyide tıpidık tıpidık geliyōlā. Gurda:

“Tövbelē tövbesi kimseciğın yavrusunu bi daha yimecem,” doyō.

Keçi gardaş yavruları alıyō. Dōru evine geliyō. Evindeki yavruyu da alıyō. Emiştiriyō onla da emiyōlā, sarılıyōlā, uyuyōlā. Masalda borda bitiyō.

6. TİLKİ İLE AYI⁹

Bir vāmış bir yokmuş... Bir zamanlā tilkiyle ayı arkadaş olmuşlā. Bunların arkadaşlıkları devam edēken tabi yiyecek için bir şeyler bulup yiyorlar, paylaşıyorlar.

⁹ **Kaynak Kişi:** Ethem Uçak. (73). Bursa- Akbıyık Köyü, 12.05. 2020.

Ayı daha çok yediği için bunlar biraz anlaşmazlığa düşüyorlā tekrar bir gün av aramaya gidiyorlar. Av aramaya gidince tilki o arada avcılar çıkmış meydana. Ayıya demişlē ki:

“Biz bir tilki gördük ne tarafa gitti bilemedik” demişlē.

Ayı tabi uyanıklık yapıyor. Diyo ki.

“Şu tarafa gitti” deyip tilkiyi gösteriyō. Ondan sonra bu tarafta deyip kurtarıyor kendini. O sırada tilki onlardan kurtuluyor. Tekrar avcılarla karşılaşınca diyor ki ayıya:

“Siz bana diyor iyilik yaptınız ben size daha güzel daha iyi av göstereyim. Siz şu tarafa giderseniz şu tarafta çok güzel av var.” Diyor.

O tarafa giderken orada bir uçurum varmış, o uçuruma varınca avcılar oradan düşüp ölüyorlar. Ondan sonra tekrar bunlar ayıyla tilki bir araya gelip buluşunca ayıya diyor ki:

“Sen beni avcılara teslim etmedin yerimi göstermedin” diyor.

Halbuki o tilki uyanık onu avcılara gösterdiğini farkında biliyor ama ayıya yanaşmak için sen bir iyilik yaptın diyor bende sana bir iyilik yapayım diyor gidelim diyor falanca yerde bir bağ var diyor. O bağa gidelim diyor. O bağda karnımızı doyuralım diyor.

Ama bağa girmek için de tel örgüde ufak bir delik varmış oradan geçmek gerekiyormuş. Tilki ayıya:

“Buraya girmek için sen çok genişsin, birkaç gün yemek yememen lazım. Ancak öyle geçebilirsin.” Diyor,

Ayının da tabi kafasına yatıyor, doğru iri güçlü olduğu için birkaç gün yemek yemiyor. Oradan zorla kafasını sokup bağa, tilki ile geçiyorlar. Yiyorlar, içiyorlar tabi ayı şişiyor adam akıllı tilki yavaşcacık orda o girdikleri delikten çıkıyor, fırlıyor kaçıyor. O sırada da bağ sahipleri geliyor, bir bakıyorlar bağda üzümler gitmiş yenmiş. Bi bakıyorlar ayı var. Ayı teli zorlayıp duruyor ama kafasını giriyor vücut geçmiyor. Ondan sonra tutuyorlar ayıyı öldürüyorlar. Tilki de öcünü alıyor, bu masalda böyle bitiyor.

7. ASLAN, KAPLUMBAĞA VE ÇEKİRGE¹⁰

Bir vāmiş bir yokmuş... Bi hayvanla âlemi vāmiş. Bu âlemde bi çekirge ile bi kaplumbağa vāmiş. Bunlā aslanın hakemliğinde bi yarış düzenlemē kalkmış. Bu yarış kim kazanırsa hayvanlā âleminin kralı o olacak. Yarışın da hâkimi aslan olmuş. Çekirge hemen kabul etmiş:

“Ben bunu ēr türlü geçerim” demiş.

Neyse yarışa başlamışlā. Çekirge üç sıçrayışta kaplumbağayı epey bi geride bırakmış. Bir daha sıçramış. Oo kaplumbağanın geleceği yok. Neyse çekirge:

“Ben bi gidem şurda garnımı doyurām. Kendime rızk çıkarayım ōrlada yiyeyim” demiş. Arpa tarlası, yulaf tarlası yarışı unutmuş çekirge. Hemen aklına yarış geliyō. Bi bakıyō yarış çizgisine gelmiş çekirge. Vay demiş ki ben ne yaptım. Hızlı zıplamış ama yitişememiş.

Kaplumbağā yarışı kazanmış, aslan da birinciliği kaplumbağā vermiş. Bu masalda burda bitmiş.

8. KUZUCUKLARIM¹¹

Bir varmış bir yokmuş... Bi ormanda kuzucuklar varmış. Bu kuzucukların bir de anneleri varmış. Anneleri demiş ki bunlara:

“Kuzucuklarım, kuzucuklarım...Ben evden gidiyorum ormana. Size ot getirmeye, süt getirmeye gidiyorum. Siz evden çıkmayın, kapıyı da kimseye sakın açmayın” demiş. Onlarda:

“Tamam annecim” demişler.

Bunların annesinin evden gittiğini gören kurt hemen kapıya gelmiş kapıyı tıklatmış kalın bir sesle:

“Kuzucuklarım, kuzucuklarım ben sizin annenizim. Size ormandan ot getirdim, süt getirdim.” Demiş. Onlarda demişler ki;

“Sen bizim annemiz değilsin, bizim annemizin sesi ince. Senin sesin kalın biz sana kapıyı açmayız” demişler. Hmm tamam oradan geri gitmiş doğru değirmene:

¹⁰ **Kaynak Kişi:** Kadir Orhan. (63). Bursa- -Orhaniye (Ulupınar) Köyü, 12.05.2020.

¹¹ **Kaynak Kişi:** Kazım Yılman. (62). Bursa- Subaşı Köyü, 13.08.2020.

“Değirmenci amca, değirmenci amca çabuk yumurtaları getir” demiş.

Değirmenci ne yapsın korkmuş yumurtaları getirmiş içmiş sesi incelmış. Sonra doğru geri gitmiş ince bir sesle:

“Yavrucuklarım yavrucuklarım ben geldim.” Demiş. Kapının altından çocuklar bakmışlar ses ince ama ayakları siyah demişler ki:

“Biz sana açmayız kapıyı, senin ayakların siyah. Bizim annemizin ayakları beyazdı” demişler. Kurt hemen yine koşup gitmiş değirmene:

“Değirmenci amca çabuk ayaklarımı beyazlat” demiş. Ne yapsın adam unun içine ayaklarını daldırmış beyazlatmış. Sonra geri gelmiş:

“Açın yavrucuklarım kapıyı ben geldim” demiş, Bakmışlar ki ses ince ayaklarda beyaz annemiz geldi diye açmışlar kapıyı. Bi açsalar ki kurt karşılarında. Kapı açılır açılmaz kurt bunları yutmuş, yemiş. Bir tanesi saklanmış onu görememiş sonra bırakmış gitmiş. Annesi gelse ki kapı açık kuzular yok:

“Kuzucuklarım kuzucuklarım,” deyince öbürü çıkmış ağlamış. Oradan annesi:

“Ne oldu kızım yavrucum, nerde kardeşlerin” demiş. Küçük yavru:

“Biz sen sandık kapıyı açtık. Kurt kardeşlerimi yedi. Kaçtı gitti derenin kenarındaki evinin dibine yattı” demiş.

Annesi hemen bir makas ile ip almış, dere kenarına gitmişler. Bi bakmışlar kurt uyuyor derenin kenarında. Bunlar kurt duymadan hemen karnını güzelce kesmişler, kuzucukları çıkarmışlar. Sonra da kurt uyanmadan karnına taş toplayıp doldurmuşlar. Oradan kaçmışlar. Kurt uyanmış karnı ağrıyor acaba ne oldu falan şuradan bir su içiyim diyor. Suya eğilirken taşlarda ağır olunca bi düşmüş dereye, boğulup gitmiş. Bu masal da burada bitmiş.

9. TİLKİ İLE ÇAKAL¹²

Evvel zaman içinde kalbur zaman içinde bir tilki ile bir çakal varmış. Tilki bir gün ormanda gezerken karnı aç tabi bir bakmış ki ağaçta dört tane geyik bacağı asılı sallanıyor. Ooo etrafa bakıyor kimse yok:

¹² **Kaynak Kişi:** Kazım Yılman. (62). Bursa- Subaşı Köyü, 13.08.2020.

“*O bu işte bir iş var*” diyor. Hemen atıyor kendini çalının içine güzelce. Bu arada çakal gelmiş yanına tilkiye soruyor:

“*Niye yemiyon bunları*” diyor, tilkide diyor ki:

“*Oruçluyum ben*” diyor. Çakal etrafa bakıyor kimse yok, hazır tilkide oruçlu. Çakal atlamış bunlara meğer etleri avcılar tuzak olarak takmış. Atlayınca “*bam güm*” çakalın kışına saçmalar dolmuş. Tabi bu arada bacaklar düşünce tilki bir tanesini hemen alıyor çekiliyor kenara ormanın içine. Bu bacağı yerken tabi çakalın denk gelmiş. Canı yarıyor tilkiye:

“*Ulan hani sen oruçluydun?*” diyor. Tilki de:

“*Bak az önce top patladı, duymadın mı? Açtık ya orucu,*” diyor. Bu masalda burada bitiyor.

10. ORMANLAR KRALI ASLAN¹³

Evvel zaman içinde kalbur zaman içinde bir aslan ile bir de ondan akıllı tilki varmış. Tilki sürekli aslanın avından çaktırmadan çalıyormuş. Aslan eksildiğini fark ediyor ama kim yapıyor bunu bir türlü anlayamıyormuş. Bir gün aslan:

“*Bütün hayvanlar toplansın ormana,*” demiş.

Bütün hayvanlar ormana toplanmışlar, tilki de tabi kenardan bakıyormuş. Aslan:

“*Benim avımdan kim alıyorsa çıksın söylesin. Bir şey demeyeceğim,*” demiş. Oraya çakal da yeni gelmiş tikliye soruyor:

“*Ne toplandınız ne var burada. Aslan yanına neden çağırıyor*” diyor: tilki de diyor ki:

“*Aslan, yanına gideni orman müdür yapacaktı*” diyor.

Şöyle etrafına bakıyor çakal, hani kimse yerinden kıpırdamıyor fırsattan istifade hemen atlıyor. Aslan:

“*Sen misin*” diyor. Çakal:

¹³ **Kaynak Kişi:** Orhan Türk. (65). Bursa- -Karacaahmet Köyü, 19.08.2020.

“Benim” diyor. Benim deyince aslan buna pençeyi bir patlatıyor ama bu ters dönüyor. Başlıyor çap çap gitmeye tilki uzaktan bağıyor:

“Ne oldu lan, müdür olunca yürüyüşün değişti” diyor. Bu masal da burada bitiyor.

11. TİLKİ KARDEŞ¹⁴

Bir varmış bir yokmuş... Bir tilki kardeş varmış, bunun da yavruları olmuş. Yavruları doyurmak için avlanmak lazım çalışmak lazım. Bu tilki kardeş de ilerde bir çiftlik olduğunu biliyor. Tilki kardeş gece karanlığın çökmesini bekliyor. Karanlık çöküyor yavrularını karşısına alıp diyor ki:

“Siz burada durun sakın dışarı çıkmayın. Birisi seslenirse de çıkmayın. Hiç yuvanızdan ayrılmayın. Gidip size yemek getireceğim,” diyor

Karanlık çökünce tilki kardeş çocuklarına yemek getirmek için yola çıkıyor. Git bakam dere tepe düz gidiyor. Yürü bakam vadi iniyor, ırmakları geçiyor. Bayıra tırmanıyor ve çiftliğe ulaşıyor. Ulaşıyor amma çiftlikte köpek var, çiftlik sahibi var.

Tilki çiftlik sahibi gözetliyor. Çiftlik sahibi içeri girip köpekte öyle uykuya daldığı zaman tilki kardeş oradaki tavuklardan altı tane kapıp doğru yavrularının yanına gidiyor. O sırada tabi çiftlik sahibi bağırıp çağıyor:

“Bir tavukları koruyamadınız, malımızı koruyamadınız” diye bir güzel azarlıyor.

Ondan sonra tabi tedbirini alıyor. Tilki kardeş gidiyor yuvasına. Yavrular, görünce annelerini çok seviniyorlar, hep beraber karınlarını doyuruyorlar. Ee tabi ha bugün, ha yarın aradan bir hafta on gün geçiyor, yemekleri bitiyor. Ee çalışmadan, kazanmadan bir şey elde edilmez ki tabi çıkacak yavrularının rızkını arayama. Tilki kardeş kendi kendine:

“Nasıl yapsak, bu sefer öğrendi. Şimdi çiftlik sahibi tedbirini almıştır. Nasıl yapayım, gitmem ama yavrularım da aç. Acıktılar annelerinden yemek bekliyorlar” diyor.

¹⁴ **Kaynak Kişi:** Orhan Türk. (65). Bursa-Karacaahmet Köyü, 19.08.2020.

Mecbur çalışması lazım gidip bir şeyler getirmesi lazım. Ne yapsın analık içgüdüğü öleceğini bilse dahi gidiyor, çiftlikten yeniden bir şeyler almaya. O sırada çiftliğe yaklaşıyor, bir bakıyor kimsecikler yok. Köpekte gözüküyor tabi. Fırsat bu fırsat tam tavuklardan birkaçını alacağı zaman çiftlik sahibi gözetliyor. Hemen silahı atıyor, bereket vuramıyor. Köpek kalkıyor ama oradan sağ salım uzaklaşıyor. Yavrularının yanına gidiyor.

Tabi boş dönünce anaları üzüyorlar ağlaşıyorlar. Ne yapacak ne edecek, nerden bulacak düşünürken ederken babaları geliyor. Babalarına, anneleri durumu anlatıyor. Babalarına diyor ki:

“Böyle böyle yaptık, çiftlik sahibi artık izin vermiyor, her dakika gözetliyor” diyor. Babaları da:

“Hadi gidelim, burada bize rızık yok. Yiyecek kalmadı, başka bir köye gidelim. Bizim rızığımız burada bitti,” diyor.

Tabi bunlar karıkoca çocuklarıyla birlikte yola çıkıyorlar. Ha bakam, de bakam git bakam. Yaz geçiyor, kış geçiyor. Yollarda bir iki bir şeyler buluyorlar, yiyorlar, içiyorlar. Büyük bir köy görüyorlar hemen oraya yerleşiyorlar. Köyün hemen dışında da ekmek yapılan bir fırın varmış, oraya yerleşiyorlar. Orada tabi ekmek fırınında bazı yanıklar, artanlar olmuş. Onları yiyerek hayatlarını sürdürmüşler.

Tilki çocuklarıyla birlikte yaşayıp mutlu mesut uzun ömür sürmüşler. Tabi hayvan deyip geçmemek gerek. Hayvanlar bile yavrularını düşündüğü halde bizim insanlarımızın bazıları hiç düşünmüyorlar. İşte hayvandan örnek almak gerekiyor bir yerde, bu masalda burada bitiyor.

12. UĞUR BÖCEĞİ İLE KARINCA¹⁵

Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde kalbur zaman içinde bir karınca ile bir uğur böceği varmış. Karınca, dere kenarında gezerken suya düşüyor. Suyu düşünce:

“İmdat imdat! Yardım edin, yardım eden yok mu? Kurtarın beni” diye bağıyor.

Bakıyor öte yandan uğur böceği geliyor. Uğur böceği nasıl yapsam, nasıl etsem, nasıl kurtarsam diye düşünüyor:

¹⁵ **Kaynak Kişi:** Orhan Türk. (65). Bursa-Karacaahmet Köyü, 19.08.2020.

“Allah’ım ben kurtarmaya uğraşsam kendim düşeceğim. İmdat imdat!” diye o da bağıyor.

Karınca tam son nefesini verecek artık boğulmak üzereyken o arada uğur böceğinin aklına bu bir dal parçası uzatmak geliyor. Dal parçasını hemen oradan götürüyor. Tabi zar zor orada karıncaya doğru atıyor, karınca da tam son nefesini vermek üzereyken dal parçasının üzerine yapışıyor ve karınca kurtuluyor.

Gel zaman, git zaman bu uğur böcekleri zamanında çok para ettiği için insanlar bunları toplayıp satıyorlarmış. Yine bir kısım kötü insanlar, bunları toplama başlıyorlar, topluyorlar ve çuvallara koyuyorlar. Bizim uğur böceği de bu çuvalın içindeymiş. Uğur böceği kimi çağırırsam, kime haber versem diye düşünürken:

“Zamanın birinde ben karınca kardeşe bir iyilik yapmıştım. Acaba bana iyilik yapar mı? Bi bağırsam, bir çağırırsam duyar mı” diyor. “İmdat imdat” diye bağıyor.

Karınca da bir ses duyuyor uzaktan, bir ses geliyor ama anlayamıyor. Bir daha dinliyor karınca ilerlemeye başlıyor. Bu ses nereden geliyor diye vadiden bayıra doğru tırmanıyor. Yaklaşıyor sesi duyuyor. Sesi duyduğu zaman uğur böceğinin sesi olduğunu ve çuvalda toplandığını anlıyor. Hemen karıncalara haber veriyor. Onun sesini duyan karınca diğer karıncaları toplayıp onları çağırıyor. Tabi milyonlarca, milyarlarca karınca oluyor.

Kötü insanlar gidince karınca, diğer karınca arkadaşlarına söylüyor:

“Yürüyün, hücum edin” diyor. Hepsi birden çuvallara tırmanıyor. Çuvalları kemirip bunları kurtarıyorlar. Ee tabi bu da yapılan iyiliğin bir karşılığı olmuş oluyor. Bu masalda burada bitiyor.

13. TOPRAK TENCERE¹⁶

Bi varımış bi yokmuş... Allah’ın gulu pek çokmuş. Bi padişah ve üç gızlā varımış. Bi de padişahın oğlu varımış. Bu üç gızlā u gudā fakirlēmiş ki u gudā fakirlē...Üçü de yün eğiriyōmuşlā. Eskiden herkes kendi yününü eğirirdi. Neyse annesi de bu yünleri satmā gidēmiş. Ölē eğiriken eğiriken satıp ötüberi almış. Sōna da toplaşıp yirlēmiş.

¹⁶ **Kaynak Kişi:** Ayşe Bayram. (75). Bursa- Söylemiş Köyü, 17.01.2017.

Efendime söyleyem gene bi gün bõle yün eğirmişlē analāna demişlē:

“Hade gāli satma zamanı geldi anne sen git çarşıya bunlārı sat.” demişlē. Anneleri gitmiş satmā, çarşıda da “amanın yarabbim” adamın biri:

“Toprak tencereci geldi, toprak tencereci geldi.” deye. Bõle avaz avaz bağırıyõmuş. Gadında tencerelere bakınca õle bi hoşuna gitmiş toprak tencerelē:

“Aman bu paraları da toprak tencereye verem de Allah ne vedise bişiriz.” demiş. Toprak tencereyi almış evine dönmüş. Evine dönünce bu üç gızlā annelēne gızmışlā:

“Aman anne demişlē, nāpma aldın bu toprak tencereyi. Biz fakir bi insanız. Yağ yok, duz yok, içinde bişircek hişbi şey yok.” demişlē. Gızlā sõlenmişlē, çekmişlē annelēne. Anneleri de:

“Toprak tencereyi ben de satam madem. Para alām eve yiyecek alām.” demiş. Neyse götürüyõ çarşıya:

“Tencereci geldi, tencereci geldi.” deye bağırırken bi padişahın oğluna denk geliyõ. Ununda toprak tencere hoşuna gidiyõ. Padişahın oğlu:

“Teyze tencere satılık mı?” deye sormuş. Kadın:

“Satılık” demiş. Padişahın oğlu ne kadar fiyat, al sana bu kadar fazla deyip tencereyi alıyõ eve getiriyõ. Amma toprak tencere de tılsımlıymış.

Efendime söyleyēm neyse gadın da evine bi şeylē alıyõ. Yağ, duz efendim fasille neyse getiriyõlā, bişiriyõlā, yiyõlā.

Padişahın oğlu:

“Aman anne bak size güzel bi toprak tencere aldım. Bunun içinde güzelce hem yağlansın hem duzlansın güzel bi parça et bişirin.” doyõ. Alıyõlā toprak tencereyi güzelce yıkayõlā, paklayõlā. Güzel bi et bişiriyõlā, haşlama yapıyõlā. Sõna tencerenin üstünü kapayõlā.

Neyse onlā salonda otumakta olsun Padişahın oğlu, gızı, vezirlē...Hemen toprak tencere aygazın üstünden inip “tıngır mıngır, tıngır mıngır” doğru çorapçı ablasının evine geliyõ. Hemen kapıyı çalıyõ toprak tencere. Gız:

“*Kim u?*” doyō. Toprak tencere:

“*Tencere mencere,*” doyō. Gız:

“*Ne gettin?*” doyō. Toprak tencere:

“*Et met,*” doyō. Gız kapıyı bi açıyō. Bir de ne görsün sattığı toprak tencere. Hemen tencereyi alıyō içere, içine bi de baksın ki büsbütün parça et. Anneleri:

“*Bak gördünüz mü, bu tencereyi aldım ama Allah bize ne nasiple kismetle vēdi.*” doyō. Tencereyi boşaldıyōlā. Yıkayōlā, paklayōlā. Tencere gene “*tingir mingir, tingir mingir*” gidip aygazın üzerine oturuyō.

Neyse akşam oluyō hemen sofralar hazılanıyō. Padişah hazırlattırıyō sofraları. Undan kerı yimeklē ısınyō, masalā guruluyō, çorbalā ısınyō. Hade bakam sıra yimeğe geldi. Aşçı başı bi de açıyō bakıyō ki toprak tencereye içi bomboş. U unun üstüne atıyō, u unun üstüne. Bunu kim yidi. Kimse gabıl etmoyō. “*Allah Allah acaba bu tencereye noldu*” deyip gene aynı tencereyi aynı yerine goyōlā. Aynı yerinde duruyō toprak tencere.

Neyse ertesi akşam oluyō. Gene padişahın oğlu:

“Aman dün akşam aldım ama hiç yimē yaramadı. Özendim haşlama yemek yaptım ne oldu bilmem. Bu akşam da güzel bi zeytinyağlı fasille bişirelim, guru fasille,” doyō.

Neyse gene bi tencere guru fasille bişiriyōlā, gene aygazın üstünde duruyō. Gene herkes salonda muhabbete dalıyōlā. Padişahlā, vezirlē, veziri azamlā oturuyōlā. Tencere gene “*tingir mingir tingir mingir*” çorapçı ablasına gidiyō. Hemen gene kapıyı “*tık tık tık*” çalıyō. Gız:

“*Kim u?*” doyō. Toprak tencere:

“*Tencere mencere,*” doyō. Gız:

“*Ne gettin?*” doyō. Toprak tencere:

“*Fasille, masille,*” doyō. Gız kapıyı bi açıyō. Bi de bakıyōlākin mis gibi parça etli guru fasille. Hemen döküyōlā. Annesi:

“Gördünüz mü bak benim kısmetim böyle işte” doyō. Neyse yıkayōlā, paklayōlā, boşaldıyōlā gene tencere “*tingir mingir, tingir mingir*” yerine gidiyō güzel oturuyō. Hiç bişeyden haberi yok gibi.

Neyse gene böyle hazırlanıyōlā padişahlā. Hāde dōlā gene sofralāmızı hazırlayalım. Salonda masalā hazırlanıyō. Turşulā, her şeylē tabaklā, kaşıklā hazırlanıyō. Yemeklē ısıdılıyō sıra fasilleye geliyō. Bi de tekrā açıyōlā bakıyōlā ki tencerenin içi bomboş. Padişahın oğlu:

Aaah ne oldu gene bilmem. Kim yapıyō bunu ayol siz mi yapıyōnuz. Şaka mı yapıyōnuz bize böyle. Ne vā tencerede” doyō.

Neyse bakam bu akşam gene bi deneyelim doyōlā. Bu akşam da oğlan doyō ki:

“*Anne bol gıymalı etli güzel bi yaprak sarması yapın*” doyō.

Hemen hizmetkarlā güzel bi tencere bol gıymalı yaprak dolması sarıyōlā, bişiriyōlā. Başka çeşit yimeklē de yapıyōlā, kapayōlā, muhabbetlēne dalıyōlā. Bunlā konuşmakta olsun. Bu gene aygazın üstünden iniyō gene gidiyō, tılsımlı. Hemen gene kapıyı çalıyō. Bunlā zaten bekleyōlā. Gāli alışmışlā. Gız:

“*Kim u?*” doyō. Toprak tencere:

“*Tencere mencere,*” doyō. Gız:

“*Ne gettin?*” doyō. Toprak tencere:

“*Dolma, molma,*” doyō. Gız kapıyı bi açıyō. Bi de bakıyōlākin buz gibi yağlı yaprak sarması. Hemen boşaldıyōlā. Gene gidiyō aynı yerine oturuyō.

Aman gene dışādan geliyōlā. Padişah geliyō, çocukları geliyō, torunları geliyō, vezirlē geliyō, veziri azamlā geliyō, hanımları oluyō. Efendime söyleyem oturuyōlā sofraya. Misafirlē:

“*Aman gurd gibi açız. Mis gibi kokdu bu dolma bişēken. Önce bu dolmayı getirin tabaklara goyun.*” doyōlā. Bi bakıyōlā gene dolamnın içi bomboş. Padişahın oğlu:

“*Aah! Bunu aldık bişirdik yiyemedim, unu aldık yiyemedim. Dolmadan bişirdik yiyemedim*” doyō. Alıyō tencereyi öle götürüken böyle götürüken, çarşılāda gezdiriken utanıyō:

“*Aman şunu deniz kenarına götürēm de, içine eşeyēm.*” doyō. Efendime söyleyēm gidiyō denizin kenarına ıssız kimsenin görmediği yerde tuvaletini yapāken “*şak*” deye kışına yapışyō tencere. Padişahın oğlu öle asılıyō bōle asılıyō tencereyi yok. Tencere ölsen çıkmoyō. Padişahın oğlu:

“*Allahım yarabbim nasī çıkarcam ben bu tencereyi bilmem.*” doyō. Neyse deniz kenarına da bōle büyük veziri azamlān hanımları yüzmē deye gelmişlē. Oturuyōlāmış orda. Ordakilē:

“*Sultanım neyiniz vā pek üzgün duruyunuz?*” demiş. “*Bōle oldu bōle oldu.*” demiş “*kışımnda tencere vā*” demiş. Tencere o saatte dile gelmiş:

“*Benim bi çorapçı ablam vā. Unu alıp evlenirsen u zaman senden düşerim.*” doyō.

“*Aman Allah aşkına nasī ablansa gidelim*” doyō. Tencere hemen “*tingır mıngır, tingır mıngır*” oğlanı çorapçı ablasına götürüyō. Kapıyı çalıyō. Gız:

“*Kim u?*” doyō. Toprak tencere:

“*Tencere mencere,*” doyō. Gız:

“*Ne gettin?*” doyō. Toprak tencere:

“*Oğlan, moğlan,*” doyō. Bi açıyōbakıyō ki amanın ayın on dördü gibi bi oğlan gız da u gudar güzelmiş. İkisi birbirlerini görüyōlā, âşık oluyōlā. Padişahın oğlu:

“*Aman Allahın emrinyle peygamberin kavliyle ben seni istemē geldim. Allah nasip ederse sen de çok güzelsin ben de çok güzelim. Hemen yüzük de aldım. Sözleşcēz*” doyō.

“*Hade tencere çık artık*” doyō padişahın oğlu. Toprak tencere:

“*Yok! Evlenmeden olmaz*” doyō. Undan keri gāli hemen babasına:

“*Bōle oldu bōle oldu. Biz nişan olduk*” doyō.

Hemen düğün hazırlıkları başlayō. Kırk gün kırk gece davullu zurnalı güzel bi düğünlē yapyolā padişahın oğluna. U akşam güvey girdiği gece padişahın oğlundan

tencere çıkıyō. Unla mutluluklana eriyōlā. Mutlu mutlu hayat geçiriyōlā, güzel güzel multu mutlu çocuklā oluyō. Hayla yaşayōlāmış. Masal da borda sōna eriyō.

14. SİHİRLİ YÜZÜK VE GEYİK¹⁷

Bi varımış bi yokmuş... Allah'ın gulu pek çokmuş. Bundan güzel masallā yokmuş. Bi padişahın bi gızı varımış. U gudan güzelmiş u gudan güzelmiş. Bi de atı varımış. Unlan her gün geziye çıkıyōmuş. Bakıcısı da yanında gezdiriyomuş. Gezdiriken gezdiriken bubası gızının eline bi yüzük yaptırmış. U yüzüğün adı da vakitte gugukmuş. Çevirdiği zaman tılsımlıymış bōle. Sıkıntılı zamanlā da çeviriveriyōmuş. “Vakitte guguk” deye ötüyōmuş.

Saray bahçesinde öle gezdiriken amanın garşından bi geliyō ki sulin gibi bir geyik geliyō. Gız u geyiğe âşık oluyō. Gız yüzüğü çevirince de bōle geyik insan oluyō.

Padişahın kızı günden güne bu geyiğe iyice âşık olmuş onu görmeden yapamaz olmuş. Oğlan da u gudan güzelmiş ki. Undan kerı tanışmışlā birbirlerine âşık olmuşlā. Birbirlerine sözleniyōlā evlenmek için. Ama oğlan u bahçeden çıkınca tekrā geyik oluyō.

Gāli gız her gün seyisinlen berabē geziye çıkıyō. Geyik gelmeyince de hemen elindeki yüzüğü çeviriyō, geyik geliyō. Bi silkiniyō ayın on dördü gibi bi oğlan oluyō. Undan kerı aradan vakit geçiyō. Gız bi hasta oluyō, bi hasta oluyō. Annesi:

“*Aman Allahım yarabbim.*” doyō. Cı vādēken eycene derinleşiyō. Undan kerı seyisine soruyōlā:

“*Bugızımızı gezdiriken, acaba birisini gördü de aşık mı oldukin?*” doyōlā. Seyisi:

“*Ay u avluya çıktığı zaman her gün bi geyik geliyō. Geyik bi silkiniyō, güzel bi delikanlı oluyō. Unlan oturuyōlā, anlaşıyōlā, konuşuyōlā. Gelmediği zaman üzülüyō çok. Undan oldu.*” doyō. Sōna:

“*Ee sen bu geyiğin yerini biliyōn mu?*” doyōlā. Seyis:

¹⁷ **Kaynak Kişi:** Ayşe Bayram. (75). Bursa- Söylemiş Köyü, 17.01.2017.

“Geyiğin yerini biliyōm. Ağrı dağının tepesinde geyik de tılsımlıymış. Ama nasī çıkıcām bilmem.” doyō. Padişah:

“Valla ben sana bir at verēm adı Kamer tay. Bu kamer tay ile sen ağrı dağının tepesine uç.” doyō. Neyse seyis Kamer tayın üstüne biniyō. Doğru Ağrı dağının üstüne uçuyō. Hemen geyik unu garşıloyō. Seyis aldığı yüzüğü çevirince Ağrı dağının tepesinde geyik filiz gibi bir delikanlı oluyō. U da hasta olmuş orda. Seyis:

“Neden hasta oldun?” doyō. Delikanlı:

“Filan padişahın gızıylan evlenecektim. Evlenemedim. İşte undan kerī òle oldu.” Doyō. Seyis:

“Beni filan padişah gönderdi onun da gızı hasta gel binelim şu Kamer taya uçalım. Seni padişahın gızına götürcēm.” doyō. “Tamam” doyō.

Kamer taya biniyola ikisi. Doğru padişahın sarayına geliyōlā. Seyis:

“İşte istediğiniz oğlanı getirdim Sultanım.” doyō. Gız şöle bi bakıyo:

“Tamam babacığım, benim sevdiğim oğlan işte bu. Ben bunlān evlenmek istoyōm.” doyō. Undan kerī Padişah:

“Tamam gızım sen iyi ol ben de sana söz veriyōm bu geyiklen, bu ceylanlan ben seni evlendircēm.” doyō.

Gız da eyi oluyō. Yüzüğünü çevirdiği vakit geyik güzel bi delikanlı oluyō. Undan kerī kırk gün kırk gece bi düğün yapıyōlā. Unlā ermiş muradına biz çıkalım kerevetine.

15. BEYOĞLU’NA NİSPET¹⁸

Hade bi varımış bi yokmuş... Allah’ın gulu pek çokmuş. Bi hanenin birinde bi horoz varımış. Gübürlükte, “önceden gübürlüklē varıdı” her gün eşiniyōmuş. Eşiniken eşiniken bi on para bulmuş. Ordan da Beyoğlu saat altı da işine gidiyōmuş. Horoz ötüyōmuş:

“Üüüüğğüürrüü üüüğğüürrüü

¹⁸ Kaynak Kişi: Ayşe Yorulmaz. (70). Bursa- Söylemiş Köyü, 15.01.2017.

Ben bi on para buldum

Beyoğlu'na nispet, ” dōyōmuş.

Beyoğlu akşamı zor yapıyōmuş. Geliyōmuş evine gene. Gene ertesi gün geçēken horoz eşiniyōmuş. Gene para buluyōmuş:

“Üüüüğğüürrüü üüüüğğüürrüü

Ben bi on para buldum

Beyoğlu'na nispet

” doyōmuş. Sōna Beyoğlu:

“Ay bu horozun bōle bana laf sokmasına dayanamacām ben bunu kestircēm.” demiş. Neyse bi insan buluyō. Horozu tutturuyō horozu kesēken horoz ötüyō:

“Üüüüğğüürrüü üüüüğğüürrüü

Ne güzel çakıcık

Beyoğlu'na nispet, ” doyō. Beyoğlu:

“AllahAllah kesiliyo daha hala bana nüspet yapıyō bu. Napam Allah'ım yarabbim,” doyō. Hemen horozu yolduruyō. Neyse hemen su goyōlā ocağa. Horozu suyun içine atıyōlā. Horoz suyun içinde bağırıyō:

“Üüüüğğüürrüü üüüüğğüürrüü

Ne ıccacık hamamımış

Beyoğlu'na nispet, ” doyō. Beyoğlu:

“Bunu yolun paklayın hemen gaynadın.” doyō. Neyse yoluyōlā, yıkayōlā, paklayōlā goyuyōlā aygaza. Horoz gaynaken tencerenin içinde bağırıyō gene:

“Üüüüğğüürrüü üüüüğğüürrüü

Üç aşarı beş yukarı bende bilmoyom ne gaynoyo

Beyoğlu'na nispet, ” doyō. Beyoğlu:

“*Amanın gaynoyō daha hala çenesi durmadı bunun Allahım napam yarabbim.*”
doyō. Neyse bunu gaynadıyōlā. Pilav bişirmelēni söyloyō. Hemen pilav bişiriyōlā.
Pilavın tepesine horozu otutturuyōlā güzelce bütüncək goyuyōlā. Horoz:

“*Üüüüğğüürrüü üüüğğüürrüü*

Ne güzel tepecik

Beyoğlu’na nispet,” doyō.

Neyse toplaşıyōlā gāli sabrı galmoyō yime başloyō. Alıyō yirken yirken bikaç
gaşık sōna:

“*Üüüüğğüürrüü üüüğğüürrüü*

Ne daracık sokağımış

Beyoğlu’na nispet,” doyō

“*Aman yarabbim yaresulAllah gene bana nüsbet yaptı bu,*” doyō. Bir saat
geçiyō, iki saat geçiyō Beyoğlu’nun ganına bi ağrı giriyō. Hemen doktora götürüyōlā.
İlaç veriyōlā, bilmem ne veriyōlā yok geçmoyō. Undan sōna bi tuvalete gidiyō. Horaz
gene ötüyō ordan:

“*Üüüüğğüürrüü üüüğğüürrüü*

Beyoğlu’nun götü yırtıldı

Benim canım gurtuldu

Beyoğlu’na nispet,” doyō. Diri diri bırakıyō, gaçıyō horoz. Ermişmiş horoz.

16. İŞ DEĞİŞİMİ¹⁹

Bi vamiş bi yokmuş... Allah’ın gulu pek çokmuş. Bi garı gocala varıymış. Undan
sōna Adam pek hayınmış. Aman ne hayınmış ne hayınmış. Garı da usluymuş. Adam her
gün çifte gidemiş. Çiftr gidince gelirmiş, dermiş:

“*Hanım goyunlara ot vedin mi, su vedin mi?*” dermiş. Kadın da:

¹⁹ **Kaynak Kişi:** Ayşe Yorulmaz. (70). Bursa- Söylemiş Köyü, 15.01.2017.

“Ay şimdi vercem” dermiş.

Bir gün iki gün değil beş gün garı böyle dayanamamış demiş ki:

“Aman bir dönüm ye sürüyon. Yarım dönüm bugdey ekiyon. Ben gidem. Sen ertesi gün evde gal ne olur. İşlemizi değişelim.” demiş. Adam da:

“Tamam.” demiş. Garı:

“Ama yarına fazla iş yok. Turşu gurulcak. Ben bübeleri topladım. Turşulamız gurulmadı gış geliyō. Ne yicēz ne içcēz. Ekmek yoğurdum. Biz köylüyüz. Fırına odun alamadın ama çekēsın. Yekmeği yapāsın. Etlē pahaya çıktı. Gaz da yımartladı on dane. Gaz gork oldu. Gazı da basdır gışın yiriz çoluk çocuk. Gazı da basdır. Undan sōna gız bübeleri getimiş, kelemeleri toplamış ama turşu gurulmadı. Turşuyu da gur. Zaten fazla bi iş yok. Bi de bana içli bide yapıvē. Ben buğdeyi ekēm, gelēm. Çayınan ayrannan içli bideyi yiyēm ben senden başka bi iş istemoyom.” doyō. Adam:

“Aman fazla iş yok dedin ama neyse” doyō.

Sabah oluyō. Garı galkıyō, hayvanları yemleyō güzelce. İki teneke de buğdey, arpa goyō tohuma gidiyō. Adam da evde galyō. Garı gitmeden de ekmeği yoğuruyō. Adamın anca uykusu dağılıyō. Undan sōna adam:

“Gidēm şorda Ahmed Ağa, Mehmed Ağa gayfeyi açmıştır. Gidem de bi bardak çay içēm gelem. Undan sōna işleri sıra sıra yaparım fazla iş yok zaten.” doyō. Gayfeye gidiyō:

“Oo Ahmed Ağa nerde galdın böyün Ahmed Ağa, hiç gözükmedin. Oo Mehmed Ağa nerde galdın?” dēken iki bardak undan çay, iki bardak ötekinden saat 11’e geliyō. Adam aklından geçiriyō:

“Garı bana ekmek yap dedi, içli bide yap dedi, Şimdi öğlen oluyō garı tohumdan gelir” doyō eve geliyō.

Hafif hafif de gış önü yağmur çilemē başlayō. Garı da odun almamış fırına Emek tekneden daşıyō. Gidem şordan bi kucak odun alām da gelem fırını yakām sōna işimi yoluna sokarım doyō. Neyse odunla yaş. Acıcık ordan bi kâğıt buluyo. Fırını yakıyō. Fırın sönmüş odunla ıslak zaten. Adam:

“Ayy boş gidip gelceme garı dediydi ineği sağdım, iki üç gün biriktirdim acık sade sağı yapalım dediydi. Yayığı döv dediydi. Unuttum ben unu tüh napan Allah’ım yarabbim. En iyisi boş gidip gelmeyem.” doyō.

Yayığı güzelce goyo sırtına bağloyō. Gidēken geliken fırın söndü deye şōle eğiliken fırını üfürme ne gadan yayık varısa, uyluklā, sade yağları fırının içine dökülüyō. Adam:

“Ah garı başıma sıçā benim. Napam Allahım ne iş görçēm bilmem.” doyō. Eve gidēken bakıyō gaz yatıyō. Adam:

“Garı gazın yımartalanı goy dediydi. Havaya bu gaz borda yatıyō. Yımartaları getirēm altına dökēm işin biri bitsin.” doyō. Getiriyō gazın altına yımartaları döküyō. Ekmeği unuduyō, gālī ekmek teknedden daşıyō. Adam:

“Ayy garı bana dediydi ki turşuyu gur. Ah bübele de ziyan olcak. Her şey pahaya çıktı, ateş pahasına. Gidem tavandan fıçıyı indirēm.” doyō. Tavandan fıçıyı indiriyō. İki bakır su döküp yıkayō. Fıçı, gurumuş iki senedir turşu gurulmadığı için. Budak deliklēnden “şar şar şar” sulā akıyō. Adam:

“Aman bu gaz borda havaya yatıyō.” doyō. Gazın gagağnı büküyō büküyō budak deliğine kakıyō. Gaz orda debelenirken debelenirken ölüyō. Adam:

“Ah Allah’ım, gaz ölmüş garı başıma sıçā. Yımartala bali düzgün çıksın, üstüne oturām.” doyō. Yımartalan üstüne oturuyō. Adam seksen okkaymış. Yımartla gırılıyō. Hepsi gırılıyō. Eskiden adamlā içlēne goca goca gömlek geyelēdi. Gömleğin etekler sarı yımartı oluyō. Adam:

“Ah napam Allah’ım yarabbim, garı başıma sıçıcak şimdi, çekişcek” doyō.

Hafifte güneş çıkıyōmuş. Bōle eşşek öldüren güneşi. Güneşe doğru kendini bōle dayayō güzelenek. Orda da sürtük köpeklē gardan ekmek bulamoyōlā. Neyse geziniyōlā, tozunuyōlā. Bişey bulamayınca napsınlā. Adam orda sarı yımartanın, cılık yımartanın kokusuna adamın sen etleni her şeyleni koparıyōlā, yiyōlā. Öle dēken garı geliyō. Garı:

“Aman adam valla öldüm. Şōle bana bi bide ve. İçli bide falan da istemem üstüne yağ sürcēm, oturcām yicēm.” doyō.

“Nereye pide, nereye gaz, nereye turşu, her şeyle şõle bi kenāda galsın benim dakımlā da gitti.” doyō. Masal da bitiyō gidiyō. Bunlā gālî garı goca güzel bi geçiniyōlā birbirlēne hiç çekişmoyōlā.

17. ÜÇ KIZLAR²⁰

Bir varmış bir yokmuş... Allah’ın gulu pek çokmuş. Bi üç gardeşlē varımış. Undan sōna bi danesi pek güzelimiş. Padişah da hiç evlenmemiş. Gızın birini görüyō buna âşik oluyō. Annesine bubasına doyō ki:

“Gidin şu gızı isteyin bana.” doyō. Neyse gidiyōlā bu gızı istoyōlā bunlā yüzük dakınıyōlā. Bi gün iki gün dēken, bi gün dōyō padişah:

“Böyün köyde ne gadan ev vasā garanlık olacak. Ben hiç ıışık görmecēn.” doyō. Neyse padişahın vezirleri tek tek geziyō. Evin birinde azıcık ıışık gözüküyō. Dinloyōlā ne gonusuyō deye. Goca gız dōyō ki:

“Allah’ım beni padişahım duysa da beni kasap dükkanına verse, et pahaya çıktı doya doya et yisem.” doyō. Hemen kapıyı dinleyen veziri unu yazıyō. Ortanca gızı da doyō ki:

“Padişahım beni duysa da beni ekmek fırınına verse, doya doya simit ekmek yisem, topalak pide yisem.” doyō. Tamam unu da yazıyō veziri. Padişaha nişan olan üçüncü güccük gız da:

“Beni padişahım duysa beni kendine alsa, duvak günü patinlēni geyerken ensenine bi tokat vursam.” doyō. Unu da yazıyōlā gidiyōlā. Vezirle padişaha listeyi gösteriyōlā. Padişaha:

“Kimsenin ıışığı yoktu sadece bunlān ıışığı varıdı. Bunlān goca gız bunu dedi, ortanca gız bunu dedi, güccük gız bunu dedi.” doyōlā. Padişah:

“Güccük gız cellathık. Nerdeyse onu götürün dağa kesin ganlı gömleğini bana getirin gösterin. Ötekini kasap dükkanına yerleştirin, ötekini de ekmek fırınına yerleştirin diyor. Sōna u gızı alıyōlā, götürüyōlā kesme. Ama gız pek güzelimiş bi dane gıyamoyōlā. Kendi kendilene:

²⁰ **Kaynak Kişi:** Ayşe Yorulmaz. (70). Bursa- Söylemiş Köyü, 15.01.2017.

“*Napalım napalım,*” doyölâ. Ordan bi gugukçuk geçiyö. Guşlâ geçiyö. Unu kesiyölâ gızın gömleğine ganını sürüyölâ. Söna da gızı tikenin dibine bırakıp padişahın yanına geliyölâ. Padişah:

“*Naptınız, kestiniz mi?*” doyö. Vezirlê:

“*Kestik,*” doyölâ gömleği veriyölâ. Padişah gömleği görünce:

“*Hah şöle rahatladım, iyi oldu.*” doyö. Padişah onu kesdiriyo ama döşeklere düşüyo. Söna ertesi gün fakirin birinin odunları galmamış evde. Çocukları da yokmuş. Garısı gocasına dōyö ki:

“Git böyün çalı çırpı topla. Hava serteldi, odun yok.” doyö. Gocasını dağa yolloyo. Adam odun toplarken toplarken çalının dibinde ayın on dördü gibi bi gız görüyo. Büzülmüş orda oturuyömuş. Adam:

“*Ah gızım, napıyon borda?*” doyö. Gız:

“*Hiç oturuyöm dede.*” doyö. Dede:

“*Ah be gızım, bizim hiç gızım yok. Ben de odun toplama geldim sen bizim gızımız olur musun?*” doyö. Gız:

“*Olurum dede.*” doyö. Neyse bi gucak da gız toployo, dede de toployö. İki gucak odun yapıyölâ, eve geliyölâ. Garısına bağırıyo:

“*Bak hem odun gettim hem gız gettim sana. Ne gadan güzel.*” doyö.

Bir gün iki gün geçiyö padişah döşeklere düşüyö. Vezirleri sağa sola anons ediyölâ.:

“*Padişah döşeklere düştü. Ne oldu epeyi adamdı. Ne oldu birdenbire, napsaz acaba ne etsez acaba,*” doyölâ. Doktor getiriyölâ, doktor da çare bulamoyö. Söna bunlâra padişah şöle doyö:

“*Ne gadan kövde gız varısa yarın benim balkonumun önünden sıra sıra geyinip geçicek. Benim gözüm gönlüm u zaman açılır mı bilmem.*” doyö. Neyse hemen bi hocaya söyloyölâ. Köy kehyasına bağıttırıyölâ:

“Ne gadan gız varısa geyinceklē, guşancaklā. Padişahın kapısının önünden geççeklē. Padişah da balkona çıkıp bakcak u zaman belki açılır.” doyōlā.

Neyse herkes geçmek için pahalı pahalı gadife kıyafet alıyō. Zengin soylulā topuklu ayakkabı alıyōlā. U fakir gız da anasına:

“Ben de geçiverem.” doyō. Annesinlen bubası yeni evlatlık almış zaten. Anasī:

“Ah yavrum biz fakiriz bizim bi şeyimiz yok ki.” doyō. Gız:

“Olsun unlan ki gadife olsun benimki basma olsun. Ama bi renk olsun benim ki. Şōle yeşillim olsun. Ayakkabım yeşil, başımdaki grebim yeşil, üstümdeki espabım yeşil olsun. Hepsi bir örnek olsun.” doyō. Anasī:

“Tamam.” dōyō gıyamoyō. Evlat bu seviliyō. Neyse padişahın da goltuklana giriyōlā, balkona çıkarıyōlā. İkindinden sōna bōle herkes geçmē başlayō. Köyde ne gadan gız varısa geçiyō. Altınları, bilezikleri olanlā, en iyi elbise geyenlē en öne geçiyō. U gız fakir olduğu için en arkaya galıyō. Neyse geçiyōlā geçiyōlā padişah bakıyō bakıyō en son yeşilliyi görüyōsōna:

“Yeşilim yeşilim

Yeşilim ah aman

Yeşilim olmadan yaşayamam,” doyō. Padişahın gözü yeşillide galıyō. Vezirlē:

“Ohhh oh padişah kendine geldi. Bi doktor getirin padişahın gözleri açıldı. Ateşi de düştü gibi oldu.” Doyōlā. Doktor geliyō bakıyō ateşi kırk beş dereceden aşara düşüyō. Gene Vezirle:

“Uu amanın padişah eyi olcak. Böyün tam eyi olamadı. Gızla yarın gene geçsinlē.” doyō. Padişahın sözü dinlenmez mi hemen duyuruyōlā. Ertesi gün gene geyiniyōlā. Bu sefer de gız anasına:

“Herkes nasī aldırısa aldırısın ben mavi renkten geçemem. Benin her şeyim mavi olsun.” doyō. Anasī bubası gız gırılmasın deye borç dert gıza alıyōlā. Gene zengin soyları en öne geçiyōlā, gene gız en arkaya galıyō. Padişahı da goltuk deyneklenlen çıkarıyōlā, başloyō bakınma. Bu sefe dünkünü gördü ya yeşilliyi, şimdi de maviliyi görüyō. Mavili geçēken en arkadan gene padişah:

“Mavili mavili mavi çiçek

Mavilim buradan geçecek,” doyō. Bunu gören vezirlē:

“Padişah böyün goltuk değnekleni de attı. Valla böyün ta bi başka. Rengi geldi. Gızlā bi gün ta geçsinlē” deye gene duyuruyō. Gız:

“Anne, buba ben sizi pek hırpaladım bugün de geçiverem. Ben arkadaşlamdan ayrılmayam. Bu sefer de allı olsun. Her şeyim tütek allı olsun ayakaplam, gırebim, üstüm, başım allı olsun.” doyō. Neyse padişah gene ikindi sōnasını zor bekloyō. Balkona çıkarıyōlā padişahı. Zengin gızlā en öne geçiyō, gız gene en arkaya galıyō. Padişah gene bakıyō bakıyō bakıyō:

“Ah allım allım

Allım benim olsun

Bugün allım benim olsun,” doyō. Padişah goltuk deyneklēni de fırladıyō.

“Vezirlē bunu görünce padişah böyün eyi oldu. Bi de iştahı düzelivese eyi olsak.” doyōlā. Napalım napalım, bikaç dane çok bilgiç varımıç. Unlā:

“Her evden bi tas çorba isteyelim. Belki iştahı açılır.” doyōlā. Gālī zengin olanlā dilberim baldo piriçleden alıyōlā. Gene zengin soyları sade yağı gavıryōlā. Eyi çinga tenceynen bōle borcamlanan çorbalā gotürüyōlā. Undan sōnacazım u gız da:

“Ah annecazım biz de çorba götürüvesez arkadaşlamdan ayrılmasaz.” doyō. Anasī:

“Ah be gızım hekeş sade yağı gavırıyo bizim tarnadaımız bile gıt.” doyō. Gız:

“Olsun tarna çorbası olsun. Belki yağlıdan padişahın göynü dönē. Belki sadece çorba isdoyō.” doyō. Anasī:

“Ah gızım nereye gocanız, çingası düşük bi çinga tencere vā” doyō.

Yapıyōlā tarna çobsasını una goyuyōlā. Yağı yok duzu yok. Ama gız nişan yüzüğünü çıkarıyō çorabın içine atıyō. Neyse padişaha gālī en birinci çorbalā en iyi tencerele iştahı açılsın deye getiriyōlā. Padişahın eline bi gaşık veriyōlā, garşıtırıyō. Padişah:

“*Uuu galdırın galdırın yağlıdan göynüm döndü.*” doyō. Gırk dene gızın çorbasını gariştiriyō gariştiriyō. En arka tarna çobrası geliyō. Şöle bi gariştiriyō padişah “*şingirt*” ediyō. Bakıyō içinde nişan yüzüğü vā. Hemen yüzüğü alıyō gızı tanıyō. Tarna çorbasına veriyō gaşığı. Padişahın iştāğı düzeliyō. Amanın neyse köye anons ediyōlā:

“*Hekes tenceresini almā gelecek, herkes tenceresini alma gelecek.*” deye. Gāli geliyō herkes, doyō beni mi beğendi acaba öteki doyō beni mi beğendi. Herkes tenceresini alıyō unlan çingası düşük tencere galıyō. Sōna:

“*Hana bak bi gap galdı, gelsin alsın.*” deye tekrar anons ediyōlā. Neyse gız gitmoyō bubasını kapı alma yolloyō:

“*Git buba alda gel tencereyi.*” doyō. Alıyō.

U tencereyi alan yaşlı adamın arkasından padişah adam gönderiyō. Hangi eve girdiğini öğreniyō. Padişah eyi oluyōgāli gözü göynü açılıyō.

Ertesi gün gıza dünür yolloyō undan sōnacazım. Gıza nişan oluyō. Bi düğün yapıyō gırk gün gırk gece. Duvak günü damat patinlēni geyēken gelin ensesine bi tokat çakıyō. Padişah:

“*Tövbeler tövbesi olsun, büyük konuşmuşum.*” doyō. Bu masalda borda bitiyō.

18. TAN TAN KABACIĞIM²¹

Bir varımış bir yokmuş... Allah’ın gulu pek çokmuş. Bi garı gocalā varımış bunlā iyi mesut geçiniyōmuşlā. Bi gün garıya hastalık geliyō. Neyse garı ölüyō. Bıcikte çocukları varımış.

Undan sōna adam bir gün beş gün dēken evleniyō. Üvey ana oğlanı istemoyō. Her yaptığı gabahat oluyō. Bubası geçmoyō gene evladından ama napsın ya garıyı boşacak ya oğlanı bişey yapcak. Napalım ne edelim bi gün dōyō ki üvey ana:

“*Sen çifte gidiyon nasī olsa bu oğlan da bi sitires atsın. Bu da gitsin senlen berabē. Sürcen bi dönüm iki dönüm ye. Undan sōna hem geze senlen berabē hem arkadaş olur.*” doyō. Adam da

²¹ **Kaynak Kişi:** Ayşe Yorulmaz. (70). Bursa- Söylemiş Köyü, 15.01.2017.

“İyi.” doyō. İkici garıla gıymatlı oluyo. Sabālın garı erkenden gākıyō. Bi poça yapıyō. Önceden pōçalā yapılırdı. Duzlu sodalı pōça...Biçok duz gatiyō içine. Bi avuç duz gatiyō. Neyse Üvey ana:

“*Oralāda belki çocuk acıkır. Pōça yapıvedim sıcacık. Acıkınca verisin eline eğlenir, yir orda.*” doyō. Adam:

“İyi.” doyō. Neyse gidiyōlā oğlan bi saat sōna acıkıyō. Oğlan:

“*Buba ganım acıktı.*” doyō. Bubası:

“*Tamam oğlum anne pōça yaptım dediydi orda bak sarılı, ordan al kopa yi*” doyō. Oğlan acık yirken uçuk yirken pōçayı bitiriyō. Pōça da susadıyı oğlanı. Neyse oğlan:

“*Buba susadım ben*” doyō. Bubası:

“*Oğlum bi evrek ye galdı zaten*” doyō. Oğlan:

“*Buba ben çok susadım.*” doyō. Undan sōna bubasının da ilmi birmiş anasınnan. Neyse çifti bitirmeden buba:

“*Bak diii orda çeşme vā. Oraya gidelim.*” doyō.

Gidiyōlā gidiyōlā, oraya su arayōlā boraya su arayōlā yok. Su bulamoyōlā. Neyse oraya çevizin dalına gocaman bi gabak goyuyōlā. Önceden gabaklā varıdı su gabakları, unu bağloyōlā. Bubası dōyō ki:

“*Oğlum ben götürren hayvanları bağlayam gelem. Şimdi bardan su akıcak. Bu gabaktan içesin,*” doyō. Bi yel çıkıyō acı yel. Akşam oluyo. Bubası da oğlanı orda bırakıyo geliyo. Oğlan ağloyo. Su yok susuzluktan. Gabakta bōle “*tan tan*” ötüyomuş. Oğlan:

“*Tan tan kabacığım, beni bırakıpta giden bubacığım,*” doyō. Oğlan ağlayō. Akşam oluyō. Çocuk susuzluktan farıyōgālī bōle her yeri su görüyō. Yok! Ordan ayılā geliyōlā, gurtlā geliyōlā çocuğu bi gōmadan yiyōlā.

Ertesi gün bubası, buba değil mi gene:

“*Ah bu oğlan naptı bilmem cevizin dibine bağladı gabağı geldim.*” doyō. Garı:

“Oğlanı işey yaptın mı?” doyō. Bubası:

“*He godum ben orda*” doyō. Neyse sabah oluyō. Adam bi gidiyō çocuğun çamaşırları galyō. Gurtla bi gomadan yiyōlā. Adam dönüyō, eve geliyō. Garısına:

“*Gırk satır mı istoyon gırk katır mı?*” doyō. Gariyi bi atın guyruğuna bağlayō. Doğru memleketine gönderiyō. Üvey analar bōle yapıyo, bu gudan işte.

19. HİÇ²²

Bi varımış bi yokmuş... Allah’ın gulu pek çokmuş. Bi padişah bi de keloğlan varımış. Keloğlan demiş ki:

“*Oğlum git bi torba duz alda gel, hiç alda gel. Lokum yapām dağıdalım bak oğum anamız öldü bubamız öldü hayır yapamadık.*” demiş. Keloğlan:

“*Tamam.*” demiş.

“*Unutma oğlum vaktinlen gel yapalım.*” demş.

“*Tamam.*” demiş. Sōna:

“*Hiç, hiç, hiç,*” deyelek gidiyōmuş. Gidēken gidēken balıkçılara rasloyō. Balıkçılā da temcitten sōna uyumoyōlā. Hamsi yirmi beş lira dēken çok balık tutalım dēken başlāna dikiliyō bi ezrail gibi söloyō:

“*Hiç, hiç, hiç,*” deye. Balıkçılā da:

“*Ne yapıyōn sen gardaş biz boraya balık tutmā geldik. Sen bizim betimizi bereketimizi alcān, neden bōle yapıyōn hiç denir mi,*” doyōlā. Sōna bi ton sopa atıyōlā buna. Sōna keloğlan:

“*Ee ne deyēm,*” doyō. Balıkçılā:

“*Beş onu birden beş onu birden desin. Bizim ağlamız balık dolā.*” doyō. Undan sōna keloğlan:

“*İyi madem beş onu birden beş onu birden derim.*” doyō. “*Beş onu birden beş onu birden*” deye deye gidēken bi camiye denk geliyō. Galabalık görüyō orda da:

²² **Kaynak Kişi:** Ayşe Yorulmaz. (70). Bursa- Söylemiş Köyü, 15.01.2017.

“Beş onu birden beş onu birden,” doyō. Ah aman Allah’ım ordan bi danesi çıkıyō:

“Biz bi danesine dayanamoyōz. Sen beş onu birden doyōn. Biz nasī dayancaz cenazeye,” doyō. Keloğlan:

“Eee ne deyem.” doyō. Adamlar:

“Allah rahmet eylesin, Mevla rahmet eylesin desin. Başınız sağolsun desin. Cenazeye öle şeylē söylenir.” doyō. Keloğlan:

“İyi Allah rahmet eylesin, mevla rahmet eylesin.” deye deye gidiyō. Ordan iki köpek dögüşüyōmuş. Dögüşürken başlana gidiyō:

“Allah rahmet eylelsin, mevla rahmet eylesin.” doyō. Ordan biri:

“Köpeklere öle denir mi, köpeklere hoş köpek dēsin. Bilmem ne gara köpek desin sōna köpekleri ayırısın,” doyō. Sōna keloğlan:

“İyi hoş köpek, boş köpek, pis köpek” deylek gidēken undan sōna padişahın garıları geyinmişlē guşanmışlā zengin yerin insanları sürünmüşle çekinmişle gidiyōmuşlā. Undan sōnabizim keloğlan:

“Öf ne kokuyō, pöf ne kokuyō,” deyelek garlara boyna laf sokuyō. Unla da çıkıyō topuklu ayakkapları veri veri veriyōlā bi ton sopa atıyōlā. Ne deyem doyō keloğlan:

“Ah ne güzel kokuyō, oh ne güzel kokuyō,” desin doyōlā. Garılā öğrediyōlā buna.

“Eyi.” Dōyō gidiyō. Gidēkengidēken çöp bidonun önünedikiliyā:

“Oh ne güzel kokuyō, oh ne güzel kokuyō,” doyō. Ordan adamın biri geçiyōmuş:

“Ulan çöpün içinde binbir türlü öteberi vā. Oh ne güzel kokuyō denir mi? Kokan şey bu. Öf ne kokuyō, pöf ne kokuyō desin.” doyō. Ordanadam dericinin yanınagidiyō. Herif derilēden para kazanıyō deriyi yapıyōmuş, ediyōmuş u sıra. Orda gene keloğlan:

“Öf ne kokuyō, pöf ne kokuyō, pis kokuyō,” deye dikilmiş başına boyuna unları sōloyōmuş. Adam ordan alıvemiş derinin çımkısını veri veri veriyō buna, veri veri veriyō buna. Ne deyēm doyō Keloğlan:

“Hiç bişey demeden geçip gidesin.” doyō. Ama bi ton sopa atıyō derici buna. Keloğlan gene soruyo:

“*Ne deyem*” deye. Derici:

“*Hiç bişey denemden geçēsın.*” doyō.

“Ayy bene hiç alcaydım. Anam bana hiç temmih ettiydi” doyō. Gidiyō gālî duzu unuduyō. Hiç bişey almadan eve gidiyō anasî da yatıyōmuş:

“*Ah amanın oğlan gelecek benim duzu getircek. Oğlan benim hiç getircek.*” doyōmuş. Oğlan sallana sallana geliyō her yerigök bere içinde. Anası:

“*Hana oğlum hiç getimedin mi?*” doyō. Oğlan:

“*Yok alamadım getiremedim.*” doyō. Sōna da yatıyōlā dinleniyōlā. Masal da bitiyō, gidiyō. Lokum da galyō, hepsi galyō.

20. AHMED AĞA VE İKİ BAGAS²³

Bir varmış bir yokmuş... Allah'ın gulu pek çokmuş. Bi iki bagaslā varmış bi de akıllı Ahmed Ağa varmış. Ahmed Ağa bir gün iki gün parasız pulsuz gezēken garıya doyō:

“*Ve şu sarı lirayı eşşeğe yutturām, ben unu bazara götürēm. Dünyanın parasını kazanırız.*” doyō. Olurdu olmazdı dēken neyse veriyō garı sarı lirayı attāsın çevirsin deye. Bu da eşşeğe yutturuyō. Götürüyō, günlēden de saliymiş. Hayvan bazarına götürüyō, satma galkıyō. Neyse eşşek orda eşemē gākıyō. Neyse eşeyō bi bakıyōlā, sarı lira çıkıyō bagaslā da görüyōlā unu garşıdan bakıyōlā. Bōle eşeloyō eşeloyō eşşek eşedikçe eşeloyo eşeloyo içinden sarı lirayı buluyō. Bagaslā da görüyōlā onu. Kendi kendilene:

“*Ah napuyo bu bilmem*” diyōlā. Ahmed Ağa'da bağırıyo:

“*Ah aman benim eşşek altın eşedi, benim eşşek altın eşedi*” deye yayın ediyō. Bikaç kişilē görüyō garşıdan iki bagas da görünce gene kendi kendilene:

“*Biz bu eşşeğe sahip çıkalım, biz bu eşşeği alalım.*” doyōlā. Sōna iki bagas:

²³ **Kaynak Kişi:** Ayşe Yorulmaz. (70). Bursa- Söylemiş Köyü, 15.01.2017.

“*Ee Ahmed Ağa biz valla bu hayvanı almā geldik. Senin eşşeğin methini görünce bōle eşeyişini görünce senin eşşeğine sahip çıkıcaz. Biz bunu alalım, ille bunu bize vē.*”
doyōlā. Ahmed Ağa:

“*Yok veremem. Bu benim elim ayağım. Her gün bi sarı lira, her gün bi sarı lira ben bak işimi düzeldiyōm. Evimi idare ediyōm. Veremēm, ne vēseniz bile veremem.*”
doyō. İki bagas:

“*Ne olur sen gene bulursun, alırsın.*” deye Ahmed Ağa’nın gönlünü yapıyōlā. Eşşeği bundan alıyōlā. Alınca bagaslā Ahmed Ağa’ya soruyola:

“*Senin eşşek ne yir ne içē?*” Ahmed Ağa:

“*Benim eşşeğin valla fazla masrafı yok. Bi gazan arpa doldurcānız, bi gazan da su doldurcānız. Evleniz iki gatlı altınızdaki dama boş bırakcānız. Hayvan girdikçe çıkdıkça yicēk, içcēk, eşecek, dolcāk her yē. Siz de ara ara evlēniz iki gatlı altından bi tattasını galdırcanız bakcanız ara ara. Bakam ne gadan birikti deye. Ama eşşeğin yanına bir hafta gitmecēniz. Şōle bi biriksin.*” doyō.

Neyse üç gün geçiyō beş gün geçiyō bi haftayı bekleyemiyōlā bunlā iki bagaslā. Tahtanın arasından bi bakalım doyōlā. Ne gadan birikti deye. Undan sōna arasından şōle bi bakıyōlā güneş gibi bi şey parloyō. Parlayınca bunlā dam altın doldu diyōlā. U gadan altını nereye sıkıştırıcak deyip inip alma gidiyōlā:

“*Açalım dam kapasını üleşelim.*” doyō bagas gardaşın biri. İniyōlā kapıyı açıyōlā bi bakıyōlā ki bi de ne görsünlē eşşek ölmüş. Eşleşmişlē deşleşmişlē ne altın vā ne bi gurus para vā.

“*Ah Ahmed ah yaktın bizi, bizden başka yapcağın insan yok muydu? Gidelim de biz şuna bi hesap soralım.*” doyōlā. Neyse gidiyōlā evlēni biliyōlāmış kapıyı çalıyōlā. Garısı çıkıyō:

“*Hoş geldiniz,*” doyō. İki bagas:

“*Valla biz hiç gelmecez. Ahmed Ağa’yı arayoz biz nerde u?*” doyōlā. Garısı:

“*Filan yere çifte gitti u.*” doyō. İki bagas:

“Eyi.” doyōlā. Hade gidiyōlā Ahmed Ağa’yı buluyōlā. Golay gelsin, hoş geldin beş gittin acık oturuyōla ediyōlā. Eşşek şöleydi bōleydi doyōlā. Hiç Ahmed Ağa orayı bahsettirmoyō. Hemen iki bagasa:

“*Valla ganımız acıktı. Biz eve gidelim. Ben sizin güzelce garnınızı doyurām.*” doyō. Yanındaki davşanın da gulağını büküyō:

“*Git tepsi mantısı açsın garı, guru fasille bişirsin, miyane helvası yapsın.*” doyō. Arkadan bunlāra:

“*Siz benim misafirimsiniz. Ben sizi doyurcām sulacām öle yollacām.*” doyō. Olmaz falan doyōlāama sen ne melazım “dü çek dü çek” bunlā önlü arkalı bagaslānan eve geliyōlā. Eve gelince bakıyōlā tavşan ocağın başında, öteki kaçmış gitmiş. Bagaslā geldi sannediyo. Neyse Ahmed Ağa gariya doyō:

“Sıfrayı gur, bak misafirlem vā benim nerleden geldi. Uzak yoldan geldiler sıcacık ısıt yimekleri de yiyelim.” doyō. Neyse yemekle bi geliyō aynı tarladayken davşana tembih ettiği söylediği yimeklerle aynı. Neyse yiyōlā içiyōlā iki bagaslā sōnra Ahmed Ağa:

“*Biz senin davşanı alma geldik. Huyunu hünerini beğendik. Biz sahip çıkıcaz.*” doyō. Ahmed Ağa:

Yok, nasī verem ben bunu. Ben çifte gidiyō. Aç gidiyōm tok geliyōm. Davşanın gulağını büküyōm. Oh hazırda geliyōm eve gelince yemekle olmuş. Davşan söyloyō yimekleri yaptırıyo. Bu davşan benim elim ayağım.” doyō. Undan sōna olurdu olmazdı, bagas:

“Sen gene bulursun” doyō. Ahmed Ağa:

“Olmaz benim filan yere ödeceklēm oluyō, alcam oluyō, vercēm oluyō. Ben her gün gidemoyōm ki davşanın gulağını büküyōm, boynuna dakıyōm parayı, yatırıyō getiriyō. Hiç sıkıntı yok.” doyō. İki bagaslā:

“Ay ille bu davşanı alalım, kaç istoyōn sen buna?” doyōlā. Ahmed Ağa:

“Filan gadan,” doyō. Olurdu olmazdı dēken bunlā davşanı alıyōlā. Eve gidiyōlā. Eve gidince bunlā kendi kendilēne:

“Filan yeden filan gadan gurbanlık aldık, paralanı veremedik. Bu parayı davşanın boynuna bağlayalım, yollayalım.” doyōlā. Neyse davşana bağlayıp yolloyōlā. Sōna ne para geliyō ne pul geliyō. Davşan gidēken bi hoployō bi zıployō gidiyō dağlara bayırlara. Parayı da uçuruyō, yırttırıyō, bitiyō, gidiyō. Bi telefon geliyō ikincisi gün:

“Nerde galdi filan gadan para, bak icra gelecek evinize filan yapcak” deye. İki bagas:

“Ah amanın biz yolladık ya davşanlan size,” doyola. Arayan:

“Davşan para mı getiri!” deye iki bağası bi haşloyō. Sōna:

“Ah Ahmed Ağa yaktın bizi Ahmed ağa. İkinci oldu bu napalım biz bunu. Valla bu sefer elimizlen boğucağımız geliyō.” doyōlā. Ahmed Ağa da dōyō ki:

“Valla ben bunlāra ikinci gazık attım. Bunlā bu sefer geliselē hak peygamber dedirtirmeden bana zarar yapalā. Napam napam Allah’ım,” doyō. Evde gocaman bi erkek gulileri varımış. Erkek guliyi yılbaşında kesceklemiş. U gün kesiyōlā. Gulinin gursacağına güzel gan dolduruyōlā. Garının goynuna bağlayōlā. Sōna garına:

Bak bi de gaval aldım. Ben bunlā gelince seni bıçağınan kescem. Gavalınan “düttürü düttürü” yapcam sen bōle engas uyanır gibi gakıcan. Uykudan uyanır gibi. Bunlārı biz bastıralım. Çünkü unla bu sefe beni öldürülē.” doyō. Garısı:

“Tamam.” doyō. Neyse adam çifte gidiyō. Undan sōna gene geliyōla bunlā. İki bagas:

Layn Ahmed Ağa napıyōn ne ediyōn?” Doyōlā.

Eyi valla napam şimdi tarlaya geldim. Garıya dedim böyün yatırma yimeği yap dedim, filan yap dedim. Eve gidelim.” Doyō. Sōna eve geliyōlā. Garısı pırasa yimeği yapmış. Ahmed Ağa:

“Bilmem seni ne yaptığım, ben sana yatırma yap demedim mi, sen ne pırasa yaptın!” doyō. Garısı:

“Dolaptan et çıkamamışım yapamadım.” doyō. Ahmed Ağa:

“Valla her zaman bōle yapıyon, bak ağır misafirlem geldi. Valla ben seni böyün kescem.” doyō. Alıyō gurban bıçağını garıyı yatırıyō. İki bagaslā:

“Aman yapma, etme biz ne ile olsa garımızı doyuruz,” doyölā. Ahmed Ağa:

“Olmaz her zaman bu bōle yapıyō. Saymoyō beni” doyō. Yatıryō garıyı goca gurban bıçağınlan *“hars”* deye kesiyō. Gulinin gursağından iki okka gan akıyō.

“Ah alllahım,” deyip üzölüyola iki bagaslā, garının başını yidi deye. Ahmed Ağa:

“Siz bakmayın una ben bi gaval aldım, ohoooo ölüyü dirildir.” doyō. *“Düttürü düttürü”* garının etrafında dönüyō. Gulağından yapıyō, ağzından yapıyō” düttürü dü” deye:

“Şimdi uyanır u bu gaval va mı yok mu. Bu olmasa benim halim harap.” doyō. Garı hapşura hapşura gakıyō. Bunu gören bagaslā birbirlēne:

“Benim garıya guyrık yağından yap dediydim ama yağı köpeğe atmış. En iyisi mi bu gavalı ben Ahmed Ağa’dan alām. Eyce garı baş galdırdı, hakkından gelincek gibi değil.” doyō. Neyse garı gene gakıyō. Yiyola, içiyolā Ahmed Ağa’ya:

“Biz nama geldik önceki zararları unutmak için bu gavalı alma geldik.” doyölā. Ahmed Ağa:

“Oo siz napıyonuz! Ben bu gavalı veri myim, beni hiç saymoyō bu garı. Bu gaval olmasa benim halim harap.” doyō.

“İlle ve bize nolur, bizimkile temelli günlere gidiyō. Ezan okunurken geliyölā.” doyō. Kaça vecen beşe vecen Ahmed Ağa yükünü toplayō bunlādan. Ahmed Ağa:

“Elli milyara veririm, doyō. Çok değil mi falan dēken gavalı alıyölā.

Neyse eve Geliyōla garıya doyō bu:

“Yarın sali ben şehere gitcem. Doğulpaşa yimeği yap, filan yap, dadlı yap, mercimek çorbası bişir. Gelince şöle sıcacık yicem. Aşılā da yemek yime gönlüm almoyō.” doyō. Neyse eve geliyō bakıyō garı hiçbirini yapmamış. Dediğinin birisini bile yapmamış. Garısına:

“Sen valla eyce baş galdırdın. Sen beni hiç dinlemeyon. Ben bu evin insanı değil miyim?” doyō. Getiriyō goca gurban bıçağını garıyı güzelce yatıryō katır katır kesiyō. Undan sōnaalıyō elinde gavalı uyandan düttürü düttürü Ahmed Ağa gibi gulağından düttürü düttürü ağzından burnundan yok! Garının dirilceği yok. Sōna:

“Ah Ahmed Ağa ah yaptın yapıcağını, hanemi söndürdün. Abem duyasa beni napam Allah'ım.” doyō. Neyse canı sıkılıyo gayfeye doğru çıkıyō orda da abeysi dōyō:

“Napıyon,” doyō. Gardeşi:

“Hiç valla iyiyim abey.” doyō.

“U gavalı acık ve bakam sen bana.” doyō.

“Napcan abi,” doyō.

“Sen ve şunu,” doyō. Gavalı alıyō eve gidip gariya dōyō ki:

“Naptın böyün hana benim entariyi gıkamamışın, bak ben böyün filan yere gitcēm. Filan varıdı, pişman varıdı.” doyō. Garısı:

“Sabah yıkarım.” doyō. Gocası:

“Ne sabahı ben sana böyün yıka demedim mi,” doyō. Gardeşi gibi u da kesiyō garısını. U da düttütürü düttürü öttürüyō yok! İkisinde hanesi sönüyō.

Öte yandan Ahmed ağa:

“Eyvahlar olsun valla bu kaçınıcı gāli benim bu yaptığım. Şimdi bunlā geliselē hiç ağzımı bile açtırmazlā. Ben gidēm en iyisi mi filan goyunları çıkāmış. Unun kepenekleni geyem güzelcenek. Ben senin goyunları güdegoyam sen acık dolaş dinlen dērim una.” doyō.

Neyse köprü başında çobanı görüyō. Unun kepeneklēni alıp güzelce geyiniyō. Aynı çoban gibi oluyo. Kendi elbiselēni de çobana geydiriyō. Çobanda aynı Ahmed Ağa gibi oluyō. Neyse Ahmed Ağa gidiyō goyunları kapamā. U çobanda gölde bi ağacın altına oturuyō aynı Ahmed Ağa gibi olmuş. Neyse bu iki bagaslāgeliyō:

“Lan ne yapıyon Ahmed ağa” dēken çoban gonusamadan çuvalın içine sokuyōlā. Ama Ahmed Ağa değil u çobanı sokuyōlā. Ahmed Ağa'nın ötüberisi vā üstünde. Yüzüne bakma bile fırsatları yok öfkelenen. Çuvalın bi bucuğundan biri diğē bucuğundan biri tutuyō. Zıngıl zıngıl ötüyomuş:

“Benim suçum yok. Benim ucum yok. Ben yapmadım.” deye. Çuvalın içinde yırttırıyomuş adam ama yok. Köprünün kenarından atıyolo. Ahmed Ağa da top sahasının ordan gözetloyo bu bagasları. Atıyola sōna iki bagas:

“Hah şöle be gurtulduk hanemizi söndürdü.” doyōlā. Neyse bunlā bi çay içelim şorda doyōlā. Gayfnin önünde çay içēken saat on bir oluyō. Bi de baksala ki Ahmed Ağa gırk goyunlan köprünün başından “pürp çek pürp çek pürp çek” deyelek goca sopaynan kepeneklenen geliyō. Masuz bagaslan önünden geçiyo. Goca bayıra öle ercangilin oraya doru goyunlan bi başı yukada bi başı köprde hepsi ikiz guzulu. İki gardaş bunlā sararıyōlā soluyōlā. Kendi kendilene:

“Naptık biz, dereye attık bunu gırk goyunlan gene gözümüzün önünden geçiyō. Nolcak şimdi, hiç bozgunluk vermeyelim. Biz bunun yanına güzel güzel sokulalım.” doyōlā. Gidyola tam bu goyunları kapayōmuş:

“Naptın Ahmed Ağa,” doyōlā. Ahmed Ağa:

“İyiyim valla Allah’a şükür üstüm başım ıslak şimdi unları çıkarcam. Siz beni köprünün ortasından atmadınız kenarından attınız dereye. Gırk goyun vedile bana. Kenarından atınca gırk goyunun gırk guzusu seksen dene etti. Ama derin yerinden ataydınız iki yüz dene goyun veriyodulā.” doyō. İki gardaş yüzlene bakışyōlā:

“Ah biz kedimizi derin yere atsaz iki yüz goyunlan zengin oluruz. Kapama bile yerimiz yok. Ağmaz dönmez oluruz, zengin oluruz.” doyōlā. Gidiyōlā bunlā şimdi iki gardaş ikisi nerden atalım kendimizi nerden atalım dēken kendi kendilēne Ahmed Ağa:

“Orta yēden atın derin yēden.” doyō. Bi atlayo böyük olan barajında suyunu goyvemişlē, azgın suylanangidiyō. Öteki iki gün bekloyo abem iki yüz goyunlan çıkacak gelecek deye. Sōna gardeşi:

“Aman abim herhalde toparlayamadı goyunları. Ben de atam kendimi de iki yüz olmasın yüz olsun yüz olsun. Ben yanı başından atam kendimi.” doyō.

U da yanı başından atıyō kendin, u da gidiyō. Sakarya’ya gaymak yimē gidiyōlā. Gālī Ahmed Ağa’nın hem bunlān kırk goyunu hem de öbür çobanın gırk kuzuylan gırk koyunu kendine galıyō. Ahmed Ağa ağmaz dönmez olmuş. Ee akıllı napsın bubasının malını deli napsın parayı masal da bōle bitiyō işte.

21. DOKUZ BAZLAMA İLE DOKUZ SÜMEK YÜN²⁴

Bi varımış bir yokmuş... Allah'ın gulu pek çokmuş. Bi hanenin üç gızı varımış. Undan sönabunlā sabalin galkıyōlā annesi doyō ki:

“Ekmekle pahaya çıktı kızım. Napalım, böyün gözleme yapalım. Çaylan gözleme yiriz.” doyō. Gocaman soyu acık boğazker imiş u da:

“Hee he anne sen açāāsın ben bişirim.” doyō. Neyse annesi açıyō gızı bişiriyō. Bi yandan da yiyō gızı. Dokuz dane yapmışlā dokuzunu da yimiş gız. Anasī:

“Aaa hana gız nerde? Ötekile galkıcak şimdi, kaç dane yaptıydık” doyō. Boğazker gız:

“Dokuz dane yaptıkdık ana. Dokuzunu da yidim.” doyō.

“Ah Allah goca boğazlı seni kör olmayasica,” deye anası gızına çekişmē başlayō. Padişah da sabah erkenden işine gidiyōmuşumuş. Sabālīn saat altıda. Şamatayı duyuyō. Evleri yol kenarıymışımış. Hemen camı çalıyō padişahın oğlu evlenmemiş:

“Teyze ne vā ne vā?” doyō.

“Aman ne olcak oğlum, dokuz sümek yün eğirdi anne ta eğirēm midoyō bana.” Önceleden yün çorap geyiliyōdu. Ayaklana yün eğiriliyōdu. Yün çorap geyiliyōdu. *“Ta yapām midoyō”* deye padişahın oğluna ana cevap veriyō. Ana tekrar devam ediyō:

“Gızım saat altı daha, üç dane sümek eğirdin yeter gālidoym meram anlamoyō” doyō. Padişahın oğlu:

“Aman teyze onun için kakışılır mı,” doyō neyse padişahın oğlu işine gidiyō. Padişahın oğlu işine gidiyōama akşama gadar kafası dakılıyō.

“Bu sabahın altısına gadar üç sümek yün eğirise aşama gadar kaç sümek yün eğiri. Ben hiç evlenmedim, ben bunlān evlensem nasī olur acaba, kapı numarasını da almadım.” deyip aşamı zor yapıyo. Neyse geçeken bakıyō kapının numarasını alıyō. Eve geliyō. Seviçli seviçli bōle heyecanlı heyecanlı anasına:

“Anne gāli ben kırk yaşıma girdim. Gāli evlenmek istoyōm.” doyō. Annesi:

²⁴ **Kaynak Kişi:** Ayşe Yorulmaz. (70). Bursa- Söylemiş Köyü, 15.01.2017.

“Oo iyi iyi oğlum, sen kimi istesen biz unu alırız.” doyō.

“Anne ben kapısının numarasını aldım. Filan yerde bi gız vā, una bu akşam dünür gidin.” doyō. Annesi:

“Tamam oğlum.” doyō. Akşam oluyō, bunlā geyiniyōlā, guşanıyōlā, gidiyōlā. Undan sōnaoturuyōla:

“Allah’ın emri peygamberin kavliyle biz sizin Fatma gızınıza dünür geldik. Padişah oğlumuza sizin gızınızı istoyōz.” doyōlā. Gızın annesi:

İyi pek ala pek güzel ama bizim elimiz ayağımız bu. Yünleri eğiriyō, satıyō bak biz kaç kişiyiz. Geri galanlā onun elinin emeğini yiyiyō. Nasī verelimdoyō. Gızı hemen vēdi demesinlē deye biraz naz yapıyō yoksa çoktan gızı vēcek. Neyse anan yaşı buban yaşı, şōle doyōlā bōle doyōlā:

“Biz size yardım ederiz. Biz padişahız kaç haneye bakıyōz. Sizin hanenize de bakarız.” doyōlā. Öle dēken bōle dēken gönüllēni yapıyōlā. Neyse bunlā gelip gidiyōlā pek ala pek güzel:

“Gızlan oğlan da görüşsün,” doyōlā. Gızlan oğlan görüşüyō. Beğeniyōlā birbirlēni. Haftaya yüzük dakınalım doyōlā. Undan sōna padişah gāli unlan evlēne neler alıyō neler alıyō gāli fakirlikleni gaybettiriyō. Her şey alıyō.

Bi taraftan da bōle goyun gırkma zamanıymış yazın. Mayıs ayında goyunlā gırkılıyō. Bi taraftan da Ahmed Ağa’nın Memet Ağa’nın yünleni ne varısa alıyō, dolduruyō gocaman deposu vāmış. Gāli yün eğiriyō ya gız, hamırat gız alıyōya. Oraya gāli yünleri depoloyō, her yere dolduruyō.

Neyse düğün oluyō, dümbelek oluyo, gırk gün gırk gece. Gızın teyzesi pek şeytanıymış. Akıllıymış gızın teyzesi. Anasī akıllı gardaşına:

“Bak gardaş biz bu Fatma’yı vecez ama Fatma iğne tutmasını bilmoyō, yün eğirmesini bilmoyō. Padişahın oğlu her yerleri doldurmuş yünlen biz rezil oluruz. Bu yapamazsa nolcak,” doyō. Teyzesi:

“Aman senin düşündüğün yere bak. Ben onu çoktan hazırladım.” doyō. Gızın anası:

“Napıcaz?” doyō. Teyzesi:

“El ayak bi çekilsin, dünürle bi gitsin. Oturalım bi gonaşalım.” doyō. Neyse dünürlē yiyōlā, içiyōlā. Dünürlēgidiyō. Gālī ayakları yere basmoyō gamarat gız aldık deye. Neyse gızın teyzesi doyō ki:

“Yarın günleden sali. Ben bi tağuk bazarına gidem, guli bazarına gidem.” doyō.

Teyzesi gidiyō sali günü gocaman bi erkek guli alıyō. Bōle eyi gulileden. Undan sōna getiriyō bu guliye neyse pazar gün dovullā güm güm çalıyōmuş. Boyuna teyzesi diri guliye yoluyō erkek guluyi. İbiği de duruyo gulinin. Undan sōna tüyleni bi gomadan goluyō. Neyse gızda:

“Bu guli nolcak şimdi?” doyō heyecanlanıyō gız. Teyzesi de:

“Gızım bak kimsecik yok borda otutturalım sana öğredelim. Ŗle olmasa padşahın ekmeğini yiyemezsin sabālın geri gelirsin.” doyō. Gız:

“Ee teyze nası yapcam?” doyō. Gız da acık alıkcana kmış. Teyzesi:

“Bak gızım şimdi düğün bitcek. Damat camiye gitcek gelecek namaz gılca k. Önceden evle şimdiki gibi olmoyōdu. Tahtadan yüklükle oluyōdu. Undan sōna oraya güzelnecnek diri guliye kapāsın, gündüzden biz yengeni yollarız, diri guliye oraya kaparız. Sen de damat tam bōle secdeye yattığı zaman yüklüğün kapağını bōle ayağınan açiverişin. Guli ordan çıkā aç çünkü ekmek, misir vemedik biz una. Aç yem yicēm deye dışara çıkā. Dışara çıktığı zaman namaza durdu ya damat unu görünce gorka.” doyō. Hangimiz olsaz gorkarız. Gene teyzesi:

“He u sana sorcak u zaman hanım ne bu deye. Sende dēcen ki Ayy valla teyzeme benzettim ben unu. Teyzeme benzoyō decēn. Ayy teyzen neden bōle olmuş dēcek damat sana çünkü ilk aşamı ne dēsen inancak. Sen de teyzem çok güzelidi pek iyiydi. Yedi dağın çiçeğiydi ama eniştem bōle yün işlede yün işlede teyzem bōle oldu dēsin. Damat u zaman bi düşünür.” doyō.

Neyse düğün bitiyō damat namaz gılāken gız usulca yüklüğün kapağını açıyō, ordan guli çıkıyō. Damadı önünden geçiyō guli. Bi uyanna geçiyō bi buyanna geçiyō erkek guli. Arkasına geçiyō. Damat gariştıla zannediyo. Gariştıla her halde yanlış dua okudum doyō kendi kendine. Hemen dar selam veriyō damat:

“Hanım bu kim? Ben bunu bişeye benzedemedim.” doyō. Karısı:

“Ah valla teyzeme benzeyo u da çok güzeldi genciken ama eniştem una bōle hep yün işledirdi. İşte bōle yün işleyē, yün işleyēbōle tiiyünü dōktü.” doyō. Padişahın oğlu:

“Aman senin gayırdığın şeye bak ben sana yün işledir miyim? İğne bile tutturmam sana.” doyō.

Sabah oluyo Ahmed’in yünlēni Mehmed’in yünlēni, herkesin yünlēni geri veriyōlā. Unla mesut güzel geçiniyōlā. Unlē eriyo muradına biz çikalım kerevetine. Bitiyō gidiyō işte masalda.

22. AKILLI VE SAF KARDEŞ²⁵

Bi varımış bi yokmuş... Allah’ın gulu pek çokmuş. Evvel zaman içinde galbur saman içinde bi iki gardaşla varımış. Unlan da birisi pek akıllıymış birisi de Allah insanıymış. Neyse bi gün bunlān anaları bubaları ölüyō. Anaları bubaları ölünce sen şunu al ben şunu alam doyōlā. Bubalanın damında da bi gurbanlık tosun varımış. Saf soyu doyō ki:

“Ben bu tosunu alcām. Anamın bubamın tosununu alcām. Sen ne alcaksan al. Tava alın, gazan alın, çekyat alın. Evin eşyalanda gözüm yok. Ben tosunu alcām” doyō.

Neyse tosunu alıyō bu. Undan sōna neyse unlā attarıyōlā, çeviriyōlā akıllı soyu, ağmaz dönmez oluyō. Bu saf da tosunlan bekloyō. Gış çıkıyō, yaz çıkıyō. Et pahaya çıksın da kestirem, et pahaya çıksın da kestirem deye ama yok çıkmoyō! Bazala da kapanınca tosunun boynuna tasmayı dakıyō. Alıyō bayırlara götürüyō. Orda bi ağaca doyō ki:

“Taflan Ağa, ey Taflan Ağa bazala kapandı ben sana goca bi tosun getiriyom. Gış çıkıncaya gadan bitiremezsin sen bunu.” doyō. U günde bōle yel varımış. Bōle bōle yapıyōmuş dallanı. Bi de ağaç kafa sallamış gibi yapınca saf da:

“Ay alcan herhalde valla kafanı sallayōn. Bak bazarlık mazarlık yok. Filan para cuma günü parayı alma gelirim” doyō. Gene bōle yelden ağaç kıpırdıyōmuş.

“Eyi tamam.” doyō ağaç. Ağacın gövdesine tosunu bağlayō. Ağaca:

²⁵ **Kaynak Kişi:** Ayşe Yorulmaz. (70). Bursa- Söylemiş Köyü, 15.01.2017.

“Ben cuma günü parasını alma gelcem” doyō. Neyse eve geliyō garısına:

“Tosunu sattım ben,” doyō. Saf ya çünkü. Garısı:

“Nereye sattın?” doyō. Adam:

“Bayıra göttüm. Goca bi ağaç, Taflan Ağa böyle kafasını salladı. Bazara götsem altı, yedi milyara satamacam. Şimdi on beş milyara vedim ben unu.” doyō. Garısı:

“Uuu yaşadık on beş milyar bize epey bi gide.” doyō. Neyse köyde de böyle nacak, bıçak yapan bi ye varmış. Böyle güzel bi nacak yaptıtırıyo. Sōna kendi kendine:

“Eyyaha vēmecek olursa keserin ben taflan ağayı.” doyō. Neyse cuma bi çuval alıyō eline, nacağı sokuyo içine doğru ağacanın yanına gidiyō:

“Heyt bak cuma geldi.” doyō. Bi bakıyō tosunun tasmaını galmış sadece. Gurtla guşla yimişlē. Gar yağmış aç galınca yimişlē bi aşamda. Saf Ahmed Ağa sōna ağaca:

“Sen benim tosunu on beşe aldın ama kim bilir kaçta sattın bak yuları gala galmış. Parayı alma geldim” doyō. U zamanda hiç yel yokmuş tufan yokmuş. Gar erimiş öle usguduk duruyomuş her yer. Neyse ağaç hiç seslenmoyō. Adam tekrar:

“Parayı alma geldim, vemoyon he. Eh valla sen bilirsin. Ben bi eve gidem de gelem. Sen u zaman parayı vecen mi vemecen mi bakam. Eyce hiddetlendim.” doyō. Eve Geliyō garıya:

“Al bakam şu goltuklu evin arkasındaki nacağı, benim tosunun parasını vemoyō adam.” doyō. Çuvalın içinde sokuyō. Garısı:

“Ah yandık biz unlan idare olcaydık, nolcak şimdi,” doyō.

“Sen sus bakam, sen çeneni tut.” doyō. Alıyō nacağı götürüyō. Gidiyō ağacın adını da Taflan Ağa gomuş una doyō:

“Taflan Ağa parayı alma geldim. Gene hiç sestenmoyon valla yaparım ben senin yuvanı.” doyō. Çıkariyō yeni goca keskin nacağı ağacın gövdesine veri veri veriyō. Sen meğersen önceleri orlara altın gomuşlā. Yasak mı bilmem bunları söylemek. Neyse undan sōna altın doldurmuşlā. Sen Allah’ım ağacağın dibi yığılıyō galıyō sarı altınlanan. Saf Ahmed Ağa:

“*Uuu aman ben bu gadan şeyi harcayamam, bitiremem. Bi garı gocayız zaten. Gidem gardaşıma haba verem.*” doyō. Zaten gardaşı akıllı ağmaz dönmez olmuş. Neyse una söyleyō ama akıllı gardaşı inanmoyō.

“*Aman bagas bagas gonusma. Nerden bulcan sen altını.*” doyō. Saf Ahmed Ağa:

“*Yav sen ne melazım bi çuval alda gel benim arkamdan gel.*” doyō. Gidiyōlā bakıyōlā amanın garşidna bōle güneş doğa gibi doğmuş. Bi çoğumuş ki bire çuval dolduruyōlā. Unla bayırdan iniyola ama zor iniyōlā bōle ağır ağır. Gören olmasın alaca garanlığa galalım dēken akşam ezanı okunuyō. Akşam ezanı okununca oraya okulunun yanına geliyōlā. Akıllı gardaş:

“*Bak bizi gören eden olursa odun getiriyoz desin, gar bastırdı desin.*” deye bagas gardaşına öğrediyō. Aaa açıktā ilere gidiyōlā. Cevriyegilin çeşmenin yanına gelince orda Tahsildā varımış. Tahsildā:

“*Hooop Ahmed Ağa nerden geliyōnuz?*” doyō. Ahmed Ağa:

“*Odun getiriyoz, odunumuz galmadı*” doyō. Tahsildā:

“*Bu odun işine benzemoyō Ahmed ağa doğru söyle ağır bi şey gözükyō. Bak çuvalın işeyi delik, bordan altın düşüyō allem.*” doyō. Ahmed Ağa:

“*He ben tosunu sattıydım, parayı vemeyince ağaca nacağı vurdum gardaşıma da çağırdım.*” doyō. Tam u sıra gardaşı gayboluveriyō. Bizi içere atala dışara atala deye gayboluyō. Orda okulun bodrumuna Tahsildā, Bagas Ahmed Ağa’yı sokuyō. Undan sōna neyse Tahsildā:

“*Valla seni giderim şikâyet ederim. Seni içere atala altınları da elinden alırla. Bi iğne bi şeyin galmaz. Bu altınları ikimiz üleşelim.*” doyō. Öteki gardaşın zaten zengin ikimiz üleşelim doyō. Ahmed Ağa:

“*İyi tamam üleşelim.*” doyō. Neyse garanık zaten araken araken evel zaman demir tencere kapağı buluyōlā keskin kenalı bōle. Tahsildā:

“*Tamam bu keskin kapaklan üleşelim nerden bulcan şimdi öteberiyi,*” doyō.

“*Tamam.*” doyō öteki zaten saf bagas. Bi kapak sana bi kapak bana dēken ikisi ikişe çuval altın yapıyōlā. Bi kapak artıyo. Ahmed Ağa:

“Öküz benim, satan benim, bayırdan indiren benim, bu kağı ben alcam.” doyō.
Tahsildā:

“Bu kapağı ben alcam.” doyō. Sen alcadın, ben alcādım dēken Ahmed Ağa gızıyō. Tahsildā’nın kafasına keskin kenalı kapağı bi vuruyō. İkiye yarılıyō. Ölüyō Tahsildā. Ahmed Ağa:

“Ah amanın napam Allah’ım.” doyō. Bu tarafa galdırmā çalışıyō. Tahsildā’yı gan zayı oluyo ölüyo. Ahmed Ağa:

“Napam Allah’ım altınla da duruyō borda. Eyya Tahsildā yok derlēse beni içere atalā.” doyō. Hemen akıllı gardaşı geliyō. Unu eve gönderiyō. Birine söyle deye ordaki tüm altınları alıyōlā. Tahsildā’yı oradan alıp başka yere gömüyō orayada kendi keçisini kesip koyuyō. Bir iki gün geçiyō ahali:

“Layn elektrikleri yazmadıla, filanı yazmadıla, Tahsildā yok la.” doyōlā. Bizim bagas da orda hemen:

“Ben Tahsildā’yı öldürdüm.” doyō. Ahali:

“Ulan sen toğuk kesemezsin Tahsildā’yı nasī öldürcen,” doyōlā. Ahmed Ağa:

“Valla öldürdüm ben unu.” doyō. Bi gün beş gün bi hafta geçiyō, Tahsildā yok. Neyse Ahmed Ağa’nın arkasına aza, muhta doluyōlā, gidiyōlā okula. Ahmed Ağa’yı da aşara indiriyōlā. Kaç paralık adam zaten Tahsildā. Ahali:

“Al guçağına geti madem öldürdüysen.” doyōlā. Ahmed Ağa:

“Tamam.” doyō. Neyse aza, muhtar yukara çıkoyō, okulun üstüne. Bagas Ahmed Ağa’yı da bodruma indiriyōlā. Neyse гаранlık zindan gibi. Unda sōna Bagas Ahmed Ağa araken araken keçinin ayaklanı geçiryō eline bağıryō:

“Layn aza, muhta sizin Tahsildā’nın ayakları iki dane miydi dört dane miydi?” doyō. Ahali:

“Valla inesez aşara kafanı yararız. Adamın ayağı dört dane olur mu, iki dane ayak olur.” doyōlā. Ahmed Ağa gorkuyō, sestemoyō gene arāken arāken guyrūğu eline geçiyō:

“Layn aza, mutta sizin Tahsildānın guyrūğu vā mıydı?” doyō. Ahali:

“*Ne guyruğu adamın guyruğu olur mu. Vallahi inersez bak aşara öldürüz seni.*”
doyōlā. Ahmed Ağa:

“Aman yarabbim napam Allah’ım. Bak her yerini yokladım iki dane buynuzu vā mıydı?” doyō. Ahali:

“*Ne buynuzu la,*” doyōlā. Ordan hemen gardaşı şamataya geliyōr:

“*Yav yengesi buna toğuk kes doyō, toğuğu bile kesemoyō gorkuyō. Hiç Tahsildāri kesebilir mi. İnelim aşara bakalım.*” doyō. İniyōlā aşara bakıyōlā gardeşi bagasa iki tokat çakıyō iki dekme una:

“*Gözümün önünden gaybol.*” doyō. Işıkları yakıyōla, bi bakıyōlā goca keçi. Hem de akıllı abisinin keçisi. Akıllı abisi:

“*Vay şimdi ben napam. Ben bunu gışın kescedim de yicēdim.*” doyō. İki gardaş oradan bi döğüşmē başlayōlā azada muhtar da dağılıyō. Masalda sōna eriyō, bitiyō, gidiyō. Tahsida da ölüyō, keçi de ölüyō. Hevaya yinmoyō eti de. Bitiyō, gidiyō masal.

23. SU PRENSİ²⁶

Bi varımış bi yoğumuş... Allah’ın gulu pek çoğumuş. Pireler berber iken develer tellal iken evvel zaman içinde galbur içinde bi adamla bi gızı varımış. Bi adamla gız yaşāken, adam evlenmiş. Üvey anne getiriyō eve.

Neyse gel zaman git zaman üvey anne de bu gızı istomoyō. Gız da bubasına pek bağıymış pek seviyōmuş. Bubası da gızı seviyōmuş. Üvey anne ben bu gızı istomoyōm demekten şaşmoyōmuş. Bubacāzı da üzölüyömuş yazık ben napcam deyelek. Garıyı da aldığına pişmanlar oluyōmuş. Demişki garı:

“*Adam bu gız durasa ben gitcem. Ya bu gitcek ya ben gitcem,*” doyōmuş.

Adam ikisine de gıyamoyōmuş ama hadē garıyı tercih etmiş. Gızı bırakmā garar vermiş. Nasī götcm ben bunu nasī bırakcam demiş. Üvey anne hıyanetlik düşünüyōmuş aklından:

²⁶ **Kaynak Kişi:** Bahriye Al. (64). Bursa- Söylemiş Köyü, 03.05.2020.

“*Sen bi su doldurmā deylek götū bu gızı, nehir kenarına dere kenarına. Uzaklāda bi dere vā, dağlan tepeşen yanlānda. Orda bırak gel.*” doyō. Yazık gandırıyo bubası gızını:

“Hade gızım evde su bitti senlen su getirelim.” Doyō.

Gabakları alıyōlā, gızı da alıyō adamcaz dereye götürüyō. Dereye su doldurma deylek iniyōlā. Bubası gızı bırakıyō, gaçıyō. Gabağın içine su dolduruyōmuşlā önceden bişey yoğumuş. Gabağı gullanıyōlamış, tas yapıyōlāmış, desdi yapıyōlamış. Neyse gız gabakları dolduruyō. Şōle bi bakıyō, aşara iniyo, yukara çıkıyo, kimseciklē yok. Ne bubası vā ortada ne bişey, uyanna yarışıyō buba, bu yanla yarışi buba buba, buba yok.

Aşam oluyō, garanlık oluyō. Gız yolunu bilmoyōmuş, bi yere gidomoyōmuş. Dađdan bi homurtu ses geliyō, gorkuyō. Gız eyce gorkmuş. Neyse gabakları avaca asıyō.

“*Ben nasī gaçcām nereye gitcēm yarabbim, bana bi şey vē Allahım,*” doyō.

Alalh bu gıza yetişiyo, avaca çıkıyō. Akıl veriyō Allah; “*havaca dırman*” doyo. U gız da avaca dırmanıyō. Ayıdan gorkusuna avacın tepsinde ağlayō gālī:

“*Tan tan gabacığım, beni bırakıp da giden bubascığım,*” deye deken deken masal bu ya işte gece avacta uyuyō.

Sabah oluyō, bi uyanıyō ki gerçi gece de yel çıkıyō. Tan tan tan boyna gabaklā tangırdamışlā gız gorkuyōmuş yazık yavrum. Uyanıyō gene:

“*Tan tan gabacığım, beni bırakıp da giden bubascığım,*” deye ağloyō.

Ağlākan ağlāken Allah tarafından nehirin dibindeki gabaklā pirens gılığına giriyō. Yakışılı bi su prensi oluyō. Cenbı alah değil mi, birbirlēni bi görüyōlā ki uuu âşık oluyōlā. Pirens gızı alıyō, sarayına götürüyō. Pirens gızlan evleniyō. Borda da masal bitiyō, işte masal değil mi.

24. ÖKSÜZ KIZ²⁷

Bi varımış bi yokmuş... Allah'ın gulu pek çokmuş. Bi adam varımış. Onun da garısı ölmüş. Yanında da öksüz bi gızı varımış. Başka bi garı almış. Üvey garı da u öksüz gızı istemoyömuş. Üvey ana:

“Adam bu gızı git dağlara at da gel.” demiş. *“Hee eyi.”* Adam olmaz molmaz demiş ama garı ille at demiş. *“Hee eyi.”* demiş.

Adam almış gızı gitmiş dağlara. Undan keri cazim gıza:

“Gızım sen borda acık uyuyogoy, acık dinlene goy. Ben acık şöle gidem odun kesem.” demiş. Gızı gandırmış. Undan sōna öle dēken ufaktı herhalde orda uyumuş çocuk. Bubası da bırakmış gitmiş köye kaçmış. Undan sōna gız ordan bi uyanıyō ki etrafa bakıyō bubası yok. Undan keri u zaman söloyō:

“Tın tın gabacığım beni bırakıp giden bubacım.” deye ağlayō.

Sōna ağlayō mağloyō undan sōna susuyō. Gızı gāli alan yok. Gız gene kendiliğinden gidiyōmuş gene. Gidēken gidēken bi fırına denk geliyō. Gollānı sıvayō hemen fırının ağzını yüzünü sıvayō güzel yapıyō fırını. Fırın da buna bide veriyō.

Undan sōna gene gız gidēken gidēken bunara genk geliyō bunara, su vāmış. Bunarı gene çamırlan ağzını yüzünü sıvayō güzel yapıyō. Bunar da buna su veriyō.

Undan sōna gene gidēken gidēken bi yaşlı dedeye denk geliyō. Yaşlı dedeye:

“Bubam beni bıraktı, gitti” doyō. Undan sōna dede dōyō ki:

“Ge gızım.” doyō. Bunu dereye götürüyō:

“Bordan yeşil sandık geçēse al gızım. Tut hemen. Gırmızı sandık geçēse sakın alma! Yeşil geçēse al.” doyō. Gız:

“Eyi” dōyō dedenin sözünü tutuyō.

Gız orda beklēken beklēken geçiyō sandıklā ama gız almoyō. Yeşil sandık geçēken gız tutuyō yeşil sandığı. Undan sōna dede bu gızı gene görüyō. Görünce sırtına sandığı bağlayıveriyō dede gızın sırtına. Evine de götürüvēmiş, acık göstēmiş.

²⁷ **Kaynak Kişi:** Fatma Yılmaz. (81). Bursa- Yolören Köyü, 15.07.2018.

Undan sōna gız gālî eve gidiyō. Horoz goca kapılan üstüne çıkmış keremetliğe:

“Üüüğğrürütelli pullu ablam geliyō.” dermiş.

U üvey garı da:

“Sus! Daha telli pullu ablanı mı çağırıyon!” dermiş. Horoz gene aynısını söylemiş:

“Üüüğğrürütelli pullu ablam geliyor.” dermiş. Eee gele gele gelmiş gız evlêne. Bubasınlan ikisi girmişlê içere kapıyı kitlemişlê. Sandığı bi açmışlâ ki çeyiz, çimen, tel, pul dolu bōle hep eyi.

Undan keri cazim sōna bunu adam üvey garısına deyivēmiş:

“Aman gız bi çeyiz getimiş bi sandık. Her şeylê pek eyi.” demiş. Üvey ana:

“Aman adam beni gızı da götū at. Bu gızı da götū.” demiş. Adam:

“Eyi götürēm.” demiş. Üvey ana kendi gızının ellêne gına yakmış. Eyi undan pōça yapmış kendi gızına. Undan sōna adam onu da götūmüş bırakmış, gelmiş. Ee sōna gıza fırın:

“Benim ağzımı yüzümü sıvayivē ben de sana bide verēm.” demiş. Gız:

“Benim ellem gınalı” demiş. Gız sıvamamış. Bunarı da sıvamamış.

Undan sōna gene u dedeye denk gelmiş. U yeşil nin de sözünü tutmamış. Dede de:

“Bordan gırmızı sandık geçēse al. Başka sandıkla geçēse alma.” demiş. Gız:

“Eyi.” demiş. Anasī dedi ya telli pullu her şey getti deye. Undan sōna dede gālî sandığı sırtına sarmış yollamış. Yolu da gösterivemiş. Şimdi horoz gene kapılan üstüne çıkmış:

“Üüüğğrürüyılanlı mılanlı ablam geliyō.” demiş. Garı da horozu taşlarımış:

“Ötekine telli pullu dedin debuna yılanlı mı doyōn!” dermiş. Horoz gene ötermiş keremetlikte:

“Üüüğğrürü yılanlı milanlı ablam geliyō.” deye. Undan sōna gız gelmiş. Üvey ana demiş ki:

“Unlā bizi guymadıydılā. Kapıyı kitledilē bubalı gızlı baktlā. Bizde kitleyelim kapıyı bakalım.” demiş. Kapıyı kitlemişlē analı gızlı sandığı bi açmışlē ki yılan. Her yakaya yılan yayılmış evin içinde. Unları da ısırmış yılanlā. Unlā da ölmüş. U gız da bubasınlan galmış gene.

25. KÖSELER²⁸

Bi varımış bi yokmuş... Allah'ın kulu pek çokmuş. Bi üç gardeşler varımış. Bunlā geçinemoyōmuş. Üç gardeşlen biri de köseymiş. Köse olan tarla da çift sürüyōmuş. Yanında da davşanı varımış.

İki gardeş bi gün köseynen gavga etme gitmişlē. Undan keri köse:

“Durun, ben size anladiverem bak” demiş. Evde de garısına demiş ki:

“Gabak bişir, hamır bişir, fasulle bişir.” deye anlatmış garıya. Bunları bişir demiş. Undan sōna ötekile de köse dövmē gidince köse:

“Siz bana akşama davete gelin ondan sōna gonusuruz. Ben şimdi davşannan haber yollayam. Yengeniz yimek bişirsin.” demiş. Davşana da demiş ki garısına ne yimekle dediyse:

“Yengene bunu sōle bunu bişirsin, yengen onu sōle onu bişirsin.” demiş. He iyi. Davşanı bırakmış davşan fırlamış gitmiş. Kim bilir nereye gitti. Eve gitti zannediyomuş ötekile de. İnanmışlē buna.

Undan sōna aşama gitmişle buna yimeğe. Evde bi da davşan varımış zaten. Köse:

“Ben davşannan habe yolladım bak garı bişirdi. Benim davşan akıllı.” demiş. U doyōmuş:

“Bana ve.” Öbürü doyōmuş:

“Bana ve.” Köse:

²⁸ Kaynak Kişi: Fatma Yılmaz. (81). Bursa- Yolören Köyü, 15.07.2018.

“*Vemem.*” demiş. Bakmış bunlā gavgayı unuttu fazla da uzatmadan davşanı vemiş, gurtulmuş. Bu masalda borda bitmiş.

26. GEYİK İZİ²⁹

Bir varmış bir yokmuş... Allah’ın gulu pek çokmuş. Evvel zaman içinde galbur saman içinde bir garı goca varmış. Unlanda bi oğlanlarınan bi kızları varmış. Bunlān anneleri ölmüş. Ölüncē bubaları bi üvey garı getimiş. Üvey garı demiş ki:

“*Al bu çocukları nereye görürürsen götū*” demiş gocasına.

Sōna bubası almış bunlārı hade nacağıda almış hepsi dağa gitmiş. Dağa gidincē:

“*Ben odun kesiyom siz hade siz çiçek toplayın*” demiş. Deyincē çocukla da çiçek toplama gidince bubası ordan kaçmış.

Çocukla da üvey anasının yaptığı poçayı yiyincē bunlā susamışlā. Susayincā aşam oluyō ezan okunuyō garanlık çöküyō. Bubalanı arayōlā bubaları yok.

Gız:

“*Ah bubamız bizi bıraktı gitti nereye gitti bilmem*” doyō. İki gardaş:

“*Tan tan gabacığım bizi bırakıp giden bubacığım*” doyōlā.

Sōna bunlā aşam ezanı okununcā garanlık çöküncē hade yola düşüyōlā. Yola düşüncēçeşmele de yokmuş orlada bi goyun izine rastlayōlā.

Erkek gardaşı:

“*Abla ben su iççem*” doyō. Ablası:

“*Goyun izinden su içēsen goyun olursun*” doyō.

Sōna gidēken gidēken geyik izine denk geliyōlā. Gardeşi:

“*Aba ben bordan suyu iççem*” doyō. İçincē geyik oluyō. Abası da bi avacın üstüne çıkıyō aşām garanlık çökünce. Sabah oluyō gız avaçta yatıyō geyikte altında yatıyō. Yatınca bi padişah geliyō atını sulamā. At su içmoyō, İçmeyincē “*neden bu at su*

²⁹ **Kaynak Kişi:** Hidayet Selçuk. (70). Bursa- Söylemiş Köyü, 15.01.2017.

içmoyō” deye düşünüyō. Şöle bōle etrafına bakınıyō. Bi bakıyō avaçtaki gızı görüyō. Padişah:

“*În misin cin misin sen*” doyō. Gız:

“Ben ne inin cinim, senin gibi bi âdem evladıyım” doyō. Padişah:

“Hade in götürēm ben seni evime” doyō. Gız inmoyō. İndiremeyincē ordan bi gocagarı geçiyōmuş. Gocagarı’ya dōyō ki:

“Teyze bak ben indiremoyōm bunu bordan, nas indircēsez berabē indirelim” doyō. Gocagarı da ordan bi gazan alıyō. Ocak yakma başlayō. Çamaşır yıkacāmış. Sacıyak varıdı eski sacıyıklādan. Onu yüzükapak yatırcāken ters yatırıyō. Uzun gız dōyō ki avacın üstünde:

“*Teze ōle yatırmacan bōle yatırcan*” deyincē gız iniyō avaçtan. Gız da ayın on dördü gibi bi gızmış. Güzel mi güzelmış. Padişah yanmış gıza. Yanıncā:

“*Hade ben sizi evime götürēm*” doyō. Gocagarı da göynünü yapıyō. Gız:

“*Ben gelirim ama gardaşım da vā otlanıyō garşıda unu da götürüsen ōle giderim*” dōyō padişaha.

“*Tamam*” dōyō padişah. Geyiği de alıyōlā gidiyōlā. Gidincē padişahla evleniyō. Evleninceee kırk gün kırk gece düğün yapıyōlā. Düğün yapınca padişahlan arap halayıkları varımış. Arap halayığı dōyō ki bi gün gıza:

“*Hade senlen dere başına gidelim gezmē, piknik yapalım*” doyō.

Undan keri gidiyōlā. Gidincē orda arap halayığı gızı kıskanıyō. Kıskanıncā dereye kakıyō. Dereye kakıncā yunus balığı āzını açıyō. Ganına giriyō gız. Girincē sōna arap halayığı eve dönüyō. Gızın eşyalanı geyiyō gız gibi gözüküyō. Gız gibi gözüküncē padişah:

“Sen böyün güneşten mi garādın” doyō. Bilmoyō padişah arap halayığı olduğunu gızın eşyalanı geyince. Arap halayığı:

“*Hē güneşten garādım*” doyō. Ertesi gün dōyōkin Padişah’a:

“*Hāde geyiği kes de ben unun ciğerini yicēm*” doyō. Padişah:

“*Sen unun ciğerinin nasî yirsin, gardaşın senin u*” doyō. Undan keri, ōle deyincē:

“*Olsun sen geti kasapları yicem ben gardaşımın ciğerini*” doyō. Bunu geyik anlayō. Anlayincā ordan dere başına gidiyō. Abasının düştüğü yere. Orda da yunus balığı duruyōmuş derenin kıyısında. Doyō ki:

“*Ablacığım ablacığım*

Gara bıçak bileniyō

Yüreğime dayanıyō,” doyō.

Ablası:

“*Gardaşcıyım gardaşcıyım*

Ben bir balık garnındayım

Kesen kasabın elleri gurusun,” doyō

Hemen u gün kasabın elleri guruyō. Geyiği kesemoyōlā. Ertesi gün geyik gene geliyō abasına:

“*Ablacığım ablacığım*

Gara bıçak bileniyō

Yüreğime dayanıyō,” demiş.

Sōna Ablası da dōyō ki:

“*Gardaşcıyım gardaşcıyım*

Ben bir balık garnındayım

Kesen kasabın elleri kurusun,” doyō.

Hade u kasabın da elleri guruyō. Sōna üçüncü kasabı İnegöl’den getiriyōlā kasap. Undan keri “*bu geyik kaçıyō*” dōyō padişah gözetloyō. Gözetleyince geyik gene dere başına gidiyo. Gidince dōyō ki:

“*Ablacıyım ablacıyım*

Gara bıçak bileniyō

Yüreğime dayanıyō,” doyō.

Ablası:

“Gardeşciyim gardeşciyim

Ben bir balık garnındayım

Kesen kasabın elleri gurusun,” doyō.

“Uuu” dōyō Padişah. “Arap halayığı beni gandırdı” doyō. Hemen balıkçıları getiriyō, serpmecileri getiriyō. Yunus balığını tutuyōlā. Tutuncā zorunan çıkarıyōlā kıyıya. Kıyıya çıkıncā balığın garnından kız gardeşi:

“Gardeşciyim gardeşciyim

Ben bir balık garnındayım

Hız. Muhammed gucağında

Kesen kasabın elleri gurusun,” doyō.

“*Uu benim de çocuğum olmuş*” dōyō padişah. Hemen serpmecilē çıkarıyōlā balığın garnından. Sōna geyiği de alıyōlā yanlāna çocuğu da gızı da alıyōlā evlēne geliyōlā. Eve gelincee Arap halayığına dōyōkin Padişah:

“Sen beni gandırdın, gırk gtır mı istoyon gırk satır mı” doyō. Arap halığı:

“Ben gırk katırı napam gırk satır ve de köyüme gidem” doyō.

Atları guyrük guyruga, guyrük guyruga bağloyōlā. Bağladıktan kerı en sonuna Arap halayığını bağloyōlā. Köyüne gidēken arap halayığı uyandan buyandan dēken parçalanıp gidiyō. Undan kerı unlā da evde mesut oluyōlā.

27. FESTİKANCİ KIZ³⁰

Evvel zaman içinde kalbur saman içinde pireler berber iken ben annemin goynunda tıngır mıngır sallanırken bir Beyoğlu varımış. Beyoğlu'nun da bahçesi çok

³⁰ **Kaynak Kişi:** Hidayet Selçuk. (70). Bursa- Söylemiş Köyü, 15.01.2017.

gocamanmış. Gocaman olduğu için bahçeci tutmuş. Bahçeci tutunca festikan ekmiş bahçesine. Bahçeci onları sulayıp bakıyomuş.

Bahçecinin de güzel mi güzel bi gızı varmış. Gız festikanları sulâken Beyoğlu gıza yanmış, akıl olmuş. Âşık olup, yanınca gıza:

“Feslikancı gızı Feslikancı gızı, pestikan ekip biçersin kaç dalı olduğunu bilir misin?”

Demiş. Gız buna gızmış:

“Sen bir Beyoğlu’sun gökte kaç yıldız var bilir misin?” Demiş. Beyoğlu:

“Uuu bu gız pek akıllı ben bunu alam bunlân evlenēm” demiş.

Ertesi gün gene ôle devam etmiş. Sōna Beyoğlu:

“Bu gız çok akıllı ben bunu nasî öpebilirim” demiş. Sōna bi beygir arabası balık almış.

“Balıkçı geldi ha, balıkçı geldi ha” deyerek bağırmış.

Bahçivanda çok fakirmiş. Gız da demiş ki:

“Anne balıkçı geldi biz de alalım balık” demiş. U sıra da balıkçı da demiş ki:

“Bi öpücüğe bi balık, bi öpücüğe bi balık demiş. Annesi:

“E git aldagel öpüvesin bircik yanağından” doyō. Öpdürüyō bi balık alıyō.

Geliyō. Afiyetlen yiyōlā. Ertesi gün gene oğlan doyō ki:

“Festikancı gızı Festikancı gızı, pestikan ekip biçersin kaç dalı olduğunu bilir misin” demiş.

Gız buna gızmış:

“Sen bir Beyoğlu’sun gökte kaç yıldız var bilir misin” demiş.

Beyoğlu:

“Hade hade, bi öpücüğe bi balık vedim ben sana” demiş. Gız gızmış. Gız gızınca Beyoğlu gece yataken tavana çıkmış. Beyoğlu’nu gorkutmuş. Gorkudunca, Beyoğlu:

“Ben bida bişeycik yahmacam” demiş. Beyoğlu gāli gızlan evlenme garar vermiş. Evlenince gızı kitli gıyuya indirmiş. Kitli gıyuya indirince Beyoğlu demiş ki:

“Bak seni kitli gıyuya indirdim ben şindi Çin dağına çıkıyōm gızlānan gezme gidiyōm, sen burda gıyuda gal” demiş.

Gızında annesigilnen evi yakınmış. Gız annesigile tūnel açmış. Sōna annesi bubası gıza bi at vēmiş. Gız yeşil bi urba geymiş. Evel zaman yeşil urbası. Beyoğlu’ndan

önce gız Çin Dağına gitmiş. Gız da güzel mi güzelmış. Beyoğlu gezeken gezeken gızlara bakaken kendi garısını beğenmiş ama garısı olduğunu bilmoyō. Beğenince sōna oğlan Geliyō ordan.

Gız hamile galıyō. Sōna doğuruyo annesigile goyuyō oğlan çocuğunu. Adını da Çin Bey goyuyō. Sōna bida seneye “*Antaya ’ya gidēken deyem bali napam*” Beyoğlu:

“*Ben Laçın Dağına gidiyōm sen gal burda çürü*” doyō. Gız gene hemen tünelden anasigile çıkıyō. Anasigilden bi at bi fistan istoyō. Geyiniyo hemen Beyoğlu’ndan önce oraya gidiyō.

Beyoğlu gene gezinirken gezinirken kendi garısını beğeniyo. Beğenince ordan da bi çocukları oluyo. Oğlandan önce gene gız gelmiş guyuya. Beyoğlu gelince garısına:

“*Ben Çin dağına, Laçın dağına gittm ne güzellenen yaşadım*” doyō. Gız da hiç sestenmoyō. Gız biliyō ama sestenmoyō. Sōna Beyoğlu gene:

“*Ben Lale Dağına gitcem*” doyō. Tünelden geçiyō gene bi at buluyōlā gırmızı geyiniyō. Lale fistanı geyiniyo. Sōna gene Beyoğlu aynı garısını görüyō. Ordan da bi gızları oluyō. Toplam da üç dane çocukları oluyō bu guyudaki gızın. Adamın haberi yok kendi garısı olduğundan.

Beyoğlu:

“*Bōle olmacak çürüsün bu burda*” doyō ve başkasıynan evleniyō. U zamana gadar da boy boy olmuş çocukları. İki dane olan bi gız. Anneleri doyōkin:

“*Hade Bey bubanızın düğünü vā, el ele tutuşun ortalıkta gezinin. Siz de yimek yiyin*” doyō çocuklana.

Unla da òle gezinirkenlē:

“*Ne arayonuz borda*” deye soruyō çocuklara. Çocukla da:

“*Çin Bey, Laçın Bey, tut Lale Hanım elinden, düşmesin altın nalından*” doyōlā.

Undan keri Beyoğlu duyuyō u arada:

“*Siz nerden çıktınız, kimin çocuklarısınız*” doyō. Çocukla da:

“*Bizim bubamız bey Bubadır. Bey Bubamızın düğününe geldik. Çin Bey, Laçın Bey, tut Lale Hanım elinden, düşmesin altın nalından*” doyōlā.

Sōna Beyoğlu’nun akli başına geliyōr. Aklını toparlayō. Aklını toparlayınca:

“*Ben Çin dağına gittim, bi dane çocuğum olmuş. Laçın dağına gittim bi daha olmuş. Lale dağına gidince bi de gızım olmuş*” doyō.

Hadee düğünü terk ediyōlā. Anasını guyudan çıkarıyōlā. Çıkadıktan keri lüküs hayat yaşayōlā.

28. VEZİR'İN ÜÇ GIZI³¹

Bir varmış bir yokmuş... Allah'ın gulu pek çokmuş. Evvel zaman içinde galbur saman içinde bir padişah varmış. Undan keri bi padişah varmış. Bu padişahın da bi veziri vezirinde üç güzel gızı varmış.

Hangisi akıllı deye bunları denemiş padişah. Undan keri demiş ki vezirine:

“Böyük gızına selam sōle. Altın neye derlē, gümüş neye derlē, bakır neye derlē” deye sor demiş.

Vezir gitmiş gızlāna sormuş.

“Gızım, altın neye derlē, gümüş neye derlē, bakır neye derlē” demiş

Birinci gız bilememiş. Bilemeyince ikinci gızına tekrarlamış:

“Gızım, altın neye derlē, gümüş neye derlē, bakır neye derlē” demiş. U da bilememiş. Sōna güccük gızına sıra gelmiş:

“Gızım, padişah bōle bōle dōyō, altın neye derlē, gümüş neye derlē, bakır neye derlē” demiş.

Gız:

“Aaa buba bunda bilemeyecek ne vā, bişē yok. Altın padişaha derlē, gümüşe vezir derlē, bakır fakire derlē” demiş.

Hee. Bubası gitmiş iletmiş padişaha bu lafı. Undan keri. En akıllıları güccük gızmış. Padişah güccük gıza dünür gidiyō. Sōna nişan oluyōlā. Padişah hizmetçisine doyō ki:

“Hade bi çuval altın dolduram da götü gız evine ötüberi alsın” doyō. Çeyiz gibi anlayan mu ötüberi alsınlar deylek. Sōna padişahın hizmetçisi torbayı kesiyō altınların acığını alıyō. Undan kericazıma gıza götürüyō teslim ediyō.

“Bunu padişahım yolladı sana çeyizlik” doyō. Gız bi alıyō torbayı bi bakıyō çuvala:

“Padişahıma selam sōle” doyō. Torbayı kesmişin demoyō, altınları almışın demoyō. Sōna anlasın deye güccük gız padişaha haber gönderiyō:

“Gurbanlık goyunun guyruğunu kesele de mi yollala kesmeden mi yollalā” doyō.

³¹ **Kaynak Kişi:** Hidayet Selçuk. (70). Bursa- Söylemiş Köyü, 15.01.2017.

Sōna bu padişah gızın dediğini anlayō. Hizmetçisne ceza veriyō, zindana attırıyō. Sōna da güccük gızlā gırk gün gırk gece düğün yapıyō. Unla ermiş muradına biz çıkalım kervetine.

29. HAYIRCI³²

Bir vāmış bir yokmuş... Bir garı gocalar vāmış. Adam garısına, gazı keslim de yiyiverelim demiş. Undan sōna hade adam gazı kesiyō. Garısına:

“Ben çiftte gidiyōm, gelinceye gadan gazı bişir.” demiş.

Garı da gazı yoluyō undan sōna bişiriyō. Bi de undan kerı bi fırın ekmek yapıyō. Pidetlere koyuyō. Kendi kendi pek yoruldu demiş. Acık yatıverem demiş. Acık orda yatāken bi hayırcı geliyō kapıya:

“Teyze, teyze acık ekmek vē.” Doyō. Garı da:

“Ay pek yoruldu. İkinci gattan inemem gir içeden al.” Bugün gaz bişirdim, ekmek yaptım, yoruldu.” Doyō.

Hade hayırcı içeri giriyō, bi bakıyō, gaz vā tencerenin içinde. Gazı alıyo torbaya sokuyō ekmeği alıyō. Undan kerı garıya:

“Teyze teyze gidiyom ben gali,” doyō. Garı da:

“Önceki hayırcılā ilahi söyloyōdulā. Hade ilahi söyleyive bana.” Doyō. Hayırcı da:

“Olur teyze söyleyēm.” Doyō. Başlayō söyleme:

“Senin gaga benim torba içinde

Sen yat gaba döşşek içinde

Ben yiyēm orman içinde” doyō.

Garı:

³² **Kaynak Kişi:** Hidayet Selçuk. (70). Bursa- Söylemiş Köyü, 15.01.2017.

“Ay pek güzel söyledin valla hade gene söyleyivē. Eski hayırcılā hem türkū söyleyip hem ilahi söyloyōdu. Bi de gākıp oynadılā.” Doyō.

Hayırcı tekrar söyloyō:

“İğlīm iğlīm akıyō.

Iccak çükümü yakıyō

Iğlīm iğlīm akıyō.

Iccak çükümü yakıyō” doyō.

Undan sōna hayırcı gazı göstēmeden alıp gidiyō ormanda da onu yiyiyō. Bi zaman geçince de adam tarladan geliyō:

“Garı gazı bişirdin mi?” Doyō.

“Bişirdim bişirdim adam” deye cevap veriyō gadın. Adam:

“Ben hayvanları bağlayām da sen sıfrayı hazırla. Ama önce ben bi gaza bakam eyi bişirdin mi” Doyō.

Bi gidiyo bakıyo. Tencerede gaz yerine çarıklā vā. Adam öfkeleniyō:

“Hana garı, gaz varıdı. Yok gaz burda çarık vā” doyō. Garısı:

“Varıdı ordaydı,” doyō. Adam:

“Böyün kim geldi bize,” doyō adam akıllıymış.

“Bi hayırcı geldi,” doyō.

Adam hayırcının gazı aldığını anlayınca garıyı bi güzel dövüyō. Garı da anasına gidiyō. Masal da borda bitiyō.

30. DEVE³³

Bir varmış bir yokmuş... Allah'ın gulu pek çokmuş. Bu masalda konuşmak hiç yokmuş. Zamanın birinde bi adam, çayırda giderken bi deve ile karşılaşmış. Daha önce hayatında hiç deve görmemiş. Bu nasī bi yaratık diye yüzüne bakmış. Gözlerine bakmış

³³ **Kaynak Kişi:** İlknur Dipli. (38). Bursa- Merkez, 05.08.2020.

tüylerini ellemiş. Sırtı biraz engebeli, kuyruğu farklıymış. İnek dēsē değil, at dēsē değil eşşek dēsēn hiç değil.

Napmış, koltuk gibi çıkmış hörgüce oturmuş. Oturduğu an deve hareketlenmiş, ayağa kalkmış. Hızlıca yürümeye başlamış. Adam paniklemiş:

“Dur! Sus! Yapma! Etme! Gitme! Ama deve anlamaz.”

Daha da hızlanmış, yağmur çamur dinlemiyömuş. Dalıyömuş, çıkıyömuş. Bayır demiyö, çukur demiyö. Hızlı hızlı gidiyö. Çevrede kimse yok. Sesleniyö, sesini duyan yok. Sōna adam, gökte bi tane karga görmüş:

“Karga kardeş, karga kardeş, bizim köye varasın,

Karşına çıkar bir kapı,

Kapıda halka,

Halkayı çalka,

Karşına çıkar bir baba,

Üstünde aba,

Omzunda yaba,

İşte odur benim baba,

Senin oğlanı yolda gördüm dersin.” Demiş. Sōna tekrar devam etmiş:

“Binmiş bi alamete, gidiyö gıyamete. Ya döner ya dönmez dersin,” demiş. Burda da masal bitmiş.

31. KRAL VE ÇOBAN³⁴

Bi varmış bi yokmuş... Allah'ın gulu pek çokmuş. Evvel zaman içinde kalbur saman içinde pireler berber iken develer tellal iken ülkenin birinde bi gıral yaşıyömuş. O gıral da çok mu çok buğuzcuymuş. Burgazanmış. Ahalisine çok eziyet ediyömuş. Bi de

³⁴ **Kaynak Kişi:** Nurten Sevinç. (62). Bursa- Söylemiş Köyü, 03.05.2020.

gızı vāmiş ben ölünce bu gızı nolcak deyelekten napam napam deye düşünmüş. Tellalcı başını çağırıyō. Bu gızı evlendirēm gözüm başım görēken doyō. Tellalcı başı geliyō:

“Tellalcıbaşı tellalcıbaşı bütün köylere habē sal. Ne gadan civar köylē de şehirlē de deliganlılā varısa, sıraya girsinlē. Benim bi sorum olacak u soruyu bilene gızımı vericēm,” doyo.

Öle mi, öle tellalcıbaşı ne gadan büzükdeşleri varısa arkadaşları varısa hepsicini toployō. Alıyō dōğulu eline:

“Dongudu dongudu dongudu dongudu, duyduk duymadık demeyin, duyduk duymadık demeyin gıralın bi isteği vā. Bi sorusu vā, soruyu bilene gızını vericek. Duyduk duymadık demeyin gümbada gümbada gümbada,” deye söyleyō.

Bütün herkeslē duyuyō. Goyun güden bi çoban vāmiş o da duyuyō. Çok gubizeleymiş bu çoban. U gadan gubizeleymiş ki bu gıralın sorusunu cevaplamak için ben de gidicēm doyo. Kendi kendine yola revan oluyō. Āşamdan çıkması gerekiyōmuş onun yolu uzunmuş.

Herkeşlē gelmişle, gelmişlē sıra sıra dizilmişle. Sen gircen, ben gircem dēken napsın çoban değil mi bu sona galmış. Ama u gudun güzelmiş ki şapkasını böyle öne eğmiş. Yüzü hiç gözükmyōmuş. Napsın mecbur en arakaya çoban galmış.

Undan sōna cazım gızda bubasının yanındaymış. O da sorum sorum soruduyōmuş. Beni kimseciklere vermeyō deye. Kim bilcek deye de bekloyōmuş. Her gelen çocuğa bakıyōmuş. Gelmiş bi oğlan. Demiş ki gıral:

“Ben bi oklağaç işettim bu oklağacın neresi avır? Eyyaha onu bilersen bu gızımı sana vericem,” demiş.

Neyse oğlan oklağacı evirmiş çevirmiş, evirmiş çevirmiş. Tabi ki bi şeyden anlamadığı için:

“Oklağacın bu tarafı ağır,” demiş. Gıral:

“Yok u tarafı avır değil. Çekil kenara,” demiş gıral.

Arkadan öteki geliyō deli mi deli, Allah'ın çatlak oğlanı. Gıralın gızını alām deylekten gelmiş. Una da sormuş:

“Bak oğlum, bu oklağacın ne tarafı ağır bilersen bu gızımı sana vercem.” demiş.

Oklağacı almış uyanna çeviriyomuş, bu yanna çeviriyomuş. Sonunda:

“Oklağacın ortası avır,” demiş. Gıral:

“Yok bilemedin sen de kenara kay. Sana da yok bilemedin, hade ordan” demiş.

Başkası gelmiş gubizele bi oğlan, buğuzcu mu buğuzcu mu oğlan da. Gelmiş söylemiş böyle böyle demiş. Gıral:

“Bu oklağacın neresi avır sen söyle bakam oğlum, orası mı avır burası mı avır?” demiş. U da:

“Bu köşesi avır” demiş. Gıral:

“Bilemedin, bilemedin çekil kenara. Yok mu başka, bu gadancık kişi mi geldi” demiş. Telalcıbaşı:

“Bi kişi daha vâ ama o da çobanıymış. Getirelim mi?” demiş. Gıral:

“Getirin, getirin u da gelsin” demiş. Neyse u da geliyö. Undan sona cazım gıral:

“Bu oklağacın neresi avır? Bilersen bu gızı sana vercem,” doyo.

Oklağacı alıyö, eliyle kontrol ediyö. Bakıyö bi ucu avır. Hemen:

“Bi iliyen su getirin,” doyo.

Neyse bi iliyen su getiriyölâ. Ama gıral da bi ucuna avırlık yaptırmış. Ama hiç belli olmuyomuş. Çünkü çoban değil mi bu değneklänen, sopalanan şey yapâken bilmiş. Çoban çok şeytanmış çok gubizeleymiş. U gudan gubizeleymiş ki avırlığın ne tarafta olduğunu bilmiş. Goca iliyene su doldurtmuş. Oklağacı içine atmış. İçine atınca avır yer suyun içine gömülmüş. Yeğnil yede yokâda galmış. Gıral:

“Bildin, bildin ama hiç bi gıral çobana gızını veri mi? Sen de çekil kenara,” demiş.

Eh çekil kenara dedi helbet, napsın korulamarı vâ her şeyi vâ. Muhafızları vâ çoban kenara çekiliyö. Hade tellalcıbaşını gene çağırıyö:

“Tellalcıbaşı tellalcıbaşı gel. Ne gıdan köy varısa dolaş, bu sefê kesin vericem. İlk soruda olmadı ama bu sefê kesin vēcem, ikinci soruyu sorcam,” doyō.

Tellacı başı da ne gadan büzükdeşleri, dostları, arkadaşları varsa hepsiciğini alıyō yanıbaşına:

“Gümbada gümbada gümbada, duyduk duymadık demeyin, duyduk duymadık demeyin gıralın bi isteği vā. Sorusunu kim bilirse güzelē güzeli gızını vericek.” Doyō.

Neyse herkeşlē akşamdan hazırlanıyo. Vezrilen oğlanları, padişahlan oğlanları, zenginlen oğlanları, bilmem bilmem kimlen oğlanları, sıra sıra diziliyōlā. O gubizele çoban da bunları duyuyō. Bildim vēmedi ama gene gidicem ikinciye bilicem doyo. Neyse herkeş sıraya diziliyō. Gene kimse bilemoyo. Çoban uzaktan geldiği için arkaya galıyoō. Kral bağırıyō çağırın deye. Çağırıyōlā. Undan sona vezirin oğlu geliyō. Gıral:

“Bak buraya iki dane inek getidim. Bunlan hangisi annesi, hangisi yavrusu?” Doyō. Vezirin oğlu:

“Bunu bilmē ne vā, işte bu buynuzsuz olan bunun yavrusu,” doyō. Gıral:

“Bilemedin çekil kenara,” doyo. Bu sefê şehzadenin oğlu geliyō. Gāli gıralın gızını alcak ya. Gıral:

“Hadē bak bakam sen bil hangisi yavru hangisi annesi? Bilirsen güzeler güzeli gızımı sana vercem,” doyo. Gız da bōle bakıyōmuş oğlanlara. Sorudak gız somur somur soruduyōmuş. Undan sōna cazıma u oğlan da doyō:

“Bunu bilme ne vā. Bak bunun buynuzları yok. Bu bunun yavrusu,” doyō. Gıral:

“Bilemedin, hadē sen de çekil kenara,” doyo. Öteki geliyō, ötekine soruyō.

“Buynuzsuz yavrusu,” doyō.

“Sen de bilemedin çekil kenara,” doyō. Gıral manasınlan söylenmesini istoyōmuş. U doyōmuş ununyavrusu, bu doyōmuş bunu yavrusu, öteki doyōmuş bu bunun yavrusu ama bilen yok. Neyse yok mu başka demiş. Ordakilē:

“Va valla ne bilēm yamalı biri vā. Çobana da benzoyō, kimin nesi bilmem,” demiş. Gıral da:

“Gelsin gelsin o da gelsin. Madem boraya gadan gelmiş gelsin,” demiş.

Undan sōna cazım geliyō. Çoban geliyō dikiliyō. Gıral sormuş:

“Bak bakam oğlum bunlan hagisi inek, hangisi yavrusu. Bunu bilersen sana gızımı vercēm,” doyō. Çoban da

“Bana bi tas getirin hangisi inek, hangisi yavrusu size sōlerim,” doyō. Tamam mı tamam. Tas getirin tas doyo gıral. Ama gıral düşünüyō, napcak ki acaba bu doyō. Undan sona tas getiriyōlā Çoban bakıyō, birinin acık bi avuç göğsü varımış. Başlayō unu sağmaya. Sağma başlayınca süt geliyō, *“çort çort çort çort”* tası dolduruyō bi dakkada. Südün kokusu alan yavrusu hemen geliyō, annesine yapışıyō. Çoban:

“Bak bu yavrusu, bu da annesi,” doyō. Gıral:

“Bildin, bildin ama gene gızımı sana vēmecem. Sen de çekil kenara,” doyō.

Hadē nāpsın çekil deyince çekiliyō. Çekilmek zorunda galıyō. Undan sōna gene tellalcıbaşı çağırıyō:

“Tellacıbaşı, telacıbaşı olmadı bu da olmadı kimsecik bilemedi. Üçüncü soruyu sorcam. Beni gamsız, kasavetsiz, sıkıntısız bi yere götürülēse, kim beni oraya götürūşe gızımı ona vercem. Dünya da sıkıntısız, kedersiz, mutlu olabileceğim yē vā mı? Ben çok sıkılıyōm, sıkıntısız yer arayōm,” doyo.

Undan sōna cazıma gene vezirlēn oğlanları geliyō. Altından köşk yaptıryōlā. Gıralı oraya götürüyōlā, sıkıntıdan gurtarıyōlā mutlu olsun deye. Ama gıral gene mutlu olmoyō. Gene olmadım mutlu doyō. Öteki geliyō, bōle cennet gibi çiçekli bi yere götürüyōlā. Elini sıcak sudan soğuk suya sokturmoyōlā. İyi yaşasın deye elinde geleni yapıyōlā. Yok yok yok gene mutlu olmoyō, gene mutlu olmoyō.

Neyse gıral gece yatadursun.

Biz çobana geçelim. Çoban ezrail gılığına giriyō. Gıralın yanına gidiyō. Undan sōna cazım başına dikiliyō, gıral uyanıyō. Gözlēni açıp:

“Sen kimsin?” Doyō. Çoban:

“Ben senin ezrailinim. Senin canını almaya geldim,” doyō. Gıral:

“Ay sen nasî canımı alırsın tã gencim. Gızı mı evlendircem,” doyō. Çoban:

“Ee sen hiç dertsiz, tasasız, gamsız, kasavetsiz yer istoyōm. Sorunları olmayan yē dedin ya işte ölürsen öte yanda sorunlān biticek. Hiçbî sorun galmacak,” doyō. Gıral:

“Yok nolur benim canımı alma sen. Nolursun gızı mı evlendircem tã,” doyō. Çoban:

“Canını almazsam senin sıkıntın geçicek mi?” Doyō. Gıral:

“Ay ne bilem bōle ta sıkıntım oldu. Canımı mı alcan deye,” doyō. Neyse çoban üstünü başını soyunuyō:

“Ben bi çobanım. Ezrail gılığında geldim, senin canını almak istedim bi gazandım vēmedin, iki gazandım vēmedin bu da üçüncü” doyō. Gıral:

“Gāli tövbeler tövbesi, gızımı sana veriyōm,” doyō.

Gızını una veriyō, gıralığı da veriyō. Çünkü çok akıllı gızını emanet edeceği kişiymiş. Kızda çobanı görüyō. U çoban, u gubizele çoban u kadan güzelmış, yakışıklıymış ki gız da âşık oluyō. Gırk gün gırk gece düğün yapıyōlā. Unlā ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine. Masal da borda bitiyō.

32. ÇÖPÇATAN³⁵

Bi vāmiş bi yokmuş... Allah’ın gulu pek çokmuş. Bu masalda hiç gonuşmak yokmuş. Bi padişahın oğlu vāmiş. Padişahın oğlu bi gün ava çıkıyō. Dabancasını almış gidēken bi çöpçatana denk geliyō. Padişah’ın oğlu çöpçatana:

“Napıyōn” demiş. Çöpçatan:

“Valla çığırtkanlık yapıyōm.” demiş. Padişah’ın oğlu:

“Bana da bakıverî misin?” demiş. Çöpçatan:

“Bakıverēm,” demiş.

Güzeli çirkine çirkini güzele, kim kimle evlencekse onlara bakıyōmuş. Sōna padişahın oğluna:

³⁵ **Kaynak Kişi:** Özen Bayram. (78). Bursa- Yıldırım, 12.11. 2019.

“*Senin nasibin bugün Garasıl köyünde doğdu.*” demiş. Padişahın oğlu:

“*Aman ben padişahın oğlu olcām da Garasıl köyünde sığirtmacın gızıyla mı evlencēm yok evlenmem.*” demiş.

Alıyō dabancasını padişahın oğlu atıyla doğru Garasıl’a gidiyō. Garasıl’a gidince gayfedekilē hoş geldin, hoş bulduk diye karşılayōlā. Padişahın oğlu gayfedekilere:

“Sizin köyün sığirtmacını arayōm” doyō. Gayfedekile:

“Aa o valla şimdi hayvanlara bakıyōdur, şimdi burlāda yoktur.” Doyōlā. Padişahın oğlu:

“Olsun ben beklerim acelem yok.” doyō.

Neyse akşam oluyō sığirtmaç geliyō. Gayfedekilē padişahın oğlu olduğunu bilmoyō tabi. Sığirtmaca doyōlā, bōle bōle bu kişi tanrı misafiri seni soruyō. Hoş geldin doyō. O da hoş bulduk doyō. Sohbet muhabbet sürüyō, gidiyō. Sōna padişahın oğlu:

“Ben böyün akşam sizin misafiriniz olcām” doyo. Sığirtmaç da:

“İyi ol, buyur gel.” Doyō.

Neyse akşam eve götürüyō ekmek yidiriyō. Benim gibi evcezleri de yokmuş. Bi göz mutfakları vāmiş. Aradan bi perde çekiyōlā. Bu tarafta misafiri yatırıyōlā, bu tarafta da kendileri yatıyōlā. Neyse sabah oluyō adam sığıra gidiyō hayvanları gütmeye.

Kadın da misafir uyurken işlēni yapıyō. Kendi kendine camiye gidēm su işini bitirēm sōna da misafiri galdırım doyō. Neyse misafir uyurken işlēni görüyō bitiriyō, camiye suya gidiyō. Misafir de yani padişahın oğlu da kimse yokken gızı buluyō. Sırtına bi bıçak kakıyō, yanına da bi kese altın koyuyō. Misafir sōna atına binip yallah gidiyō. Neyse misafir atıyla gide dursun. Bize öbür tarafa geçelim.

Gadın eve gelince misafir kalkmadan bi bakam çocuğa, emzirēm. Undan sōna misafiri galdırım doyō kendi kendine. Çocuğuna bakıyō, ay çocuğu bi elliyō çocuğun her tarafı al kanlar içinde. Uy bi bakıyō yanında da bi kese altın vā. Amanın bi bağırsı bi çağırış masal ya bu hemen bi doktora götürüyōlā.

Zaman geçiyō ay gız bi oluyō, bi oluyō ayın on dördü gibi oluyō. Ölmoyō yani. Gız bi böyüyō saçlā uzun, boy uzun oh canıma değsin. Bi kese de altın vā Zengin Cevriyeyle ben gibi garşılıklı ev yapıyōlā.

Neyse bōle bi kaç gün gız içere dışara dēken fıldır fıldır, padişahın oğlu ona yanıyō, göz goyuyō. Padişahın oğlu anasıyla bubasını garşıdaki gıza dünür gitmelēni söyloyō. Ailesi:

“Tamam gidelim.” doyōlā. Allah bu ya olcak değil mi. Çöpçatan bildi ya. Gızın ailesi de olur doyōlā, veriyōlā. Düğün yapıyōlā. Akşam oğlan gızın sırtındaki bıçak izini görüyō. Gıza doyō ki:

“Sana noldu, bu iz ne, noldu sırtına?” Doyō. Aman doyō gız o iş uzun hikāye. Padişahın oğlu ısrar ediyō:

“Sen anlat, ben dinlerim.” Doyo. Ama oğlanın da jeton düşüyō fark ettirmoyō.

Neyse bōle olmuş bōle olmuş benim bubam Garasıl’da köyün sığırtaacıydı. İşte anladıyō baştan. Undan sōna oğlan her şeyi anloyō. Çöpçatan haklıymış doyō. Takdirde yazılan tedbirle bozulmuyōmuş doyō. Masal da burada bitiyō.

33. PADİŞAHIN İYİLİĞİ³⁶

Bi vāmış bi yokmuş... Allah’ın gulu pek çokmuş. Zamanın birinde bi padişah vāmış. Bōle bi gün oturuyōmuş. Oturūken demişlē ki eylik haram, eylik bilinmez. Padişahda demiş ki kendi kendine düşünmüş düşünmüş:

“*Aman ben yapām da bakam bilinir mi bilinmez mi. Hem hiç eylik bilinmez mi?*” demiş.

Undan sōna padişah emir veriyō etraf köylere aparlē bağırıyō; “*Sülemiş’de filanca padişahın hayır pilavı vā herkes gelsin.*” diye.

Neyse herkes gelen giden önceden yürüyerek gelip gidilirmiş pilava çorbaya. Araba yok, at yok, eşek yok. Neyse herkes yemiş içmiş. Evvelden kile vāmış. Kile, şimdiki kilo yerine. Kendisi de çetin abingilin oraya köprüye otūmuş. Bakam yürüyerek giden Garasıl köyünden gelenlē, Mekirköyden gelenlē ne decek diye. İyi mi deceklē,

³⁶ **Kaynak Kişi:** Özen Bayram. (78). Bursa- Yıldırım, 12.11. 2019.

kötü mü deceledeye oraya oturuyō. Orda olduğundan da kimsenin haberi yok. Çöp döktüğümüz yere oraya oturuyō.

Neyse tabi yiyōlā, içiyōlā. Herkese de artmış kile kile pilavı üleştirmişlē. Undan sona giden Garasıllılā, Mekirköylülē doyōmuşlā ki:

“Deh anasını adam ne pilav yaptı be. Yidik, iştik bol bol bi de arttı adam kile kile üleştirdi.” Doyōmuşlā. Ordan bi danesi de doyōmuş ki:

“Bakam bilmem ne yaptığının pezevenğin kilesi tamam mıydı? Herkese aynı mı geldi.” Demiş. Memnun olmamış.

Padişah sōna demiş:

“He, demek eylik gerçekten harammış. Kimseyi memnun edemezsin. Eylik yapmak yok gālī.” demiş.

Masal da borda bitiyō.

34. HASIR ÖREN PADİŞAHIN OĞLU³⁷

Bi vāmiş bi yokmuş... Allah'ın gulu pek çokmuş. Bi padişahın oğlu vāmiş. Bu padişahın oğlu yabandan bi gıza gönül koyuyō, istoyō. Neyse o gız da köyün fakir gızıymış. Padişahın oğlu da o gıza dünür gidin doyō.

Neyse gidiyōlā göğüs gere gere padişahın ailesi ya. Bōle bōle Allah'ın emriyle gızı istoyōlā. Fakir gızın ailesi de:

“Padişah oğlunun ne zanaantı vā?” doyola. Padişahın ailesi:

“Valla padişah duymasın, padişahın oğluna hiç zanaat sorulur mu. Padişahın oğlu bu,” doyōlā. Undan sōna fakir gızın bubası:

“Valla biz anlamayız, siz gidin sōleyin ben zanaat istoyōm.” Doyō.

Neyse eve gelince bōle bōle gızın ailesi senden başka zanaat istoyōlā deye söyloyōlā. Önceden de şimdiki gibi fabrika işey mi vā. Padişahın oğlu düşünüp daşınıyō, hasır dokumasını öğreniyō.

³⁷ **Kaynak Kişi:** Özen Bayram. (78). Bursa- Yıldırım, 12.11. 2019.

Tekrar gızın bubası habē gönderiyō padişahın oğlu meslek öğrenirken:

“Gız borda duruyō. Zanaantı olsun gelsin gızı alsın ben başkasına vermecēm.” doyo. Neyse zaman geçince eyce padişahın oğlu hasır dokumasını öğreniyō. Tekar gidiyōlā gızın bubasına:

“Padişahın hasır dokumasını öğrendi” doyōlā. Gızın bubası:

“Tamam tamam olsun zannat zaaanattır. Hasır dokusun yetē.” Doyō.

Neyse şimdiki anaşitlē vāya eskiden onlā cariyeymiş. Şimdiki anaşitlē. Sen bu cariyelē padişahın oğlu zengin deye geçiriyōlā. Mağraya sokuyōlā saklamak için. Ah amanın sōna dellallar bağırıyōlā:

“Padişahın oğlu geçirilidi. Padişahın oğlunu bulana beş kese altın, on kese altın herkese,” Deye.

Gālī herkes padişahın oğlunu arama çıkıyōmuş. Gerçi mağrada sakloyōlā nerde görceklē. Padişahın oğlu da bi gün cariyelere:

“Ben bōle yī iç otū, yi iç otu sıkıldım. Ben hep bōle durcam mı?” demiş. Cariyelē de:

“Sen napasın ne iş göresin” demişlē, Padişah’ın oğlu da:

“Ben hasır dokurum.” demiş.

Ee nasıl dokursun ne lazım,” Demişlē.

O zamanda hasır dokumak için ne lazımsa tezgâh iplik falan alıyōlā. Zaten okur-yazarlık yok yüz kişi de beş kişi. Önceden okumak yazmak yoktu. Neyse hasırı bōle dokuyō, dokurken orta yerine yazı yazıyō *“ben filanca padişahın oğluyum, filan mağrada saklıyım”* doyō. Okur-yazarlık olmadığı için cariyelē de bilmoyōlā ne yazdığını. Sōna padişahın oğlu:

Bunları da alın Yenişehir’de saat kulesinde satın. Para gazanın doyo. Bizim sülemişlilē orda oturuyōlā ya undan saat kulesinin orda satın doyō. Geliken gidēken biri görsün deye saat kulesine yaymış cariyeler hasırları boydan boya. Okur-yazar olmadığı için bön bön bakıyōmuşlā. Bi okur-yazar denk gelmiş okumuş:

“*Ben filanca padişahın oğluyum filan mağrada saklıyım.*” Deye.

Hemen soruyo. Kaç para beş para hemen alıyō, gidiyō padişahın sarayına. Sırtında hasır:

“*Ben padişahla görüşmek istoyōm.*” doyo. Kapıdaki muhafızla:

“Vay Allah’ını sevēsen arkadaş sen kimsin padişahlan görüşcen biz bile saraya zor giriyoz padişahı görmoyō. Hiç padişah seni görürū mü görmez.” doyola.

“*Yok illa gircem,*” doyo. Gircektin girmēcektin padişahla ordan camdan ōle bakıyōmuş muhafızlara:

“*Bırakın gelsin,*” demiş. Sōna hasırı getiren adama:

“*Noldu hayırdır derdin ne,*” demiş.

Hasırı getiren adam bōle bōle anladıyō durumu hasırı da padişahın önüne seriyō. Padişah da bi bakıyō gene aynı yazıyı görüyō “*filan filan padişahın oğluyum filan filan mağradayım saklıyım*” deye yazıyı okuyō.

Neyse gāli hemen padişahın oğlunu gurtarıyōlā mağradan. U adama da 10 kese altın veriyōlā. Bu masal da burda bitiyō.

35. AKILLI ÇOBAN³⁸

Bir varmış bir yokmuş... Bir zamanlar bi ülkenin kralının bi kızı varmış. Bu kızcağız bulunmaz bir hastalığa yakalanmış. Kral ülkesinde haber salmış dört tarafa:

“*Kızımı kim iyileştirirse ona istediğini vereceğim, halkıma da ne isterlerse vereceğim. Kızım iyileşsin yeter*” demiş.

Tabi köylüler oradan buradan herkes gelmiş. Gelenler arasında çobanda varmış. Dağlardan topladığı otlarla, oradan buradan şeylerle bir çorba yapmış, kıza içirmiş. Kız hemen iyileşmiş.

Kızı iyileşince kral çok memnun olmuş. O sırada çobandan önce bütün köylüler kızın iyileştiğini duyunca padişahla bi şeyler istemeye gelmişler. Kimisi para istemiş,

³⁸ **Kaynak Kişi:** Ethem Uçak. (73). Bursa- Akbıyık Köyü, 12.05. 2020.

kimisi hayvan istemiş kimisi toprak istemiş, her şeyi herkese vermişler. Ondan sonra çobanın üç oğlu gelmiş kralın yanına. Birisi ben demiş şu kadar tuğla istiyorum, birisi demiş ben şu kadar taş istiyorum, bir tanesi demiş ben kızını istiyorum. Tabi kral düşünüyor ama sözde verdi verecek ondan sonra tamam diyor.

Sıra kızını iyileştiren padişaha gelmiş. Çoban gelmiş kralın karşısına gelirken de bi tane hayvan postunu sırtına vurmuş. Kralın karşısına geçmiş:

“Kralım sen böyle böyle dedin kim ne isterse vereceğim. Ben sırtımdaki postu kadar senden bir toprak istiyorum ülkende,” demiş. Kral tabi toprak deyince düşünmüş toprak verilmez. Ee ama sözde verdi:

“Peki, tamam” demiş.

O arada akşam oluyor herhalde eve gidiyor. Çoban uyanık makasla ince ince ip şeklinde deriyi kıyıyor. Mesela diyelim ki bizim Akbıyık köyünün arazisi kadar büyük bir parça yapıyor. Postu ince ince kıyıyor ekliyor geliyor kralın önüne yayıyor:

“Kralım işte şu kadar toprak istiyorum ben senden” demiş. Kral görünce şaşırıyor. Ee sözde verdi mecbur verecek, ona da kabul oluyor.

Ondan sonra tabi çoban toprağı alıyor, çocuklara tuğla verdiler, taş verdiler, malzeme var. Tutuyorlar kralın sarayının karşısına bir saray yapıyorlar. Kralın kızını da istediğı için onu da alıyorlar. Oğlana da bir düğün dernek yapıyorlar. O sarayda, kralda velhasıl çoban da istediğine erişiyor. Bu masal da burada bitiyor. Mutlu mesut yaşıyorlar.

36. DÖRT KARDEŞ³⁹

Bir varmış bir yokmuş... Bir zamanlar bir köyde bir babanın dört tane çocuğı varmış. Bir tanesi çok akıllıymış, diğer üç tanesi safmış biraz. Bu adamın malı mülkü de bir şeyleri varmış. Ama adam düşünüyormuş bunları nasıl üleştireyim diye.

Kendi kendine düşünürken akıllı olan için bu her yerde işini görür ona bi şey bırakmayayım demiş. Üç tane değerli eşyası varmış zaten. Tutmuş o saf olanlara bunun üç eşyayı paylaşmış. Birisine bir sihirli altın kesesi vermiş. Keseyi sallayınca altın

³⁹ **Kaynak Kişi:** Ethem Uçak. (73). Bursa- Akbıyık Köyü, 12.05. 2020.

çıkıyormuş içinden. Diğerine bir tane sihirli süpürgesi varmış üzerine bindimi istediği yere götürüyormuş, onu vermiş. Bir tane de sihirli çarşafı varmış üzerine çektiğinde kayboluyormuş ortadan, sonuncuya da onu vermiş. Akıllı olan her yerde işini yapar çevirir diye ona da bir kürek sapı ile küreği vermiş.

Velhasıl günler geçmiş adam bunları vermiş, zaman geçmiş adam ölmüş. Ondan sonra akıllı olan küreği eline alıyor başlıyor çalışmaya. Tarlayı çapalıyor, elleri patlıyor. Sonra kızıp küreği yere vuruyor, kırılıyor. Elinde küreğin sapı kalıyor. O sırada da bir bakıyor kardeşlerine kardeşleri de kavga ediyorlar. Gidiyor kardeşlerine:

“Siz niye kavga ediyorsunuz,” diyor. Oradan kardeşlerin biri:

“Ben altın keseyi alacaktım, kardeşim almış” diyor. Oradan yine biri:

Ben de süpürgeyi alacaktın diğer kardeşim almış,” diyor. Akıllı olan bunlara:

“Bak ben size pay edeyim bunları. Diyor “O arada vurunca kürek üç parçaya bölünmüş. Tekrar kardeşlerine elindeki üç parça sapı gösteriyor:

“Şimdi sapları atacağım. Kısa olanı getirene altın kesesini vereceğim. Ortancayı getirene süpürgeyi vereceğim. Daha sonra uzununu getirene de çarşafı vereceğim” diyor.

Ötekilerinin de akli ermediği için hemen hoşlarına gidiyor kabul ediyorlar:

“Tamam” diyorlar. Tabi akıllı olan sapları fırlatıyor, bunlarda arkalarından koşuyorlar.

O arada altın kesesi, süpürge, çarşaf ortada kaldığı için bu uyanık bunların hepsini alıyor, sahipleniyor. Altın kesesini alıyor, süpürgeye biniyor, çarşafı da üzerine çekiyor. Bundan sonra tabi çarşafı çekince görünmez oluyor, ortadan kayboluyor. Biraz zaman sonra saflar geliyorlar. Tabi hepsi ümitle geliyorlar, bi bakıyorlar kardeşleri yok. Akıllı olan işi çeviriyor. Öbürküler kaybediyor, bu masal da böyle bitiyor.

37. AKILLI ADAM VE BEŞ KARDEŞ⁴⁰

Bir varmış bir yokmuş... Evvel zaman içinde kalbur zaman içinde bi akıllı adam varmış. Adamın da bi eşeği varmış. Başka da bi şeyi yokmuş. Garibanmış anlayacağın.

⁴⁰ **Kaynak Kişi:** İbrahim Arslan. (61). Bursa- Ayaz Köyü, 11.06.2020.

Velhasıl ne yapalım ne yapalım demiş kendi kendine. Yerden üç kalburu almış eşeğe yüklemiş. Yürü bakam et bakam eşeğe yükledikten sonra pazara mı gidiyor artık nereye gidiyorsa gidiyor. Pazara gelince:

“Bu benim eşek altın sıcıyor” diye bağırması. Millet de etrafına toplanmış hemen eşelenmiş eşeğin bokunda altını alıp millete göstermiş. Herkes görünce pazarda beş kardeşler varmış onlarda görmüş. Hemen akıllı adamın yanına gelip:

Bu eşeği bize sat, biz alalım demişler. Akıllı Adam:

“Yok satmam, satar mıyım? Bu her gün altın sıcıyor” demiş. Beş kardeşler:

“Satarsın satarsın vardır bi değeri” demişler. Akıllı adam:

“İyi madem verin kırk tane koyun satam ben size bunu” demiş. Beş kardeşler hemen kabul etmişler kırk koyunu akıllı adama getirmişler. Akıllı adam anlatmış:

“Ee o zaman alın götürün. Evde dama kapayın beş okka arpa, beş okka buğday, beş okka su önüne koyacaksınız. Beş günde hiç içeri girmeyin. Ondan sonra kapıyı açacaksınız her taraf sapsarı altın olacak” demiş.

Beş kardeş hemen eve götürüp dediklerini yapmışlar. Beş gün sonra bi bakmışlar eşek ölmüş. Bu masal da burada bitmiş.

38. EŞEK MASALI⁴¹

Bir varmış bir yokmuş... Evvel zaman içinde kalbur zaman içinde bir baba ile oğul varmış. Bu baba ile oğul bir eşek almışlar. Eşeğe ikisi binip Ayaz'dan Sülemiş'e gitmişler. Sülemiş'te görenler:

“Siz ne yapıyorsunuz eşeğin belini gıracağınız” demişler. Hemen adam çocuğu eşekten indiriyö. Ordan oğlan yürüyerek baba eşekte Karasıl'a varmışlar. Karasıl'da:

“Ne yapıyon sen ufacak çocuk yayan yürüyor sen eşeğin tepesinde” demişler. Hadi artık Eşeğe çocuğu bindiriyor kendieşekten yere iniyor. Ha bakam de bakam, az gitmişler uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler Çeltikçi'ye gelmişler. Çeltikçi'de oğlana:

⁴¹ **Kaynak Kişi:** İbrahim Arslan. (61). Bursa- Ayaz Köyü, 11.06.2020.

“*Sen utanmıyon mu babanı yürütüyon eşeğe sen biniyon baban yürüyor*” demişler. Bu sefer adamla oğlan iki birden aşağıda yürüyor eşek boş gidiyor. Neyse Mekirköy’e geliyorlar. Burada görenler başlıyorlar gülmeye:

“Ne enayi bunlar eşek boş yürüyor bunlar yayan yürüyor” demişler. Adam en son çileden çıkmış. Oğluna:

“*Geti ulan şu bıçağı anasını satam. Keselim şu eşeği*” demiş oğluna.

Neyse eşeği kesiyolar, bi güzel sucuk dolduruyorlar. Kimisini kedi köpeğe, kimsini kendileri yiyorlar derken bu masal da burada bitmiş.

39. KEL KÖR TOPAL⁴²

Bir varmış bir yokmuş... Evvel zaman içinde kalbur zaman içinde bir adamın üç tane oğlu varmış. Biri kel, biri kör, biri topalmış. Bunlara adam demiş:

“*Oğlum bak kış geliyor, odun lazım gidelim dağa odun yapalım*” gidiyorlar dağa odunu yapıyorlar.

Yorulmuşlar tabi karınları açılmış dağın içinde bir ev buluyorlar. Gidip buranın kapısını çalım diyorlar. Neyse gidiyorlar kapı çalıyorlar içerden bi dev çıkıyor içeri buyur ediyor. Üç oğlanlar, deve:

“Yorgunuz, suyu içeceğiz, susuzuz” demişler. Dev:

“*Hepsi var bende. Ama üç şartım var*” Kel olana:

“*Kafanı kaşımayacaksın.*” Kör olana:

“*Gözlerini kaşımayacaksın.*” Topal olana:

“*Ayağını kaşımayacaksın*” velhasıl “*tamam*” demişler bunlar.

Dev eti, suyu, yemeği veriyor Bunlar bi güzel yağlı, tuzlu yiyip karınlarını doyuruyorlar. Ama hepsinin de sağı solu kaşınmaya başlıyor. Dev karşılarında duruyor. Kel:

⁴² **Kaynak Kişi:** İbrahim Arslan. (61). Bursa- Ayaz Köyü, 11.06.2020.

“Kafama bi kuş kondu” demiş. Hemen böyle böyle yapıp kafasını kaşımış. Ama dev anlamamış. Sonra kör:

“*Bende gördüm kuşu dürbüne bakıyodum*” demiş. Ellerini dürbün gibi yapıp gözlerini kaşımış. Dev yine anlamamış. Topal da:

“*Bende kuşu kovalamak için tekmeyi bi salladım kuş kaçtı gitti*” demiş. Oda bacağına kaldırıncı dev anlamadan kaşımış. Sonra ertesi gün evden çıkıyorlar bu masal da burada bitiyor.

40. PADİŞAHIN GÜZEL KIZI⁴³

Bir varmış bir yokmuş... Evvel zaman içinde kalbur zaman içinde bir padişahın kızı varmış. Bir de üç bey varmış. Bu üç tane beyin de birer tane erkek oğlu varmış. Üç beyin oğlu da padişahın kızına talip olmuş. Padişah bunlara:

“*Şu dağın arkasında gidin. Orada dünya daha önce bulunmayan nesneler var onları kim bulup getirirse kızımı ona vereceğim*” demiş.

Neyse üç oğlan yola koyuluyor. Hepsi ayrı ayrı yerlere gidiyor. Belli bir süre sonra oğlanların biri sihirli ayna buluyor. Ayna nereye bakmak istersen dünyanın diğer ucu da ola gösteriyor. Diğer uçan süpürge buluyor. Nereye istersen oraya götürüyor dünyanın diğer ucu bile olsa. Diğer oğlan da dağın ardında giderken bi ejderha görüyor. Yoldan onu geçirmiyor.

Neyse bunla dövüşüyorlar, boğuşuyorlar. Ejderha oğlanın kolunu yaralıyor. Oğlanda mecbur kalıyor bunu kamayla, kılıçla öldürüyor. Bakmış kolu iyice yaralanmış dağın arkasındaki köye gidiyor. Orada bi tedavi yapan yaşlı bi adam görüyor. Anlatıyor durumu adam hemen oğlanın kolunu sarıyor. Sararken bi bakıyor oğlanın beni var. Adam anlıyor kendi oğlu olduğunu. Hemen kolunu sarıyor iyileştiriyor her şeyi anlatıyor. Neden geldiğini söylüyor. Babası merhemi veriyor ölümsüz merhem olduğunu söylüyor.

⁴³ **Kaynak Kişi:** İbrahim Arslan. (61). Bursa- Ayaz Köyü, 11.06.2020.

Velhasıl oradan merhemi cebine koyuyor oğlan babasından dua alıp ayrılıyor. Yolda gelirken bunlar üçü buluşuyor. Sihirli aynaya bakıp, süpürgeye binerek padişahın yanına gidiyorlar. Padişah bunlara sırayla soruyor:

“*Sen ne aldın*” diye. Oğlan:

“*Ayna aldım, sihirli ayna her yeri gösteriyor*” demiş. Ötekine sormuş:

“*Uçan süpürge aldım seni istediğin yere götürüyor,*” demiş. Öbürüne sormuş:

“*Vallaha ben hiç bi şey bulamadım. Bi ejderha çıktı önüme bunlan dövüş yaptım beni yaraladı. Bak derisi burada. Velhasıl merhem buldum omzuma sürdüm iyileştirdi. Her şeye iyi geliyormuş. Ölümsüz merhemmiş dediler. Ben de bunu aldım.*” Demiş. Padişahın kızı:

“*Tamam ben sana varacam siz gidin*” demiş diğerlerine. Bundan sonra evleniyorlar. Her şey bitiyor işte velhasılı masal da burada bitiyor.

41. BÜYÜK KARDEŞ İLE KÜÇÜK KARDEŞ⁴⁴

Bir varmış bir yokmuş... Evvel zaman içinde kalbur zaman içinde yaşlı bir amca varmış. Amcanın da iki tane oğlu varmış. Bunların bir tanesi çok kurnaz akıllı, öbürü de iyi niyetliymiş. Bir zaman geçince adam rahmetli olmuş. Babalarından kalanları iki kardeş üleşmeye başlamışlar. Bir tarlaları bir de inekleri varmış.

Kurnaz olan demiş ki işte ineği sen al tarlayı ben alayım bunlar anlaşılamamışlar aralarında kurnaz olan diyor abisine:

“*Bu tarlanın yarısı benim olsun yarısı senin olsun. İneğinde iki memesi senin olacak iki memesi benim olacak*” demiş. Kardeşi de bunu kabul etmiş.

Neyse gel zaman git zaman tarlaya arpa ekiliyorlar. Hasat ediyorlar ikisi de ambarına döküyor arpayı. Kurnaz olan ambarın altından delmiş. Tabi ambarı da ikiye bölmüşler önceden. Ambarın altından delmiş güya oradan kendi tarafına geçecek. Diğer saf olan kardeş kurnazlık yapan kardeşinden haberi olmadan durumu kötü diye kendi ambarında ona aktarıyormuş. Gel zaman git zaman saf kardeşin arpası hiç bitmiyor üstelik çoğalıyormuş.

⁴⁴ **Kaynak Kişi:** Kazım Yılman. (62). Bursa- Subaşı Köyü, 13.08.2020.

Geriye kalan ineği de iki memesini sağıyorlar. İki memesini kurnaz abisi iki memesini bizim saf sağıyor. Kurnaz olan ineğin yavrusunu kardeşinin hakkı olan iki memden emdiriyormuş. Bakmış böyle olmayacak inek çok süt veriyor. İneği kendine almış yavrusunu saf kardeşine vermiş. Ee zaman geçiyor inek hastalanıp ölüyor. Sadece geriye buzağı kalmış.

Ertesi sene de tarlaya yine yarıya bölüp mısır ekmişler. Saf kardeş kendine ait olan yeri hasat edip ambarına koymuş. Kurnaz olan biraz daha beklemiş mısırların iyice olgunlaşıp çok çıkması ambardan taşması için. Tabi mevsim bu belli olmuyor bir gece bir dolu yağmur vuruyor. Kurnazın hasat etmediği tarla yerle bir oluyor. Arada bir de şimşek çakınca kurnaz adam:

“Yarabbi temelli yerle yeksan ettin. Işık yakıp bir de kalanlarımı arıyorsun, nedir benle bu kadar zorun” diyor.

İşte hayat böyledir ne kadar hesap yaparsan yap, bütün hesapların üstünde bizi yaratanın hesabı vardır. İşlerinde kendiliğinden zora girer, bu masal da burada biter.

42. ODUNCU KARDEŞLER⁴⁵

Bir varmış bir yokmuş... Evvel zaman içinde kalbur zaman içinde odunculuk yapan kardeşler varmış. Bu kardeşler bir gün odun kesmeye gitmişler. Ha onu da keselim, ha bunu da keselim derken karanlığa kalmışlar. Karanlığa kalınca bunlar yolu şaşırmışlar. Değirmen gibi bir yerden geçerken bir ışık görmüşler. Hemen kapıyı çalmışlar. Bi bakmışlar ki bir cadı içerde yanlışıklıkla onun evine gelmişler. Cadıya:

“Biz yolumuzu kaybettik, sende misafir kalalım ama hani biz yabancıyız. Bizim karnımız aç,” demişler. Cadı:

“Gelin gelin sizi besleyecek doyuracak öteberim var” demiş. Neyse oduncu kardeşleri içeri almış. Yemek vermiş, su vermiş.

Gel zaman git zaman cadı bunların uyumasını beklemiş. Hepsi uyumuş sadece biri uyumamış. Cadı sürekli kontrol ediyomuş o da uyudu mu diye. Eğer uyusa o da uyusa hepsini yiyecek. Arada soruyormuş cadı:

⁴⁵**Kaynak Kişi:** Kazım Yılman. (62). Bursa- Subaşı Köyü, 13.08.2020.

“Kim uyur kim uyumaz,” demiş. Ses gelmiş. Cadı:

“Çocuk sen neyle uyursun” demiş. Çocuk:

“Ben kuzu kızartması getirirsen öyle uyurum” demiş. Hemen cadı ne istediye getirmiş. Çocuk ağabeylerini uyandırmış bir güzel yiyip içmişler. Ağabeyleri sonra tekrar uyuşmuş. Cadı tekrar gelmiş:

Kim uyur kim uyumaz,” demiş. Ses gelmiş. Cadı:

“Çocuk sen neyle uyursun” demiş. Çocuk:

“Bir kalbur su ile bir teneke leblebi ile uyurum” demiş. Cadı leblebiyi hemen getirmiş. Bir kalbur su almaya gitmiş dereye. Kalbura su dolmayacak. O onla uğraşırken bu abilerini kaldırmış evin çatısına çıkmış üçü birden. Cadı gelmiş bakmış evde kimse yok hepsi çatıya çıkmış. Hemen seslenmiş:

“Nasıl inersiniz siz aşığıya,” demiş. Oduncu kardeşler:

“Bu evin yanına bir araba tiken getirirsen; ağaç, dal, budak getirirsen ve bir de ateş yakarsan biz anca öyle ineriz” demişler. Cadı:

“Tamam” demiş. Taşlı dikenli çalıları odunları doldurmuş. Ateşi de yakmış. Oduncu çocuklar:

“Tamam biz inceğiz ama sen önce çatıya gel” diyorlar. Cadı hemen çatıya onların yanına gidiyor. Tam bunları yakalayacakken oduncu çocuklar çatıdan ateşin içine cadıyı atıyorlar. Cadı ateşin içinde yanmış kül olmuş. Bu masal da burada bitmiş.

43. ÜÇ OĞLAN⁴⁶

Bir varmış bir yokmuş... Evvel zaman içinde kalbur zaman içinde köyün birinde karı koca varmış. Bu karı kocaların çocukları olmuyomuş. Üzülüyorlar tabi ahbabları arkadaşı geçerken uğruyor bunlara durumları anlatıyor diyor ki:

“Karacaahmet Veli Hazretleri var. Karacahmet köyünden bu köye gidip dua edebilirsin onun bahçesinde de bir tane elma bahçesi var elma ağaçları var. Bu bahçeden bir tane elma koparıp yedikten sonra bir tane çocuğun olacak” diye söylüyor.

⁴⁶ **Kaynak Kişi:** Orhan Türk. (65). Bursa- -Karacaahmet Köyü, 19.08.2020.

Yaşlı karı kocaya seviniyorlar tabi bunlar yola düşüyorlar. Karacaahmet köyüne varıyorlar. Karacaahmet köyünde evinin bahçesinde elma ağacına gidiyorlar. Tabi bu şahıs bir tane kopar demişti ama bunlar bir taneden olmaz çocuğumuz diye garanti olsun diye üç tane elma koparıyorlar. Tekrar köylerine geri dönüyorlar.

Zaman geçiyor elmanın birini yiyorlar bir çocukları oluyor. Zaman geçiyor aradan diğer elmayı da yiyorlar ikinci çocukları da oluyor. Hoşuna gidiyor çocukların büyümesi o arada son kalan elmayı kabuklarını soyarak yiyorlar. Bir çocukları daha oluyor. Toplamda üç tane erkek çocukları oluyor.

Belli bir süre sonra çocuklar büyüyor. Çocukların babaları sıcaktan çok susuyor. Köyünde aşağısında da bin yıldan beridir devamlı yazın buz gibi soğuk, kışın ılık olan bir kuyu varmış. Büyük oğluna testi ile su getirmesini söylüyor. Tabi büyük oğlu dinlemiyor:

“Ben gidemem getiremem, yorgunum” diyor,

Öteki oğluna diyor o da getirmiyor. En son küçük oğluna diyor. Küçük oğlu tabi dürüstmüş terbiyeliymiş işte anasını babasını seviyor, alıyor testiyi gidiyor.

Tabi kuyudan su almak için küçük oğlan urganla aşağı iniyor. Bi baksa ki kuyunun dibinde üç tane kız var. Hemen ağabeylerine haber veriyor. Kızın birini abisi yukarı çekiyor. Ortanca abisine bir tanesini gönderiyor. Sona bir tane kız kalıyor bu da en güzelleriymiş. Sonunda urganla beraber ikisi çıkıyor kuyudan. Yaşlı babaları hemen oğullarına düğün yapıyor. Düğünleri oluyor çoluk çocuğa kavuşuyorlar. Bu masalımız da bitmiş oluyor.

44. BABANIN MİRASI⁴⁷

Bir varmış bir yokmuş... Bi yaşlı adam vamiş. Şimdi bu adamın da tarlası vamiş, Çocukları dıngırı dıngırı dıngırı yapıyorlarmış çocukları geçinemiyorlarmış birbirleriyle. Yaşlı adam oğlanlara:

⁴⁷ **Kaynak Kişi:** Yusuf Çakır. (78). Bursa- İznik, 16.01.2017.

“Olum siz geçinemiyonuz ama bak filan yerde tarla var orda tarlada altın var ben ölürsem ordan alın” demiş.

Bir zaman geçiyor babası tabi ölüyor. Ölünce çocuklar gidiyorlar tarlaya:

“Ulan bubam altın var burda dediydi” diyorlar. Başlıyolar tarlanın kıyısını orasını burasını eşmeye. Tarlanın eşilmedik yeri kalmıyor. Toprağın çığını çıkarmışlar. Kardeşlerden biri:

“Ulan arkadaş burda altın da yok ama bana sorsanız biz bu tarlayı kazdık. Biz buraya bir şey ekelim” diyor. Oraya bu sene ayçiçeği ekiyorlar. Bu seferde aydının kafaları çok büyük olmuş yan komşunun tarlasına geçmiş. Çocuklar o sene çok güzel para kazanıyorlar. Oğlanlar artık geçiniyorlar.

Ertesi yıl yine altını bulacaklar ya başlıyolar kazmaya. Yine toprağın çığını çıkarıyorlar. Bu senede arpa buğday ekiyorlar. Romok romok arpa çıkıyor. Yine para kazanıyorlar. Kardeşlerden biri:

“Lan arkadaş bbb bize altın var dedi ama bu iş altından iyi galiba” diyor.

Bu sene başlıyolar kazaya yine bi şey bulamıyorlar. Bu seferde yonca ekelim diyorlar. Ekiyorlar yoncayı. Ee öbürleri sulamadan oluyordu yoncayı da sulamayınca ay anam karga gibi kalmış. Yonca küçücük kalmış ulan arkadaş çalışırsan altın var çalışmazsan altın yok demişler. İşte bu masalı da böyle bitirmişler.

45. YALANCI ÇOBAN⁴⁸

Bir varmış bir yokmuş bizim arkadaşlar. Köyün birinde bi çoban varmış, Buna da ulan yalancı çoban diyomuşla. Koyunlara kurt geldi diye bağıryormuş Ulan hade millet tüfeği kapıyor ıvırdı zıvırı hade gidiyorla bi bakıyorlar arkadaş hiçbir şey yok.

Ulan bu yalancı çoban gene ertesi gün:

“Kalkın ey filan yerler yanıyor” diyormuş. Ulan millet haydi çoban böyle dedi gene gidiyorlar bakıyorlar. Arkadaş gene bir şey yok çoban kandırmış.

⁴⁸ **Kaynak Kişi:** Yusuf Çakır. (78). Bursa- İznik, 16.01.2017.

Gün geçiyo yalancı çoban koyun güdüyor. Koyunlar koca bi ağacın altında ıvırdı zıvırdı, ıgıdık dıdık derken yayılıyorlar. Tam o sıra altın bi bakır geçmiş koyunun kafasına. Altın bakırın tangirtısına koyunlarda koşuyor, çoban arkadan koşuyor. Koyunlar köye gelmiş çoban yakalayamamış. Ağırılmış:

“*Ulan hey koyunun boynunda altın bakır var. Öniine geçin, tutun*” diye bağırmış. Kahvedekiler bakmış bu yalancı çoban hiç oralı bile olmamışlar. Yalancı çoban koyunların arkasından koşarken eski tahta köprü varmış orada doğru dereye kendin tutamamış düşmüş. Bu masal da burada bitmiş.

46. PADİŞAHIN HASTA KIZI⁴⁹

Bi vamiş bi yokmuş... Allah'ın gulu pek çokmuş. Ülkenin birinde padişah vamiş. Padişahın bi dane gızı vâmiş hasta. Baya bi hastaymış ne gadan hekimlere gösterdiyse de gızına bi çare bulamoyō padişah.

Sonunda gızını dağlara bırakmak istoyō. Gızına bi yelek diktiriyō. Yeleğin her bir iliğine de bi cep yaptırıyō. Her cebine bi lira altın sokuyō. Her cebine bi altın. Yelek altından u gadan ağırılmış bōle.

Gızına ormana gezme gidelim deyip gızını ormana götürüyō, yelekte sırtında. Padişah orlarda gayboluyō gızını da orda bırakıp geliyō. Gız u yana dönüyō bu yana dönüyō “*baba*” deye bağırıyō, yok. Undan sōna orlāda da bi çoban vâmiş. Gız çobanın peşine dakılıyō. Çoban:

“*Git sen cıbanlısın*” doyō. Gızın da her yerleri yara çıbanmış bōleirin doluymuş. Çoban böyün govuyō gızı yanından, yarın govuyō yok gitmoyō. Çobanın peşine dakılıyo. Geliyō avılın bi kenarında yatıyō. Sabah oldu mu çobanlar berabē gene çıkıyō dağa, bayıra gız.

Dēken dēken orda bi batakla görüyō. Günden bi gün ama arada bi de çobana bi altın çıkarıp veriyō yeleğinden. Undan sōna bi bataklık görüyō orlada. Bataklıkta ellēni yıkāken ayaklānı yıkāken başlayō ellēndeki yaralā iyileşmē. İşte batakla ordan galmış.

Undan sōna bugün elleni yıkayo yarın dēken kendini batırıyo batağa bu gız. U gadan da güzelmış, u gadan da güzelmış. Gız u gudan iyileşiyō, u gudan güzelleşiyō.

⁴⁹ **Kaynak Kişi:** Sevim Başyigit. (49). Yenişehir-Yolören Köyü, 10.07.2019

Sonunda çobanlan evleniyölâ. Burladaki altınları da çıkarıyölâ. Kendilene bi konak yaptıııyölâ ki çobanlan u gudan güzel bi konakmış. Üç dane de çocukları oluyö.

Padişah gene bi gün atına binip gezeken bu konağı görüyö. Soruyö:

“Bu konak kimin” doyö. Ordakilê:

“Filan çobanın u yaptı.” doyölâ.

Undan sōna gız da bubasını biliyö takip ediyö. Çocuklâ da gocaman olmuş. Çocuklan isimlêni de *“Neydin, Noldum, Nolcam”* goyuyö. Sōna gız çobana:

“Padişahı yemeğe çağır.” doyö. Padişahı orlâdan geçêken yimeğe çağıııyö. Gız kendini hiç göstemoyö. Oturuyöla yemeklê yincek undan sōna bağıııyö çocuklara çoban:

“Neydin, Noldum, Nolcam yemeğe gelin.” doyö. Sōna Padişah:

“Çok güzel bu yemekle aynı benim rahmetli hanımın yemeklerine benzoyö,” doyö. Sōna gene devam ediyö:

“Ne gadan çok benzoyö ne gadan çok benzoyö aynısı yapmış. Kim senin hanımın kimlen evlisin? Bi de çocuklan ismini neden bōle Neydin, Noldum Nolcam” goydun doyö. Sōna gız babasının garşısına çıkıııyö:

“Baba sen iğrenip de dağara attığın gızınım ben.” doyö. U zaman babası çok pişman oluyö. İşte bu masal da burada bitiyö.

47. HAYIR SÖYLEMEZ⁵⁰

Bi varmış bir yokmuş... Allah'ın gulu pek çokmuş. Bu masalda konuşmak hiç yokmuş. Bi gün adamın bi tanesi askere gitmiş. Askerliğı uzun süre yaptıktan sonra memleketine dönmek üzere otogarda kendi köyünden birisiyle karşılaşmış. Karşılaştığı adama köyde de lakap olarak hayır söylemez derlermiş. Adama seslenmiş.

“Hayır söylemez, hayır söylemez,” diye bağırmış.

Hayır söylemez dönmüş bi bakmış. Aaa köylüsü askerden dönmüş. Gelmiş kucaklaşmışlar. Askerden gelen adam:

⁵⁰ **Kaynak Kişi:** İlknur Dipli. (38). Bursa- Merkez, 05.08.2020.

“Şurada oturalım, bi nefes alalım, bi çay içelim.” demiş. Çay içerken askerden gelen adam köyüne hasret tabi sormuş:

“Eee köyde ne var ne yok. Benim akkuş nasıl,” demiş. Köpeğinden bahsetmiş çok sevdiği köpeğinden bahsetmiş. Hayır Söylemez:

“Akkuş mu? Akkuş sizlere ömür, öldü.”

“Ne ne diyosun abi akkuş öldü mü?” demiş. Hayır Söylemez:

“Evet sizin devenin kemiklerini yerken boğazında kaldı, öldü.” demiş.

“Nee bizim deve de mi öldü,” doyō. Hayır Söylemez:

“Evet maalesef öldü. Babanın mezar taşını taşıırken dayanamadı hayvancağız o yükü taşımaya öldü.”

“Babamda mı öldü.” demiş. Hayır Söylemez:

“Evet baban da öldü, anandan bir hafta sonra öldü.” demiş.

“Anam da mı öldü” demiş. Hayır Söylemez:

“Sizin ev yanınca anan çok üzüldü bu üzgüntüye daha fazla dayanamadı öldü.”

“Evimizde mi yandı?” demiş. Hayır Söylemez:

“Evinizde yandı,”

Sonra bu adam çok üzülüyor. Evini kaybetmiş, anasını, babasını, akkuşu... Benim köye gitmemin bi anlamı kalmadı. Gidip o acıya zaten dayanamam diye bulunduğu şehirde kalmış. Orda kendine bi iş kurmuş, evlenmiş. Çoluk çocuk olmuş neyse köyü de hep gözünde tutuyōmuş. Hep özlüyō sürekli bi özleme var içinde.

Kendi kendine acaba köyüm nasıldır, bizim evin yerinde ne vardır, anamın babamın mezarı noldu, yaptırın olmuş mudur diye iç geçirmiş. Ben gideyim diyō. Mezarlarını yaptırayım, üstüne çiçek dikeyim, bi fatiha okuyayım, sulayayım falan diyō.

Adam kendinde cesareti bulduktan sonra köyüne gidiyō. Köye girişte bi bakıyō ki ev koskocaman duruyō. Babası tarladan geliyō. Kapının önünde akkuş koşturuyō.

Anası fırında ekmek yapıyō. Hemen koşarak Hayır Söylemez'i buluyō. Hayır Söylemez'in yakasına yapışıyō:

"Hayır Söylemez, sen neden bunu bana yaptın," diyō. Hayır Söylemez de intikamını alıcısına:

"Sen bana Hayır Söylemez, Hayır Söylemez diye seslendin. Ben de Bende hayır söylemedim." Diyō.

48. TUZ TARLASI⁵¹

Bir varmış bir yokmuş... Allah'ın kulu pek çokmuş. Bu masal da hiç konuşmak yokmuş. İki köylü arkadaş tarlaya bir şeyler ekmeye karar vermişler. Ne ekelim de bugüne kadar ekilenlerden farklı olsun da para kazanalım demişle. İçlerinden biri:

"Tarlaya tuz ekelim," demiş.

Hiç tuz ekilir mi ama bunlar cahil köylü ekicekler. Fazla para kazancaklar ya, kolay yoldan. Neyse tarlaya tuzu ekiyōlā, suluyōlā, kazıyōlā. Gübresini atıyōlā. Her şey tas tamam. Ama gelgelelim ki tarlada tuz bitmoyō. Yanı çıkmoyō.

"Allah Allah neden olmadı, neden olmadı. Onu yaptık, bunu yaptık her şey tas tamam." Deye düşünüyōlā. Birisi diyō ki:

"Kesin biri bizi kıskanıyō, biz yokken geliyō tarladan bunları söküyō, atıyō. Bu yüzden olmoyō. Yaptığımızı bozuyō tamamen," diyō. Öbürkü de diyō ki:

"O zaman bekleyelim arkadaş, nöbet tuturalım. İşimiz ne," diyōlā.

Neyse bunla çifteleri alıp yani tüfekleri tarlaya gidiyōlar. Beklemeye başlıyōlar. Bekliyōlar bekliyōlar ne gelen var ne giden. Gece demiyōlar, gündüz demiyōlar. Yağmur demiyōlar, güneş demiyōlar iyice sinirleri bozuluyor. Gelen giden kimse yok tarlaya. Niye bitmoyō bu tuz tarlada. Tam öğlen sıcaklığında birisin kafasına böyle biraz kelceymiş, terler süzülürken bir sinek geliyō.

"Vız vız vız vız" geliyor kel kafasına konuyo. Hemen arkadaşına işaret ediyō. Sineği kaçırmamak için parmağıyla sineği gösteriyō kafasındaki:

⁵¹ **Kaynak Kişi:** İlknur Dipli. (38). Bursa- Merkez, 05.08.2020.

“Beklediğimiz geldi işte,” doyo. Arkadaşı anlıyō. Tamam sus işareti yapıyō. Hemen kafasına nişan alıyō. “Bamm” diye vuruyō:

“Bi sizden, bi bizden” deyō. Burada da masal bitmiş.

49. FİŞ FİŞ KAYIKÇI⁵²

Bi varımış bi yokmuş... Allah’ın gulu pek çokmuş. Bundan güzel masal anladanlā yokmuş. Undan keri bi padişahın bi gızı varımış undan keri bir de balıkçı. Ama padişahın sarayının altı denizmiş bōle.

Bi gün bōle padişahın gızı yatakan kayık sesi duymuş. Undan keri ne deye bağırır. Kayıkçı evin altına gelmiş:

“Fış fış fış kayıkçı

Kayıkçının küreği

Lüp lüp öter yüreği

Akşam fincan böreği,” öle deye meşaz atmış gıza.

Gız da:

“Gorkma beyim ben sağım.” doyōmuş. U da mesaj veriyōmuş ama bubasının haberi yokmuş olanın geldiğinden. Sōna aşara iniyōmuş olanlar gızları dertleşiyōmuş, gidiyōmuş.

Undan keri bi ay bōle iki ay bōle üç ay bōle dēken oğlanın annesi de gōmşulāna annadiyō:

“Aman benim oğlum hiç eve dōnmoyō, acaba neden dōnmoyōkin deye merak ediyōz.” doyō. Saraydan biri de:

“Ay gece oldu mu bi kayık sesi geliyō, fış fış balıkçı sesi geliyō. Sōna geliyō sarayın altına yanaşıyō.” doyō. Gelirken de:

“Fış fış fış kayıkçı

Kayıkçının küreği

⁵² **Kaynak Kişi:** Ayşe Bayram. (75). Bursa- Söylemiş Köyü, 17.01.2017.

Lüp lüp eder yüreği

Akşam fincan böreği,” deye ses veriyo gıza. Gız da yukādan una:

“Gorkma beyim ben sağım, buyur gel.” deyip aşara iniyō.

Undan keri neyse oğlanın annesinnen bubası padişahın gızını isteme geliyōlā.

Padişah:

“Yok ben ismini cismini, kendisini görmeyince kızımı veremem.” doyō. Neyse vemoyō gızı balıkçıya. Undan keri her akşam bōle balıkçı geliyōmuş. Gene:

“Fış fış fış kayıkçı

Kayıkçının küreği

Lüp lüp eder yüreği

Akşam fincan böreği,” doyōmuş.

Gız da:

“Korkma beyim ben sağım.” deyip aşara iniyōlāmış. Deniz kenarından dertleşip konuşuyōlāmış. Undan sōna bir bōle iki bōle üç bōle gız hamile galıyō. Ama babasının hiç haberi olmoyō. Amanın bi hastalar oluyō, bi sökelle oluyō. Undan keri ne va ne yok neresinden doktorlā, hakimlē, hekimlē geliyō. Doktorun birisi doyōkin:

“Valla sultanım hamile,” doyō. Vay, kimden hamile, kimden galdıydı, kimin nesiydi, kimin fesiydi dēken gız doyōkin:

“Benim sevdiğim balıkçı vā, her akşam geliyō, biz unnan her akşam gonusuyōz.” doyō. Padişah:

“Ee nasī geliyō, gidiyō?” doyō. Gız:

“Bak sen bu akşam çık, dinle.” doyō. Undan keri neyse akşam gene geliyō gece yarısı olunca sarayın altına:

“Fış fış fış kayıkçı

Kayıkçının küreği

Lüp lüp eder yüreği

Akşam fincan böreği,” doyō. Gız da:

“*Korkma beyim ben sağım, geliyōm.*” doyō. Sōna bubasına:

“*Bak buba bōle geliyō, bende bōle aşara iniyōm. Dēken konuşurken Allah bize bi bebek vēdi.*” doyō. Neyse padişah iniyō oğlana:

“*Sen ne yüzlen geldin buraya deys pezevenk, seni borda istemoyōm.*” deye oğlanı dışlayo kovaloyō.

Neyse aradan dört beş ay geçiyō. Gızın gāli eycene hamileliği belli oluyo. Eskiden yükünü almış derler. Doğum zamanı geliyō bubası da gāli gızı reddediyo. Oğlan gene geliyō gece yarısı:

“Fış fış fış kayıkçı

Kayıkçının küreği

Lüp lüp eder yüreği

Akşam fincan böreği,” deyip gızdan mesaj beklēken gız:

“*Tekneyi balkonumun altına çek, ben atlacam teknenin içine.*” doyō. Balıkçı:

“*Tamam.*” doyō. Gız teknenin içine atlamasınnan Allah tarafından çocuk doğuveriyō. Allah bi oğul evladı veriyō. Undan kerı bubasınlan haberleşiyōlā. Mutlu mutlu günlē gelip geçiyō.

50. NE EKERSEN ONU BİÇERSİN⁵³

Bir varmış bir yokmuş... Allah’ın gulu pek çokmuş. Bundan güzel eyi masallā yokmuş. Bi garı gocalā varımış bi de oğlanları varımış. Oğlan böyüyō undan kerı iki tane de yaşlı adam varımış. Allahım yarabbim garı oturūken bi sesle duyuyō:

“Ne ekēsen onu biçesin

Eylik yapāsan eylik bulursun

⁵³ **Kaynak Kişi:** Ayşe Bayram. (75). Bursa- Söylemiş Köyü, 17.01.2017.

Kötülük yapāsan kötülük bulursun,” diyerek mahalle de geziyölāmiş.

Üç gün bōle, beş gün bōle dēken gadın:

“*Ay vAllahi ben bakam bunlāri adamakıllı bi dinlecēm. Bunlāra gızcām, çekişcēm, sölencēm.*” doyō. Gene tekrā adamlā:

“*Ne ekēsen onu biçesin*

Eylik yapāsan eylik bulursun

Kötülük yapāsan kötülük bulursun.” deyip u mahalleden geçēken gadın hemen kapıyı açıyō:

“Gardaşlā, gelin bakam bi. Siz ne sölönuz, bensizin sölēdiklēnizi anlamadım. Size üç akçe vēcem bana bunun manasını güzelce anlatcānız” doyō. Adamlā da doyōlakın:

“*Ne ekēsen onu biçesin*

Eylik yapāsan eylik bulursun

Kötülük yapāsan kötülük bulursun.” doyōlā.

“*Biz bunu biliyōz, manasını bilmoyoz.*” doyōlā.

Adamlā çekip gidiyōlā. Undan kerı gadın kendi kendine gızıyō. Gadının da gocası her gün dağa gidēmiş. Odun yapāmış, bişēlē toplamış getirip eve yimek yapāmış. Undan kerı tekrā adam gene gidiyō dağa odun getirirken ağacın içinden bi bal çıkıyō. Sepedine goyup balı getiriyō. Undan kerı tak tak kapıyı çalıyō. Gadın açıyō, içeri giriyō. Odunlānı goyuyō, yimeklik ne topladıysa unları goyuyō, balını goyō, oturyōlā. Yiyōlā içiyōlā, sabah oluyō. Gene adam işine gidiyō. Tak tak kapı çalınıyō. Yaşlı adamlā:

“*Yaşlının birisi bi anam vā göynü ōle datlı istoyō ōle datlı istoyō ama param yok alamadım eyē siz de vāsa verimisiniz?*” doyō. Gadın hemen bir tabak bal veriyō. Eylik yapıyō gadın. Balı nineye yolloyō. Undan kerı gene unlā devam ediyō:

“*Ne ekēsen onu biçesin*

Eylik yapāsan eylik bulursun

Kötülük yapāsan kötülük bulursun.” deye.

Undan keri aradan bir ay mı geçiyō, iki ay mı geçiyō, üç ay mı geçiyō radiyoyu açıyōlā. Kore harbini söloyō. Oğlan da Kore harbine gitmiş. *“Kore harbinde Türk askeri gazandı. İşte şu gudar şehit var Türk askerinde bu gudası da Türkiye’ye döndü. Adlanı sayıyolābunlān oğlan da Döndü asker deye söleniyō.”* Garı:

“Ah valla unlā dedilē ya ne ekēsen onu biçēsın, eylik yapāsan eylik bulursun, kötülük yapāsan kötülük bulursun. Bak ben bal vēdim ya Allah bana eylik vēdi. Çocuğum askeden güzelce gelecek” doyō. Kadın seviniyō. Efendime söyleyēm, akşam olunca adam dönünce:

“Ahh adam bak bizim oğlana böyle oldu böyle oldu, oğlumuz güzellikle geliyor. Senin gettiğın baldan ben bi nineye vēdiydim.” doyō. Undan keri neyse hepsi seviniyōlā.

Gene onlā hafta da mı olur, on beş günde mi olur gene:

“Ne ekēsen onu biçēsın

Eylik yapāsan eylik bulursun

Kötülük yapāsan kötülük bulursun.” deye söylüyōlā.

Oğlan askerden geliyō, evlendiriyōlā. Undan keri torunları oluyō gadının. Oğlana doyōlakin:

“Hade oğlum bak çoluk çocuk büyüdü, buban yaşlandı. Sen de bi iş bulda sen de bi işe gir.” doyōlā. Çocuk òle arāken bōle arāken güzel bi iş bulup giriyō. Efendime söyleyēm gene adamlar:

“Ne ekēsen onu biçēsın

Eylik yapāsan eylik bulursun

Kötülük yapāsan kötülük bulursun.” deyip devam ediyōlā.

“Kadına geliyōlā geçen sefer eylik yaptı bu sefer de bakam bunlāra kötülük yapām ne bulcām,” doyō. Undan keri bi gün bōle ekmek yapıyō. Oğlu da geldi gelecek u aralāda. Gene u bağıranlā gelip geçēken kadın gızıveriyō. *“Aman bi içli pide yapām da içine zehir goyām. Kör olmayasıcālā zehirlensinlē. Boyna bağırip çağırcaklāna ölsünlē.”* doyō. Ekmeği yapıyō güzelce, peynirin içine de zehir atıyō. U sıra gene unlā:

“Ne ekēsen onu biçēsın

Eylik yapāsan eylik bulursun

Kötülük yapāsan kötülük bulursun.” deyip gecēken kapıyı açıyō kadın:

“Gardaşlā gelin sıcacık içli bide yaptım poşete de godum, acıkınca bunu yiyiverin ha gardaşlā,” doyō. Adamlā:

“Eh Allah razı olsun teyze” dōyōlā. Neyse bunlāōle deyip bağıra çağıra ēēyōlā. Gidēken gidēken bizim Yenişehir yolunda Molla Amed’in guyunun yanına geliyōlā. *“Ah acıktık.”* doyōlā. Ah bi de onun oğlu da iş yerinde hastalanmış, dermanı galmamış. Bōle atın üstünde geliyōmuş ama yorulmuş. Unları görünce hemen attan iniyō çocuk. Kadının oğlu:

“Selamun aleyküm.” doyō. Adamlā:

“Ne u gardaş pek bitkinsin?” doyōlā. Kadının oğlu:

“Ah sormayın hasta oldum. Ganım açıktı. Susadım.” doyō. Adamlā:

“Kadının birisi bize iki dene bide verdiydi. Bunu verem de yi sıcacık ye oğlum. Biz Yenişehir’den alır yiriz.” doyōlā. Kadının oğlu:

“Yok ya amca size verilmiş bu bide siz yiyin.” doyō. Adamlā:

“Yok aman al yi.” dōyōlā. İçli bideyi veriyōlā çocuğa. Güzelcene çocuk sıcacık sıcacık yiyō. Güzelcene bi de mataradan su çekiyō. Çocuk eve gidiyō. Gitmekte olsun.

Hoşbeş edēken çocuk bi hastalanıyō. Kadın:

“Oğlum ne oldu nasī oldu?” dēken oğlan:

“İşte Yenişehir’den bu tarafa gelirken iki kişiyi gördüm. Bana pide verilē.” doyō. Kadının aklına geliyō. Çocuk hemen ölüyō. *“Heee”* doyō kadın.

“Ne ekēsen onu biçēsın

Eylik yapāsan eylik bulursun

Kötülük yapāsan kötülük bulursun.” doyō.

Eylik yapanlara eyi masal kötülük yapanlara kötü masal. Allah kimseyi eylik yapanlardan ayırmasın.

51. BUNDA DA VARDIR BİR HAYIR⁵⁴

Bi vamiş bi yokmuş... Evvel zaman içinde kalbur saman için bi padişahın oğlu bi de veziri varmış. Veziri her lafin başında:

“Bunda da vadır bi hayır.” doyömuş. Ne yapsa öle doyömuş. Suyu getirirken bile:

“Bunda da vadır bi hayır.” döyömuş. *“Bunda vadır bi hayır bunda da vadır bi hayır”* deyip duruyomuş padişahın oğlu:

“Ne demek bu her şeyin başında bunda da vadır bi hayır, bunda da vadır bi hayır doyön ne hayırı olcak. Bırak şunu söyleme.” doyö. Adamın gene dili alışmış. Bi gün padişahın oğlu vezirine:

“Senlen atlara binelim de şölebi gezelim de gelem. Belki bi davşan, kör guş buluruz da av eti yiriz.” doyö. Biniyölâ atlara gidēken gidēken çalılan dibinde bi davşan görüyölâ. Ben vurcam ben vurcam dēken namlının ucuna barmağını goyuyö. Bi çekiyo tetiği *“uuu”* barmak ucuyo. Barmak gidiyö padiaşhın oğlunun. Hemen vezir döyö ki:

“Bunda da vadır bi hayır, bunda da vadır bi hayır.” doyö. Padşahın oğlu:

“Bırak şu hayırı barmağım gitti ne hayırı.” doyö. Vezir:

“Yok unda davadır bi hayır.” doyö. Padşahın oğlu:

“Atın şunu zindana,” doyö. Neyse atıyölâ unu hapise.

U hapiste duradursun. Beş on gün geçiyö. Barmak eyi oluyö ama barmak yok. Gitti. Uçtu. Undan sōna Padişahın oğlu:

“Yarın ben de gidem acık gezam gelem. Canım sıkıldı. Barmağım gitti gālî napam” doyö. Biniyo atına yalnız başına kendi kendine atınan gidēken gidēken nereye gittiğini de bilmoyö. Yamyamlan çadırını gitmiş. *“Oh oh Oh”*. Yamyamlâ bunu hemen

⁵⁴ **Kaynak Kişi:** Hatice Dipli. (83). Bursa- İnegöl, 09.08.2017.

indiriyölā. Kesip yiceklē. Yatırıyölā kesiceklē. Bi de bakıyölā ne görsünler padişahın barmağı yok.

“Gak, gak senden gurban olmaz. Tek barmağın yok senin.” doyölā. Tokatloyölā, dövüyölā, yolloyölā. Sōna geliyō:

“Çıkarın veziri zindandan. Barmağın yok deyelek unda da vadır hayır dedi. Unda da varımış bi hayır. Eyya barmağım olaydı beni böyün yicedilē. Yamyamlā beni böyün yicedi” doyō. Adamı çağırıyölā, getiriyölā. Vezir:

“Eyya her şeyde bi hayır vā. Sen beni hapse attırdın. Eyya ben senin yanında olaydım senin barmağın yok deyelek beni yicedilē. Senin bi barmağın esik bende hapisteyim ikimize de yimedile.” doyō. Bu masal da borda bitiyō.

52. KABİRDE BİR GECE⁵⁵

Bi vāmış bi yokmuş... Allah'ın gulu pek çokmuş. Köyün zengin bi adamı vāmış. Mesela Alibeylen Ali Rıza'nın bubası İsmail dede gibi. Mesela İsmail Dede gibi onların da bubaları ölüyō. Oğulları Gara Memetlen Ali Rıza doyō ki:

“Bakam bu akşama bubama ne sorcaklā mezarda köyün tarlalarını aldık. Gız gardeşimiz Gül Sefa'nın hakkını da yidik. Bakam ne sorcaklā bilelim.” Doyölā.

Cenazeyi gömüyölā geliyölā. Abdullā ağam da köyün en fakiri ya, Abdulā agama doyölā ki:

“Abdullā ağam sana bi kese altın. Bubama bu aşam ne sorcakla dinle bize habē vē.” Doyölā.

Abdullā ağam şöle bi düşünüyō kendi kendine. Aman her gün sana bana yonca biçmē gitcēme, odun kesme gitcēme bi gece de bi kese altın bozdurū bozdurū harcarım doyō. Tamam doyō Abdullā ağam gabirde kalmayı kabul ediyō. Bi akşam değil mi bu davşan derisine gatlanırım artık doyō.

Neyse bi boş mezā da Abdullah agama gazıyölā ölen bubalanın yanına. Bakam sorgu melekleri ne sorcaklā ona göre hareket etceklē arkadan gelen oğlanlā.

⁵⁵ **Kaynak Kişi:** Özen Bayram. (78). Bursa- Yıldırım, 12.11. 2019.

Neyse gazılan boş mezara Abdullā agam yatıyō. Sual melekleni bekloyō. Sual melekleri geliyō tangur tungur şangur şungur. Ohh bi bakıyōlā bi ölü vā, bi de diri vā yanında. Ah doyōlā kendi aralanda düşünüyōlā. Acaba önce diriye mi sorsaz ölüye mi deye. Meleklen bi danesi akıllı canakmış. Diğerlene:

“Aman ölü ne zaman olsa bizim. Önce diriye soralım. Yoksa sabālin gitcek o.”
Doyō. Abdullā agamdan için:

“Ee Abullā derin dünyadayken ne iş yapardın?” Abdullā agam:

“Sana bana yonca biçiyōm, odun kesiyōm. Ben fakir bi insanım.” Doyo. Undan sona cazım meleklerle sorguya devam ediyo:

“Bi dönüm yoncayı kaç biçesin?” Doyōlā.

“Temsil otuz milyon,” doyo. Evvelki üç milyon.

“Eee otuz milyonu nereye harcayon?” Doyōlā. Abdullā Agam:

“Küçük aygaz tüpü alıyōm, bi okka yağ alıyōm ekmek alıyōm. Çay alıyōm cigara alıyōm yirmi beş milyon yapıyō.” Doyo.

“Ee beş milyonu nereye harcasın?”

Abdullā agam yok işin içinden çıkamoyō. Beş milyonun yeri yok. Abdullā agam oraya çeviriyō, buraya çeviriyō, nereye harcadığını bulamoyō. Sabah olunca anca bunu bırakıyōlā ama sabaha kadar sorguda galıyō. Abdullā agamda sabaha kadar düşüyō ama gene bulamoyō. Melekler, veriyō sopayı buna.

Undan sōna cazım oğlanlā da eve çağırsak şimdi biz bunu goca köye yaya doyōlā. En iyisi tangazlan oraya çağırılım doyōlā orada soralım doyōlā. Neyse Abdullā agam bi çıkıyō. Sabah ezanı okununca bırakmışlāama yangından çıkā gibi aynı. Pat pat pat pat geliyō. Hemen oğlanları Abdullā aga Abdullā aga el sallayōlā:

“Gel bakam boraya.” Doyōlā.

Bi kese altını yanına goyuyōlā söz vëdilē ya gāli. Rahmetli gayınnam canları gitmiştir bi kese altını verince ama söz vëdile artık derdi.

“Al bu kese altını anlat bakam, bu akşam ne sordulā?” Deye Abdullā agama soruyōlā. Abdullā agam da:

“Aman oğlum bu kese altın da sizin olsun, iste goca köy değil etraf köylē de. Garasıl, Mekirköy de sizin olsun alnımın teriyle biçtiğim bi kaç dönüm yonca parasının hesabını veremededen sabah oldu. Yarın akşam bubanız ne yapcak onu Allah biliyō.” Doyō.

Masal da borda bitiyō.

53. ALLAH İLE ORTAK OLAN ADAM⁵⁶

Bi vāmiş bi yokmuş... Allah’ın gulu pek çokmuş. Bu masal da hiç gonuşmak yokmuş. Adamın biri, bi tarla misir ekiyō. Goca tarlaymış yirmi beş otuz dönüm. Sizin de vā ya hana eski harımlāda.

Bi tarla misiri ekēken doyo ki:

“Allahım senle ortak olalım.” Doyo. Neyse anlaşıyōlā, undan sōna ekiyō ekini.

Misiri gazıyo. Bi daha da hiç uğramoyo tarlaya Allah ile ortak oldu ya. Tarlaya o göz kulak olur deye. Ektiği misirle de şimdiki gibi bagas misirledenmiş herhalde. Amanın bi olmuş bi olmuş. Sırlıklık misirle gibi, dam gibi olmuş.

Neyse adam bi tarlayı dolaşma deye gidiyo. Ah bi bakıyo undan sōna cazım sen uuu misir dağ gibi olmuş, dayanmış ucuna gitmiş. Çok eyi olmuş. Undan sona demiş ki Allaha:

“Ben senle eğlendiydım. Bulursun vërim sana,” demiş. Ortak olalım dediydi ya. Sen Allah bu ya, eskiden Gözlüklü Ayşegilin bayır vādı ya, ordan bi yel bi tufan bi yağmur... Misir tarlası yelinen yasan oluyo. Kendisi anneaengilin cevizliğin altına zor gidiyo. Yağmurdan kaçıyo.

Hava devam ediyo “gür şak” deye. Her şey yerinen yasan olmuş. Acık bi kaç misir galmış dik soyları. O sıra şimşek de çakıyomuş. Adam da Allaha:

⁵⁶ **Kaynak Kişi:** Özen Bayram. (78). Bursa- Yıldırım, 12.11. 2019.

“Aldın alçağını da daha ışık yakıp da galanları mı arayōn” doyomuş. Tā bi de Allaha söyleniyōmuş. Hade burda bitiyō.

54. HOCA İLE PADİŞAHIN OĞLU⁵⁷

Bi vāmiş bi yokmuş... Allah’ın gulu pek çokmuş. Bi köyün hocası vāmiş, imamı. Eskiden çiftler gece sürülürmüş, hayvanlarla serinlikte. İşte bu adam da õle çifte gidiyōmuş. Köyün hocası da bu çifte giden adamın karısına gidiyōmuş. Adam çifte gidince demişle hocaya:

“Bõle bõle hoca size gidiyōdu, geliyōdu,” deye.

Ama adam inanmamış tabi. Köydekilē sen sõle sen sõle... Aman demişlē Allah onu bilir demişlē. Sen yoldan geçēken padişahın oğlu bunu duyuyō.

Önceden minareye çıkılıyōdu ezan okumā. Hoca ezan okumā çıkınca minareye padişahın oğlu çıkıyō. Bi çuval burçaklā beraber. Burçakta çok kayganmış. Ben hiç burçak görmedim ama õle doyōlā. Padişahın oğlu burçağı minarenin en üstünden aşara kadar dökerek iniyō.

Hoca da ezan okuyō o sıra. Undan sona cazım neyse hoca *“la ilahe illallah muhameden resulallah”* deyip tam namaz gıldırmā aşara inēken hoop bi basıyō. Füy füy füy füy burçak kayıyō. Küt merdivelēden düşüyō. Hoca beyin ganamasından ölüyō.

Bi zaman sõna camiye gelen Fettah Dede, Börekçi Dede, Aşırılan Dede, Süleymanlan Dede, Pıtırılan Amcam camiye girēken hoca minarenin kapısında ölü buluyōlā. Undan sõna namazı kendi kendilēne gılıyōlā.

Sõna Fettah sela veriyō *“es-selā”* Köylü:

“Ee kim öldü?” Birisi:

“Köyün hocası minareden düşüp ölmüş.” Doyō. Undan sõna sela bitiyō. Padişahın oğlu da ordaymış. Köylülē:

“Vay anası hoca naşı düşüp de ölüyō,” deye gonusuyōlā şõle bõle ordan da padişahın oğlu:

⁵⁷ **Kaynak Kişi:** Özen Bayram. (78). Bursa- Yıldırım, 12.11. 2019.

“Siz benim yarım çuval burçağa dua edin. Ben yarım çuval burçak goymayaydım Hoca daha çok işini yapcaydı.” doyo.

55. ARKADAŞ NASİHATI⁵⁸

Bir varmış bir yokmuş... Evvel zaman içinde kalbur zaman içinde bir adamın bir oğlu varmış. Bu oğul bir gün babasına:

“Baba bir arkadaş seçeceğim ama nasıl seçeceğim bilmiyorum,” demiş Babası da:

“Oğlum seçeceğin arkadaşınla bi yolculuk yapacağınız. Ben sana bi çıkı hazırlacam. Bi kızarmış tavuk, bi de ekmek koycam yanına bunu arkadaşınla çeşme başında yicenez,” demiş.

Neyse oğlu başlıyo biriyle yolculuğa. Karınları acıkıyor bi çeşme başı bulup oturuyola. Oğlan arkadaşına:

Ben bi elimi yüzümü yıkayam sen sofrayı hazıla demiş. Çocuk başlayo iyi yerlerini kendine ayırarak sofrayı hazırlamaya. Tavuğun güzel yağlı yerlerini ekmeğin yumuşak yerlerini kendine alıp diğer tarafını bizim olana veriyor.

Neyse bunlar kalkıyorlar gidiyorlar. Babasına bizim oğlan demiş böyle böyle oldu demiş. Babası da:

“Bu arkadaşla olmaz. Bundan sana arkadaş olmaz” demiş.

Yine bi gün oğlan başka bi yol arkadaşıyla yolculuğa çıkıyor. Az zaman geçince karıları acıkıyor hemen bi çeşme başına sofrayı kuruyorlar. Bizim oğlan arkadaşına:

“Ben bi elimi yüzümü yıkayam sen sofrayı kur” diyor. Bu çocuk tok evinde büyümüş. Başlamış sofrayı hazırlamaya. Tavuğun iyi yerlerini ekmeğin yumuşak kısımları bizim oğlan vermiş. Yanına da güzelce soğuk su doldurmuş. Kendine hep kötü yerlerini bırakmış. Kalanı da bohçaya sarmış belki tekrar yolda acıkırız diye.

Her neyse yiyip içmişler. Bizim oğlan gelip babasına anlatmış. Babası:

“Oğlum bundan sana dostta olur, arkadaşta olur yoldaşta olur” demiş. Bu masal da burada bitiyor.

⁵⁸ **Kaynak Kişi:** İbrahim Arslan. (61). Bursa- Ayaz Köyü, 11.06.2020.

56. BEY'İN SAKAT OĞLU⁵⁹

Bir varmış bir yokmuş... Bi beyin bi oğlu varmış. O da sakatmış. Bu Bey'e demişler:

“Bir Hoca var, bu hoca senin çocuğunu iyi ederler,” demiş,

Bey kendi kendin hocaylan bu iş olur mu, bu doğduğundan beri böyle her neyse adam yine de hocaya götürmüş. Hocaya demiş:

“Böyle böyle benim oğlan yürüyemiyor, giyemiyor, yiyemiyor, içemiyor. Sen iyieder misin” demiş. Hoca da:

“Ben onu iyi ederim ama beş koyun, beş keçi, beş eşek şu kadar para alırım” demiş. Bey kabul etmiş. İyi olsun her şeyi veririm diyerek çocuğu hocaların evine bırakıp gitmiş. Bey gidince hoca dua etmeye başlamış:

“Allah'ım, bu çocuğun canını al yarına bırakma,” demiş. Bey'de candan hoca nasıl dua edecek diye gitmemiş, dinlemiş çok şaşırılmış. Ertesi gün eve gelmiş bakmış çocuk çorba içmeye başlamış demiş kendi kendine:

“Demek bu hocaların bi hikmeti var,” diye düşünmüş. Ondan sonra hoca:

“Ben bu çocuğu yürütürüm ama gene beş keçi, beş koyu bilmem ne şu kadar para alırım,” demiş. Bey:

“Ben sana elli dene verem. Beşini onunu ne yapayım. Sen tek yürüt” demiş. Bey gidince hoca gene başlamış:

“Allah'ım bunun canını al, dün almadın bugün al,” diye söylenmeye başlamış. Ertesi gün sakat çocuk başlamış yürümeye. Bey gelince görmüş, çok sevinmiş. Hoca:

“Bak çocuk iyi bizim şeyler geldi mi?” demiş. Bey:

“Dışarıda hepsi yığılı yetirdim. Ama hocam ben seni dinledim, sen öl dedin çocuğuma ben duyunca cinnet geçirdim. Nerdeyse ben seni öldürecektim” demiş. Hoca da:

⁵⁹ **Kaynak Kişi:** İbrahim Arslan. (61). Bursa- Ayaz Köyü, 11.06.2020.

“Allahla benim aram iyi değil, ben böyle ne desem tam tersini yapıyo. İyileştir deseydim ölürdü. Bundan böyle dedim” demiş. Bu masal da burada bitmiş.

57. KIYMALI PİDE⁶⁰

Bir varmış bir yokmuş evvel zaman içinde kalbur zaman içinde bir adamla bir karı varmış. Bu adam karısını sürekli övüyormuş. Kahvede benim karı şöyle pide yapıyor, böyle pide yapıyor diye söylüyormuş. Kahvedekiler nedenini sormuş, adam:

“Benim karı kırk senedir pidenin ortasını bana yediriyor, kıyılarını da kendi yiyor” demiş. Oradaki adamlar:

“Boyuna sana ortasını yediyor bunda bir iş vardır” demişler. Kocas:

“Ne işi olacak, benim dişlerim yok, damaklarım acıyor diye bana yediyor,” demiş. Adam kahveden çıkınca kendi kendine gene bi bakam, izleyem demiş. Eve gelince karısına:

“Ben çifte gidiyorum akşam dönerim, sen bi pide yap gelince yeriz” demiş. Ama evden gitmemiş. Başlamış karısını gözetlemeye nasıl pide yapacak diye.

Bakmış karısı pidenin ortasına peynir soğan koyuyor. Kenarlarına da kıyma ile tereyağını dolduruyor. Kenarlarını da bi güzel kapatıyor belli olmasın diye. Neyse akşam oluyor adam işten gelmiş gibi sofraya oturuyor. Kadın pideleri sofraya hazırlamış. Adama yine orta yerinden çıkarmış, uzatmış. Adam:

“Yok, olmaz ben bu sefer kıyılarını yiyeceğim,” demiş. Karısı:

“Be adam bak dişlerin yok sert olur” demiş Adam karısını dinlemiyor. Başlıyor pidenin kıyılarını yemeğe. Meğer pidenin kıyıları kıymalı tereyağlı yumuşacıkmiş. Karısı kırk sene soğanlı peynirli pideyi yedirdi diye bi sille kötek vurmuş bu masal da burada bitmiş.

⁶⁰ **Kaynak Kişi:** İbrahim Arslan. (61). Bursa- Ayaz Köyü, 11.06.2020.

58. BİT⁶¹

Bir vāmiş bir yokmuş yokmuş... Bi adamın bi gızı varımuş. Kimselere vermē giyamoyōmuş gızını. Undan sōna una verme buna verme dēken zaman geçiyō.

Adam bi gün sırtını gaşırken bi bit bulmuş. Unu yağ tenekesinin içine atmış. Annem õle anladırđı. U da yimiş yimiş olmuş gocaman bişey. Sōna unun derisini yüzmüş. Kapılara asmış. Bütün ülkenin adamını çağırılmış:

“Bunun ne olduğunu kim bilirse gızımı una vercem.” demiş. Annem aynen bõle anladırđı.

Undan sōna adamla sıraya girmiş gızı da camdan genç güzel birine bakıyōmuş. En arkaya galmışlā gāli bitiyōmuş sıra. Bi dedeynen bi delikanlı en arkada galmış. Kız genç adama:

“Bit derisi,” doyō. Unu da genç adam duymoyō. Yaşlı dede duyuyō.

Dede de:

“Bunu ben biliyōm.” doyō. Adamla:

“Sõle ne derisi” doyōlā. Dede:

“Bu bit derisi” doyō. Bubası da bildin deye dedeye gızını veriyō. Undan sōna dedenin de evi barkı iyiymiş. Gız, dedeye bişey yapmasın deye yimek yidiriyoymuş. Bunu da ye dōyōmuş. Dēken dēken unu gıyuya atıyō. Sōna da õbür olanlan da gaçıyō. Bu masal da borda bitiyō.

59. AYĀNA TĪKEN BATAN ÇOCUK⁶²

Bi varımuş bi yokmuş... Allah’ın gulu pek çokmuş. Bi oğlan çocuğu varımuş. Oğlan çocuğu yaramaz mı yaramaz panguduzmuş. Gız gardaşı varımuş. U da yeni doğum yapmış unun gızını gorkuduyōmuş. Yeni doğmuş lavaşa gorkudulmaz. Çocuk beniler. Gözleni açıyōmuş, şõle yapıyōmuş, bõle yapıyōmuş, çocuğu gorkuduyōmuş. Annesi de:

⁶¹ **Kaynak Kişi:** Sevim Başyigit. (49). Yenişehir-Yolören Köyü, 10.07.2019

⁶² **Kaynak Kişi:** Ayşe Yorulmaz. (70). Bursa- Söylemiş Köyü, 15.01.2017.

“Yavrum, yapma, etme” doyõmuş.

Meram anlamoyõmuş. Aman git panguduz, git sokaklā da ācık eĝlen demiş. Belki bi insan bulursun. Çocuĝu gorkuduyõn, havale geçiddircen, benilletcen demiş.

Neyse bu dışara çıkıyõ. Yaramazın yaramazı zaten iki hoplāken, bi zıplāken gidiyõ. Tangazlan orda köstek tikenlen üstüne basıyõ. Orda ayāna bi tiken batıyõ. Bunun da canı yanıyõ. Canı yanınca iki duruyõ, bi gidiyõ. Acısından, sızısından duramoyõ. Komşunun birinin kapısına gidiyõ. Kapıyı çalıyõ:

“Teyze, teyze benim ayaĝıma bi tiken battı. Bu tikenı çıkarıvē.” Doyõ.

“Ee tamam oĝlum,” doyõ. Tikenı çıkarınca uskuduyõ oĝlan ācık. Tikenin acısı geçiyõ. Komşu teyzesi:

“Al tikenı götü, çıkarıvēdim ayaĝından,” doyõ. Panguduz çocuk:

“Yok ben tikenı nāpam,” doyõ, almayõ.

Neyse iki gün geçiyõ, beş gün geçiyõ, orda barda gezēken tiken aklına geliyõ. Gidem ben teyzeden tikenimi geri isteyēm doyõ. Gidiyõ komşu teyze:

“Teyze, benim tikenimi vē. Çıkādıydın ya ayaĝımdan.” Doyõ.

“Oyy! Nāpcan tikenı panguduz, tiken alınır mı, ben unu attım fırına ekmek yaptım.” Doyõ. Panguduz çocuk:

“Ee napam ekmek yaptıysan. Vē benim ekmeĝimi, ekmeĝimi isterim,” doyõ.

“Ay senin hakkından gelinmez. Al şu ekmeĝi de git hadē,” doyo.

Veriyõ ekmeĝini gidēken gidēken gidēken ekmek aĝırlaşıyõ, aĝırlaşıncı komşulan birinin kapısını çalıyõ:

“Bu ekmeĝi alın yırsınız sabālin,” doyõ.

Ekmeĝi veriyõ unlara gene gidiyõ. Hoployõ zıployõ garnı acıkıyõ, acıkınca ekmek aklına geliyõ. Gidēm şunlādan ekmeĝimi geri isteyēm doyõ. Gidiyõ ekmeĝi isteme. Kapıya çıkan komşu:

“Ah valla biz ekmeği oraya asdık. Ama ekmeği tosunun biri yidi. Biz ne bilelim unuttuk.” Doyō. Panguduz çocuk:

“Ee madem ekmeğimi vermoyōnuz. Tosunu verin,” doyō.

“Ah seni muzur oğlan al şu tosunu da git şordan. Seni muzur, senin hakkından gelemecēz. Seni anaforcu, bi ekmeğe bi tosun olur mu hiç,” doyō.

Neyse veriyōlā gāli tosunu. Tosunda besliymiş. Ācık götürüyō, asılıyō masılıyō dēken yoruluyō. Yorulunca ordan bi gomşunun kapısını çalıyō. Panguduz çocuk:

“Tosun gettim size. Tosunu alın ha!” Doyō.

Ah unla da almazlā mı hazır besili tosun. Alıyolā, bağloyōlā. Unla da düğün okucaklāmış on beş gün sōna. Tosunu güzel bi kesiyōlā, bi ziyafet yapıyōlā. Düğüne başlayōlā, gelini alıyōlā, davulla geliyō. Güzel gümbada gümbada çalıyō.

Neyse bunun aklına tosun geliyō. Aklınaca gelince gidēm tosunu isteyēm doyō. Gidiyō düğüne:

“Tosunumu geri verin,” doyō. Düğün sahibi:

“Bak düğün yapıyōz şindi unun sırası mı, seni tongurcu yaramaz oğlan. Biz nerden verelim tosunu, kestik.” Doyōlā. Panguduz oğlan:

“Maden gelini bana verin,” doyō.

Hadē tutuyōlā bunlā gelini veriyōlā. Gelin bi yandan, yaramaz oğlan bi taraftan, davulā bi taraftan, gümbada gümbada anasının kapısını çalıyōlā. Anasına:

“Anne biz geldik”. Doyō.

Gardeşinin gızı da iki yaşına girmiş, gorkutmoyōmuş gızı gāli. Gelin geliyō, oğlan geliyō, davulla da geliyō. Bu masal da borda bitiyō, gidiyō. Bunla da geçiyōlā işte.

60. KAHVFECİ GÜZELİ⁶³

Bi varmış bi yokmuş... Allah'ın gulu pek çokmuş. Bir gariban bi oğlan varmış. Bu işi arayōmuş. Bugün arāken yarın arāken bi gayfenin önüne geliyō. Gayfeciye:

“Beni ırac alır mısın?” doyō. Gayfeci:

“Olur alırım,” doyō. Neyse gayfeye ırac duruyō. Bi gün beş gün geçiyō gayfeci bunun ıraclığını beğeniyō. Söz tuttuğu için bi de.

İki üç ay burada ıraclık yapıyō. Sōna bi akşam yatacak da yeri olmayınca çocuk gayfede yatıyōmuş. Orda yatıp orda galkıyomuş. Neyse iki üç ay sōna gecenin bi yarısı *kapı “gıcirt”* ediyo. Hemen oğlan şırp olup gakıyō. Bi bakıyō evliya gibi sakllı büyükcene bi adam geliyō. Undan sōna:

“*Oğlum napıyōn?*” doyō. Oğlan:

“*Hiç yatıyōm amca,*” doyō. Evliya:

“*Oğlum bana bir kahve yapā mısın?*” doyō. Oğlan:

“*Yaparım.*” doyō. Neyse gayfeyi yaptıktan sōna evliya içiyō bırakıp gidiyō ertesı akşam gene evliya aynı saatte geliyō gayfesini içiyō gidiyō. Bu iki üç ay devamlı geliyō bıkmadan usanmadan. Oğlan da buna çay gayfe yapıyō. Ondan sōna hiç bişey demoyō. Gidēken güzelce geçiriyō. Bu tavırları da evliyanın hoşuna gidiyō. Üç ay sōna son gelişinde gāli oğlana dua ediyo:

“*Oğlum, çayın şekerin bol olsun*

Paran pulun bol olsun,

Allah sana yoksulluk göstēmesin

Allah İyi bir kısmet versin

Bu gayfede senin olsun.” doyō.

⁶³ **Kaynak Kişi:** Ayşe Yorulmaz. (70). Bursa- Söylemiş Köyü, 15.01.2017.

Undan sōna yiyiyō içiyō işte sōna da dua ediyō. Neyse bu sabalin gene gakıyō çayı demloyō. Çırakığa devam ediyō bardak yıkāken öteberi yıkāken gayfenin sahibi doyō ki:

“Ben bu gayfeyi sana veriyōm Gayfeci güzeli. Senin adın gayfeci güzeli olsun. Bu gayfeyi ben de sana veriyōm.” doyō.

Undan sōna neyse bu gayfeyi una veriyō dede dua etti çünkü. Çayın şekerin bol olsun deye. Her şeyi bol oluyō. Gāli parası, pulu, şekeri vā, gayfeyinin üstüne güzelce bi ev yapıyō. Ustalara da söyloyō:

“Bak buraya bi ev yapacaksınız ama edrafında hiç cam olmācak. Bōle keremetliğin üstünden cam açacaksınız. Hiç ışıkmācak evde. Sade keremetlikten olacak. Bi de evi yapāken merdiveni gayfenin içinden olacak. Gırk basamaklı merviden olacak. Benden başka kimse girip çıkmacak” doyō. Ustalā da:

“Tamam.” doyōlā.

Ustalā güzel bi ev yapıyōlā buna gayfenin üstüne. Keremetlikten de cam bırakıyōlā. Gayfenin içinden girmek için eve güzel bi de merviden yapıyōlā. Sadece gayfeci güzeli giriyō, çıkıyō. Neyse bir gün bōle beş gün bōle gāli evlē de bitiyō. Kendi kendine:

“Ben gāli bi hayırlı kısmet arayām,” doyō.

Neyse undan sōna oraya başvuruyō, baraya başvuruyō göynüne alektirik kaptırıyō. Biri kısmet oluyō, evleniyō. Evlendikten sōna garısına:

“Bak ben hiç edrafından cam bırakmadım.” doyō. Evliya çok güzel kısmet vēsin deyince garısı pek güzel oluyō undan kıskanıyō. Ne ihtiyaç olsa kendi götürüyō, garısı hiç aşara inmoyō.

Bi gün evlē örümcek olmā başlamış. Evleri silip süpürem deye aklından geçirmiş gayfeci güzelinin garısı. Ama toz nerden çıkıcak deye de düşünmüş. Neyse merdiveni dayayō keremetlikteki camı açıyō. Halıları, kilimleri, çekyat içlēni silkēken ordan unu adamın biri görüyō. Görünce buna âşık oluyō. Deliganlı bi oğlanmış. Gayfecinin garısı da ayın on dördü gibiymiş. Una âşık oluyō. Ne ekmek yiyiyō ne aş yiyiyō.

Neyse gayfeci güzelinin garısı silkiyō, ediyō. Sōna örtüyō pencereyi oturuyō. Oğlan da gālî gara sevda gibi olmuş. Napam napam deye düşünürken aklına teyzesi geliyō una açam derdimi arz edem doyō. Gidiyō teyzesi oğlanı görünce:

“Oğlun neden sen bōle saradın soldun?” Sen neden bōle ekmekten aşdan kesildin?” doyō. Oğlan:

“Bōle oldu bōle oldu Gayfeci güzelinin garısı halıları kilimleri silkeken unu gördüm, una âşık oldum. Kimsecikler de söyleyemedim. Sana söyloyom. Napcaz yok mu bunun bi çaresi?” doyō. Teyzesi:

“Ah yavrum nasî yapalım, nasî edelim bilmem. Hade bakam gar yağma başladı. Gar yağınca ben eski pükü don geyerim. Yırtık çembelē alırım kafama. Gayfenin önünden geçēken ayağımı bi kaydırım düşerim.” doyō. Undan sōna ōle de yapıyō geçēken ayağını bi kaydırıyō, düşüyo. Uuu gayfeden bütün adamla çıkıyōlā:

“Ah yazık garda ihtiyacı varıdı herhalde. Üstü başı da pek eski iki bardak çay verelim de akli başına gelsin.” demişlē. Neyse çayı içiriyōlā ninenin akli başına gelmoyō. Gayfeci güzeline doyōlā ki:

“Bunu gayfeye alsaz sobanın önüne otuttursaz, bēki eli ayağı ısınınca akli başına gelir evine gidē.” doyōlā. Neyse gayfeye falan sokuyōlā ediyōlāama yok gene akli başına gelmoyō goca garının. Gene Gayfeci güzeline:

“Sen bunu sırtına alsan da çoluk yok çocuk yok eve çıkāsan da iki gaşık çorba yapsa da garın yise. Ninenin belki tansiyonu düşmüştür. Belki iyi gelir.” doyōlā. Hık mık dōyō gayfeci ama ordakile:

“Bak sevaba giresin Allah işini rast getiri,” doyōlā. Gabul ediyō. Sōna gayfecinin sırtına goca gariyi sarıyōlā. Gayfeci gırk basamaktan yokara gariyi çıkarıyo. Undan sōna garısına:

“Buna iki yudum bi şey yidir.” doyō. Garısı iki yımarta gırıyo yidiriyo içiriyo. Goca gariyi orda bırakıp gayfeyi işletme iniyō. İnince gocagarı zırp olup gākıyō, oturuyō. Gız abdesinde namazındaymış. Neyse namazı gılıyō selam veriyō nine doyō ki:

“Ah gızım pek iyisin pek güzelsin namaz gılıyon ama hiç gabıl değıl senin namazın.” doyō. Gız:

“Aaa neden, ezan okunur okunmaz zamanında gıların.” doyō. Gocagarı:

“Ah iyi gızım pek ala pek güzel bak bi gün sen bu evleri havalandırmā camı açtımışın. Sōna da halılan tozunu almışın.” doyō. Gız:

“He aldım tozunu.” doyō. Gocagarı:

“Seni on sekiz yaşında deliganlının biri görmüş. Gara sevda olmuş sana. Undan sōna yimekten içmekten kesildi. Sayılı günleri vā dedile,” doyō. Gız:

“Eee teyze nasī olcak u zaman?” doyō. Gocagarı:

“Bak ben sana bi şey söyleyem hem namazın gabıl olcak.” doyō. Neyse gıza:

“Bak gayfeci güzeli seni çok seviyo. Sen bi gün bi sancılaşırsın. Ganın sancır, başın ağrır. Seni hastaneye götürem dē. Sen de gitmem Allah gitmem dēsin. Filan ye de benim bi teyzem varıdı bana goca garı ilacı yapādı. Undan sōna geçēdi. Bana unu geti. Ben başka doktorlara gitmem dēsin.” doyō. Olur muydu olmaz mıydı dēken neyse:

“İyileştim ben gāli yavrum indirin beni. Ben gāli yavaş yavaş evime gidem. Ben evimden başka yerlede uyuyamam.” doyō.

Neyse gayfeci gene bunu sırtına alıyō. İndiriyō eline de beş on guruş para sıkıştırıyō. Hade iyi akşamla doyō. Gocagarı evine gidiyō. Neyse bir hafta geçiyō on gün geçiyō gayfecinin garı bi hastalanıyō bi sancılaşıyō. Bōle yeri göğü yiyiyō. Aman gayfeci gayfeyi falan kapadıyō gāli.

“Ben seni doktora götürem, filan yere götürem paralı yelere götürem.” doyō. Garı:

“Yok gitmem Allah gitmem!” doyō.

“Ne olcak bōle ne olcak bak sancın va bağırsaklan düğümleşir.” doyō.

“Yok benim teyzem varıdı. Filan numarada oturuyō. Önceden u bana ilaç yapādı. Nane limon gaynadırdı. Benim ganımın ağrısı geçēdi, ilaç yapādı. Unu geti sen.” doyō. Gayfeci Güzeli:

“Ah nasī bulām ben unu? Sen biliyōn mu aderesini?” doyō.

“Biliyōm.” doyō. Gocagarı adresini eline veriyō gönderiyō. Neyse gayfeci gāli alıyō arabayı gidiyō gocagının kapısına. Zile basıyō:

“Teyze teyze,” deye bağıriyō. Gocagarı:

“Eyyy, ne va yavrum?” doyō. Sanki yerin altından ses geliyō gibi.

“Bōle bōle ben gayfeci güzeliyim. Benim hanımın teyzesiymişin sen. Benim hanım pek sancılaştı. Undan sōnacazım sen ilaç yapıyōmuşun. Doktora götürem doyōm gitmoyō. Seni istoyō.” doyō. Gocagarı:

“Ah yavrium ben şimdi bu saatte gakamam.” doyō.

“Ne olur bak ne istesen verēm. Ne olur ille gelivē.” doyō. Gocagarı:

“Ben gelirim ama benim ilaçım çok, yüküm çok.” doyō.

“Olsun,” doyō. Gayfeci güzeli. Neyse u gara sevdalı oğlanı sandığa goyuyō, kitloyō sandığı:

“Benim ilaçlam vā içinde. Ben bōle gidemem geceliğin bi vakti.” doyō.

“Osun ben arabaylan geldim. Sandığı arabanın arkasına goyarız.” doyō. Neyse sandığı arabasının arkasına goyuyōlā, gocagarı öne oturuyō. Dattoyō arabayı geliyōlā. Sandığı sırtına alıyō beraber gayfeciyle yukara çıkıyōlā. Gocagarı da çıkıyō. Gocagarı:

“Sabah oluyō sen bir evveli sobayı yakagoy. Ben sandığı açām ilaçları toplayām. Eh uh epey uzun süre.” doyō.

Neyse gocagarı eline bi havan alıyō. Undan sōnacazım ilaç dövüyōgāli, içiriyōvgāli. Gocagarı:

“Tamam, bağıralım gayfeciye,” doyō. Gız:

“İyileştim Allah’a şükür. Ganımın ağrısı geçti,” doyō. Neyse gene sandığı gayfeci alıyō. Gene arabnın arkasına goyuyō. Sōna gocagarıyı eve götürüken sen düğün vamiş yolda. “Güm bada güm bada” doğulla çalıyō tongurla geliyo. Tam da gocagının kapısının önündeymiş. Gocagarı:

“Ah nasī gircez, nasī etcez.” dēken usulcacık içere dalıyō. Gayfeci düğün içinde sandıklan galıyō. Millet öle görünce Gayfeci güzeli:

“*Düğünden geliyom.*” doyō. İnsanlā şaşırıyō sandığı açmak istoyōlā. Gayfeci güzeli:

“*Ben açanmam, ben de yok anahtarı.*” doyō. Köyün kahyası varımış:

“*Biz de anahtā dolu. Ben de biçok anahtā vā sandğı açarım.*” doyō. Neyse sandığı içere sokuyōlā. Gayfeci bōle oturuyō, sandığı bōle goyuyōlā. Undan soancazım sandığa anahtarları denēken, unu uydurūken bunu uydüren açılıyō. İçinden bi deliganlı oğlan çıkıyō.

“*Getirin şu maşayı*” doyō. Gayfeci güzeli. Alıyō maşayı eline:

“*İşte de çıktı benimki*

“*Şimdi de çıkacak seninki.*” doyō.

Ev sahibine boyuna bōle yüklüğü gösteriyō. Önceden bōle yüklüklē olurdu tahta yüklüklē. Gelin hovardasını yüklüğe sokmuş meğerse Gayfeci bilmez mi hiç. Kasap kasabı biler, cambaz cambazı bilir. U da unları biliyō. Alıveriyō gāli maşayı eline türkü söyloyō:

“*İşte de çıktı benimki*

“*Şimdi de çıkacak seninki.*” doyō. Ev sahibi:

“*Bu Gayfeci güzeli boyna yüklüğü gösteriyō. Ne vā bu yüklükte bi bakam.*” doyō. Neyse açıyōlā, bakıyōlā garının hovardası vāmış.

“*He, tepme kapını tepērlər kapını. Kimseye bahane bulmacan*” dōyō Gayfeci güzeli. Geliyō gāli evinin camları açtırıyō, hava aldırıyō. Masal da barda bitiyō, gidiyō.

61. İSA PEYGAMBER İLE YAHUDİ⁶⁴

Bi vāmış bi yokmuş... İsa peygamberlen bi yahudi vāmış. İsa peygamber unlan olmak istemoyō ama Yahudi yanına sokuluyō. Peşini bırakmoyō.

⁶⁴ **Kaynak Kişi:** Hatice Dipli. (83). Bursa- İnegöl, 09.08.2017.

Sōna gidēken gidēken ikisi berabē gidiyolā. İsa'nın asası vā ya asayı vurdu mu ölüləri dahi dirildiyō. Peygamber ya. Undan sōna gidiyolā. Gidēken gidēken oturuyolā, yoruluyolā işey dōyō İsa peygamber yahudiye:

“Bak orda köy vā. U köyün kenarında bi gadın çıkıcak kapıdan oraya git. Ekmek vercēk sana üç dane. Al da gel borda yiyelim senlen” doyō.

Yahudi yarışalak gidiyō. Ordan üç dane ekmek alıyō. Ta ordayken ekmeğin birini yahudi yiyiyō. İkisini getiriyō. İsa peygamber bakıyō iki dane:

“Neden bu iki dane? Üç dane olcak” doyō. Yahudi:

“Yok iki dane” doyō. İsa peygamber:

“Üç dane verceydi” doyō. Yahudi:

“Yok iki dane” doyō. Neyse iki daneydi üç daneydi tamam. Birini yiyolā.

Gidēken gidēken karşılane anadan kör iki deyneğinen bi dede çıkıyō yaşlı. “Ayy” bakıyō bakıyō. Hemen İsa gılcını alıyō işaret yapıyō gözleri şimşek gibi açılıyō. Yaşlı dede:

“Ayy dünya varımış. Hay Allah senden razı olsun” doyō. *“İsa peygamberin mucizelene inanmoyolā ya gevurlāunlā.”* Ee acıkta gidiyolā. İsa peygamber:

“Ekmeğin biri nerde?” doyō.

“Ben bilmoyom iki ekmekdi.” doyō. *“Biliyō ama u da söylemoyō. U da ille soruyō. Sōletcek una”* Gene gidēken gidēken uyuz bi sakat adama denk geliyolā. Gene unu da yapıyō bi şeyle şöle. U da düzeliyō. İsa peygamber:

“Ekemğin biri nerde?” doyō.

“Ben bilmoyom ben yimedim iki ekmekdi.” doyō.

“Nereye gitti?” doyō.

“Bilmoyom yimedim.” doyō. *“Yidin yimedim,”* eyi.

Hāde geliyolā yorulduk şu köyde dinlenelim doyolā. Yahudi ile İsa peygamber yaslanıyolā şöle engas uyumoyō ama İsa uyur gibi yapıyō. Yahudi gakıyō usulcacık

unun kılıcını alıyō. Hade bakam. Git bakam git bakam git bakam bi köye denk geliyō. Köye gidiyō şōle gayfenin önüne oturuyō. Garşıya bi bakıyō goca kapı, kapıla açık. Ağlayan giriyo ağlayan çıkıyō, ağlayan giriyo ağlayan çıkıyō sōna yahudi:

“*Ne vā bordo, neden ağloyōlā,*” doyō. Halk:

“*Sorma, padişahın gızı hasta komada. Ölcek una ağloyōlā,*” doyō.

“*Ben onu eyi ederim.*” doyō. Gılıç unda ya. Gılıçlan eyi etcēm sanıyō. Gidiyō şimdi. Şōle yapıyō ediyō. Padişahın gızı ölüyō. Halk:

“*Uuu öldürdün, öldürdün! götürün bunu atın. Götürün bunu asın.*” doyō. Hāde götürüyōlā asma gidēken İsa peygamber de geliyōmuş.

“*Ne u nereye götürüyōnuz bunu?*” doyō.

“*Asma götürüyōlā padişahın gızına asaynan bişeyle yaptı öldürdü.*” doyōlā.

“*Unu asmayın unu bana verin eye unun gızını dirildemezsem u zaman asın. Ben diriltcem.*” doyō. Alıyō undan gılıcı gidiyō. Gızı uzatmışlā ölmüş. Yapıyō yapıyōōle bişeyle gız gakiyō oturuyō, diriliyō. Gız:

“*Eh ne bu galabalık,*” doyō. Öldü de geldilē ya bilmoyō. Unla da söylemoyō. Gıza:

“*Sen hastaydın ya undan geldilē,*” doyō. Gız:

“*Ben hasta değilim ki. Ben eyiyim.*” doyō. Öldüydü ama eyi oldu. İyi hāde dirildiyo. Bunu alıyō ordan yahudiyi, tabi gılıcını da alıyō çekip giyolā. Gidēken gidēken önlene üç öbek altın çıkıyō bōle. Yahudi görüyō altınları:

“*Ayyyhh*” dōyō, geriliyō. Dōyō ki yahudi:

“*Bunlā kimin?*” İsa peygamber:

“*Biri senin, biri benim, biri de ekmeği kim yidiyse unun,*” doyō.

“*Valla ben yidim.*” doyō. Hana almadım yimedim dōyōdu da ama ikisi unun olacak ya... Neyse İsa peygamber:

“Al bunlān üçü de senin ben altın maltın istemoyom.” doyō. İsa peygamber çekip gidiyō. Gālî yahudi sevincinden unları toplāken garşıdan iki dane sığın gibi adam geliyō. Geliyōlā *“ooooh”* altınları unla da görüyōlā şimdi. Unlā da seviniyō. Gelenlē:

“Biri senin biri unun bir de benim,” doyōlā. Sōna:

“Ama ganımız çok aç git ordan ekmek al da gel köyden, katık geti,” doyōlā. Yahudiye para, altın verip köye almaya gönderiyōlā. Ekmek getirecek yiceklē ya yahudi de gidiyō oraya kendi kendine:

“Unlara mı yidircem altınları,” doyō. Ekmeklen yimeklen içine hep zehir sıkırtıyō. Öldürcek unlar da altınları alcak. Unla da ne doyōlā:

“Aman una mı vercēz altınları hepsini ikimiz üleşiriz.” doyōlā. Unlā da silahları dolduruyōlā. Ötü yandan yahudi garşıdan geliken çeki çeki veriyōlā olduğu yerde galıyō. Gettikleni de oturup güzelce yiyōlā. Unlā da orda kaykılıp galıyō. Hana altınla kimseye galmoyō. Dünya malı dünyada galır. Bu masal da borda bitiyō.

EK 2: SÖZLÜK

Ağmaz Dönmez: Fakirlikten varlıklı duruma gelmek, zengin olmak.

Anafor: Parasız ve bedava elde edilen şeyler.

Anaforcu: Hep başkasından bedava bekleyen kişi.

Aparlê: Hoparlör.

Attarmak: Elindeki parayla iş kurmak, ticaret yapmak.

Avaç: Ağaç

Bagas: Akıllı olmayan saf kişi.

Bada: Akılsız.

Basma: Üzerinde renkli biçimler, motifler basılmış pamuklu kumaş.

Ben-i âdem: İnsanoğlu.

Benillemek: Ürkütmek, korkutmak.

Bızıklamak: Kurcalamak, ayarını değiştirmek.

Borda: Şu an, burada

Buğuz: Küçük çocukların şımarıp yaramazlık yapması.

Buğuzcu: Yaramaz çocuk.

Bunar: Pınar.

Burgazan: Her ortamda sorun, fitne ve sıkıntı çıkaran kişi.

Büzükdeş: Arkadaş, dost.

Çekel: pulluğa yapışan toprağı sıyırmaya yarayan, üvendirenin alt ucunda bulunan demir bölüm.

Çekişmek: Sinirlenmek, kızmak.

Çeyiz, Çimen: Gelin için hazırlanan her türlü giysi ve ev eşyası.

Çınga: Kıvılcım, çinko.

Çifte Gitmek: Tarıma elverişli olan, sınırlı ve belirli toprak parçasını sürüp, ekmek.

Dattoyō: Araba veya herhangi bir motorlu taşıt kullanmak.

Tuzlu Sodalı Pöça: Bursa yöresine has un, soda, yağ ve tuz ile yapılan bir poğaç türü.

Dü Çek: Büyük ve küçük hayvanları kovalarken söylenen söz.

Engas: Şakadan ya da ciddi olmayan bir olay için kullanılan söz.

Esbab: Kıyafet ya da elbise anlamına kelime

Farımak: Terlemek, yorgunluktan güçsüz duruma gelmek.

Gāli: Bundan sonra, artık.

Gıdıl Gıdıl: Yavaş yavaş ve sessiz sessiz konuşmak.

Gırık Gırık Ötmek: Kısık kısık ötmek.

Gork: Tavuk veya hindinin kuluçkadan kalktıktan sonraki ve kuluçka dönemi.

Gorutmak: Belli bir yatırım sonucun elde edilen kazancın tatmin edici olması.

Grep: İğne oyalı mevlit örtüsü.

Gubiz: Kurnaz çocuk.

Gubizçi: Kurnazlık yapıp her olaydan sıyrılan çocuk.

Gubizele: Hinlik düşünen, akıllı çocuk

Guli: Hindi.

Gursak: Kanatlı hayvanların yemek borusu üzerinde bulunan, hayvanın yediği şeylerin sindirilmek üzere toplandığı, torba biçiminde şişkin organa verilen ad.

Gübürlük: Çöplerin atıldığı veya biriktirildiği yer, çöp tenekesi, küllük, süprüntülük.

Hasır: Genellikle hasırotu, rafya gibi bir bitki maddesiyle örölmüş, çoğunlukla taban döşemesi, kimi zaman duvar ve tavan kaplaması olarak kullanılan, bir tür ot yayğı.

Haşloyö: Kızmak

Iğlım Iğlım: Sıcak sıcak akan ter ya da herhangi sıvı bir şey.

İliyen: Leğen.

İşgillenmek: Şüphelenmek.

Katık: Kahvaltı ve ekmek türlerine verilen isim.

Kaykılmak: Yatmak, uzanmak.

Kelem: Lahana.

KePENek: Çobanların, soğuktan, yağmurdan korunmak için omuzlarına aldıkları, keçeden yapılmış, dikişsiz ve kolsuz üstlük.

Keremetlik: Yapının kiremitle örtölen çatı bölümü.

Kile: Genellikle tahıl ölçmede kullanılan, yaklaşık 25 kg ölçek.

Mayıs: Yaş hayvan gübresi.

Meram: Amaç, erek, istek.

Meşaz: Mesaj.

Miyane Helvası: Ana maddeleri un, su, tereyağı ve şeker olan, bayramlarda, kandillerde ve perşembe gecelerinde özellikle yapılan önlü bir Türk tatlısıdır.

Muzur: Yaramaz kimse.

Muzuruk: İnsanları huzursuz eden kimse.

Nacak: Balta.

Nalın: Takunya.

Ne Melazım: Ne gereğı var anlamındaki söz.

Okka: Eskiden kullanılan, bin iki yüz seksen üç gramlık bir ağırlık ölçüsü birimi.

Oklağaç: Düzgün ve kaygan, silindir şeklinde genellikle sert bir tahtadan, bazen de metal, cam, ya da porselenden, düzgün yassı bir yüzey üzerindeki hamuru üstünde yuvarlanıp ezerek ince bir tabaka haline getirmeye yarayan mutfak aletidir.

Önson: Herhalde, öyle sanılırsa.

Ötüberi: Yenen, içilen her şey.

Paklamak: Temizlemek.

Pale: Küçük çocuk.

Panguduz: Çok yaramaz çocuk.

Patin: Deri kundura, ayakkabı.

Sabālin: Sabah erken bir vakit

Sacıyak: Genellikle üzerine sıcak kap konulan, demir kısmı çember biçiminde, üç ya da dört ayaklı araç.

Serpmeciler: Balıkçılar, balık avı ile uğraşanlar.

Seyis: Atların beslenmesinde, temizlenmesinde, günlük sağlık kontrollerinin yapılmasında görevli kişilere denir

Sığırtmaç: Büyükbaş hayvan güden kimse, sığır çobanı, nahir.

Sılalılık: Sığır, koyun ve keçi gibi geviş getiren memeli hayvanların yem ihtiyacını karşılayan ve silolarda saklanan yüksek nem içeren fermente edilmiş yem.

Sölenmek: Kızmak, sinirlenmek.

Somak: Yüz, surat.

Sorutmak: Küskünlüğünü, bir şeye kırgınlığını, can sıkıntısını, neşesizliğini anlatacak biçimde yüzünü buruşturmak, keyifsiz ve suskun durmak, surat asmak.

Sökel: Hastalık.

Sulin: Binek atlarının göğsüne takılan sahtiyan göğüslük.

Sümek: Temizlenip taranmış, eğrilmeye hazır duruma getirilmiş yün yumağı.

Tahsildā: Vergi ya da kamu alacağı toplayan görevli.

Taliga: At arabası.

Tangaz: Katı, sert mizaçlı kimse.

Tangazlanmak: Efelenmek.

Temcit: ay takviminde üç aylar denilen ve İslamılıkta kutsal sayılan recep, şaban, ramazan ayları süresince, sabah ezanlarından sonra minarelerden okunan ve Tanrı'nın ululuğunu söyleyen Arapça dua.

Tıpidık: Ufak, ufacık

Tolozlamak: Dolaşmak.

Tongul: Hafif kilolu kimse.

Tongur: Düğün sahibinin yakınlarından toplanan hediye.

Tongurcu: Düğün sahibinin yakınlarından hediyeleri toplayan köyün genç delikanlılarından biri.

Tonra: Üstü kabuk bağlayan yara.

Tospa: Kaplumbağa.

Tozunmak: Dolaşmak.

Tümbecik: Tepe ya da bulunduğu yerden yüksek yer.

Tütek Allı: Mecidiyeli entari, altıparmak ve kanatlı entari.

U Gudā: O kadar

Usguduk: Uslu.

Uskutmak: Uslanmak.

Uskuttu: Kısa bir süre uslanan ve her an tekrar şımarması ön görülen çocuk.

Yarışalak: Koşarak gelmek.

Yüklük: Evlerde yatak, yorgan gibi şeyleri koymaya yarayan, yerli, büyük dolap ya da yatak, yorgan konulan yer.

EK 3: ORJİNALLİK RAPORU

 HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TÜRK HALKBİLİMİ ANABİLİM ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA
Tarih: 05/01/2022
Tez Başlığı: KUZEYBATI BURSA MASALLARI Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 163 sayfalık kısmına ilişkin, 20/12/2021 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 8 'tür. Uygulanan filtrelemeler: 1- ☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç 2- ☒ Kaynakça hariç 3- ☒ Alıntılar hariç 4- ☐ Alıntılar dâhil 5- ☒ 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. Gereğini saygılarımla arz ederim. Tarih ve İmza 05/01/2022 Adı Soyadı: Ahmet SEVİNÇ Öğrenci No: N20131693 Anabilim Dalı: Türk Halkbilimi Programı: Türk Halkbilimi - Tezli Yüksek Lisans
<u>DANIŞMAN ONAYI</u> UYGUNDUR. Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
MASTER'S THESIS ORIGINALITY REPORT**

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
TURKISH FOLKLORISTICS DEPARTMENT**

Date: 05/01/2022

Thesis Title : NORTHWESTERN BURSA TALES

According to the originality report obtained by myself/my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options checked below on 20/12/2022 for the total of 163 pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled as above, the similarity index of my thesis is 8 %.

Filtering options applied:

1. ☒ Approval and Declaration sections excluded
2. ☒ Bibliography/Works Cited excluded
3. ☒ Quotes excluded
4. ☐ Quotes included
5. ☒ Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

Date and Signature
05/01/2022

Name Surname: Ahmet SEVİNÇ
Student No: N20131693
Department: Turkish Folkloritics
Program: Master of Arts in Turkish Folkloritics - MA

ADVISOR APPROVAL

APPROVED.

Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU

EK 4: ETİK KOMİSYON MUAFİYETİ FORMU

 HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TEZ ÇALIŞMASI ETİK KOMİSYON MUAFİYETİ FORMU
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TÜRK HALKBİLİMİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA
Tarih: 05/01/2022
Tez Başlığı: KUZEYBATI BURSA MASALLARI Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmam: 1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır, 2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir. 3. Beden bütünlüğüne müdahale içermemektedir. 4. Gözlemsel ve betimsel araştırma (anket, mülakat, ölçek/skala çalışmaları, dosya taramaları, veri kaynakları taraması, sistem-model geliştirme çalışmaları) niteliğinde değildir. Hacettepe Üniversitesi Etik Kurullar ve Komisyonlarının Yönergelerini inceledim ve bunlara göre tez çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kurul/Komisyon'dan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. Gereğini saygılarımla arz ederim.
Tarih ve İmza 05/01/2022
Adı Soyadı: Ahmet SEVİNÇ Öğrenci No: N20131693 Anabilim Dalı: Türk Halkbilimi Programı: Türk Halkbilimi - Tezli Yüksek Lisans Statüsü: ☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Doktora
<u>DANIŞMAN GÖRÜŞÜ VE ONAYI</u> Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU Detaylı Bilgi: http://www.sosyalbilimler.hacettepe.edu.tr Telefon: 0-312-2976860 Faks: 0-3122992147 E-posta: sosyalbilimler@hacettepe.edu.tr

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
ETHICS COMMISSION FORM FOR THESIS**

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
TURKISH FOLKLORISTICS DEPARTMENT**

Date: 05/01/2022

Thesis Title: NORTHWESTERN BURSA TALES

My thesis work related to the title above:

1. Does not perform experimentation on animals or people.
2. Does not necessitate the use of biological material (blood, urine, biological fluids and samples, etc.).
3. Does not involve any interference of the body's integrity.
4. Is not based on observational and descriptive research (survey, interview, measures/scales, data scanning, system-model development).

I declare, I have carefully read Hacettepe University's Ethics Regulations and the Commission's Guidelines, and in order to proceed with my thesis according to these regulations I do not have to get permission from the Ethics Board/Commission for anything; in any infringement of the regulations I accept all legal responsibility and I declare that all the information I have provided is true.

I respectfully submit this for approval.

Date and Signature
05/01/2022

Name Surname: Ahmet SEVİNÇ
Student No: N20131693
Department: Turkish Folkloritics
Program: Master of Arts in Turkish Folkloritics - MA
Status: ☒ MA ☐ Ph.D. ☐ Combined MA/ Ph.D.

ADVISER COMMENTS AND APPROVAL

Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU

EK 5: ÖZGEÇMİŞ**Kişisel Bilgiler**

Adı Soyadı :

Doğum Yeri ve Tarihi :

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi :

Yüksek Lisans Öğrenimi :

Bildiği Yabancı Diller :

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurum : --

İletişim

E-posta :

Tarih :

EK 6: QR KODU & KAREKOD⁶⁵

⁶⁵ Kaynak kişilerin anlattığı masalların bir kısmı Youtube kanalına yüklenmiştir. Bu kanala burada bulunan karekod aracılığı ile ulaşım sağlanmaktadır.

